

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

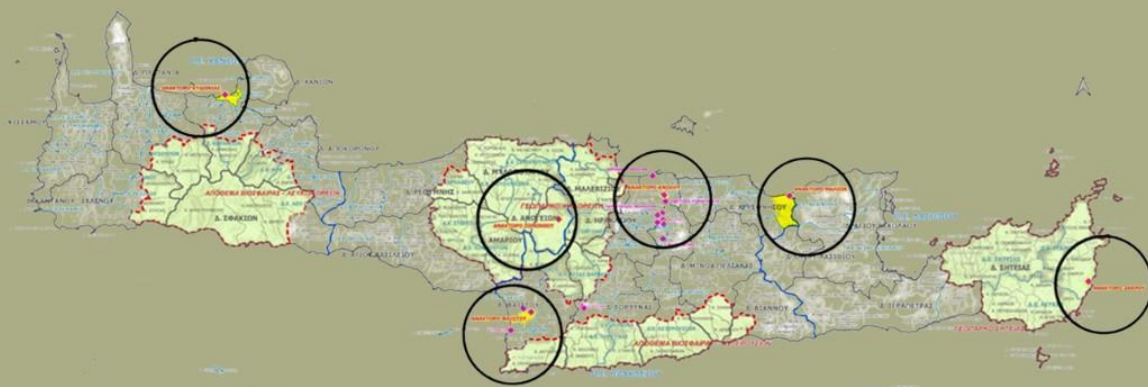

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΡΓΟΥ

Εταμ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

Ιούλιος 2024

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΤΥΠΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	5
1. ΑΙΤΗΣΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	6
1.1 ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	7
1.2 ΧΩΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	7
1.3 ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	7
1.4 ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ	7
1.5 ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	7
2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	9
2.1 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	10
2.1.1 Όρια της Περιοχής Παρέμβασης	10
2.1.2 Χαρτογραφική αποτύπωση	15
2.1.3 Φυσικό, γεωμορφολογικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τοπίο	28
2.1.4 Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τοπίο	50
2.1.5 Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά	58
2.1.6 Περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά και κλιματική αλλαγή	73
2.1.7 Υφιστάμενη κατάσταση	82
2.2 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	104
2.3 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ (SWOT)	108
2.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ	111
2.4.1 Ανάγκες ως προς τις Οικονομικές προκλήσεις	111
2.4.2 Ανάγκες ως προς τις Κοινωνικές προκλήσεις	112
2.4.3 Ανάγκες ως προς τις περιβαλλοντικές προκλήσεις και τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής	114
2.4.4 Ανάγκες ως προς τις προκλήσεις της χωροταξικής – πολεοδομικής οργάνωσης, του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των υποδομών	115
3. ΟΡΑΜΑ/ΣΤΟΧΟΙ/ΑΞΟΝΕΣ /ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	118
3.1 ΟΡΑΜΑ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	119
3.2 ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	122
3.2.1 Άξονες Στρατηγικής	122
3.2.2 Συγκρότηση των Αξόνων Στρατηγικής σε Ειδικούς Στόχους	123
3.2.3 Ένταξη Αξόνων Στρατηγικής και Ειδικών Στόχων στο Πρόγραμμα «Κρήτη» 2021-2027 και σε λοιπά Προγράμματα/Πηγές Χρηματοδότησης	131
3.2 ΣΥΝΕΡΓΙΕΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ, ΆΛΛΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	133
3.2.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΣΠΑ 2021-2027	133
3.2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	135
4. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ/ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ	150
4.1 ΑΝΑΛΥΣΗ / ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	151
4.1.1 ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 1 «Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος»	158
4.1.2 ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2 «Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ»	166
4.1.3 ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 3 «Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού»	169
4.1.4 ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 4 «Εμπύκνωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού»	176
4.1.5 ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 5 «Προβολή των Εμβληματικών Διαδρομών»	178
4.1.6 ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 6 «Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών»	180
4.1.7 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΤΠΑ Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027	181
4.2. ΧΡΟΝΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ / ΕΡΓΩΝ	183
5. ΣΧΕΔΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	186
6.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ	203
6.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	211
6.2.1 Τοπική ομάδα διακυβέρνησης σε επίπεδο Χωρικού Φορέα	211
6.2.2 Εκπόνηση Στρατηγικής και Σχεδίου Δράσης	212
6.2.3 Παρακολούθηση υλοποίησης Πράξεων	213
6.2.4 Διαδικασίες διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης και ανασχεδιασμού της Στρατηγικής	214
6.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	214
7. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	222
8. ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	233

ΧΑΡΤΕΣ

ΧΑΡΤΗΣ 1. Περιοχή Παρέμβασης Φυσικού Πάρκου (Γεωπάρκου) Σητείας	16
ΧΑΡΤΗΣ 2. Περιοχή Παρέμβασης Φυσικού Πάρκου (Γεωπάρκου) Ψηλορείτη.....	17
ΧΑΡΤΗΣ 3. Περιοχή Παρέμβασης Αποθέματος Βιόσφαιρας Αστερουσίων	18
ΧΑΡΤΗΣ 4. Περιοχή Παρέμβασης Αποθέματος Βιόσφαιρας Λευκών Ορέων	19
ΧΑΡΤΗΣ 5. Συνολική Περιοχή Παρέμβασης Εμβληματικών Διαδρομών Περιβάλλοντος.....	20
ΧΑΡΤΗΣ 6. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Κνωσού	21
ΧΑΡΤΗΣ 7. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Φαιστού	22
ΧΑΡΤΗΣ 8. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Μαλίων.....	23
ΧΑΡΤΗΣ 9. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Ζάκρου	24
ΧΑΡΤΗΣ 10. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Ζωμίνθου.....	25
ΧΑΡΤΗΣ 11. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Κυδωνίας	26
ΧΑΡΤΗΣ 12. Συνολική Περιοχή Παρέμβασης Περιοχών UNESCO & Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων.....	27
ΧΑΡΤΗΣ 13. Ζώνες προστασίας Εθνικού Πάρκου Λευκών Ορέων. Πηγή: Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΚΑ) Περιφέρειας Κρήτης	30
ΧΑΡΤΗΣ 14. Γεωτοπία στο Γεωπάρκο Ψηλορείτη. Πηγή: Γεωπάρκο Ψηλορείτη.....	32
ΧΑΡΤΗΣ 15. Μονοπάτια - Διαδρομές στον Ψηλορείτη. Πηγή: Γεωπάρκο Ψηλορείτη	37
ΧΑΡΤΗΣ 16. Προστατευόμενες Περιοχές. Πηγή: Διαμόρφωση πρότασης για την ένταξη της περιοχής των Αστερουσίων στο δίκτυο περιοχών mab - unesco, γ' φάση 2018, nco.....	40
ΧΑΡΤΗΣ 17. Ποδηλατικές διαδρομές Αστερουσίων. Πηγή: https://www.komoot.com/collection/1980086/-asterousia-mountain-bike-routes	43
ΧΑΡΤΗΣ 18. Γεωδιαδρομές Σητείας, Πηγή: Γεωπάρκο Σητείας	45
ΧΑΡΤΗΣ 19. UNESCO SITES IN CRETE. Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης και Σχέδιο Δράσης Γεωπάρκου UNESCO Ψηλορείτη 2023 – 2027	49
ΧΑΡΤΗΣ 20. Γεωλογικός Χάρτης της Κρήτης. Πηγή: Ανοικτά Δεδομένα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης	58
ΧΑΡΤΗΣ 21. Χάρτης Σεισμικής Επικινδυνότητας, Πηγή: ΦΕΚ 1154 Τεύχος Β'/12.8.2003	59
ΧΑΡΤΗΣ 22. Χάρτης Ιστορικών Πλημμυρών και Δυναμικά επικινδύνων για Πλημμύρα περιοχών του Γεωπάρκου, Πηγή: https://ypen.gov.gr/perivallon/ydatikoi-poroi/plimmyres/	59
ΧΑΡΤΗΣ 23. Γεώτοποι του Γεωπάρκου Ψηλορείτη 2023	60
ΧΑΡΤΗΣ 24. Γεώτοποι και γεωγραφικά όρια (παλιά και νέα) του Γεωπάρκου Ψηλορείτη.....	63
ΧΑΡΤΗΣ 25. Γεωλογικός χάρτης Γεωπάρκου Σητείας. Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Φυσικού Πάρκου Σητείας και 4ετές Σχέδιο Δράσης.....	65
ΧΑΡΤΗΣ 26. Περιοχές NATURA 2000. Ίδια επεξεργασία.....	74
ΧΑΡΤΗΣ 27. Οριοθετημένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Ίδια επεξεργασία.....	76
ΧΑΡΤΗΣ 28. Υδρολογικός χάρτης Περιφέρειας Κρήτης.....	78
ΧΑΡΤΗΣ 29. Υδρολιθολογικός χάρτης της Κρήτης. Πηγή: Ενσωμάτωση των Τοπικών Σχεδίων Απορριμμάτων των Δήμων της Περιφέρειας Κρήτης στον Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑΚ).....	78
ΧΑΡΤΗΣ 30. Κύρια ρήγματα. Πηγή: ΠΕΣΠΚΑ Περιφέρειας Κρήτης	79
ΧΑΡΤΗΣ 31. Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, 2001.Πηγή: https://panorama.statistics.gr/	88
ΧΑΡΤΗΣ 32. Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, 2011.Πηγή: https://panorama.statistics.gr/	89
ΧΑΡΤΗΣ 33. Απασχόληση στον τριτογενή τομέα, 2001.Πηγή: https://panorama.statistics.gr/	89
ΧΑΡΤΗΣ 34. Απασχόληση στον τριτογενή τομέα, 2011. Πηγή: https://panorama.statistics.gr/	90
ΧΑΡΤΗΣ 35. Ποσοστό Ατόμων που αναζητούσαν Εργασία το 2001. Πηγή: https://panorama.statistics.gr/	92
ΧΑΡΤΗΣ 36. Ποσοστό Ατόμων που αναζητούσαν Εργασία το 2011. Πηγή: https://panorama.statistics.gr/	92
ΧΑΡΤΗΣ 37. Μονάδες Πρόνοιας Ηλικιωμένων. Πηγή: GIS Crete.....	94
ΧΑΡΤΗΣ 38. Κέντρα Κοινότητας. Πηγή: GIS Crete	95
ΧΑΡΤΗΣ 39. Δημόσιες και ιδιωτικές δομές παιδικής φροντίδας.....	95
ΧΑΡΤΗΣ 40. Χάρτης πολλαπλής αποστέρησης σε σχέση με τις υπάρχουσες δομές παιδικής φροντίδας. Πηγή: ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης, Χαρτογράφηση και εκτίμηση αναγκών σε υποδομές παιδικής φροντίδας στην Περιφέρεια Κρήτης, 2023	96
ΧΑΡΤΗΣ 41. Κτηριακής Κατάστασης Βρεφικών, Βρεφονηπιακών και Παιδικών Σταθμών. Πηγή: GIS Crete	96
ΧΑΡΤΗΣ 42. Λιμένες και Αεροδρόμια. Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2022, Δεκέμβριος 2023.....	101

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1. Μεταβολή Μόνιμου Πληθυσμού 2011-2021	82
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. Δημοτικές Κοινότητες με σημαντική πληθυσμιακή αύξηση 2011-2021	83
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. Εξέλιξη Δείκτη Γήρανσης 2001-2011	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 4. Εξέλιξη Δείκτη Εξάρτησης 2001-2011	84
ΓΡΑΦΗΜΑ 5. Μεταβολή Μορφωτικού Επιπέδου Περιοχής Παρέμβασης	85
ΓΡΑΦΗΜΑ 6. Ποσοστιαία κατανομή σχολικής διαρροής 2019 -2020 ανά Δήμο	85
ΓΡΑΦΗΜΑ 7. Επίπεδο Εκπαίδευσης Περιοχής Παρέμβασης και Περιφέρειας Κρήτης (2011)	86
ΓΡΑΦΗΜΑ 8. Μεταβολή Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού 2001-2011	87
ΓΡΑΦΗΜΑ 9. Ποσοστιαία Κατανομή Απασχόλησης κατά παραγωγικό τομέα (2011).....	88
ΓΡΑΦΗΜΑ 10. Μεταβολή Απασχόλησης 2001-2011	90
ΓΡΑΦΗΜΑ 11. Μεταβολή Εγγεγραμμένης Ανεργίας Δεκ. 2019 – Δεκ. 2023.....	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 12. Ποσοστιαία μεταβολή επιχειρήσεων 2017-2021 ανά Περιφερειακή Ενότητα	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 13. Ποσοστό Δομών που είναι προσβάσιμες από ΑμεΑ ανά Δήμο	97
ΓΡΑΦΗΜΑ 14. Ποσοστό κάλυψης αιτήσεων εξυπηρέτησης βρεφών ανά Δήμο.....	97
ΓΡΑΦΗΜΑ 15. Ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακών κλινών (2022)	98

ΕΝΤΥΠΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

εταμ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΑΙΤΗΣΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ

1.1 ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης / Περιβάλλον και Πολιτισμός»

1.2 ΧΩΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ

Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Κρήτης

1.3 ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Περιοχή Παρέμβασης της ΟΧΕ αποτελούν οι Δημοτικές Κοινότητες που περιλαμβάνονται στα διοικητικά όρια των ενταγμένων περιοχών στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO (Γεωπάργα Ψηλορείτη και Σητείας και Περιοχές Βιόσφαιρας Αστερουσίων και Λευκών Ορέων) και οι Δημοτικές Κοινότητες που περιλαμβάνονται στα διοικητικά όρια των έξι (6) Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων της Κρήτης που είναι υποψήφια προς ένταξη στον Κατάλογο της UNESCO.

1.4 ΝΟΜΙΜΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ

Ονοματεπώνυμο:	Δασκαλάκη Χρύσα
Τίτλος / θέση στον Χωρικό Φορέα:	Προϊσταμένη Γενικής Διεύθυνσης Περιφέρειας Κρήτης Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
Τηλ. επικοινωνίας:	2813 410143
e-mail επικοινωνίας:	hdaskalaki@crete.gov.gr

1.5 ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ

Ονοματεπώνυμο:	Δασκαλάκη Χρύσα
Τίτλος / θέση στον Χωρικό Φορέα:	Προϊσταμένη Γενικής Διεύθυνσης Περιφέρειας Κρήτης Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
Τηλ. επικοινωνίας:	2813 410143
e-mail επικοινωνίας:	hdaskalaki@crete.gov.gr

Σας υποβάλλουμε τη Στρατηγική Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) με τίτλο: **«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης / Περιβάλλον και Πολιτισμός»** για την περιοχή ΟΧΕ η οποία περιλαμβάνει:

α) τις 4 περιοχές UNESCO: Λευκά Όρη / Άνθρωπος και Βιόσφαιρα, Ψηλορείτης / Γεωπάрко, Αστερούσια / Άνθρωπος και Βιόσφαιρα και Σητεία / Γεωπάрко και β) τα 6 Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα της Κρήτης (Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Ζάκρος, Ζώμινθος και Κυδωνία), τα οποία είναι προτεινόμενα προς ένταξη στην UNESCO, ως σειριακή εγγραφή στο πλαίσιο της πρόσκλησης 16/01/2024 (Αρ. Πρωτ.:200) της ΕΥΔ Προγράμματος «Κρήτη» 2021-2027 και βεβαιώνουμε για την ακρίβεια των στοιχείων που περιέχονται στην παρούσα.

Ημερ/νία ../.....2024

Για την Περιφέρεια Κρήτης

Περιφερειάρχης Κρήτης
Σταύρος Αρναουτάκης

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

2

2.1 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

2.1.1 Όρια της Περιοχής Παρέμβασης

Η Περιοχή Παρέμβασης της ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Περιβάλλοντος / Πολιτισμού εκτείνεται χωρικά σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης καλύπτοντας τα διοικητικά όρια και των τεσσάρων (4) Περιφερειακών Ενότητων (Λασιθίου, Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Χανίων).

Περιλαμβάνει 18 Δήμους, 37 Δημοτικές Ενότητες και 181 Δημοτικές Κοινότητες οι οποίες περικλείονται στα γεωγραφικά και διοικητικά όρια περιοχών που:

α) είναι εγγεγραμμένες στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, ήτοι Φυσικά Πάρκα / Γεωπάρκα Ψηλορείτη και Σητείας, Απόθεμα Βιόσφαιρας Αστερουσίων και Λευκών Ορέων και συγκροτούν τις εμβληματικές διαδρομές περιβάλλοντος και

β) είναι υποψήφιες προς εγγραφή στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, ήτοι Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα Κνωσού, Φαιστού, Μαλίων, Ζάκρου, Ζωμίνθου και Κυδωνίας που συγκροτούν τις εμβληματικές διαδρομές πολιτισμού.

Σημειώνεται ότι υπάρχει ταύτιση των γεωγραφικών και διοικητικών ορίων της Περιοχής Παρέμβασης της ΟΧΕ με τα χωρικά όρια των περιοχών που περιλαμβάνονται ή προτείνονται προς εγγραφή στον Κατάλογο της UNESCO.

Η Περιοχή Παρέμβασης διαμορφώνεται από ένα εκτεταμένο οικιστικό δίκτυο με έντονη χωρική διασπορά, μικρού κατά βάση πληθυσμιακού μεγέθους και χαμηλής πληθυσμιακής πυκνότητας. Το σύνολο σχεδόν των οικισμών αναπτύσσονται στην ενδοχώρα και τον ορεινό, ημιορεινό χώρο της Περιφέρειας Κρήτης όπου πέραν των αυξημένων αναγκών σε υποδομές λόγω της έντονης χωρικής διασποράς του πληθυσμού υπάρχει ανάγκη για διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου και ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.

Η Περιοχή Παρέμβασης διαμορφώνεται ως ακολούθως:

Γεωπάρκο Σητείας

ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΗΤΕΙΑΣ
Δημοτική Κοινότητα Σητείας
Δημοτική Κοινότητα Αγίου Γεωργίου
Δημοτική Κοινότητα Αχλαδίων
Δημοτική Κοινότητα Έξω Μουλιανών
Δημοτική Κοινότητα Κατσιδωνίου
Δημοτική Κοινότητα Κρυών
Δημοτική Κοινότητα Λάστρου
Δημοτική Κοινότητα Μαρωνιάς
Δημοτική Κοινότητα Μέσα Μουλιανών
Δημοτική Κοινότητα Μυρσίνης
Δημοτική Κοινότητα Πισκοκεφάλου
Δημοτική Κοινότητα Πραισού
Δημοτική Κοινότητα Ρούσσας Εκκλησίας
Δημοτική Κοινότητα Σκοπής

Δημοτική Κοινότητα Σταυρωμένου
Δημοτική Κοινότητα Σφάκας
Δημοτική Κοινότητα Τουρλωτής
Δημοτική Κοινότητα Χαμεζίου
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΛΗΨΗΣ
Δημοτική Κοινότητα Λιθινών
Δημοτική Κοινότητα Περιβολακίων
Δημοτική Κοινότητα Πεύκων
Δημοτική Κοινότητα Χρυσοπηγής
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΤΑΝΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Παλαικάστρου
Δημοτική Κοινότητα Ζάκρου
Δημοτική Κοινότητα Καρυδίου
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΕΥΚΗΣ
Δημοτική Κοινότητα Ζίρου
Δημοτική Κοινότητα Αγίας Τριάδος
Δημοτική Κοινότητα Απιδίων
Δημοτική Κοινότητα Αρμένων
Δημοτική Κοινότητα Παππαγιαννάδων
Δημοτική Κοινότητα Χανδρά

Γεωπάρκο Ψηλορείτη

ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Αγίας Βαρβάρας	Δημοτική Κοινότητα Αμνάτου	Δημοτική Κοινότητα Περάματος
Δημοτική Κοινότητα Πρινιά	Δημοτική Κοινότητα Αρχαίας Ελεύθερνας	Δημοτική Κοινότητα Αγγελιανών
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΟΥΒΑ	Δημοτική Κοινότητα Ελευθέρνης	Δημοτική Κοινότητα Αγίου Μάμαντος
Δημοτική Κοινότητα Γέργερης	Δημοτική Κοινότητα Κυριάνας	Δημοτική Κοινότητα Αλφάς
Δημοτική Κοινότητα Νυβρίτου	Δημοτική Κοινότητα Σκουλουφίων	Δημοτική Κοινότητα Αχλαδέ
Δημοτική Κοινότητα Πανάσου	Δημοτική Κοινότητα Χαρκίων	Δημοτική Κοινότητα Καλανδαρές
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Πρίνου	Δημοτική Κοινότητα Μαργαριτών
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΡΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΙΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Μελιδονίου
Δημοτική Κοινότητα Ζαρού	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΙΒΡΙΤΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Μελισσουραγίου
Δημοτική Κοινότητα Βοριζίων	Δημοτική Κοινότητα Αποστόλων	Δημοτική Κοινότητα Ορθέ
Δημοτική Κοινότητα Μορονίου	Δημοτική Κοινότητα Αμαρίου	Δημοτική Κοινότητα Πανόρμου
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ	Δημοτική Κοινότητα Άνω Μέρους	Δημοτική Κοινότητα Πασαλιτών
Δημοτική Κοινότητα Ρουφά	Δημοτική Κοινότητα Βισταγής	Δημοτική Κοινότητα Ρουμελής
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Βρυσών	Δημοτική Κοινότητα Σισών
Δημοτική Κοινότητα Καμαρών	Δημοτική Κοινότητα Βωλεώνων	Δημοτική Κοινότητα Σκεπαστής
ΔΗΜΟΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Γερακαρίου	Δημοτική Κοινότητα Χουμερίου

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΟΥΣΣΩΝΑ	Δημοτική Κοινότητα Ελενών	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΩΝΙΑΝΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Κρουσώνος	Δημοτική Κοινότητα Θρόνου	Δημοτική Κοινότητα Ζωνιανών
Δημοτική Κοινότητα Κορφών	Δημοτική Κοινότητα Καλογέρου	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΥΛΟΥΚΩΝΑ
Δημοτική Κοινότητα Λουτρακίου	Δημοτική Κοινότητα Μέρωνα	Δημοτική Κοινότητα Γαράζου
Δημοτική Κοινότητα Σάρχου	Δημοτική Κοινότητα Μοναστηρακίου	Δημοτική Κοινότητα Αγιάς
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΛΙΣΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Παντανάσσης	Δημοτική Κοινότητα Αγίου Ιωάννου
Δημοτική Κοινότητα Τυλίσου	Δημοτική Κοινότητα Πατσού	Δημοτική Κοινότητα Αϊμόνα
Δημοτική Κοινότητα Αηδονοχωρίου	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΥΡΗΤΩΝ	Δημοτική Κοινότητα Αλοΐδων
Δημοτική Κοινότητα Αστυρακίου	Δημοτική Κοινότητα Φουρφουρά	Δημοτική Κοινότητα Αξού
Δημοτική Κοινότητα Γωνιών	Δημοτική Κοινότητα Αγίας Παρασκευής	Δημοτική Κοινότητα Απλαδιανών
Δημοτική Κοινότητα Δαμάστας	Δημοτική Κοινότητα Αγίου Ιωάννου	Δημοτική Κοινότητα Βενίου
Δημοτική Κοινότητα Καμαρίου	Δημοτική Κοινότητα Αποδούλου	Δημοτική Κοινότητα Δαμαβόλου
Δημοτική Κοινότητα Καμαριώτου	Δημοτική Κοινότητα Βιζαρίου	Δημοτική Κοινότητα Δοξαρού
Δημοτική Κοινότητα Κεραμουτσίου	Δημοτική Κοινότητα Κουρουτών	Δημοτική Κοινότητα Επισκοπής
Δημοτική Κοινότητα Μαράθου	Δημοτική Κοινότητα Λαμπιωτών	Δημοτική Κοινότητα Θεοδώρας
Δημοτική Κοινότητα Μονής	Δημοτική Κοινότητα Λοχριάς	Δημοτική Κοινότητα Καλύβου
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΑΖΙΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Νιθαύρεως	Δημοτική Κοινότητα Κρυονερίου
Δημοτική Κοινότητα Ροδιάς	Δημοτική Κοινότητα Πετροχωρίου	Δημοτική Κοινότητα Λιβαδίων
Δημοτική Κοινότητα Φόδελε	Δημοτική Κοινότητα Πλατανίων	Δημοτική Κοινότητα Χώνου
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Δημοτική Κοινότητα Πλατάνου	
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΓΟΛΑΪΝΗ	ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ	
Δημοτική Κοινότητα Άνω Ασιτών	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΩΓΕΙΩΝ	
Δημοτική Κοινότητα Κάτω Ασιτών		
Δημοτική Κοινότητα Πυργούς		

Περιοχή Λευκών Ορέων / Άνθρωπος και Βιόσφαιρα

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΜΕΝΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Καρών
Δημοτική Κοινότητα Ραμνής
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΥΟΝΕΡΙΔΑΣ
Δημοτική Κοινότητα Βαφέ
Δημοτική Κοινότητα Εμπροσνέρου
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΡΕ
Δημοτική Κοινότητα Φρε
Δημοτική Κοινότητα Μελιδονίου

Δημοτική Κοινότητα Πεμονίων
Δημοτική Κοινότητα Τζιτζιφέ
ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΕΡΙΣΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Θερίσου
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΑΜΙΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Δρακόνας
Δημοτική Κοινότητα Κάμπων
Δημοτική Κοινότητα Πλατυβόλας
ΔΗΜΟΣ ΚΑΝΤΑΝΟΥ - ΣΕΛΙΝΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΣΕΛΙΝΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Επανωχωρίου
Δημοτική Κοινότητα Σούγιας
ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΥΣΟΥΡΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Καράνου
Δημοτική Κοινότητα Λάκκων
Δημοτική Κοινότητα Μεσκλών
Δημοτική Κοινότητα Ορθουνίου
Δημοτική Κοινότητα Πρασέ
ΔΗΜΟΣ ΣΦΑΚΙΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΦΑΚΙΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Χώρας Σφακίων
Δημοτική Κοινότητα Αγίας Ρουμέλης
Δημοτική Κοινότητα Αγίου Ιωάννου
Δημοτική Κοινότητα Ανωπόλεως
Δημοτική Κοινότητα Ασκύφου
Δημοτική Κοινότητα Ίμπρου

Περιοχή Αστερουσίων/ Άνθρωπος και Βιόσφαιρα

ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Πύργου
Δημοτική Κοινότητα Αχεντριά
Δημοτική Κοινότητα Εθιάς
Δημοτική Κοινότητα Μεσοχωρίου
Δημοτική Κοινότητα Παρανύμφων
Δημοτική Κοινότητα Χάρακος
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΡΤΥΝΑΣ
Δημοτική Κοινότητα Βαγιωνιάς

Δημοτική Κοινότητα Βασιλικής
Δημοτική Κοινότητα Μιαμούς
Δημοτική Κοινότητα Αγίου Κυρίλλου
Δημοτική Κοινότητα Απεσωκαρίου
Δημοτική Κοινότητα Βασιλικών Ανωγείων
Δημοτική Κοινότητα Πλατάνου
Δημοτική Κοινότητα Πλώρας
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΦΙΝΑ
Δημοτική Κοινότητα Διονυσίου
Δημοτική Κοινότητα Σταβίων
Δημοτική Κοινότητα Στερνών
ΔΗΜΟΣ ΒΙΑΝΝΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΙΑΝΝΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Χόνδρου
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΙΡΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Αντισκαρίου
Δημοτική Κοινότητα Πηγαϊδακίων
ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Δεματίου
Δημοτική Κοινότητα Καστελλιανών
Δημοτική Κοινότητα Σκινιά

Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Κνωσού

ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Ηρακλείου

Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Φαιστού

ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Καμηλαρίου

Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Μαλίων

ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΛΙΩΝ
Δημοτική Κοινότητα Μαλίων

Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Ζάκρου

ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΤΑΝΟΥ
Δημοτική Κοινότητα Ζάκρου

Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Ζωμίνθου

ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΩΓΕΙΩΝ

Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Κυδωνίας

ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ παλιά Πόλη – λόφος Καστέλι

2.1.2 Χαρτογραφική αποτύπωση

Ακολουθεί η χαρτογραφική αποτύπωση μεμονωμένα κάθε Γεωπάρκου και περιοχής αποθέματος βιόσφαιρας και κάθε Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου, καθώς και ενιαία χαρτογραφική απεικόνιση του συνόλου της Περιοχής Παρέμβασης.

ΧΑΡΤΗΣ 1. Περιοχή Παρέμβασης Φυσικού Πάρκου (Γεωπάρκου) Σητείας

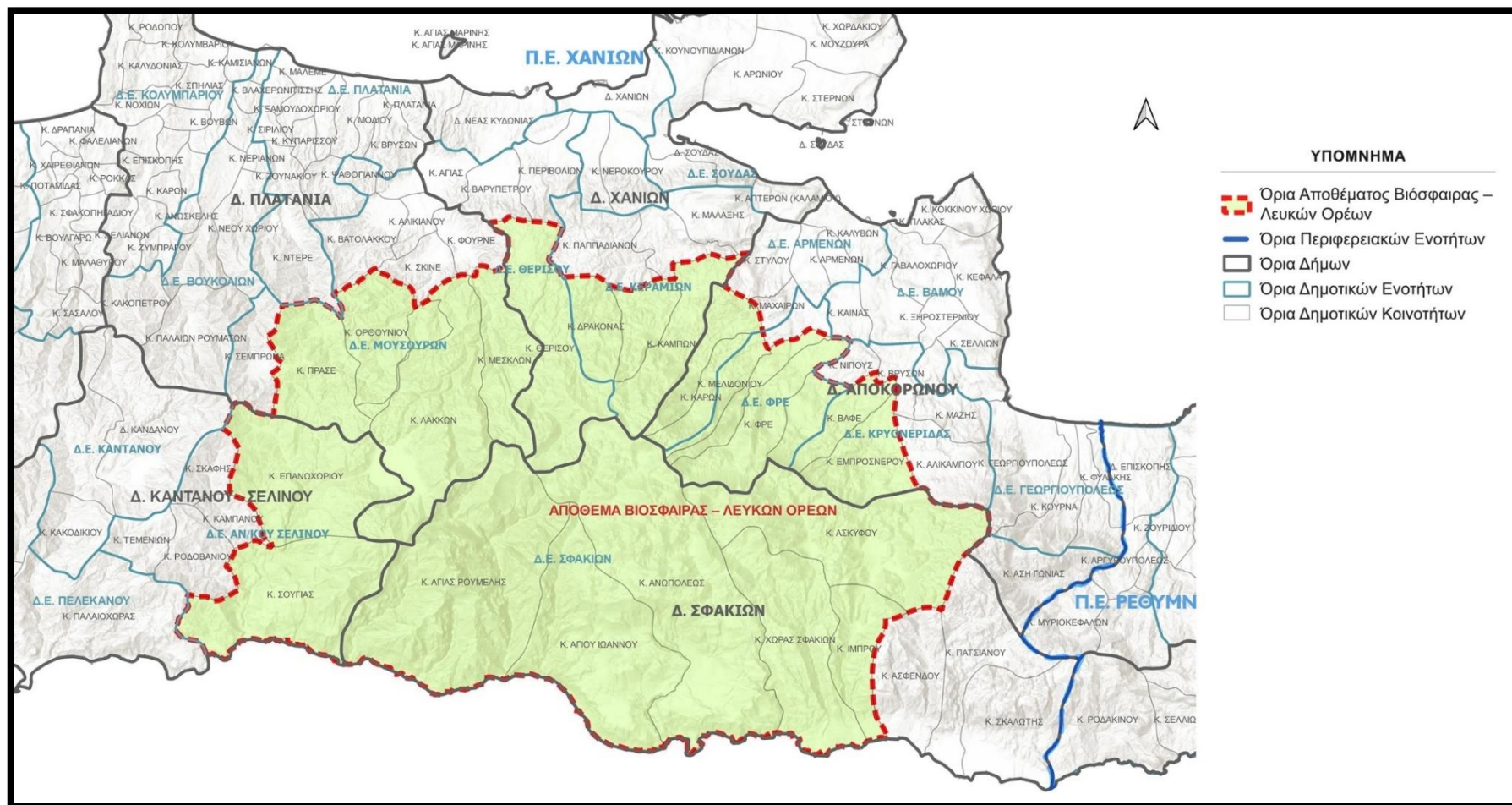

ΧΑΡΤΗΣ 3. Περιοχή Παρέμβασης Αποθέματος Βιόσφαιρας Αστερουσίων

ΧΑΡΤΗΣ 4. Περιοχή Παρέμβασης Αποθέματος Βιόσφαιρας Λευκών Ορέων

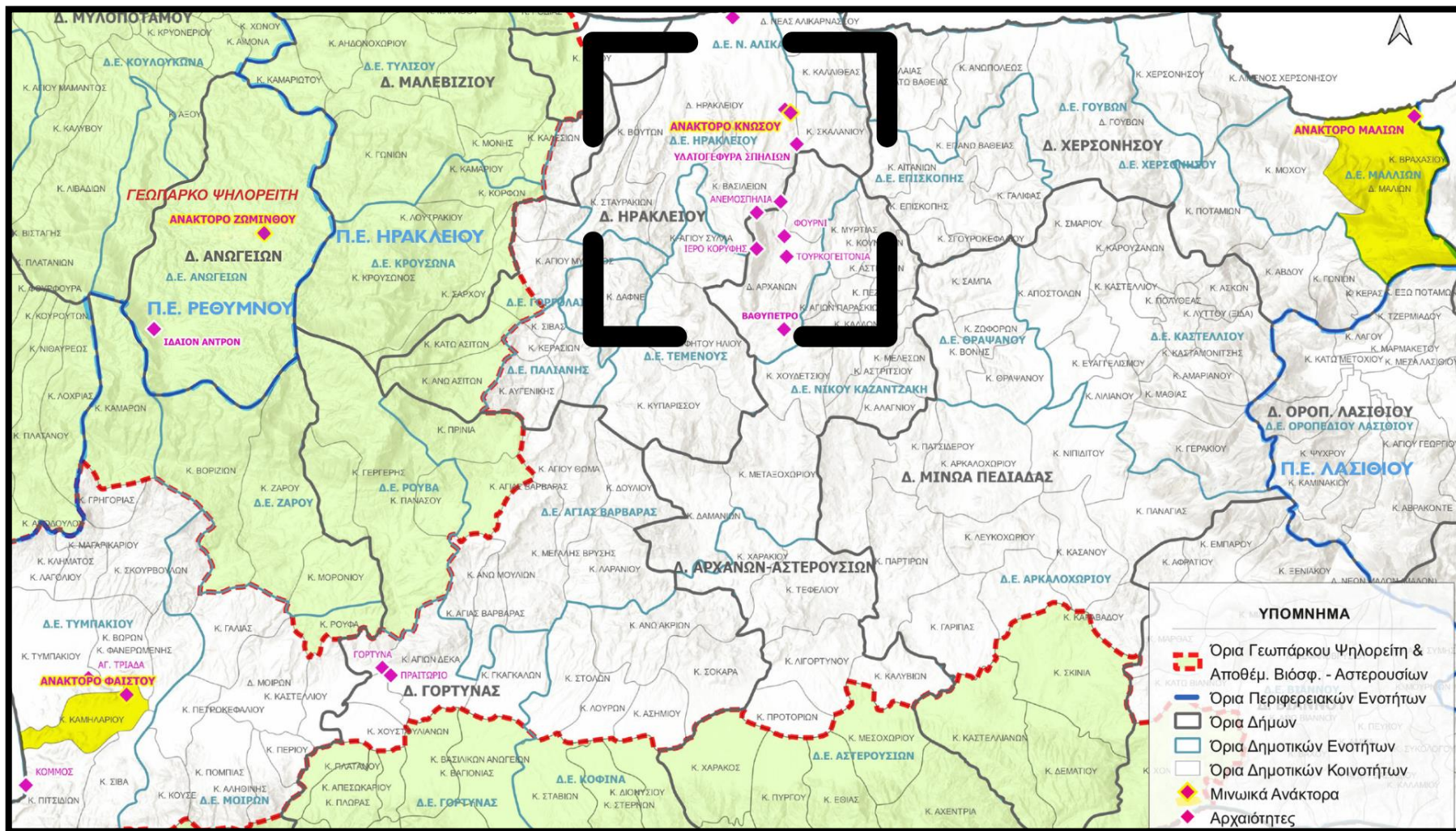

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

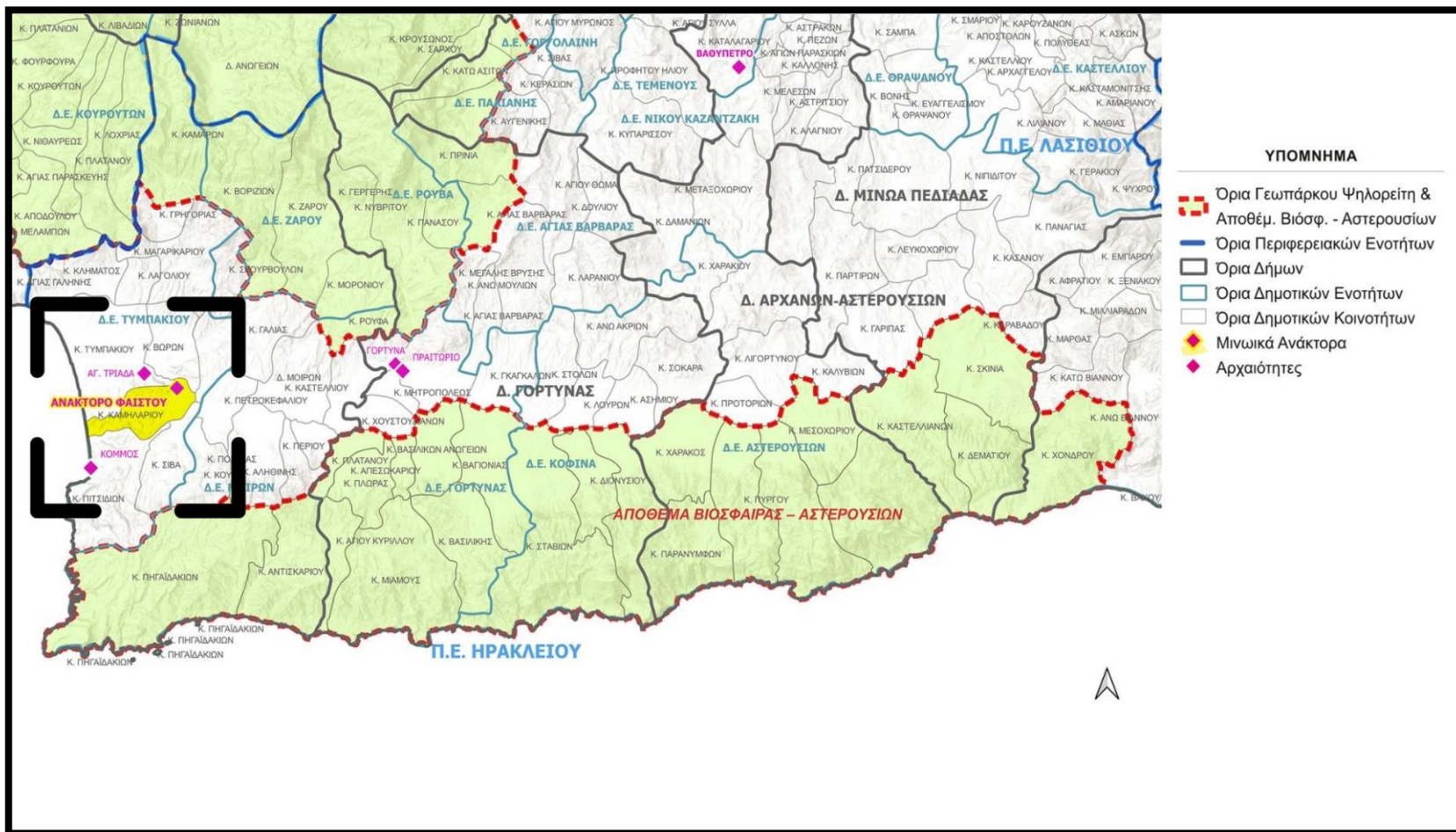

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

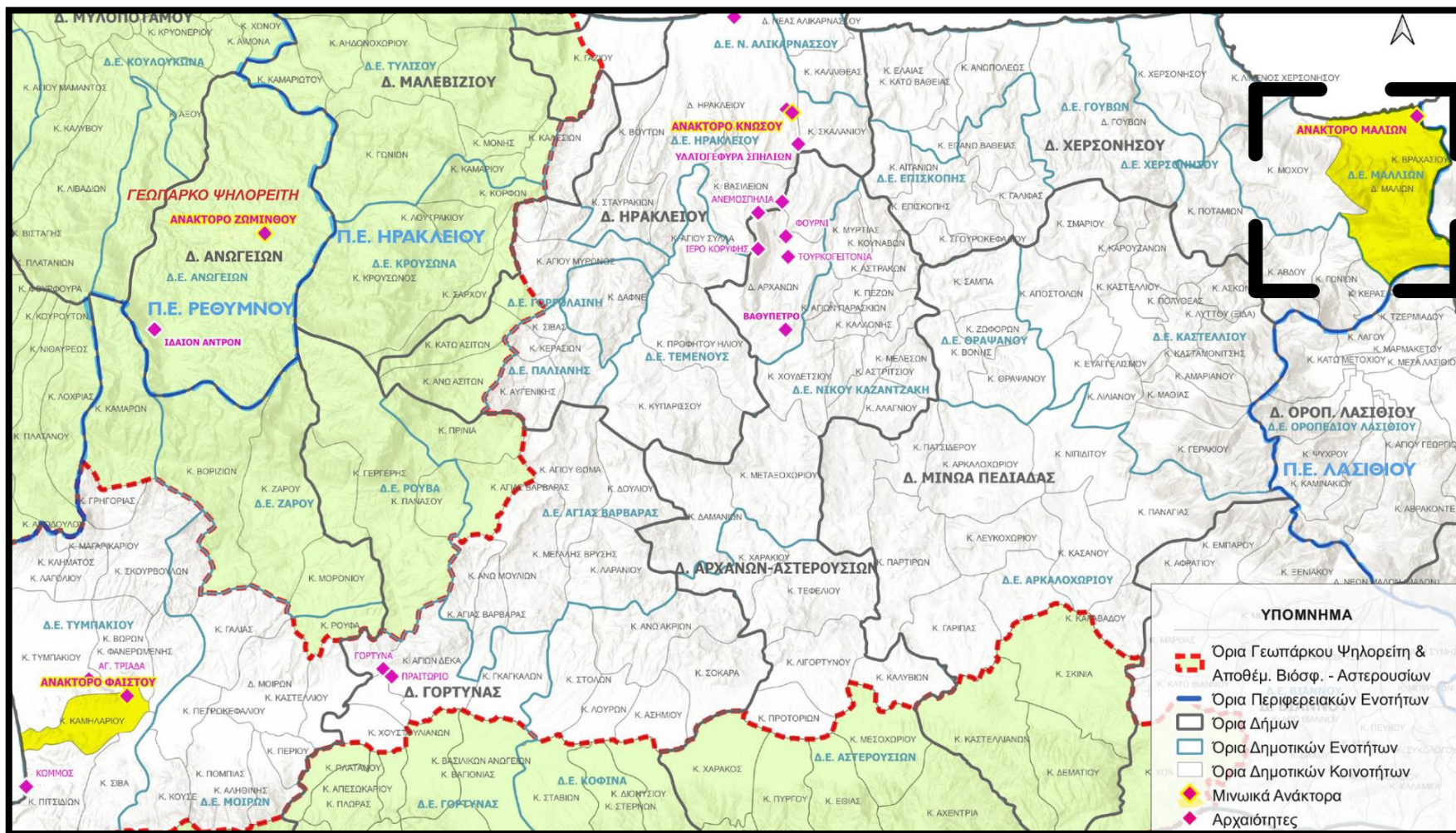
ΧΑΡΤΗΣ 6. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Κνωσού

ΧΑΡΤΗΣ 7. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Φαιστού

ΧΑΡΤΗΣ 8. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Μαλίων

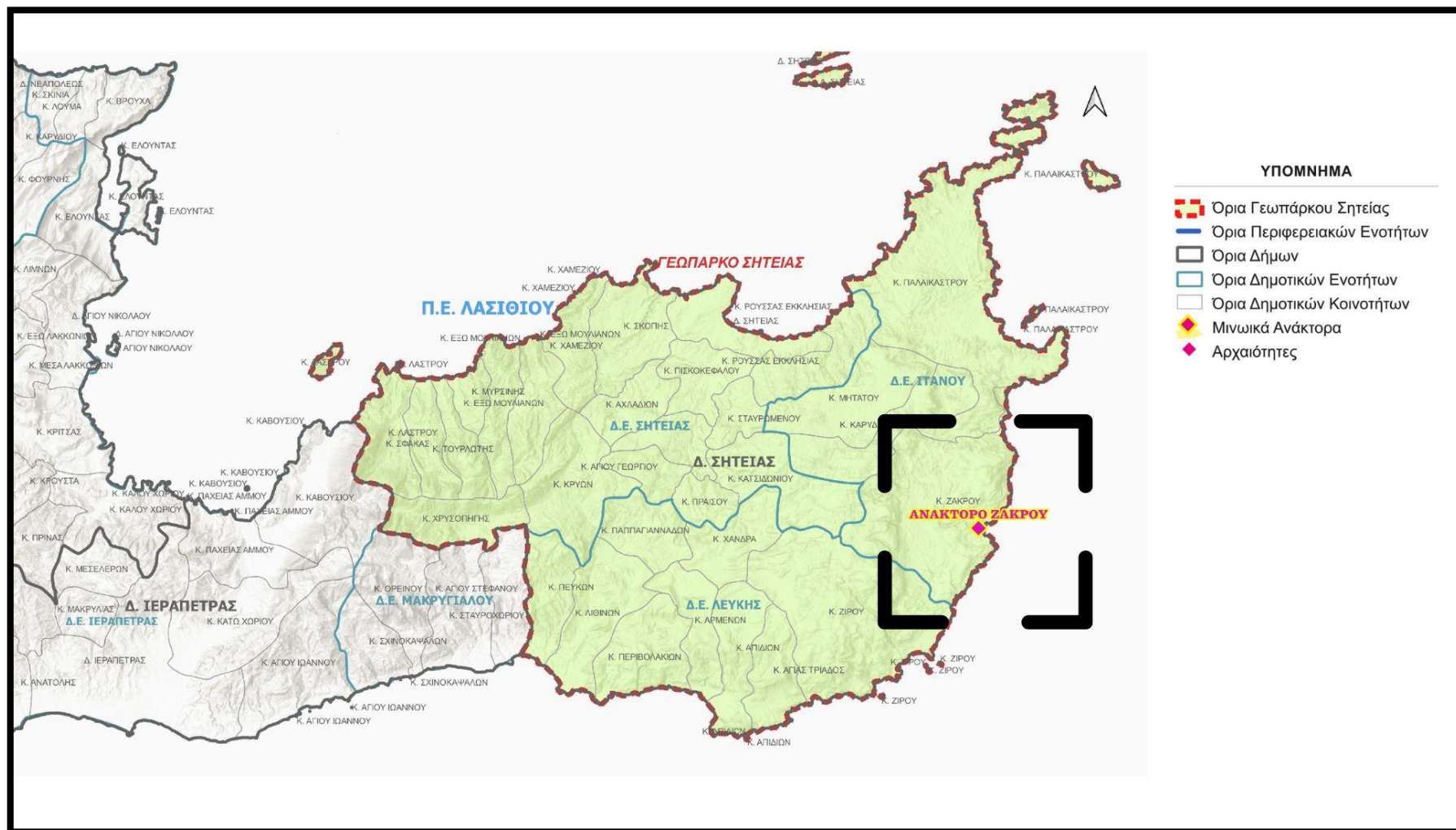

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

ΧΑΡΤΗΣ 9. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Ζάκρου

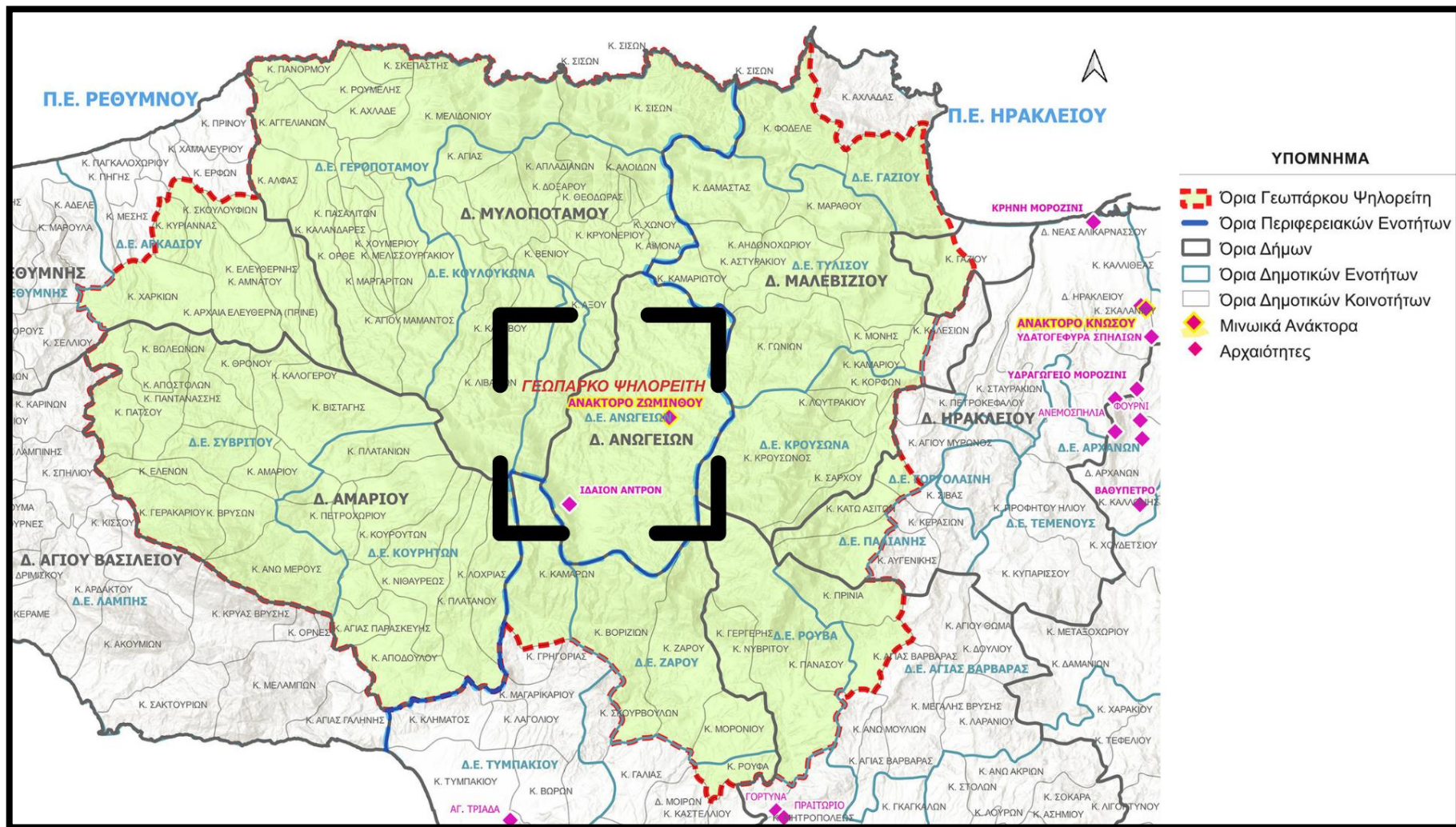

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

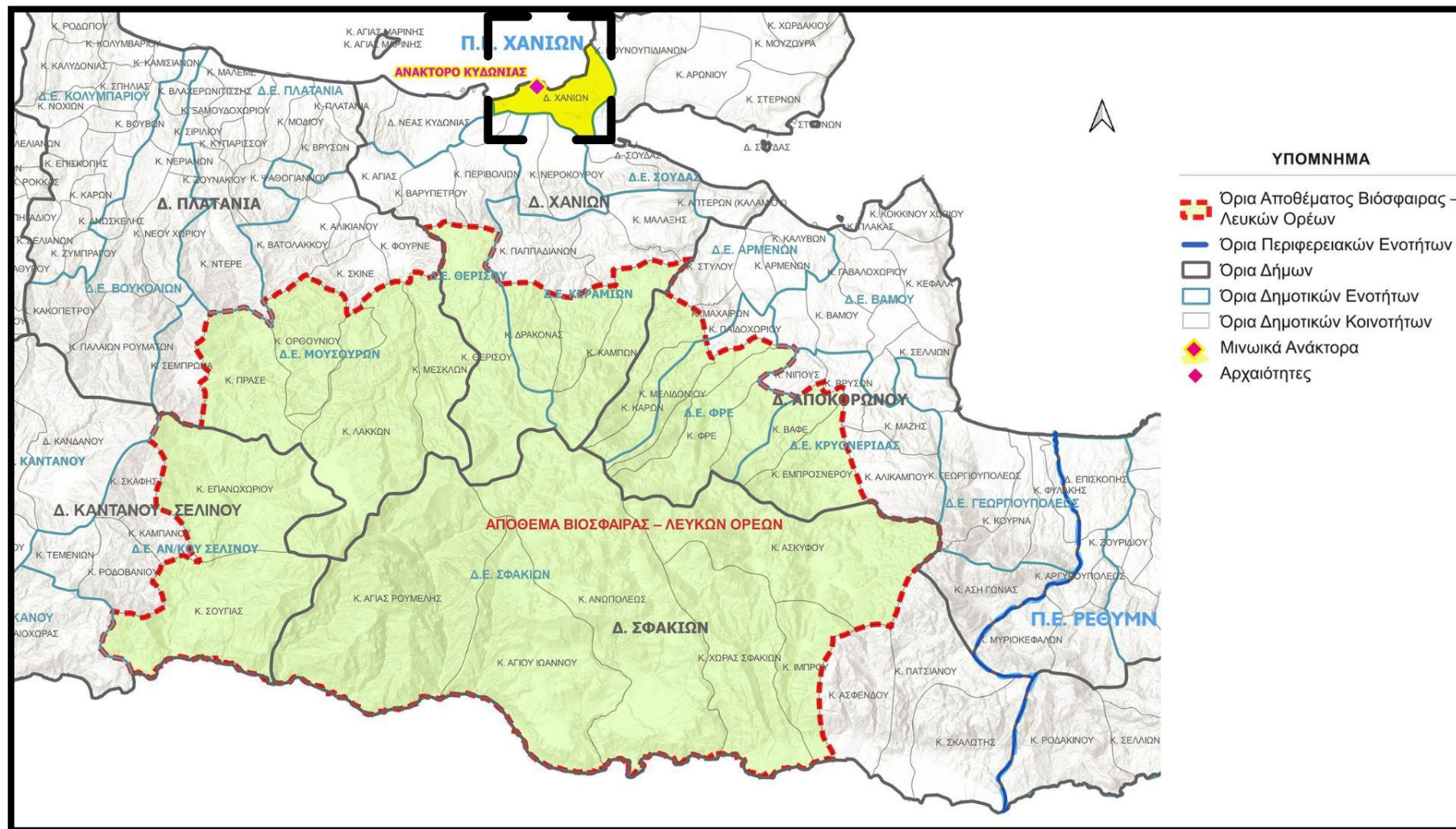

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

ΧΑΡΤΗΣ 10. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Ζωμίνθου

ΧΑΡΤΗΣ 11. Περιοχή Παρέμβασης Μινωικού Ανακτορικού Κέντρου Κυδωνίας

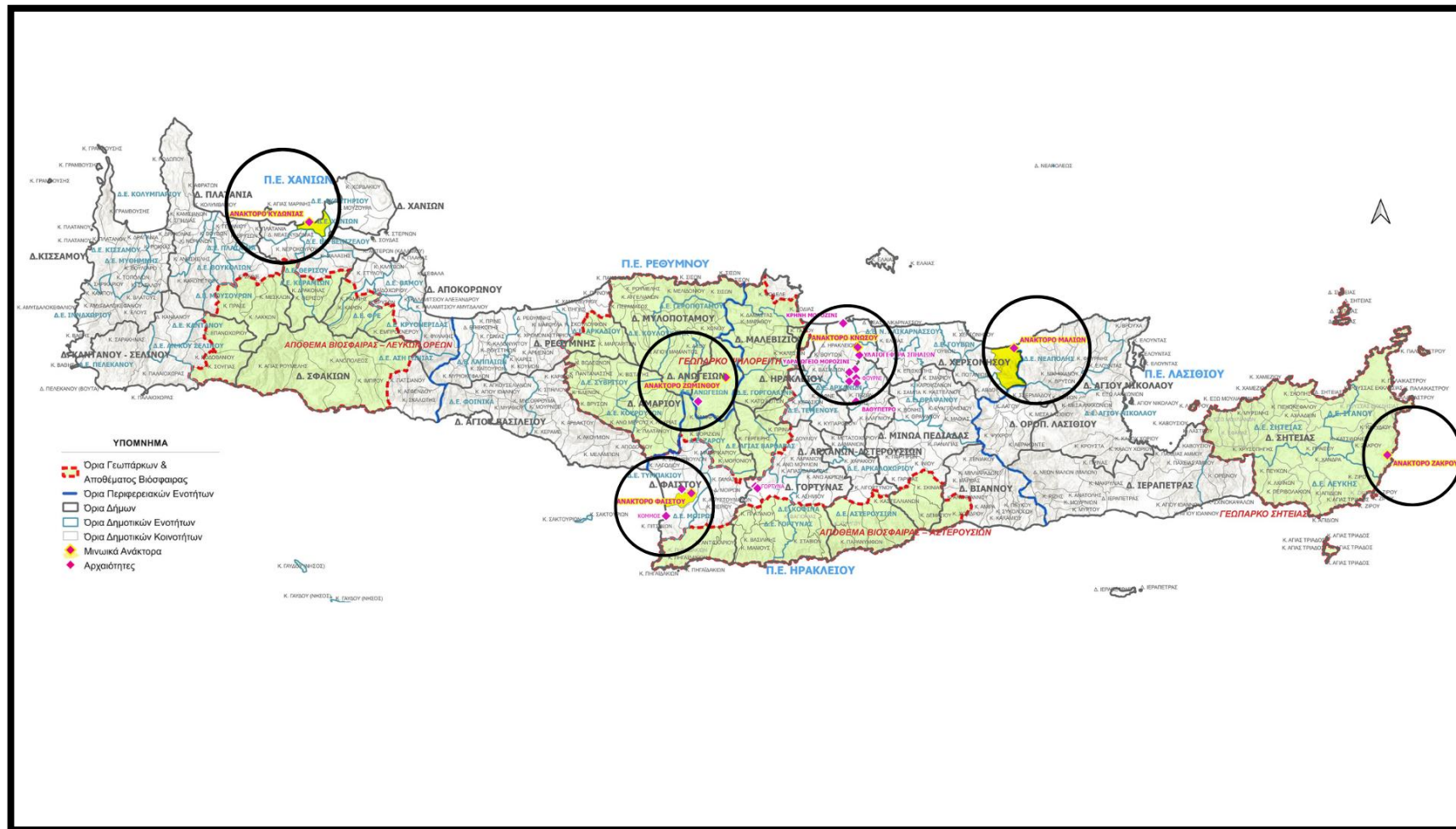

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

ΧΑΡΤΗΣ 12. Συνολική Περιοχή Παρέμβασης Περιοχών UNESCO & Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβόλων

2.1.3 Φυσικό, γεωμορφολογικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τοπίο

Στην περιοχή παρέμβασης υπάρχουν δύο αναγνωρισμένα Γεωπάρκα που ανήκουν στο Ευρωπαϊκό αλλά και στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων (Γεωπάρκο Ψηλορείτη & Γεωπάρκο Σητείας), ενώ συντονίζονται και υποστηρίζονται από το Ελληνικό Φόρουμ Γεωπάρκων και δύο περιοχές (Λευκά Όρη & Αστερούσια) που ανήκουν στο πρόγραμμα *Άνθρωπος και Βιόσφαιρα της UNESCO (Man and Biosphere ή MAB)*. Ειδικότερα:

1. Εθνικό Πάρκο Λευκών Ορέων

Τα Λευκά Όρη είναι ο μεγαλύτερος και πιο επιβλητικός ορεινός όγκος της Κρήτης και ένα από τα ψηλότερα βουνά της χώρας. Βρίσκονται στη νοτιοδυτική Κρήτη και καλύπτουν μεγάλο τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων. Το μέγιστο υψόμετρο 2.453m εντοπίζεται στην κορυφή Πάχνες. Στην καρδιά της οροσειράς, δημιουργείται η λεγόμενη Ορεινή Έρημος, ένα σεληνιακό υψίπεδο με περισσότερες από 50 κορυφές που υπερβαίνουν τα 2.000m που μοιάζουν με κώνους, οι λεγόμενοι σωροί. Υπάρχουν πολλά σπήλαια, σπηλαιοβάραθρα και μεγάλος αριθμός φαράγγιων, με σημαντικότερο αυτό της Σαμαριάς, που αποτελεί το μεγαλύτερο φαράγγι στα Βαλκάνια, με βάθος που υπερβαίνει τα 500m. Στο Εθνικό Πάρκο Λευκών Ορέων, φιλοξενούνται πάρα πολλά είδη χλωρίδας και πανίδας, ενώ ανάμεσα στις γυμνές κορυφές του βρίσκονται πολυάριθμα οροπέδια. Οι νότιες πλαγιές των Λευκών Ορέων, καλύπτονται από δάση με κυπαρίσσια, πουρνάρια και πεύκα, ενώ οι περιοχές με περισσότερη υγρασία καλύπτονται από δάση με καστανιές, πλατάνια και άλλα υδρόφιλα φυτά.

Με την 36130/1119 του 2016 Απόφαση της Γενικής Γραμματείας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, εγκρίθηκε η «Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (Ε.Π.Μ.) Λευκών Ορέων» που πρότείνει τον χαρακτηρισμό του μεγαλύτερου μέρους τους ως Εθνικού Πάρκου σύμφωνα με το ν. 3739/2011, ειδικότερα βάσει του άρθρου 5 όπου: «ως εθνικά πάρκα χαρακτηρίζονται περιοχές μεγάλης έκτασης που είτε λόγω της θέσης τους, είτε, όπως διασυννοριακές, είτε λόγω της εξέχουσας οικολογικής ή άλλης φυσικής σπουδαιότητάς τους θεωρούνται ως σημαντικές σε εθνικό επίπεδο». Η περιοχή αυτή έχει έκταση 584.840 στρέμματα και καλύπτει τον κύριο όγκο των Λευκών Ορέων καθώς και μία θαλάσσια ζώνη και αποτελείται από πλήθος στοιχείων με μοναδικά χαρακτηριστικά το καθένα, που σχηματίζουν συνολικά μία περιοχή απaráμιλλου φυσικού κάλλους και μεγάλης οικολογικής αξίας. Τα στοιχεία της βιοποικιλότητάς τους σε συνδυασμό με τη γεωγραφική τους θέση τα καθιστούν μοναδικά για πολλούς λόγους.

Ειδικότερα:

Έχουν λάβει τιμητική διάκριση από το Συμβούλιο της Ευρώπης (CoE) με την απονομή του European Diploma of Protected Areas (Ευρωπαϊκό Δίπλωμα του Συμβουλίου της Ευρώπης).

Ανήκουν από το 1981 στο δίκτυο Αποθεμάτων της Βιόσφαιρας (*Biosphere reserve*), περιοχών δηλαδή που χαρακτηρίζονται έτσι από το πρόγραμμα «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» της UNESCO.

Έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών NATURA 2000 με τον κωδικό GR4340014 (Ζώνη Ειδικής Προστασίας: ΖΕΠ).

Το φαράγγι της Σαμαριάς, αποτελεί την πρώτη προστατευόμενη περιοχή που χαρακτηρίστηκε το 1962, ως ο πρώτος εθνικός δρυμός στην Ελλάδα.

Ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον ως προς τα είδη χλωρίδας και πανίδας που φιλοξενεί. Στην ευρύτερη περιοχή των Λευκών Ορέων έχουν καταγραφεί περίπου 650 φυτικά taxa, ενώ συνεχίζουν να καταγράφονται νέα είδη. Στην περιοχή των Λευκών Ορέων

συναντώνται 25 στενότοπα ενδημικά είδη και 97 είδη ενδημικά της Κρήτης. Πολλά από τα είδη χλωρίδας των Λευκών Ορέων έχουν αξιολογηθεί ως απειλούμενα σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με το Βιβλίο Ερυθρών Δεδομένων των Σπάνιων & Απειλούμενων Φυτών της Ελλάδας (Φοίτος και συν. 2009), όπως το *Myosotis solange*, γνωστό από ένα μόνο όρος στο βόρειο τμήμα του συγκροτήματος των Λευκών Ορέων και η *Onobrychis sphaciotica*, γνωστή από τα δυτικά τμήματα των Λευκών Ορέων. Και τα δύο είδη χαρακτηρίζονται ως Τρωτά (VU).

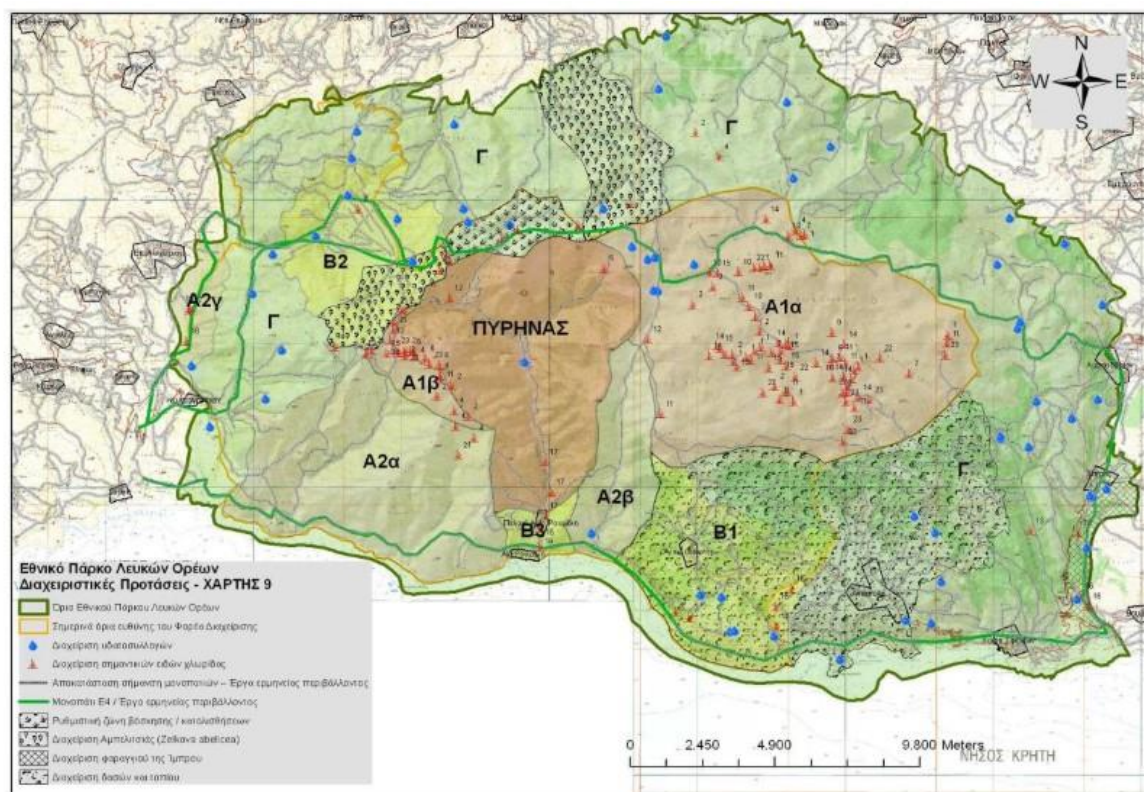
Η πανίδα του Εθνικού Δρυμού είναι ιδιαίτερα πλούσια, με παρουσία:

- 32 θηλαστικών, μεταξύ των οποίων η Κρητική μυγαλή (*Crocidura zimmermanni*) και ο αίγαγρος της Κρήτης (*Capra aegagrus cretica*)
- 3 αμφιβίων και 11 ερπετών, τα οποία προστατεύονται βάσει της εθνικής ή/και της διεθνούς νομοθεσίας
- περίπου 200 ειδών Ορνιθοπανίδας, μεταξύ των οποίων σημαντικά, απειλούμενα και προστατευόμενα είδη όπως ο γυπαετός ή κοκκαλός (*Gypaetus barbatus*) και το Όρνιο ή κανναβός (*Gyps fulvus*)
- ενδημικών και απειλούμενων ειδών ασπονδύλων, όπως η αράχνη *Macrothele cretica*.

Σύμφωνα με το Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος (ΠΔ) «Χαρακτηρισμός της περιοχής του Εθνικού Δρυμού Λευκών Ορέων ως Εθνικού Πάρκου, καθορισμός ζωνών προστασίας και χρήσεων, όρων και περιορισμών», εντός του Εθνικού Πάρκου, οριοθετούνται οι ακόλουθες Ζώνες Προστασίας:

- Ζώνες Κλιμακωτής Προστασίας Α1 που περιλαμβάνουν ορεινές χωρικές ενότητες αλπικά οικοσυστήματα και συγκροτήματα κορυφών:
 - A1α: Ζώνη Πάχνης
 - A1β: Ζώνη Γκίγκιλου-Βολακιά
- Ζώνες Α2, που περιλαμβάνουν χωρικές ενότητες των φαραγγίων του νοτιοδυτικού τμήματος:
 - A2α: Ζώνη Φαραγγίων Τρυπητής και Κλάδου
 - A2β: Ζώνη Φαραγγιού Ελυγιάς
 - A2γ: Ζώνη Φαραγγιού Αγίας Ειρήνης
- Ζώνες Κλιμακωτής Προστασίας Β:
 - B1: Ζώνη Αράδαινας – Αγίου Ιωάννη
 - B2: Ζώνη Οροπεδίου Ομαλού
 - B3: Ζώνη Αγίας Ρουμέλης
- Περιφερειακή Ζώνη Γ: Η Ζώνη αυτή περιλαμβάνει την υπόλοιπη χερσαία και θαλάσσια περιοχή του εθνικού πάρκου.

ΧΑΡΤΗΣ 13. Ζώνες προστασίας Εθνικού Πάρκου Λευκών Ορέων. Πηγή: Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ) Περιφέρειας Κρήτης

Αναπόσπαστο στοιχείο της ανθρωπογεωγραφικής ενότητας της Σαμαριάς αποτελούν δύο οικισμοί: η Σαμαριά, που βρίσκεται μέσα στο φαράγγι, και η Αγία Ρουμέλη (παλιός και νέος οικισμός), η οποία είναι χτισμένη στην έξοδο του φαραγγιού προς το Λιβυκό πέλαγος, στη θέση της Αρχαίας Τάρρας. Οι δεσμοί μεταξύ των δύο οικισμών υπήρξαν πάντα πολύ στενοί. Η μεταξύ τους εξάρτηση, σε θέματα οικονομίας, ασφάλειας και επικοινωνίας με τον υπόλοιπο κόσμο, ήταν πολύ μεγάλη. Η εκκένωση της Σαμαριάς, λόγω της ανακήρυξης του φαραγγιού σε Εθνικό Δρυμό, το 1962, προκάλεσε ανισορροπία στο σύστημα των δύο οικισμών, που είχαν μάθει να επιβιώνουν για αιώνες κάτω από δύσκολες συνθήκες, με τη Σαμαριά να έχει επαφή με την ενδοχώρα και την Αγία Ρουμέλη με τα νότια παράλια.

Μέσα στο Δρυμό βρίσκονται οι εκκλησίες της Οσίας Μαρίας, της Μεταμορφώσεως του Χριστού, του Αγίου Νικολάου, του Αγίου Γεωργίου και του Αφέντη Χριστού. Κοντά στη νότια έξοδο, βρίσκεται ένα σπήλαιο, αφιερωμένο στην Αγία Ζώνη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μοναδική χρήση του φαραγγιού, αφ' ότου ανακηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός, είναι η επίσκεψή του από χιλιάδες τουρίστες, οι οποίοι φθάνουν στο Ξυλόσκαλο οδικώς, το διασχίζουν με τα πόδια και φθάνουν στην Αγία Ρουμέλη, απ' όπου μεταφέρονται με πλοiάριο στη Χώρα Σφακίων και από κει, οδικώς, επιστρέφουν στην αφετηρία τους.

Από την κυκλοφορία αυτή των ανθρώπων, η οποία οφείλεται στο φαράγγι, επωφελούνται και επηρεάζονται τόσο η Αγία Ρουμέλη όσο και η Χώρα Σφακίων αλλά και όλη η περιοχή γενικότερα. Η τοπική οικονομία της περιοχής, που βασιζόταν σε ποικίλες δραστηριότητες και ήταν παλαιότερα σχεδόν αυτάρκης, τώρα είναι μονοδιάστατα σχεδόν προσανατολισμένη στον τουρισμό.

Η Διεύθυνση Δασών έχει προχωρήσει στην αποκατάσταση και την επανάχρηση ορισμένων σπιτιών της Πάνω Σαμαριάς για τις ανάγκες του προσωπικού της και για δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Απόθεμα Βιόσφαιρας της Σαμαριάς-Λευκών Ορέων είναι έτοιμη προς υλοποίηση η μελέτη για το δίκτυο πεζοπορικών διαδρομών στον Δήμο Σφακίων (*Chania Trails Sfakia*). Το σύνολο των διαδρομών βρίσκονται εντός της περιοχής UNESCO, έχουν συνολικό μήκος περί τα 190 χιλιόμετρα και φορέας υλοποίησης, λειτουργίας και συντήρησης του δικτύου είναι ο Δήμος Σφακίων.

2. Γεωπάρκο Ψηλορείτη

Ο Ψηλορείτης ή Ίδη, είναι το ψηλότερο βουνό στην Κρήτη στα 2.456m και ένα από τα ψηλότερα της Μεσογείου. Βρίσκεται στο κέντρο της Κρήτης και καλύπτει μεγάλο μέρος των Περιφερειακών Ενοτήτων Ηρακλείου και Ρεθύμνου. Το Γεωπάρκο Ψηλορείτη περιλαμβάνει εξ ολοκλήρου τους Δήμους Αμαρίου, Ανωγείων, Μυλοποτάμου, το μεγαλύτερο τμήμα του Δήμου Μαλεβιζίου καθώς και τμήματα των Δήμων Ρεθύμνου, Φαιστού, Γόρτυνας και Ηρακλείου. Η βόρεια και δυτική πλευρά του βουνού είναι πιο ομαλή, με διάφορα επίπεδα στα οποία αναπτύσσονται τα βοσκοτόπια του ορεινού Μυλοποτάμου και χαμηλότερα οι οικισμοί του. Η ανατολική, νότια και νοτιοδυτική πλευρά του βουνού φαντάζει πιο άγρια και απότομη, καθώς από τις βουνοκορφές ξεκινούν σχεδόν κάθετοι γκρεμοί που φτάνουν στον κάμπο του Ηρακλείου και της Μεσαράς ή καταλήγουν στην κοιλάδα του Αμαρίου. Το μεγαλύτερο μέρος της οροσειράς του Ψηλορείτη, εντάσσεται στον κατάλογο NATURA 2000 και περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες οικοτόπων όπως ποταμούς, φρύγανα, δάση, κλπ.

Από τα 1.130 ενδημικά φυτά της Ελλάδας τα 268 απαντώνται στην Κρήτη και από αυτά τα 168 βρίσκονται στον Ψηλορείτη, δεδομένου ότι η Κρήτη αποτελεί ένα από τα βασικότερα κέντρα ενδημισμού σε εθνικό, μεσογειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Επιπλέον, έχουν καταγραφεί 155 είδη πτηνών μέχρι σήμερα, εκ των οποίων το 36% αναπαράγονται τακτικά, το 46% απαντάται κυρίως κατά τις περιόδους της μετανάστευσης (εαρινή, φθινοπωρινή), το 12,3% είναι καλοκαιρινοί επισκέπτες και αναπαράγονται στην περιοχή, ενώ το υπόλοιπο 6% αφορά τυχαίους και καλοκαιρινούς επισκέπτες που φωλιάζουν εκτός περιοχής, αδιευκρίνιστα είδη και επίσης 1 είδος που έχει εξαφανιστεί από όλη την Κρήτη.¹

Στο Γεωπάρκο Ψηλορείτη καταγράφονται οι παρακάτω τρεις (3) Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) «Special Areas of Conservation»:²

- «Όρος Ίδη (Βορίζια, Γερανοί, Καλή Μαδάρα)» (GR4330005)
- «Πρασσανό φαράγγι - Πατσός - Σφακορύακο ρέμα - Παραλία Ρεθύμνου και εκβολή Γεροπόταμου, Ακρωτήριο Λιανός Κάβος - Περιβόλια» (GR4330004) - τμήμα της περιοχής
- «Όρος Κέδρος» (GR4330002)

Οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), «Special Protection Areas» SPA: για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ «για τη διατήρηση των άγριων πτηνών», όπου καταγράφονται 4 τέτοιου είδους ζώνες:

- «Πρασσανό Φαράγγι» (GR4330008)
- Σόρος- Αγκάθι - Κέδρος (GR4330006)
- Όρος Ψηλορείτης (Νοτιοδυτικό τμήμα) (GR4330009)
- Κρουσώνας - Βρωμονερό Ίδης (GR4310009) - τμήμα της περιοχής Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ)

«Ως Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) χαρακτηρίζονται φυσικές περιοχές (χερσαίες, υδροτοπικές ή θαλάσσιες), που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας ή ως

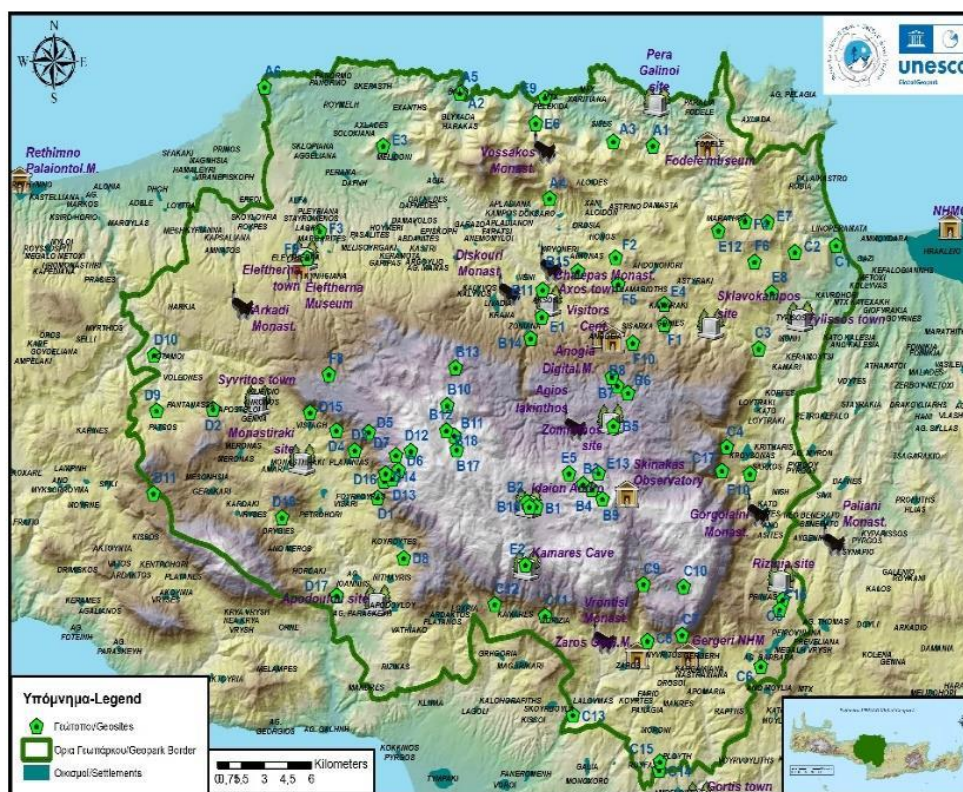
¹ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Σχέδιο Διαχείρισης και Σχέδιο Δράσης Γεωπάρκου UNESCO Ψηλορείτη 2023 - 2027.

² Ο.π.

βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου, ή τέλος, ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικοτόποι» σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ Α'60), που τροποποίησε τον 1650/1986. Στο Γεωπάрко Ψηλορείτη καταγράφονται τα εξής οκτώ (8):

- K550 Προφήτης Ηλίας (Αγγελιανών- Πρίνου- Αλφά) (ΦΕΚ 161757/32167/16-07-81).
- K705 - Αλμυρού Ποταμού – Κέρης (ΦΕΚ 763/18-06-01, ΦΕΚ 680/31-5-2002).
- K 772- Βρύσινα, Πρασσανό Φαράγγι Δήμου Ρεθύμνης (ΦΕΚ 1147/05-09-01, ΦΕΚ 1090/21-08-02).
- K759 - Ψηλορείτης (Συβρίτου- Κουρητών) (ΦΕΚ 680/31-5-2002, ΦΕΚ 1119/28-08-02) K760 - Τριγύδιο Δήμου Ανωγείων (ΦΕΚ 1119 Β' /28-8-02).
- K760 - Τριγύδο Δήμου Ανωγείων (ΦΕΚ 1119 Β' /28-8-02).
- K860 – Επανωσήφη- Ψηλορείτη (πρώην δήμοι Ζαρού και Ρούβα (ΦΕΚ 769/19-06-01, ΦΕΚ 680/31-5-2002).
- K861 - Περιοχή Γουρνός Κρουσώνα (ΦΕΚ 769/19-06-01).
- K858- Αγίου Αντωνίου Δημοτικό Διαμέρισμα Άνω Ασιτών Δήμου Γοργολαϊνίου (ΦΕΚ 753/Β/15-06-2001).

ΧΑΡΤΗΣ 14. Γεώτοποι στο Γεωπάрко Ψηλορείτη. Πηγή: Γεωπάрко Ψηλορείτη

Ανάμεσα στα πολλές κορυφές του Γεωπαρκού ξεχωρίζουν, οι πέντε υψηλότερες: Τίμιος Σταυρός, Αγκαθιάς, Στολίστρα, Βουλομένου και Κούσακας. Το ανάγλυφο που παρουσιάζει το βουνό, είναι από τα πλουσιότερα στο νησί και διαθέτει έντονη ποικιλομορφία, καθώς υπάρχει πλήθος φυσικών σχηματισμών όπως φαράγγια, ορεινές κοιλάδες, λοφώδη συμπλέγματα.

Το γεωπάрко του Ψηλορείτη με έκταση περίπου 1272km² χαρακτηρίζεται ως «φυσικό πάρκο Ψηλορείτη», έχει εγγραφεί στον κατάλογο των Παγκόσμιων Γεωπαρκών της UNESCO (2001) και καλύπτει όλο τον ορεινό όγκο, ήτοι από την λεκάνη της Μεσαράς και του Αμαρίου δυτικά, μέχρι τη βόρεια ακτή (Ταλαία Όρη) που αποτελεί τη φυσική του συνέχεια. Περικλείει όλα τα φυσικά στοιχεία του Ψηλορείτη που είναι σπάνια και ξεχωριστά: την πλούσια γεωλογική του κληρονομιά, το βιοτικό περιβάλλον, το μοναδικό πολιτισμό και την ιστορία των ανθρώπων, ενώ τα κτηνοτροφικά και άλλα τοπικά προϊόντα της περιοχής, χαρακτηρίζονται ως μεγάλης διατροφικής αξίας και βασικά συστατικά της Κρητικής διατροφής. Ο συνολικός χώρος που καλύπτει το Πάρκο, συνδυάζει τα μοναδικά γεωλογικά χαρακτηριστικά με το συναρπαστικό φυσικό περιβάλλον και τη μακρόχρονη ιστορία των ανθρωπίνων κοινωνιών που κατοικούν διαχρονικά από την 6^η χιλιετηρίδα π.Χ. με μοναδικά ήθη, έθιμα και παραδόσεις που επιβιώνουν μέχρι και σήμερα στο σύγχρονο τρόπο ζωής των κατοίκων.

Στα όρια του γεωπαρκου, έχουν καταγραφεί περισσότεροι από 93 γεώτοποι εθνικής και τοπικής σημασίας, βρίσκονται σημαντικοί ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι, όπως το Ιδαίον Άντρο, η Ζώμινθος, η αρχαία Ελεύθερνα, η Μονή Αρκαδίου, ενώ έχουν καταγραφεί πάνω από 2.000 σπήλαια. Σήμερα, το γεωπάрко συμμετέχει ενεργά στις παγκόσμιες προσπάθειες για την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος, της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω του γεωτουρισμού και άλλων μορφών εναλλακτικών τουρισμού. Βασικά στοιχεία του είναι το σύνολο των γεωλογικών μνημείων της περιοχής, το μοναδικό φυσικό περιβάλλον με τον πλούτο και τον ενδημισμό των ειδών και το πολιτισμικό του περιβάλλον.

Αρκετοί κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι βρίσκονται εντός των ορίων της περιοχής του γεωπαρκου:

- Αρχαιολογικός χώρος της Νίδας (ΦΕΚ 342/Α.Α.Π.Θ/3.8.2007).
- Αρχαιολογικός χώρος της Ζώμινθου (ΦΕΚ 342/Α.Α.Π.Θ/3.8.2007).
- Αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Ελεύθερνας (ΦΕΚ 168/Β/9-3-1967).
- Αρχαιολογικός χώρος της ευρύτερης Περιοχής της Τυλίσου (ΦΕΚ 671/Β/22-10-1990)
- Υστερομινωικός τάφος Αποδούλου (ΦΕΚ 605/1965).
- Αρχαιολογικός χώρος Μοναστηρακίου (ΦΕΚ 473/Β/1962).

Ιερές Μονές ως Διατηρητέα Μνημεία (ΦΕΚ 209/Β/1980)

Επίσης υπάρχουν πέντε (5) ιερές μονές που έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα Μνημεία.

- Τιμίου Σταυρού Βωσάκου, Δήμος Μυλοποτάμου
- Σωτήρος Χριστού Χαλέπας, Δήμος Μυλοποτάμου
- Αγίου Γεωργίου Δισκουρίου, Δήμος Μυλοποτάμου
- Αγίου Ιωάννου στο Μπαλί, Δήμος Μυλοποτάμου
- Ταξιαρχών Ασωμάτων, Δήμος Αμαρίου

Τέλος Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο έχει χαρακτηριστεί ο Νερόμυλος, στην Τοπική Κοινότητα Γωνιών Μαλεβιζίου (ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ38/944/26/25- 2-2000 - ΦΕΚ363/Β/22-3-2000.)

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τους παραδοσιακούς οικισμούς του Γεωπαρκου Ψηλορείτη, το σύνολο των οποίων συγκεντρώνεται στην Π.Ε. Ρεθύμνης. Αξίζει να αναφερθεί ότι η Δ.Ε. Γεροποτάμου όχι μόνο περιλαμβάνει το μεγαλύτερο οικιστικό δίκτυο αλλά αποτελεί και την Δ.Ε. με τους περισσότερους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς (32% των οικισμών της - 14 στο σύνολο).

ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ/ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ/ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΦΕΚ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ
Άγιος Ιωάννης	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Άγιος Μάμας	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Αλφά	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Αμάρι	Δ.Ε. Σιβρίτου, Δήμος Αμαρίου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Αμνάτος	Δ.Ε. Αρκαδίου, Δήμος Ρεθύμνης	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Άνω Τριπόδο,	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Αποδούλου	Δ.Ε. Κουρητών, Δήμος Αμαρίου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Βεργιανά	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Γαράζον	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Δαμαβόλος	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Δαφνέδες	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Δάφνη	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Ελεύθερνα	Δ.Ε. Αρκαδίου, Δήμος Ρεθύμνης	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Επισκοπή	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 594/13.11.1978 ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Καλαμάς	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Καλανδάρει	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Καλόγερος	Δ.Ε. Σιβριτού, Δήμος Αμαρίου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Καστρί	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Καψαλιανά	Δ.Ε. Αρκαδίου, Δήμος Ρεθύμνης	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Κρασούνας	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 594/13.11.1978 ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Κυριάννα	Δ.Ε. Αρκαδίου, Δήμος Ρεθύμνης	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Λαγκά	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Μαργαρίτες	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Μοναστηράκι	Δ.Ε. Αμαρίου, Δήμος Αμαρίου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Μουρτζανά	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 594/13.11.1978 ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Ομάλα	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Πίκρης	Δ.Ε. Αρκαδίου, Δήμος Ρεθύμνης	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Πλευριανά	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Σταυρωμένος	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 594/13.11.1978
Φουρφουράς	Δ.Ε. Φουρφουράς, Δήμος Κουρητών	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Αβδανίτες	Δ.Ε. Κουλούκωνα, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Αβδελάς	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Κάτω Τριπόδο	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Καλλέργο	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Μελιδόνι	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995
Σκεπαστή	Δ.Ε. Γεροποτάμου, Δήμος Μυλοποτάμου	ΦΕΚ Δ 728/21.09.1995

Λαϊκές εκδηλώσεις και πανηγύρια υπάρχουν όλο το χρόνο σε όλα τα χωριά του Ψηλορείτη. Γίνονται ακόμα ποιμενικά πανηγύρια στις γιορτές τοπικών Αγίων, στη γιορτή της Παναγίας το Δεκαπενταύγουστο και εκδηλώσεις σε επετείους ιστορικών γεγονότων. Φορείς διατήρησης και διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν οι Πολιτιστικοί Σύλλογοι και τα Πνευματικά Κέντρα των Χωριών.

Αξίζει να αναφερθούν οι πλούσιες πολιτιστικές δραστηριότητες όλων των Δήμων της περιοχής κατά τους καλοκαιρινούς κυρίως μήνες αλλά και τους χειμερινούς. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον «Πολιτιστικό Αύγουστο» του Δήμου Ανωγείων, τα «ΤΑΛΛΑΙΑ» του Δήμου Μυλοποτάμου, το «Amarí Green Festival» του Δήμου Αμαρίου, τα «Αποκριγιάματα» της Γέργερης του Δήμου Γόρτυνας, τις εκδηλώσεις των πολιτιστικών συλλόγων στο Δήμο Μαλεβιζίου, τα «Υακίνθεια» από το Σύλλογο «Φίλοι των Υακινθείων πολιτιστικών εκδηλώσεων» στο Δήμο Ανωγείων κ.α.

Αξιοσημείωτες επίσης είναι οι γιορτές που πραγματοποιούνται σε πολλούς οικισμούς των Δήμων κατά τους καλοκαιρινούς κυρίως μήνες, όπως η Γιορτή του Τυριού και του Βοσκού στα Ζωνιανά, του νερού στο Ζαρό, του Κερασιού στο Γερακάρι Αμαρίου, του Μήλου στο Κρουσώνα, του Κίτρου στο Γαράζο, του κρασιού στο Αποδούλου.

Επίσης τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται αθλητικές εκδηλώσεις όπως για παράδειγμα ο αγώνας ορειβατικού σκι «Pierra Creta», ο υπερμαραθώνιος αγώνας «Heroes Ultra» μήκους 154 Km και «Η Στράτα του Ψηλορείτη στο Λιβαδιώτικο Αόρι» με σκοπό την ανάδειξη και την διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του Ψηλορείτη.

Η περιοχή του Ψηλορείτη εμφανίζει εγγραφές στον κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Ενδεικτικά: η «Βοσκή και ο κόσμος του βοσκού στον Ψηλορείτη» και η σχετική πρακτική της «Μετακινούμενης Κτηνοτροφίας» (επίσης εγγράφηκε το 2019 (14.COM 10.b.2) ως «Μετακινούμενη Κτηνοτροφία - η εποχιακή μετακίνηση των κοπαδιών πάνω στις παραδοσιακές διαδρομές τους, στη Μεσόγειο και στις Άλπεις», «Η αγροδιατροφική παράδοση του χαρουπιού στην Κρήτη», «Τα άγρια βρώσιμα χόρτα της Κρήτης. Εθνοβοτανικές Πρακτικές», «Η τέχνη της ξερολιθιάς» (επίσης εγγράφηκε το 2018 (13.COM 10.b.10) στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας) και «Η Μεσογειακή διατροφή» (επίσης εγγράφηκε το 2013 (8 .COM 8.10).

Στο Παγκόσμιο Γεωπάρκο του Ψηλορείτη **δεν υπάρχει κανένα μονοπάτι που να πληροί τις προδιαγραφές του ΦΕΚ 206/Β' /30-01-2017.**

Το ορειβατικό μονοπάτι Ε4 διασχίζει από ανατολή προς δύση του γεωπάρκο του Ψηλορείτη, διακλαδιζόμενο σε δυο βασικούς κλάδους το βόρειο, που από το οροπέδιο Νίδας κατεβαίνει στα Ανώγεια και από εκεί μέσω του Κάτω Μυλοποτάμου και της Ελεύθερνας συνεχίζει δυτικά, και το νότιο, που από τη Νίδα ανεβαίνει στην κορυφή του Ψηλορείτη και στη συνέχεια μέσω Αμαρίου συνεχίζει δυτικά.

Οι Δασικές υπηρεσίες στο παρελθόν είχαν χαράξει και σηματοδοτήσει 3 μονοπάτια, Το Φαράγγι της Πατσού και το Φαράγγι των Πλατανίων στο Ρέθυμνο καθώς και το μονοπάτι Φαράγγι Γάφαρη-Ρούβας στο Ηράκλειο. Και τα τρία μονοπάτια είναι διαδρομές διάσχισης και επιστροφής στην ίδια πορεία.

Παράλληλα, δήμοι και άλλοι φορείς (πχ. Αναπτυξιακές Εταιρίες) είχαν χαράξει δυο ακόμα διαδρομές, τη διαδρομή Μονή Χαλέπας στο Μυλοπόταμο, και τη διαδρομή Πατητήρια Πρινιά στο Ηράκλειο.

Το Γεωπάρκο του Ψηλορείτη έχει επίσης οριοθετήσει πέντε γεωδιαδρομές, τις Πτυχές Βώσκακου, την Τομή Γωνιών, το Φαράγγι Μύγιας, το Φαράγγι των Πλατανίων (κυκλική) και τις Πίττες της Γριάς. Η

γεωδιαδρομή των Πλατανίων χρησιμοποιεί τμήμα του Δασικού μονοπατιού, ενώ η διαδρομή Πίττες της Γριάς ταυτίζεται με ένα μέρος της διαδρομής Πατητήρια Πρινιά.

Τα μονοπάτια αυτά αποτυπώνονται στον Χάρτη Μονοπατιών Ψηλορείτη, και τα μήκη τους φαίνονται στον παρακάτω πίνακα (σε μέτρα):

A/A	ΟΝΟΜΑ	Μήκος (μ.)
1	Πτυχές Βώσακου (κυκλικό)	6860
2	Τομή Γωνιών (κυκλικό)	4788
3	Φαράγγι Μύγιας (κυκλικό)	2799
4	Πίττες Γριάς (κυκλικό)	8685
5	Πλατάνια (Κυκλικό)	5224
6	Φαράγγι Γάφαρη- Ρούβας (Δασικό, γραμμικό)	6781
7	Μονή Χαλέπας (γραμμικό)	3874
8	Πλατάνια (Δασικό, γραμμικό)	2468
9	Φαράγγι Πατσού (Δασικό)	1744
10	Πατητήρια Πρινιά (κυκλικό)	3628

Επιπλέον, οι οδικές διαδρομές του γεωπάρκου Ψηλορείτη:³

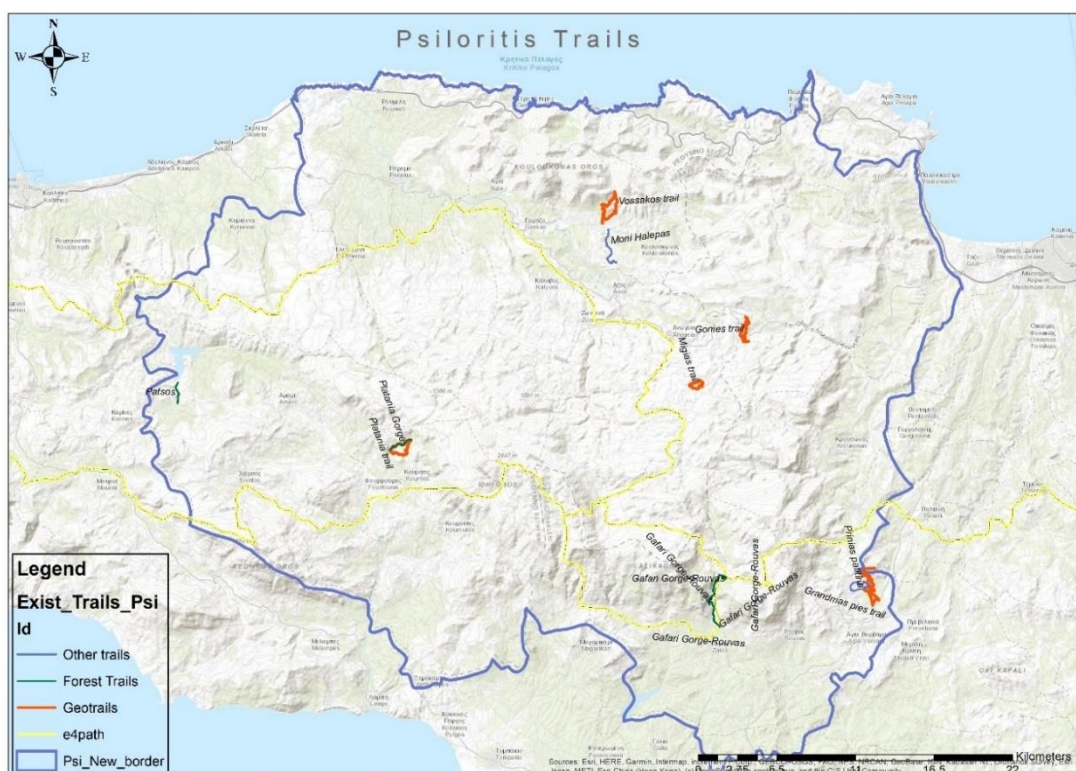
1. Επαρχιακή - Αγροτική οδός: Κρουσώνας - Λιβάδι - Ζώμινθος - Νίδα - Ανώγεια
2. Επαρχιακή Οδός: Τύλισος - Γωνιές - Σίσαρχα - Ανώγεια (Νίδα) - Αξός - Ζωνιανά (Δαμόθι) - Κράνα - Λιβάδια (Λάκκος Μυγερού σύνδεση με Διαδρομή για Ψηλορείτη) - Άγιος Ιωάννης - Άγιος Μάμας - Πέραμα
3. Επαρχιακή Οδός: Σερβίλι Τυλίσου (Αρόλιθος) - Βουλισμένο Αλώνι - Σπήλαιο Δόξα - Μάραθος - Δαμάστα - Γενί Γκαβέ (Δροσιά) - Αϊμονας - Δοξαρό (Πτυχές, Μοναστήρι Βώσακου) - Πέραμα - Μαργαρίτες - Ελεύθερνα - Αρκάδι
4. Επαρχιακή οδός: Πατσός (Φαράγγι) - Αγ. Φωτεινή - Μέρωνας - Γερακάρι (σύνδεση με Γιους Κάμπος τουλίπες) - Καρδάκι - Νεύς Αμάρι - Μοναστηράκι - Πετροχώρι - Φουρφουράς (διαδρομή προς Παρδί -Ψηλορείτη) - Πλατάνια (Διαδρομή Πλατανίων) - Βισταγή - Θρόνος
5. Επαρχιακή Οδός: Ασίτες - Πρινιάς - Πανασός - Γέργερη - Ζαρός (Διαδρομή Φαράγγι Αγ Νικολάου Δάσος Ρούβα)- Βορίζια - Καμάρες

³ Το υλικό έχει παραχθεί στο πλαίσιο του έργου με τίτλο «Σύμπραξη Καινοτόμων Δράσεων Τουρισμού Υπαίθρου» και διακριτικό τίτλο: «JoiNouT», το οποίο υλοποιείται στο πλαίσιο της Δράσης "Συνεργατικοί Σχηματισμοί Καινοτομίας/ΣΣΚ» - 2η Πρόσκληση: Επιχειρήσεις» και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και από Εθνικούς Πόρους στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑνΕΚ)» του ΕΣΠΑ 2014-2020» (κωδικός Έργου: ΓΓ2CL-0359457), για το Δίκτυο Τουρισμού Υπαίθρου epaithros.

Ψηφιακές εφαρμογές του Γεωπάρκου Ψηλορείτη που έχουν υλοποιηθεί από το Δήμο Ανωγείων⁴, το Δήμο Μαλεβιζίου,⁵ το Δήμο Αμαρίου⁶ και εντοπίζονται όλες στην επίσημη ιστοσελίδα του Γεωπάρκου www.psiloritisgeopark.gr, δίδουν μία συνολική και ολοκληρωμένη εικόνα. Ειδικότερα:

- Διαδραστικός Χάρτης Γεωπάρκου.
- Διαδραστικός χάρτης Συνεργαζόμενων επιχειρήσεων.
- Εικονική Περιήγηση Οροπεδίου Νίδας, Εκκλησιών Αμαρίου.
- Αφηγηματικός χάρτης Γεωπάρκου.
- Αφηγηματικοί χάρτες Εκκλησιών Αμαρίου, Οροπεδίου Νίδας, Βώσακου, Πλατύ ποταμού.
- Egeodiscover app Mygia trial.
- Egeodiscover app Gonies trial.

ΧΑΡΤΗΣ 15. Μονοπάτια - Διαδρομές στον Ψηλορείτη. Πηγή: Γεωπάρκο Ψηλορείτη

⁴ Εικονική Περιήγηση: https://virtualrealitybusiness.site/virtualrealitybusiness.site/v/7MqR3pMQ1dW?start_rot_x=-0.58534&start_rot_y=-0.09785&start_rot_z=0.00000&start_rot_order=YXZ

Διαδραστικός χάρτης: <https://anogeia.gr/episkeptis/>

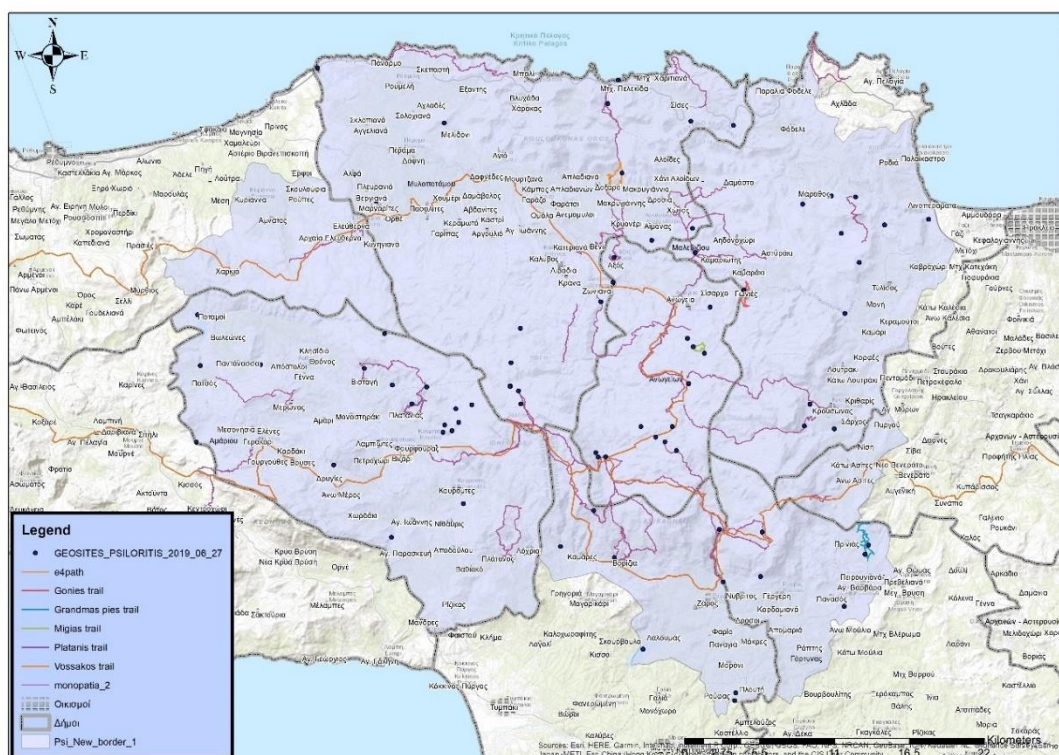
⁵ visitMalevizi : <https://visitmalevizi.gr/el>

⁶ **AR Amari** - εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας (AR) για φορητές συσκευές (android και ios), η οποία ταξιδεύει τον ψηφιακό επισκέπτη σε επιλεγμένα σημεία ενδιαφέροντος του Δήμου Αμαρίου, από το σπίτι του!

Discover Amari - εφαρμογή για φορητές συσκευές (android και ios) με έμφαση σε 33 φυσιολατρικές διαδρομές της περιοχής για τη διευκόλυνση του περιηγητή, επίσης συγκεντρώνει το απαραίτητο ψηφιακό υλικό.

<https://www.discoveramari.gr/en/> - η οποία συγκεντρώνει όλο το ψηφιακό υλικό για την περιήγηση των επισκεπτών στην περιοχή του Αμαρίου.

<https://game.discoveramari.gr/en/> - η οποία προτρέπει μικρούς και μεγάλους να μάθουν το Αμάρι παίζοντας!

3. Αστερούσια Όρη

Η οροσειρά των Αστερουσίων αποτελεί τον νοτιότερο ορεινό όγκο της Ευρώπης και έχει μεγάλη οικολογική αξία, καθώς εκεί συναντάται το 55% των ειδών πανίδας και χλωρίδας που έχουν καταγραφεί συνολικά στην Κρήτη.

Διαθέτει σημαντικά από άποψη οικολογικού ενδιαφέροντος οικοσυστήματα και τοπία που συνδυάζουν μοναδικούς γεωλογικούς σχηματισμούς όπως φαράγγια, με εξαιρετικής ομορφιάς εξόδους προς το Λιβυκό Πέλαγος και ενδημικά είδη πανίδας και χλωρίδας.

Σ' αυτό το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον, η παρουσία του ανθρώπου -η οποία έχει αφήσει αρχαιολογικά ίχνη που χρονολογούνται από τη νεολιθική εποχή- οδήγησε στον καθορισμό του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου της περιοχής. Η ταυτότητα και οι εξωτερικές επιρροές είχαν μεγάλη επίδραση στην προσπάθεια διατήρησης της δυναμικής ισορροπίας σε αρμονική σχέση με το περιβάλλον. Σε όλη την έκταση των Αστερουσίων επιβεβαιώνεται η μακραίωνη και αδιάλειπτη ανθρώπινη παρουσία, που σε αρμονική συνεργασία με τη φύση συνδιαμορφώνει το ορεινό τοπίο. Νεολιθικές κατοικίες έχουν εντοπιστεί σε ορεινά, ημιορεινά και παραθαλάσσια σημεία, σε βραχοσκεπές και σπήλαια της περιοχής, ενώ κατά την πρώτη φάση της μινωικής περιόδου (προανακτορική περίπου 3200-2000π.Χ.), τα Αστερούσια θεωρούνταν από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές της Κρήτης, σε όλη σχεδόν την έκτασή τους.

Η ποικιλότητα του τοπίου και της βιοποικιλότητας είναι σημαντική και αναγνωρισμένη σε εθνικό, ευρωπαϊκό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ενεργητική διαδικασία προστασίας, διατήρησης και διαχείρισης της περιοχής καλύπτει ειδικότερα τις ακόλουθες πτυχές:

- Τα σπάνια, ενδημικά και στενοενδημικά είδη πανίδας και χλωρίδας που απαντούν στην περιοχή.
- Την ιδιαίτερα σημαντική орνιθοπανίδα της περιοχής, με εμβληματικά είδη όπως ο Γυπαετός, το Όρνιο, ο Χρυσαιετός και ο Σπιζαιετός.

- Την προσβασιμότητα στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, η οποία αποτελεί ένα γεωδυναμικό στοιχείο μεγάλης σημασίας για ολόκληρη την Ευρώπη.
- Τα ίχνη της ανθρώπινης παρουσίας που επιβεβαιώνονται από αρχαιολογικά και πολιτιστικά ευρήματα και παραμένουν σε αρμονική σχέση με το φυσικό περιβάλλον.
- Την ανθεκτικότητα των κατοίκων της περιοχής κατά τη διάρκεια των χιλιετιών ως απάντηση στις εξωτερικές πιέσεις.
- Την κουλτούρα και τις παραδόσεις που βασίζονται στις αξίες της αγροτικής και κυρίως κτηνοτροφικής παραδοσιακής δραστηριότητας που συνεχίζουν να υπάρχουν έως σήμερα.
- Την ενεργητική προστασία της περιοχής και των αξιών που προσφέρει η ανθρώπινη παρουσία στο φυσικό περιβάλλον και η ανάπτυξη ήπιων ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε συνάρτηση με τη διατήρηση των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών της περιοχής.

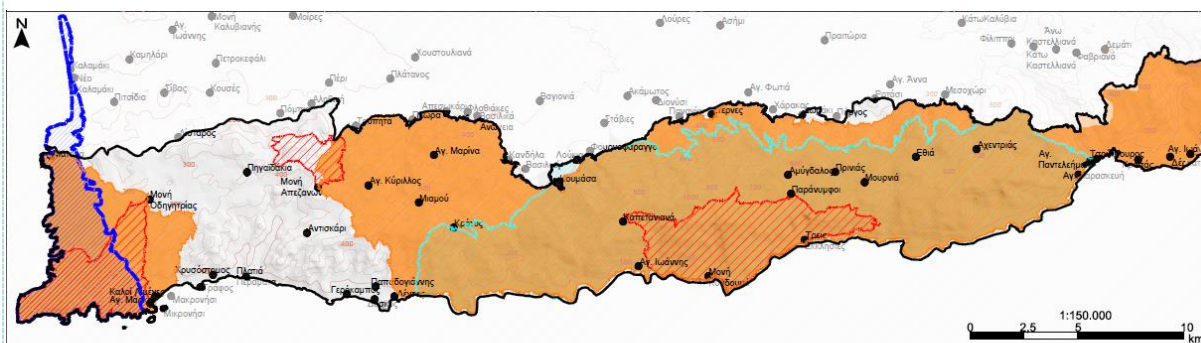
Το φυσικό περιβάλλον

Η μακρόστενη ορεινή-ημιορεινή ραχοκοκαλιά των Αστερουσίων, συγκριτικά με άλλες οροσειρές ή ορεινές περιοχές της Κρήτης, έχει σχετικά χαμηλό μέσο υψόμετρο, ενώ η κορυφογραμμή της κάθε άλλο παρά ενιαία είναι. Μια σειρά από δύσβατα απότομα φαράγγια χαρακώνει κάθετα τις νότιες πλαγιές, οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλες κλίσεις και καταλήγουν με απόκρημνους γκρεμούς στη θάλασσα. Στις εκβολές των φαραγγίων αυτών αλλά και στα μικρότερα ρέματα που διατρέχουν το βουνό με κατεύθυνση βορά-νότου αναπτύσσονται μικρές παραλίες και απομονωμένοι κολπίσκοι και όρμοι. Φαράγγια αναπτύσσονται και στο βόρειο μέτωπο της οροσειράς, αλλά με πολύ πιο ήπιες κλίσεις και μορφές. Λιγότερα είναι και τα ρέματα και οι χείμαρροι που διασχίζουν τη βορεινή πλευρά του βουνού.

Στην κορυφογραμμή εμφανίζεται μια σειρά από μικρά οροπέδια, τα περισσότερα από τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ως καλλιεργήσιμη γη και στήριξαν τους κατοίκους για μεγάλες χρονικές περιόδους, ειδικά όταν εγκαταλείφθηκε σταδιακά η παράκτια ζώνη μετά τον 4ο - 5ο μ.Χ. αιώνα. Η κυρίαρχη βλάστηση είναι φρυγανική, θαμνώδης, ενώ στις νότιες υπώρειες συναντώνται δάση τραχείας πεύκης, κυπαρισσιού, χαρουπιάς, άγριας ελιάς (Κουδουμάς, Τρεις Εκκλησιές, Άη Γιάννης, νότιες πλαγιές Κόφινα), μικρές συστάδες φοινίκων του Θεόφραστου (Μάρτσαλο, Άγιος Νικήτας), ελάχιστες συστάδες δρυός (Μιαμού), εκτεταμένες αλλά και πιο περιορισμένες εκτάσεις μακίας βλάστησης με άρκευθους και σκίνους (δυτικά Αστερούσια, Ακρωτήριο Λίθινο κ.α.).

ΧΑΡΤΗΣ 16. Προστατευόμενων Περιοχών. Πηγή: Διαμόρφωση πρότασης για την ένταξη της περιοχής των Αστερουσίων στο δίκτυο περιοχών mab - unesco, γ' φάση 2018, nco

Χάρτης: Προστατευόμενων Περιοχών

Υπόμνημα

- Περιοχή Μελέτης
 ΖΕΠ GR4310013
 ΕΖΔ GR4310004
 ΕΖΔ GR4310005
 Καταφύγιο Άγριας Ζωής

Το ανθρωπογενές περιβάλλον

Σε σύγκριση με τους άλλους ορεινούς όγκους του νησιού, τα Αστερούσια δεν απέκτησαν ποτέ την αίγλη των «άγριων απλησίαστων κορφών» των Λευκών Ορέων, ούτε τα μονοπάτια τους προσέφεραν τις εναλλαγές τοπίου και την κρυφή γοητεία των ψηλότερων και πιο εκτεταμένων βουνών για τους περιπατητές, τους ορειβάτες και τους λάτρεις των δραστηριοτήτων υπαίθρου/αναψυχής. Εδώ και δύο δεκαετίες όμως, τολμηροί οδοιπόροι και εξερευνητές ανακαλύπτουν και αναδεικνύουν τις κρυφές χαρές του βουνού. Δυσπρόσιτα φαράγγια, ξεχασμένα απότομα μονοπάτια, ενάλια και χερσαία σπήλαια, καταρράκτες και αναρριχητικά πεδία γίνονται γνωστά και προσιτά ακόμα και στους ίδιους τους κατοίκους της περιοχής, που μόνο μέσω των θρύλων, των δοξασιών, των μύθων και των ιστορήσεων των παλαιότερων τα έχουν ζήσει. Δεν είναι λίγοι και οι λάτρεις της ορεινής ποδηλασίας που επιλέγουν το εκτεταμένο χωμάτινο οδικό δίκτυο του βουνού για να απολαύσουν το αγαπημένο τους χόμπι ενώ σταθερά αυξάνονται και οι πεηνοπαρατηρητές που ανακαλύπτουν σιγά σιγά την Κρήτη ως σημαντικό ευρωπαϊκό προορισμό ορνιθοπαρατήρησης. Η ευρύτερη περιοχή των Αστερουσίων αποτελεί μια κιβωτό φυσικού, πολιτισμικού και κοινωνικού κεφαλαίου, ένα «νησί πάνω σε νησί», όπως άλλωστε και όλοι οι ορεινοί όγκοι της Κρήτης, οι οποίοι αποτελούν ξεχωριστές –και μερικές φορές αυτόνομες– βιολογικές και ανθρωπολογικές ενότητες. Αν και αυτή η διαφορετικότητα των τοπίων έχει παραμορφωθεί σε μια πιο ενιαία εικόνα τα τελευταία 35 χρόνια, εντούτοις η δυναμική της και το βάθος της μπορεί να διασωθεί και διατηρηθεί και στις επόμενες γενιές, σε μια πιο αειφόρα κοινωνικο-πολιτισμικά και οικολογικά πρόοδο του τόπου.

Πρόσφατες επιστημονικές προσεγγίσεις σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, λαμβάνουν πολύ σοβαρά υπόψη το πολιτιστικό απόθεμα και τα ανθρωπογενή τοπία στις μελέτες διαχείρισης/διατήρησης, προκειμένου οι προστατευόμενες περιοχές να αντιμετωπίζονται ολιστικά σαν ενιαία χωρικά σύνολα φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Ειδικά στην περιοχή των Αστερουσίων, όπου η μακροχρόνια παρουσία του ανθρώπου και η συνεχής κατοίκηση και δραστηριοποίησή του, συνεισέφερε και συνδιαμόρφωσε στη μωσαϊκότητα και την ποικιλία του

φυσικού κεφαλαίου, η ολιστική αυτή προσέγγιση θα εγγυηθεί τη βιωσιμότητα και την αειφορία στους όποιους σχεδιασμούς ανάπτυξης και προόδου του τόπου.⁷

Η υφαντική τέχνη των Αστερουσίων εντάχθηκε ως Στοιχείο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας, εγγεγραμμένο στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας τον Φεβρουάριο του 2018 (αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΝΠΑΑΠΚ/ΤΑΠΚΔΘ/47527/ 32281/160/29/1- 2-2018 Υπουργική Απόφαση, «Η Παραδοσιακή Τέχνη της Υφαντικής των Αστερουσίων»)⁸. Το στοιχείο αυτό απαντάται στους οικισμούς Αχεντριά, Εθιά, Μουρνιά, Πρινιά, Παράνυμφοι, Αμύγδαλος, Μεσοχωριό, Ροτάσι, Πύργος, Δωράκι, Χάρακας, Πραιτώρια, Πλακιώτισσα, Λιγόρτυνος, Τεφέλι, και Χαράκι που ανήκουν διοικητικά στο Δήμο Αρχανών-Αστερουσίων (Δημοτική Ενότητα Αστερουσίων).

Θεσμοθετημένοι παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής, είναι τα χωριά Μάταλα στα δυτικά (Δήμος Φαιστού), τα Καπετανιανά, η Μιαμού και το οικιστικό κέντρο του Λέντα στα κεντρικά Αστερουσία (Δήμος Γόρτυνας) και οι οικισμοί Εθιά και Πρινιάς στα ανατολικά (Δήμος Αρχανών Αστερουσίων).

Η Τέχνη της Ξερολιθιάς εγγράφηκε στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 2015. Μεταξύ των φορέων διάσωσης/διάδοσης του στοιχείου συγκαταλέγονται και δύο Κρήτες τεχνίτες, οι Νταγιαντάς Ζαχαρίας και Νταγιαντάς Γιάννης, οι οποίοι εκπροσωπούν την τέχνη σε όλο το νησί, των Αστερουσίων συμπεριλαμβανομένων.

Ο τοπικός πολιτισμός βασίστηκε και βασίζεται κυρίως στο φυσικό περιβάλλον και την αγροτική οικονομία. Διαμορφώθηκε πάνω σ' έναν σκληρό, άνυδρο τόπο, εκτεθειμένο σε δύσκολες περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνθήκες για περισσότερο από 6.000 χρόνια. Δεν είναι τυχαίο ότι – όπως και σε όλη την Κρήτη- κάθε φαράγγι, σπηλιάρι, χαράκι, πέτρα ή και δέντρο, έχει ένα δικό του ξεχωριστό τοπωνύμιο και μια ιστορία ή θρύλο να το συνοδεύει μέχρι τις μέρες μας. Σύγχρονοι επαγγελματίες και ερασιτέχνες λαογράφοι καταγράφουν συστηματικά μύθους για ξωτικά, νεράιδες, τελώνια, μεταφυσικά φαινόμενα, ήθη κι έθιμα. Δυστυχώς, μεγάλο μέρος αυτών των καταγραφών παραμένει αδημοσίευτο μέχρι στιγμής.

Δείγματα αυτού του πολιτισμού συναντάμε παντού στην καθημερινή ζωή των κατοίκων, σε οικογενειακές εκδηλώσεις χαράς και λύπης, σε μεγάλες θρησκευτικές και κοινωνικές συναθροίσεις, σε μικρές προσωπικές στιγμές περισυλλογής και μεγάλες γιορτινές περιστάσεις. Μουσική, χορός, μαντινάδες, μοιρολόγια, νανουρίσματα, γητειές ακούγονται ακόμα, ιδιαίτερα στους ορεινούς οικισμούς.

Μέρος της μουσικής παράδοσης των Αστερουσίων έχει καταγραφεί και εκδοθεί σε έναν πολύτιμο από καλλιτεχνικής και ιστορικής άποψης τόμο που εξέδωσε ο Δήμος Αρχανών Αστερουσίων το 2009, ο οποίος συνοδεύεται από ψηφιακούς δίσκους με ηχητικά ντοκουμέντα σημαντικών μουσικών της περιοχής του προηγούμενου αιώνα. Την έρευνα, καταγραφή και επεξεργασία είχε πραγματοποιήσει ένας εμπνευσμένος και οραματιστής Βιαννίτης, ο δημιουργός της ομώνυμης Πινακοθήκης Κερατόκαμπου Βιάννου, ο Σάββας Πετράκης.

Εθνομουσικολογική έρευνα στην περιοχή της Εθιάς έχει πραγματοποιήσει επίσης και ο Samuel Baud-Bovy την περίοδο 1953-1954, σε συνεργασία με την Αγλαΐα Αγιουτάντη και τη Δέσποινα Μαζαράκη. Η έρευνα δημοσιεύθηκε το 2006 σε σχετικό δίτομο έργο «Μουσική Καταγραφή στην Κρήτη 1953-54» με δύο cd από το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και το Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο Μέλπωας Μερλιέ με τη χορηγία του Αρχείου Samuel Baud-Bovy και του Ωδείου Γενεύης. Αντικείμενα της καθημερινότητας των κατοίκων από παλαιότερες εποχές, διασώζονται και προβάλλονται στο Λαογραφικό Μουσείο Εθιάς, στη Λαογραφική Συλλογή των Παράνυμων, στο Εκκλησιαστικό και

⁷ Πηγή: Επιχειρησιακό Σχέδιο Αστερουσίων

⁸ Διαμόρφωση πρότασης για την ένταξη της περιοχής των Αστερουσίων στο δίκτυο περιοχών mab - unesco, γ' φάση 2018, nco.

Λαογραφικό Μουσείο της Μονής Οδηγητρίας στον αναστηλωμένο Πύργο του Ξωπατέρα και σύντομα στο Λαογραφικό Μουσείο στη Μιαμού.

Συμπληρωματικά μέρος στοιχείων των Αστερουσίων εκτίθεται και στα περιφερειακά μουσεία της πεδιάδας της Μεσαράς: α) Εκκλησιαστικό και Λαογραφικό Μουσείο Καλυβιανής, β) Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας Βώρων και γ) Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Βιάννου. Όσον αφορά στους αρχαιολογικούς χώρους και ευρήματα, αυτοί αναμένεται να αναδειχθούν και προβληθούν όταν οριστικοποιηθεί η μελέτη του Δικτύου ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων της Μεσαράς. Ήδη στον πρώτο σχεδιασμό περιλαμβάνονται οι μεγάλοι αρχαιολογικοί χώροι των Ματάλων και του Λέντα ενώ αναμένεται να ενταχθούν η Αρχαία Λασσαία, η Κουμάσα, ο Κόφινας και ο Τσούτσουρος. Σημαντική ώθηση και προβολή στα αρχαία Αστερούσια θα δώσει και η έκθεση των πλούσιων ευρημάτων της περιοχής στο νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσαράς.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι πεζοπορικές διαδρομές των Αστερουσίων, οι οποίες έχουν κατατεθεί προς ένταξη στο Εθνικό Δίκτυο Μονοπατιών:

- Τρυπητή – Σαλαμιάς
- Σαλαμιάς – Άγιος Ιωάννης
- Καπετανιανά – Σαλαμιάς
- Καπετανιανά – Άγιος Ιωάννης
- Άγιος Ιωάννης – Μονή Κουδουμά
- Παράκαμψη προς Άγιο Αντώνιο
- Φαράγγι Ελιγιά
- Κορυφή Κόφινας – Λιμνιά – Μονή Κουδουμά
- Via Ferrata Βολαχά⁹
- Καπετανιανά – Κορυφή Κόφινας
- Μονή Κουδουμά από φαράγγι Καταρράκτη

Ποδηλατικές διαδρομές στα Αστερούσια:

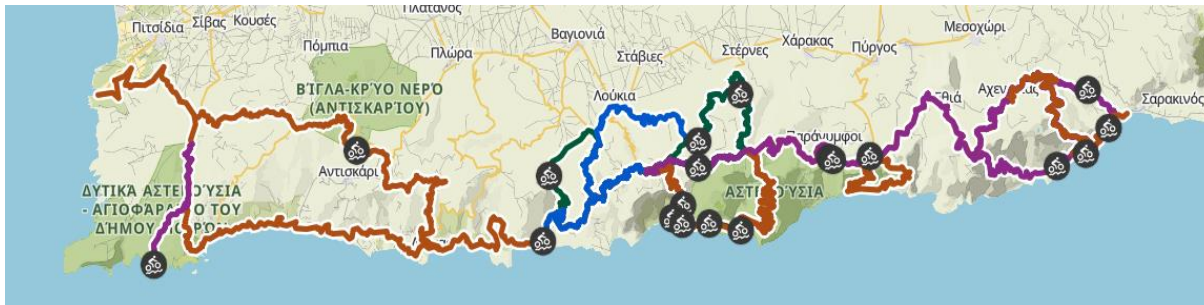
- Καπετανιανά – Αχεντριάς
- Καπετανιανά – Άγιος Ιωάννης
- Καπετανιανά – Κόφινας (κυκλική διαδρομή)
- Καπετανιανά – Τρυπητή
- Μονή Οδηγήτριας – Αγιοφάραγγο
- Σταυρός των Αστερουσίων
- Άγιος Ιωάννης- Παράκαμψη Κουδουμά
- Παράκαμψη Τρεις Εκκλησιές
- Παράκαμψη Μαριδάκι
- Παράκαμψη Καλοί Λιμένες- Δισκός
- Αμπάς καταρράκτης
- Καπετανιανά στα Λούκια (κυκλική διαδρομή)
- Ο γύρος Απομονή από τον Αχεντριά
- Καπετανιανά – Παραλία Κουδουμά
- Άγιος Ιωάννης- Μονή Κουδουμά (διαδρομή Κουδουμά)

⁹ Η Via Ferrata είναι μια μικτή διαδρομή πεζοπορίας και εύκολης αναρρίχησης με ασφάλιση συρματόσχοινου. Η κυριολεκτική σημασία της λέξης Via ferrata στα ιταλικά σημαίνει «σιδερένιος δρόμος» και πρόκειται για αναρριχητική διαδρομή σε βράχο, ασφαλισμένη με εξοπλισμό, ο οποίος αποτελείται από σιδερένια σκαλοπάτια, τα οποία είναι πακτωμένα σε αυτόν, είτε οριζόντια είτε κάθετα σε συνδυασμό με συρματόσχοινα ασφαλείας από χάλυβα.

- Μαριδάκι- Τσούτσουρας (μονή διαδρομή Μαριδάκι)
- Αχεντριάς – Τσούτσουρας Μαριδάκι (κυκλική διαδρομή)
- Καπετανιανιά – Άγιος Ιωάννης -Μονή Κουδουμά
- Καπετανιανιά – Φαράγγι Αγίου Σάββα- Καπετανιανιά (κυκλική διαδρομή)

ΧΑΡΤΗΣ 17. Ποδηλατικές διαδρομές Αστερουσίων.

Πηγή: <https://www.komoot.com/collection/1980086/-asterousia-mountain-bike-routes>

Αξίζει να σημειωθεί ότι η περιοχή έχει μακρά ιστορία στην ανάπτυξη αναρριχητικών διαδρομών – πεδίων, πολλές από τις οποίες χρειάζονται συντήρηση και αναβάθμιση, ενώ σημαντική εξέλιξη θα αποτελούσε και η ενιαία χαρτογράφησης τους.

4. Γεωπάрко Σητείας

Η περιοχή της Σητείας, είναι μία από τις πιο σημαντικές και ιδιαίτερες από περιβαλλοντικής άποψης, περιοχή της Κρήτης. Η γεωγραφική της θέση στο ανατολικό άκρο του νησιού σε συνδυασμό με το έντονα ξηροθερμικό κλίμα που επικρατεί στην περιοχή, δημιούργησε ένα μωσαϊκό οικοτόπων και οικοσυστημάτων. Το φοινικόδασος του Βάι και το γεωπάрко της Σητείας, αποτελούν χαρακτηριστικά τέτοια παραδείγματα.

Το γεωπάрко της Σητείας έχει έκταση 517 km². βρίσκεται στο ανατολικό άκρο της Κρήτης και καταλαμβάνει όλο το τμήμα του Δήμου Σητείας. Είναι κατά βάση ορεινή περιοχή, με τα όρη της Ζάκρου να δεσπόζουν στο ανάγλυφό του και τις δαντελωτές ακτογραμμές να ορίζουν το σύνολο της παράκτιας ζώνης που εντάσσεται σε αυτό. Χαρακτηρίζεται από πολύ πλούσια γεωκληρονομιά η οποία περιλαμβάνει εντυπωσιακά πετρώματα, ιδιαίτερους σχηματισμούς και γεωμορφές, χαρακτηριστικές τεκτονικές και μικροτεκτονικές δομές και πλήθος απολιθωμάτων, καθώς και μία ευρεία ποικιλία στοιχείων του αβιοτικού και βιοτικού περιβάλλοντος. Γεώτοποι παγκόσμιας σημασίας, όπως θαλάσσιες αναβαθμίδες που παρατηρούνται στις ακτές των ανατολικών και νοτιοανατολικών παράκτιων τμημάτων του γεωπαρκου μαρτυρούν τις γεωλογικές αλλαγές και την ορογένεση της περιοχής.

Εντός του Γεωπαρκου, έχουν αποτυπωθεί πάνω από 100 γεώτοποι, δηλαδή τοποθεσίες, ιδιαίτερα και χαρακτηριστικά μνημεία της γεωκληρονομιάς, όπως ξεχωριστές εμφανίσεις πετρωμάτων και θέσεις πλούσιες σε απολιθώματα. Ο ημι-ορεινός χαρακτήρας του Γεωπαρκου, με το δεσπόζον ανάγλυφο των Σητειακών βουνών (όρη Ζάκρου και Θρυπτής) και το σύνολο της παράκτιας ζώνης με τη δαντελωτή του ανάπτυξη, προσδίδουν μοναδική γεωτουριστική σημασία και συνθέτουν έναν εξαιρετικό γεωτουριστικό και οικοτουριστικό προορισμό.

Από το 2015 έχει ενταχθεί στο Δίκτυο των Ευρωπαϊκών Γεωπαρκών και έχει αναγνωριστεί ως παγκόσμιο γεωπάрко της UNESCO, ενώ λόγω της σπάνιας βιοποικιλότητας που διαθέτει, ένα μεγάλο τμήμα του είναι ενταγμένο στο δίκτυο περιοχών NATURA 2000. Σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας συναντώνται σε όλη την έκτασή του. Ειδικότερα, στην περιοχή μπορεί κανείς να παρατηρήσει πάνω από 60 ενδημικά είδη, πολλά από τα οποία τελούν υπό καθεστώς προστασίας. Η ευρύτερη περιοχή,

παρουσιάζει επίσης μεγάλο αριθμό ορνιθοπανίδας και περιλαμβάνει πάνω από 200 είδη, 4 εκ των οποίων είναι χαρακτηρισμένα ως παγκοσμίως απειλούμενα, ενώ έχουν καταγραφεί και 14 είδη θηλαστικών, 8 είδη ερπετών και 2 είδη αμφιβίων. Παράλληλα, διαθέτει πλήθος αρχαιολογικών θέσεων, τόπων μνήμης και ιστορίας.

Στο Γεωπάρκο Σητείας, υπάρχουν υποδομές ενημέρωσης, πληροφόρησης και φιλοξενίας για τους επισκέπτες οι οποίοι μπορούν να περιηγηθούν σε ένα δίκτυο 20 πεζοπορικών και άλλων γεωδιαδρομών, να φιλοξενηθούν και να απολαύσουν τον πλούτο των σπηλαίων στο Σπηλαιολογικό Κέντρο Καρυδίου, να επισκεφτούν το τοπικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στην Επάνω Ζάκρο και να θαυμάσουν τη σπάνια γεωλογία της περιοχής.

Οι οδικές διαδρομές του Γεωπάρκου Σητείας είναι:

- **Γεωδιαδρομή 1:** Παλαίκαστρο – Λύδια – Μόδι – Ξηρολίμνη – Καρύδι – Πλατύβολο – Άνω Περιστερά – Αδραβάστοι – Πηγή Φλέγα – Παλαίκαστρο
- **Γεωδιαδρομή 2:** Παλαίκαστρο – Βάι – Μονή Τοπλού – Παλαίκαστρο
- **Γεωδιαδρομή 20:** - Σητεία – Φανερωμένη – Λιόπετρο – Χαμέζι – Κιμουργιώτης – Πισκοκέφαλο – Πετράς – Σητεία
- **Γεωδιαδρομή 21:** - Αχλάδια – Επάνω Κρυά – Μόντε Φόρτε
- **Γεωδιαδρομή 31:** - Ανάληψη – Πεύκοι – Αδρόμυλοι – Λιθίνες – Πιλαλήματα – Μονή Καψά

Τα μονοπάτια του Γεωπάρκου Σητείας:

- **Γεωδιαδρομή 12** Κάτω Ζάκρος - Σπήλαιο Πελεκητά - Παραλία Καρούμες
- **Γεωδιαδρομή 16** Φαράγγι Αγίων Πάντων και φαράγγι Ρίχτη
- **Γεωδιαδρομή:** Ζίρος - Σκαλιά - Επάνω Ζάκρος - Φαράγγι των Νεκρών - Κάτω Ζάκρος
- **Γεωδιαδρομή H16** Λάστρος – κορυφή Καψά - Μπρός κορυφή

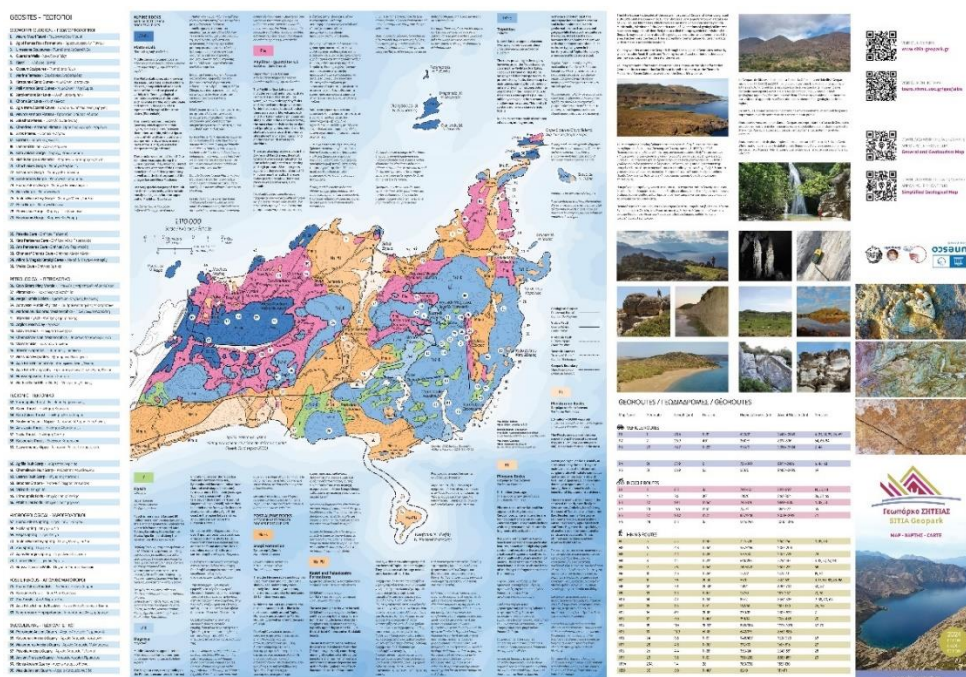
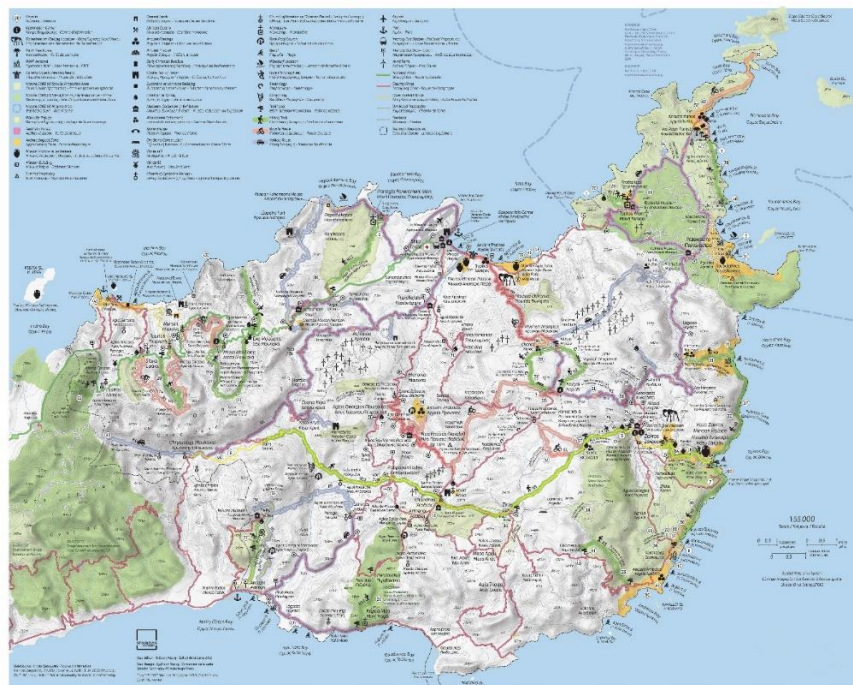
Υποδομές - εφαρμογές που διαθέτει σήμερα το Γεωπάρκο Σητείας είναι:

1. Το **e-GEODiscover**: είναι εκπαιδευτική εφαρμογή για κινητές συσκευές android που σκοπό έχουν να προσφέρουν γνώσεις για τη γεωλογία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον του Γεωπάρκου Σητείας, καθώς και δεξιότητες ανάγνωσης χάρτη, προσανατολισμού και περιήγησης. Δημιουργήθηκε από το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης στο πλαίσιο του έργου «GEO-IN» του προγράμματος Interreg Ελλάδα-Κύπρος 2014-2020 που αφορά στα Νησιωτικά γεωπάρκα UNESCO της Ελλάδας και Κύπρου.
2. **e4Waterways**: για έξυπνες συσκευές δίνει την δυνατότητα μιας συμπεριληπτικής επί τόπου ξενάγησης. Υλοποιεί μια ηχητικά επαυξημένη γεωεντοπισμένη διαδρομή. Ο περιπατητής λαμβάνει αυτόματα ένα ακουστικό ερέθισμα καθώς προσεγγίζει σημεία ενδιαφέροντος επί της διαδρομής. Ακούει ένα ηχητικό στιγμιότυπο που άλλοτε είναι ρεαλιστικό και άλλοτε αφηρημένο και αφορά μνημεία της φύσης και του πολιτισμού. Με αυτόν τον τρόπο συμπληρώνεται η τρέχουσα βιωματική εμπειρία του ηχοπερίπατου λαμβάνοντας φαντασιακές προεκτάσεις. Στην περίπτωση της απομακρυσμένης ξενάγησης το ηχητικό συμβάν σε κάθε σημείο ενδιαφέροντος μπορεί να ακουστεί επιλέγοντας την πράσινη νότα.
3. <https://tours.nhmc.uoc.gr/geo/sitia/>: στην ιστοσελίδα του Γεωπάρκου. Διαδραστικός χάρτης με πληροφοριακό υλικό.
4. **Sitia Geroutes**: εφαρμογή εικονικής περιήγησης σε 6 επιλεγμένα σημεία του Γεωπάρκου. Δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου «JoInOuT - Σύμπραξη καινοτόμων δράσεων τουρισμού υπαίθρου».

Στη συνέχεια παρατίθεται ο χάρτης με τις γεωδιαδρομές (πεζοπορικές, οδικές, ποδηλατικές), εντός των ορίων του Γεωπάρκου της Σητείας:

ΧΑΡΤΗΣ 18. Γεωδιαδρομές Σητείας, Πηγή: Γεωπάρκο Σητείας

Σε ό,τι αφορά τις περιοχές Natura 2000:

Φοινικόδασος Βάι - Κωδικός: KRI001 - Φοινικόδασος

Το φοινικόδασος του Βαγιού, είναι μία από τις πιο ιδιαίτερες τοποθεσίες στην ανατολική Κρήτη. Προσελκύει πλήθος τουριστών κάθε χρόνο, τόσο για να θαυμάσουν από κοντά τους εμβληματικούς φοίνικες του Θεόφραστου (*Phoenix theophrasti*), όσο και για να κολυμπήσουν στα νερά της

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

παρακείμενης ακτής. Είναι το μεγαλύτερο και γνωστότερο δάσος φοινικόδεντρων σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά θα συναντήσουμε και άλλα μικρότερα ή μεμονωμένες αυτοφυείς συστάδες σε διάφορα μέρη του νησιού. Εδώ σχηματίζεται και ένας φυσικός υγρότοπος με αναβλύσεις νερού και πολλά άγρια είδη φυτών και ζώων. Εκτός από τους φοίνικες, χαρακτηριστικά είδη της χλωρίδας της περιοχής είναι οι πικροδάφνες (*Nerium oleander*), οι σχίνοι (*Pistacia lentiscus*) και τα βούρλα (*Juncus sp.*).

Η έκταση του δάσους παραμένει σχετικά σταθερή χάρη στην ταυτόχρονη ένταξη της περιοχής σε πολλά καθεστώτα προστασίας και στα μέτρα που έχουνε παρθεί, μεταξύ άλλων η απαγόρευση της βόσκησης και άλλων ανθρωπογενών πιέσεων. Το μεγαλύτερο τμήμα του δάσους είναι περιφραγμένο και η πρόσβαση σε αυτό ελεγχόμενη. Το είδος αυτό είναι ενδημικό και απαντάται μόνον στην Κρήτη και σε μέρη της νοτιοδυτικής Τουρκίας.

Στο Γεωπάρκο Σητείας καταγράφονται οι παρακάτω περιοχές ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000:¹⁰
Βορειοανατολικό Άκρο Κρήτης - Κωδικός: GR4320006 - Τόπος Κοινοτικής Σημασίας

Περιλαμβάνει τις νησίδες Διονυσάδες και Ελάσα, καθώς και ολόκληρη τη χερσόνησο Σίδερο (Άκρα Μαύρο Μούρι – Βάι – Άκρα Πλάκας) και τη θαλάσσια ζώνη. Η περιοχή είναι διάσημη για το φοινικόδασος Βάι με την παροιμιώδη ομορφιά. Απλώνεται κατά μήκος μιας παραθαλάσσιας κοιλάδας στο ανατολικότερο άκρο της Κρήτης και αποτελεί το μεγαλύτερο αυτοφυές φοινικόδασος ολόκληρης της Ευρώπης. Οι φοίνικες του Θεόφραστου (*Phoenix theophrastii*), γνωστοί ήδη από την μινωική εποχή, αποτελούν ένα είδος ενδημικό και προστατευόμενο και προσδίδουν μια εξωτική νότα στο ήδη μαγευτικό τοπίο.

Εκτός από εδώ εντοπίζονται σε δέκα ακόμη τοποθεσίες της Κρήτης, σε μικρούς όμως πληθυσμούς. Η χλωρίδα της περιοχής είναι ιδιαίτερα πλούσια και απίστευτα ποικίλη καθώς εκτός από τους φοίνικες εδώ απαντώνται πολυάριθμα ενδημικά και στενοενδημικά φυτά, αλλά και αρκετά είδη της Βόρειας Αφρικής. Το ίδιο πλούσια αποδεικνύεται και η πανίδα της με την παρουσία πολλών ενδημικών και προστατευόμενων ειδών ασπόνδυλων, αμφιβίων και ερπετών.

Κουφονήσι και νησίδες Καβάλλοι - Κωδικός: GR4320008 - Τόπος Κοινοτικής Σημασίας

Η περιοχή είναι χαρακτηρισμένη και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας για την орνιθοπανίδα με κωδικό GR4320017. Πρόκειται για το σύμπλεγμα που περιλαμβάνει το ομώνυμο νησί και τέσσερις όμορες νησίδες, ενώ στην ίδια προστατευόμενη περιοχή υπάγονται και οι τρεις νησίδες που συνιστούν τους Καβάλλους, στα νοτιοανατολικά της παραλίας του Ξηρόκαμπου. Τα νησιά αυτά αποτελούν σημαντικό πέρασμα για τα μεταναστευτικά πουλιά. Πρόκειται για μία ακόμη σημαντική αναπαραγωγική αποικία του μαυροπετρίτη (*Falco eleonora*), αλλά και φωλιές του μακρινού ξαδέρφου των άλμπατρος, του αρτέμη (*Calonectris diomedea*). Από βοτανολογική άποψη, η γειτνίασή των νησιών με την αφρικανική ήπειρο και το ημερημικό τους κλίμα δικαιολογούν την παρουσία μοναδικών για την Ελλάδα βορειοαφρικανικών φυτών, ενώ τον θαλάσσιο βυθό κοσμούν τα διάσημα λιβάδια Ποσειδωνίας.

Στην ευρύτερη περιοχή η ομορφιά του τοπίου φαντάζει ανεξάντλητη, με τα γαλάζια νερά, τα κοιλώματα στους λευκούς βράχους και τις εντυπωσιακές υποθαλάσσιες σπηλιές. Όπως συμβαίνει στις περισσότερες περιοχές της Κρήτης, ο φυσικός πλούτος συνδυάζεται με την μεγάλη αρχαιολογική σημασία: το Κουφονήσι βρίθκει από ερείπια που χρονολογούνται από την Πρωτομινωική έως και την μεταβυζαντινή περίοδο, ενώ εδώ θα συναντήσουμε ένα από τα πιο καλά διατηρημένα ρωμαϊκά θέατρα που σώζονται στην Κρήτη.

¹⁰ <https://sitia-geopark.gr/>

Μονή Καψά - Κωδικός: GR4320004 - Τόπος Κοινοτικής Σημασίας

Η περιοχή χαρακτηρίζεται ως ΤΚΣ (Τόπος Κοινοτικής Σημασίας) και διακρίνεται για τη γεωμορφολογία της με τους ασβεστόλιθους της ενότητας της Τρίπολης να επικρατούν στο ανάγλυφο της περιοχής. Εδώ βρίσκεται το εντυπωσιακό φαράγγι των Περιβολακίων με τις κάθετες ορθοπλαγιές και του απότομους κρημνούς του. Πάνω σε λόφο κατά μήκος του φαραγγιού δεσπόζει και η περίφημη Μονή Αγίου Ιωάννη Καψά, σκαλισμένη στο βράχο.

Η χλωρίδα της περιοχής είναι μοναδική: εδώ βρίσκονται σπάνια στενοενδημικά φυτά, μερικά από τα οποία είναι απειλούμενα όπως τα χαρακτηριστικά *Tordylium hirtocarpum* και *Silene pinetorum*.

Όρος Θρυπτή και γύρω περιοχή - Κωδικός: GR4320005 - Τόπος Κοινοτικής Σημασίας

Η Θρυπτή, ανάμεσα στις πόλεις της Ιεράπετρας και της Σητείας, αποτελεί τον πέμπτο μεγαλύτερο ορεινό όγκο της Κρήτης. Χαρακτηρίζεται από φαράγγια που προκαλούν δέος με τους κατακόρυφους γκρεμούς και τους διάσπαρτους μικρούς καταρράκτες. Το φαράγγι του Χα ξεπροβάλλει επιβλητικά στο τοπίο μετά την παραλία της Παχειάς Άμμου. Ακόμα, το φαράγγι του Μέσωνα ή το καταπράσινο και γεμάτο νερά φαράγγι του Ορεινού, γνωστό και ως φαράγγι των Κόκκινων Πεταλούδων, που πήρε το όνομά του από τις πολυάριθμες κόκκινες πεταλούδες που συνήθιζαν να ξεπροβάλλουν από τους θάμνους, μαγεύοντας τους ταξιδιώτες.

Η διάσχιση όλων των παραπάνω φαραγγιών απαιτεί, τουλάχιστον σε κάποια τμήματά τους, κατάλληλο εξοπλισμό και γνώσεις καταρρίχησης. Η περιοχή φημίζεται τέλος για το πευκοδάσος της, ένα από τα λίγα που έχουν απομείνει στο νησί, η έκταση του οποίου έχει δυστυχώς συρρικνωθεί σημαντικά από την εκδήλωση εκτεταμένων πυρκαγιών στο πρόσφατο παρελθόν.

Νήσοι Διονυσάδες - Κωδικός: GR4320011 - Ζώνη Ειδικής Προστασίας

Ο μύθος θέλει τις Διονυσάδες να δημιουργήθηκαν από τον ίδιο τον θεό Διόνυσο, από τον οποίο πήραν και το όνομά τους. Πρόκειται για ένα σύμπλεγμα από τέσσερις ακατοίκητες νησίδες με χαρακτηριστική άγρια ομορφιά. Οι δυσπρόσιτοι βράχοι προσφέρουν καταφύγιο σε πλήθος πτηνών, ενώ τους μήνες Ιούλιο-Σεπτέμβριο εδώ φωλιάζει και αναπαράγεται και το γνωστό «βαρβάκι», ο μαυροπετρίτης (*Falco eleonora*), σχηματίζοντας μια από τις σημαντικότερες αποικίες παγκοσμίως. Το ίδιο πλούσια είναι και τα νερά που τις περιβάλλουν, ενώ σε ξηρά και θάλασσα εντοπίζονται μοναδικά στον κόσμο φυτά και ζώα.

Στη Δραγονάδα εντοπίζονται ακόμη οι «Κολώνες», εντυπωσιακοί βραχώδεις σχηματισμοί που αναδύονται από τη θάλασσα, τα υποθαλάσσια σπήλαια αλλά και τα ευρήματα που τοποθετούνται από τους ιστορικούς στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους.

Οι υγρότοποι στο Γεωπάρκο Σητείας:

- Υγρότοπος Κουρεμένου - Κωδικός: KRI004 – Υγρότοπος
- Χιόνα - Κωδικός: KRI012 – Υγρότοπος
- Έλος Καρουμών - Κωδικός: KRI008 – Υγρότοπος
- Εκβολή ρύακα Κάτω Ζάκρου - Κωδικός: KRI009 – Υγρότοπος
- Αλατσολίμνη - Κωδικός: KRI014 – Υγρότοπος
- Υγρότοπος Σκαφιδάρá - Κωδικός: KRI017 – Υγρότοπος

Ο Δήμος Σητείας βρίθει αρχαιολογικών θέσεων, τόπων μνήμης και ιστορίας. Το παρελθόν της Ανατολικής Κρήτης μελετάται εντατικά ήδη από τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα, όταν περιηγητές και μελετητές κατέφθαναν για να καταγράψουν την ιστορία της, ενώ τότε ξεκίνησαν και οι πρώτες ανασκαφές.

Η Νεολιθική παρουσία στο ανατολικό άκρο της Κρήτης επιβεβαιώνεται από ποικίλα ευρήματα, σκεύη και εργαλεία, όπως αυτά της σημαντικής νεολιθικής οικίας στο Μαγκασά και σπηλαίων όπως το Μικρό Κατωφύγι και τα Πελεκητά.

Κατά την Εποχή του Χαλκού το ανατολικό άκρο του νησιού, λόγω της γεωγραφικής του θέσης, αποτέλεσε την πύλη της Κρήτης προς τα λιμάνια της ανατολικής Μεσογείου. Η οργάνωση του εμπορίου, οι συναλλαγές και η συγκέντρωση αγαθών οδήγησαν στη δημιουργία μεγάλων αστικών κέντρων, όπως το Παλαίκαστρο. Ακόμα ο Πετράς και η Ζάκρος υπήρξαν πόλεις-λιμάνια με κεντρικά κτήρια δημόσιου χαρακτήρα και δραστηριότητες τόσο διοικητικές, όσο και θρησκευτικές, στο πρότυπο των υπόλοιπων μινωικών «ανακτόρων».

Η κατοίκηση στην ενδοχώρα των αστικών και «ανακτορικών» κέντρων κατά την 2η χιλιετία π.Χ. ήταν διάσπαρτη και είχε τη μορφή μικροσυνοικισμών ή μεμονωμένων οικήσεων, που φανερώνουν πολλά για την αγροτική οικονομία και την κοινωνική οργάνωση. Συναντάμε έτσι αγρεπαύλεις (Επάνω Ζάκρος), αγροικές (Καρούμες, Ζου), φυλάκια (Χοιρόμανδρες), αλλά και υπαίθρια ιερά (Πισκοκέφαλο), μινωικά ιερά κορυφής (Πετσοφάς, Τραόσταλος, Μόδι), λατομεία (Πελεκητά, Κάβο Σίδερο) και τμήματα μινωικών μονοπατιών. Κάποιες από τις κομβικές αυτές θέσεις συνέχισαν να χρησιμοποιούνται και μεταγενέστερα, αξιοποιώντας τα οφέλη των φυσικών πόρων (πηγές νερού, καλλιεργήσιμες εκτάσεις) αλλά και της καλής ορατότητας, προσβασιμότητας και δυνατότητας ελέγχου.

Σήμερα, τα λαογραφικά μουσεία του νομού περισώζουν τα υπολείμματα των καθημερινών εκφράσεων των κατοίκων του νησιού από το πρόσφατο παρελθόν. Σε αυτά εκτίθενται ποικίλα χειροτεχνήματα, υφαντά, έπιπλα, ενδυμασίες, είδη κουζίνας, εργαλεία, κεραμικά. Το Μουσείο Νερού της Επάνω Ζάκρου φιλοξενείται σε έναν από τους πολλούς νερόμυλους του χωριού και σκοπό έχει να αναδείξει δραστηριότητες που σχετίζονταν με το νερό. Τέλος, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, διοργανώνονται στα χωριά πολυάριθμα γλέντια, τα οποία συνδέονται με θρησκευτικές εορτές.¹¹

Η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Σητείας συνυπάρχει με ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον παρόν σε όλες τις μορφές σύγχρονης καλλιτεχνικής έκφρασης και καθημερινής ψυχαγωγίας. Στην πόλη της Σητείας στις τουριστικές περιοχές Μακρυγιαλού Παλαικάστρου και Μόχλου αλλά και στα χωριά του δήμου, πραγματοποιούνται σημαντικές εκθέσεις, θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και χορευτικές εκδηλώσεις στις οποίες παρουσιάζονται έργα τόσο από τον χώρο της παράδοσης όσο και από τις σύγχρονες αναζητήσεις ντόπιων και ξένων καλλιτεχνών και ομάδων.¹²

Σημαντικές εκδηλώσεις αποτελούν: το Μεσογειακό Φεστιβάλ της Σητείας, τα Κορνάρεια καθώς και πλήθος εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται στις κεντρικές πλατείες οικισμών, όπως: στη Σίτανο, στον ερειπωμένο οικισμό Σκαλιά, στα Έξω Μουλιανά και στη Μυρσίνη, στα Μέσα Μουλιανά, στη Ζήρο και Αγία Τριάδα, στη Ρούσα Εκκλησιά, στο Χαμέζι και στα Σχινοκάψαλα, στον Άγιο Στέφανο και στη Ζάκρο, στο Παλαίκαστρο, στη Λάστρο, στο Πισκοκέφαλο, στην Τουρλωτή, στο Παρασπόρι, στην Κάτω Βρύση, στις Λιθίνες, στη Σφάκα, στους Αρμένους κ.α.

¹¹ Πηγή δεδομένων: Σχέδιο Διαχείρισης του Φυσικού Πάρκου Σητείας και 4ετές Σχέδιο Δράσης

¹²<https://visitsitia.gr/%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1-%CF%86%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%BB/>

**ΧΑΡΤΗΣ 19. UNESCO SITES IN CRETE. Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης και Σχέδιο Δράσης Γεωπάρκου
UNESCO Ψηλορείτη 2023 – 2027**

Αξίζει να σημειωθεί ότι και οι τέσσερις (4) περιοχές είναι στη φάση ωρίμανσης μελετών για έργα στις πεζοπορικές διαδρομές, στους τομείς των ποδηλατικών διαδρομών, της δημιουργίας αναρριχητικών πεδίων καθώς και διαδρομών *via ferrata*.

Τέλος, το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Κρήτης ολοκλήρωσε πρόσφατα το έργο με τίτλο «Branding περιοχών UNESCO Κρήτης» με σκοπό την υλοποίηση ενός συνόλου δράσεων σήμανσης, (συμβατικής και ψηφιακής) εντός των περιοχών UNESCO της Κρήτης και αφορά στην πλήρη και ενιαία σήμανση του συνόλου των διαδρομών και αναφέρεται σε:

1. **Συμβατική Σήμανση.** Τοποθετήθηκαν σύγχρονες καλαίσθητες πινακίδες ενημέρωσης και πληροφόρησης καθώς και τα αναγκαία σημεία πληροφόρησης και ενημέρωσης σε επιλεγμένα σημεία των περιοχών.
2. **Ψηφιακές εφαρμογές.** Δημιουργήθηκε ένα σύνολο ψηφιακών καινοτόμων εφαρμογών που προβάλλουν τις περιοχές UNESCO.
3. **Καμπάνια προβολής.** Έγινε καμπάνια στα διεθνή ΜΜΕ και σε ψηφιακές πλατφόρμες καθώς και συμμετοχή σε έκθεση Τουρισμού παγκόσμιας εμβέλειας.

Ειδικότερα:

- Δημιουργήθηκε εταιρική ταυτότητα – έντυπου και ψηφιακού υλικού προβολής των περιοχών UNESCO.¹³
- Δημιουργήθηκαν μονάδες στατικών σημείων ενημέρωσης επισκεπτών.
- Έγινε ψηφιακή καμπάνια προβολής των περιοχών UNESCO.
- Δημιουργήθηκαν ψηφιακές διατοπικές πολιτιστικές διαδρομές ανάμεσα στις περιοχές UNESCO Κρήτης.
- Έγιναν καταχωρήσεις σε διεθνή κλαδικά περιοδικά.
- Συμμετείχαν σε μεγάλη έκθεση τουρισμού.
- Εκπονήθηκε μελέτη δημιουργίας στοχευμένων τουριστικών πακέτων (εσωτερικού και εξωτερικού τουρισμού).

¹³ <https://www.unescositesincrete.gr/en/>

- Έγιναν δράσεις δημοσιότητας και δικτύωσης με επιτροπές UNESCO.
- Πραγματοποιήθηκαν ημερίδες δικτύωσης και συναντήσεις.

2.1.4 Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τοπίο

Το Υπουργείο Πολιτισμού, έχει καταρτίσει φάκελο υποψηφιότητας για εγγραφή των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Τα έξι Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα (Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Ζάκρος, Κυδωνίας, Ζώμινθος) της σειριακής υποψηφιότητας καλύπτουν γεωγραφικά ολόκληρο το νησί και χρονολογικά όλο το εύρος του Μινωικού Πολιτισμού, από τη Μέση εποχή του Χαλκού, όταν ιδρύονται τα πρώτα ανάκτορα (1900-1700π.Χ.) και την Ύστερη εποχή του Χαλκού της ακμής των νέων ανακτόρων (1700-1450π.Χ.) έως και την Τελική και Μετανακτορική περίοδο (1450-1100π.Χ.).¹⁴

Η παρούσα Ο.Χ.Ε. προσφέρει μοναδική ευκαιρία για να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν έργα για την ανάδειξη, προστασία και αποκατάσταση των μνημείων που περιλαμβάνει η σειριακή εγγραφή, καθώς και έργα για την αναβάθμιση και ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών για τους επισκέπτες με σκοπό τη συνολική βελτίωση της εμπειρίας τους στους εν λόγω αρχαιολογικούς χώρους. Παράλληλα, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας εμβληματικής πολιτιστικής διαδρομής, η οποία θα συμβάλει στην ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην επικράτεια της Κρήτης.

Πιο αναλυτικά, στην περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνονται και τα **έξι Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα (Κνωσού, Φαιστού, Μάλίων, Ζάκρου, Ζώμινθου, Κυδωνίας)** τα οποία ιδρύθηκαν σε σημαντικές – κομβικές θέσεις που κάλυπταν γεωγραφικά όλο το νησί από τα ανατολικά στα δυτικά:¹⁵

- Ι. Σε λόφους δίπλα σε εύφορες πεδιάδες και ποτάμια, σε πολλά επίπεδα (Κνωσός και Φαιστός).
- ΙΙ. Σε πεδινές και παράκτιες περιοχές (Μάλια, Ζάκρος και Κυδωνία).
- ΙΙΙ. Σε μεγάλο υψόμετρο – ορεινό περιβάλλον (Ζώμινθος)

Καλύπτουν χρονολογικά ολόκληρη τη διάρκεια του Μινωικού Πολιτισμού, από την πρώιμη και μέση εποχή του χαλκού όπου εγκαθιδρύθηκαν τα πρώτα Ανακτορικά Κέντρα (1900-1700 π.Χ.), μέχρι την ακμή της ύστερης εποχής του χαλκού (1700- 140 π.Χ.) και τη μυκηναϊκή και μεταανακτορική περίοδο (1450-1100 π.Χ.).¹⁶

Όσο για την ανάπτυξη των τεχνών, αυτή είναι εμφανής στην εξέλιξη της κεραμικής, στους περίτεχνους σφραγιδολίθους, στη μεταλλοτεχνία και την κατεργασία των πολύτιμων μετάλλων, καθώς και στην υφαντουργία. Η ανάπτυξη της γραφής ακολουθεί την ανάπτυξη μιας περίπλοκης διοικητικής δομής. Η πρώτη μορφή γραφής πρέπει να ήταν ιερογλυφική. Το πιο εντυπωσιακό δείγμα ιερογλυφικής γραφής είναι ο περίφημος Δίσκος της Φαιστού (1700-1600 π.Χ.), που βρέθηκε το 1908 και δεν έχει αποκρυπτογραφηθεί.

Ειδικότερα:

¹⁴ Μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και της Περιφέρειας Κρήτης για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της «Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) Εμβληματικών Διαδρομών του προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027.

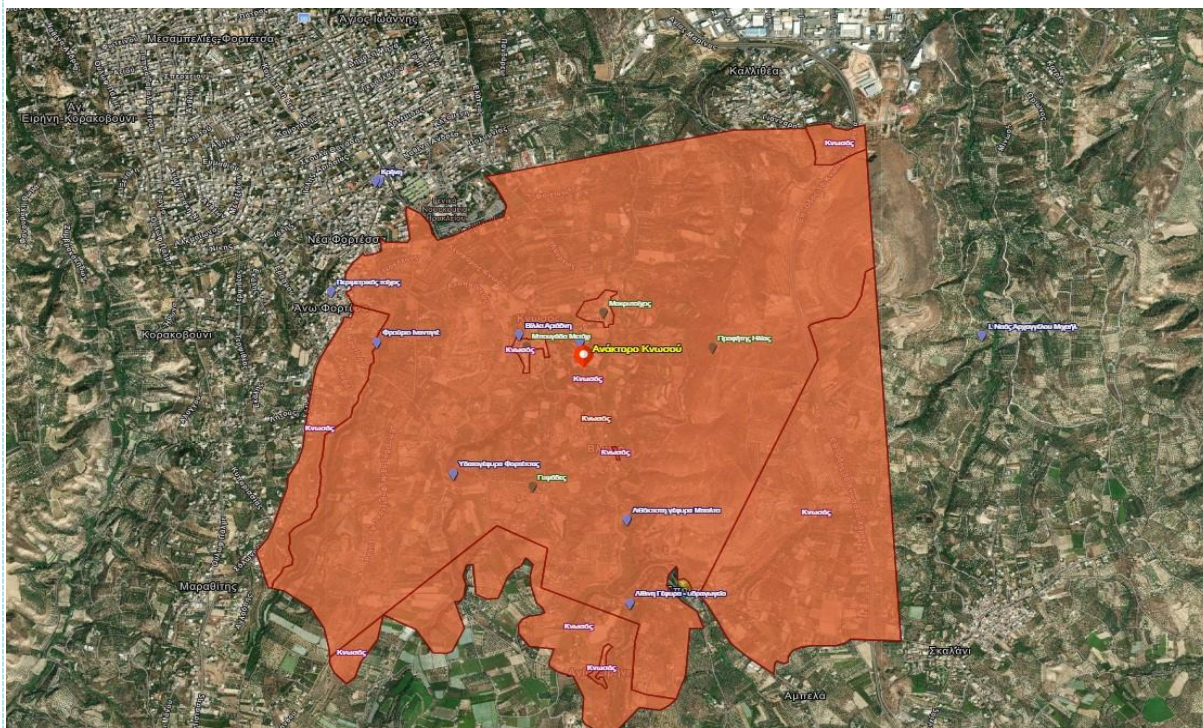
¹⁵ Αναλυτικές πληροφορίες για τα 6 Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα παρατίθεται στο παράρτημα.

¹⁶ *Minoan Palatial Centres, Nomination for Inscription on the UNESCO World Heritage List*, Hellenic Republic – Ministry of Culture, Αθήνα 2024.

1. Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Κνωσού

Τοποθεσία	Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου
Έκταση	22.000 τ.μ.
Γεωγραφικό μήκος & πλάτος	N 35° 17' 50" E 25° 9' 45"
Χρονολογία ανέγερσης	200 π.Χ.
Αρχαιολογική Σχολή	Βρετανική
Σημαντικές πληροφορίες	<ul style="list-style-type: none"> Το μεγαλύτερο μεταξύ όλων των ανακτόρων καθώς και εκείνο με τη μεγαλύτερη χρονική διάρκεια (1900-1350 π.Χ.). Για πολλούς μελετητές, η Κνωσός υπηρετεί αντιπροσωπευτικά τον όρο «ανακτορικό κέντρο» δεδομένου ότι περιλάμβανε με τον πιο περιεκτικό τρόπο, όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που αναδεικνύουν τη λειτουργία του ως κατοικία του μονάρχη και της βασιλικής οικογένειας, αλλά ταυτόχρονα, και ως αστικό, θρησκευτικό και οικονομικό κέντρο. Αναπτύχθηκε γύρω από την κεντρική αυλή και περιλάμβανε: πτέρυγες, πολυώροφα κτίρια και πολυάριθμα δωμάτια, μνημειακές κατασκευές, δίκτυα αποχέτευσης και λυμάτων και εισήγαγε μία ποικιλία οικοδομικών τεχνικών και υλικών που συνδυάζουν την πέτρινη τοιχοποιία, τον σοβά από μπάζα και το ξύλο. Διαθέτει επίσης όλα τα μινωικά χαρακτηριστικά όπως: δεξαμενές καθαρμών (lustral basins), μινωικές αίθουσες, φωταγωγούς, προβλήτα και πολύθυρα, καθώς και πλακόστρωτες αυλές, οδοντωτές μνημειακές προσόψεις και θεατρικούς χώρους.

Πηγή: Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

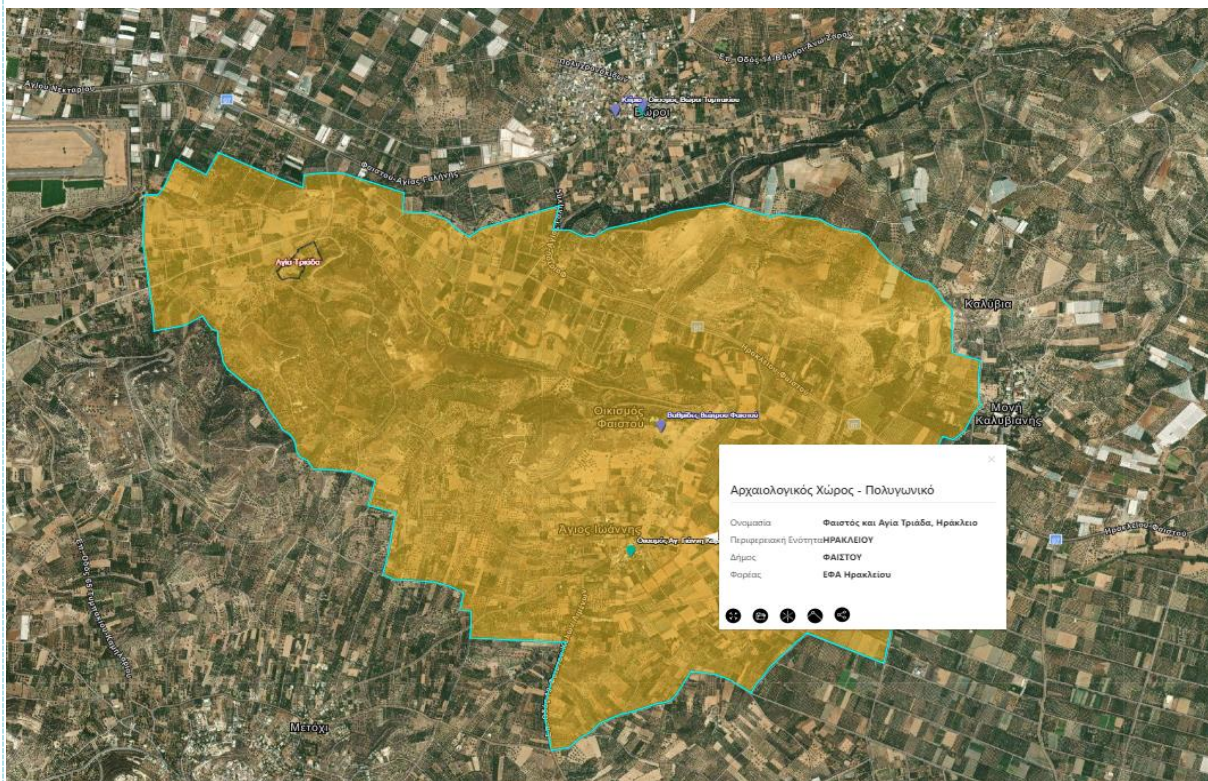
Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

2. Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Φαιστού

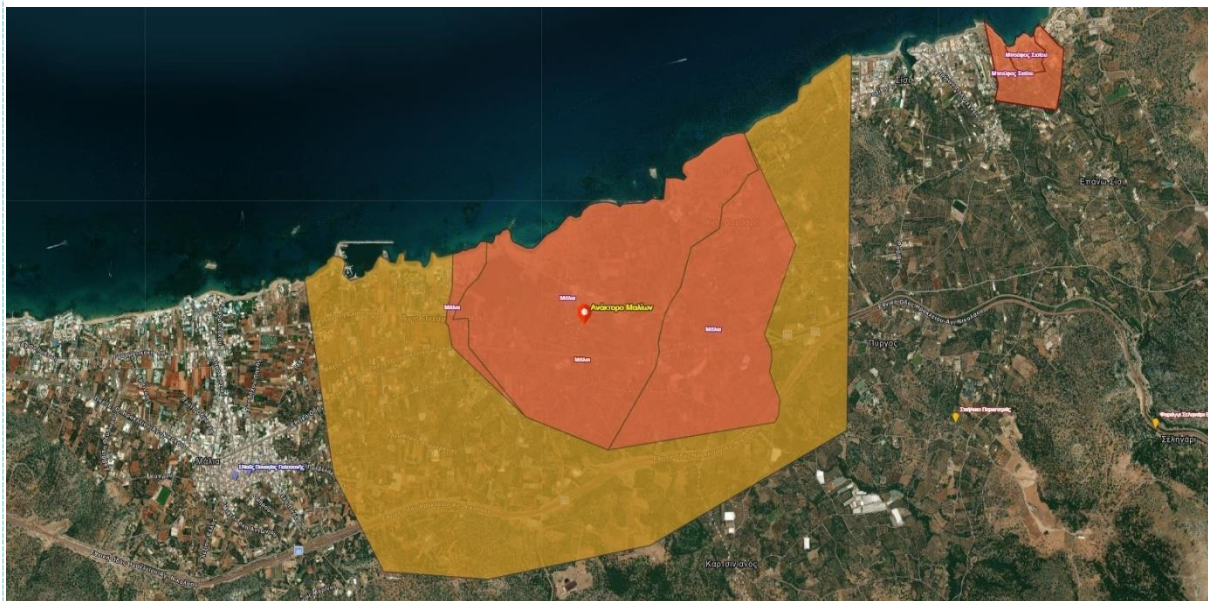
Τοποθεσία	Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου
Έκταση	8.000 τ.μ.
Γεωγραφικό μήκος & πλάτος	N 35° 3' 4" E 24° 48' 51"
Χρονολογία ανέγερσης	1900 π.Χ.
Αρχαιολογική Σχολή	Ιταλική
Σημαντικές πληροφορίες	<ul style="list-style-type: none"> Η τοποθεσία της Φαιστού περιλαμβάνει τρεις λόφους και το μινωικό ανάκτορο ανεγέρθηκε στον ανατολικότερο και χαμηλότερο από αυτούς τους λόφους σε μια περίοπτη θέση που υψώνεται πάνω από την εύφορη πεδιάδα της Μεσσαράς. Σήμερα είναι το καλύτερα διατηρημένο από τα προανακτορικά Μινωικά Κέντρα. Μετά την καταστροφή του πρώτου ανακτόρου από σεισμό το 1700 π.Χ. περίπου, ένα νέο οικοδομικό πρόγραμμα ξεκίνησε τη νεοανακτορική περίοδο (MM III) και ολοκληρώθηκε την μετανακτορική (LM.IA) (Νεοανακτορική περίοδος, 1600 π.Χ. περίπου).

Πηγή: Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

3. Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Μαλίων

Τοποθεσία	Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου
Έκταση	7.500 τ.μ.
Γεωγραφικό μήκος & πλάτος	N 35° 17' 36" E 25° 29' 33"
Χρονολογία ανέγερσης	2000-1900 π.Χ.
Αρχαιολογική Σχολή	Γαλλική
Σημαντικές πληροφορίες	<ul style="list-style-type: none"> Είναι χωροθετημένο σε εύφορη κοιλάδα στη βόρεια ακτή της Κρήτης. Το τρίτο μεγαλύτερο μινωικό ανακτορικό κέντρο σε μέγεθος μετά την Κνωσό και τη Φαιστό. Αρχιτεκτονικά λείψανα της πρωτοανακτορικής περιόδου σώζονται στον βορειοδυτικό και βόρειο τομέα του ανακτορικού συγκροτήματος. Λόγω της εξαιρετικά πλούσιας και καλής διατήρησής του και του γεγονότος ότι καμία κατοίκηση δεν διαδέχθηκε την εγκατάλειψη του ανακτόρου μετά την μετανακτορική περίοδο, τα Μάλια συνιστούν σημαντική συμβολή στη μινωική αρχαιολογία και ειδικότερα στην πρωτοανακτορική περίοδο. Είχε μία πολύ καλά μελετημένη χωροταξική οργάνωση.

Πηγή: Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

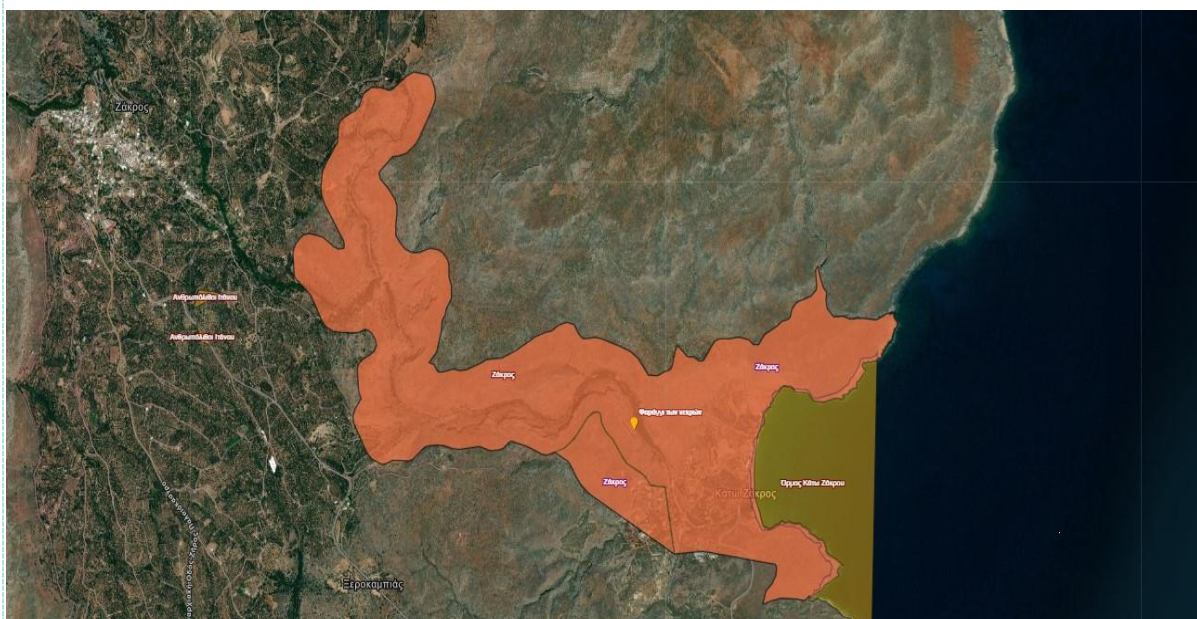
Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

4. Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Ζάκρου

Τοποθεσία	Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου
Έκταση	3.500 τ.μ.
Γεωγραφικό μήκος & πλάτος	N 35° 5' 54" E 26° 15' 39"
Χρονολογία ανέγερσης	1500 π.Χ.
Αρχαιολογική Σχολή	Βρετανική Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία
Σημαντικές πληροφορίες	<ul style="list-style-type: none"> • Το πιο απομονωμένο και το τελευταίο από τα σημαντικότερα μινωικά ανάκτορα που έχουν ανακαλυφθεί. • Βρίσκεται στο κέντρο μίας εύφορης κοιλάδας σε έναν φυσικά προστατευμένο κόλπο κατά μήκος της ανατολικής ακτής της Κρήτης, μια τοποθεσία στρατηγικής σημασίας για το εμπόριο και την επικοινωνία με την Ανατολή. • Πρόκειται για το 4^ο μεγαλύτερο Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο και παρουσιάζει ομοιότητες με τα υπόλοιπα αναφορικά με τον αρχιτεκτονικό του σχεδιασμό. • Ακολουθεί την τυπική διάταξη των άλλων Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων με την κεντρική αυλή γύρω από την οποία εκτείνονται πτέρυγες. • Σύμφωνα με τα ανασκαφικά δεδομένα, η δυτική και η ανατολική πτέρυγα στέγαζαν θρησκευτικές, διοικητικές και κοινωνικές δραστηριότητες, ενώ η νότια και η βόρεια αποτελούνταν κυρίως από εργαστήρια τεχνιτών, αποθηκευτικούς και μαγειρικούς χώρους, καθώς και βοηθητικούς για τις βασιλικές κατοικίες χώρους.

Πηγή: Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

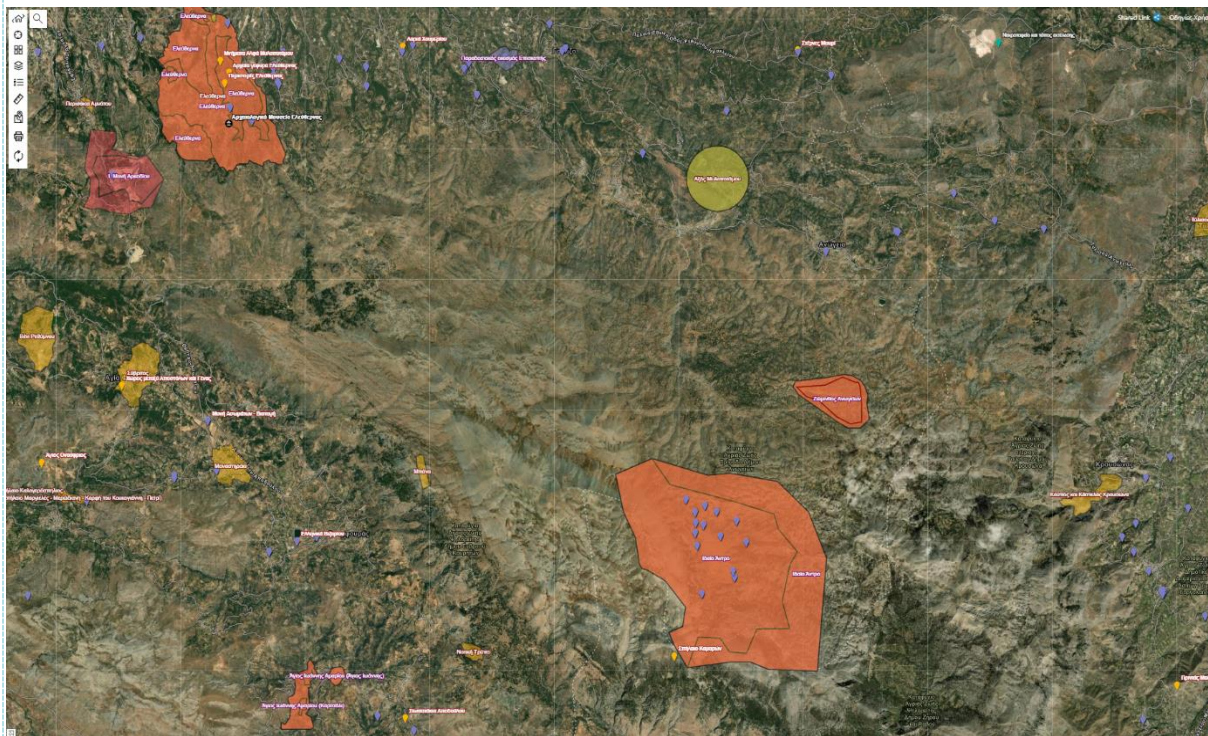
Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

5. Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Ζωμίνθου

Τοποθεσία	Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου
Έκταση	1.600 τ.μ.
Γεωγραφικό μήκος & πλάτος	N 35° 31' 2" E 24° 1' 11"
Χρονολογία ανέγερσης	1700 π.Χ.
Αρχαιολογική Σχολή	Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία
Σημαντικές πληροφορίες	<ul style="list-style-type: none"> Θεωρείται μοναδικό εξαιτίας της χωροθέτησής του σε ορεινή περιοχή. Το ανακτορικό συγκρότημα ιδρύθηκε το 1700 π.Χ. (νεοανακτορική περίοδος), περίπου την ίδια χρονική περίοδο με τα υπόλοιπα ανακτορικά κέντρα στο νησί και περιλαμβάνει έναν εκτενή οικισμό και ένα μνημειακό κτιριακό συγκρότημα, γνωστό ως «Κεντρικό Κτίριο» που καλύπτει έκταση πάνω από 0,4 εκτάρια. Η Ζωμίνθος καταστράφηκε από σεισμό γύρω στο 1600 π.Χ. που οδήγησε σε πυρκαγιά η οποία κατέστρεψε κατόπιν ολοσχερώς την πλειοψηφία των κτιρίων. Τα πρώτα ίχνη κατοίκησης στην περιοχή χρονολογούνται στην προτοανακτορική περίοδο, πριν από το 2000 π.Χ. Μόνο ένα μέρος του ανακτορικού κέντρου της Ζωμίνθου έχει ανασκαφεί μέχρι σήμερα το οποίο καλύπτει μια έκταση περίπου 2.150 τ.μ.

Πηγή: Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

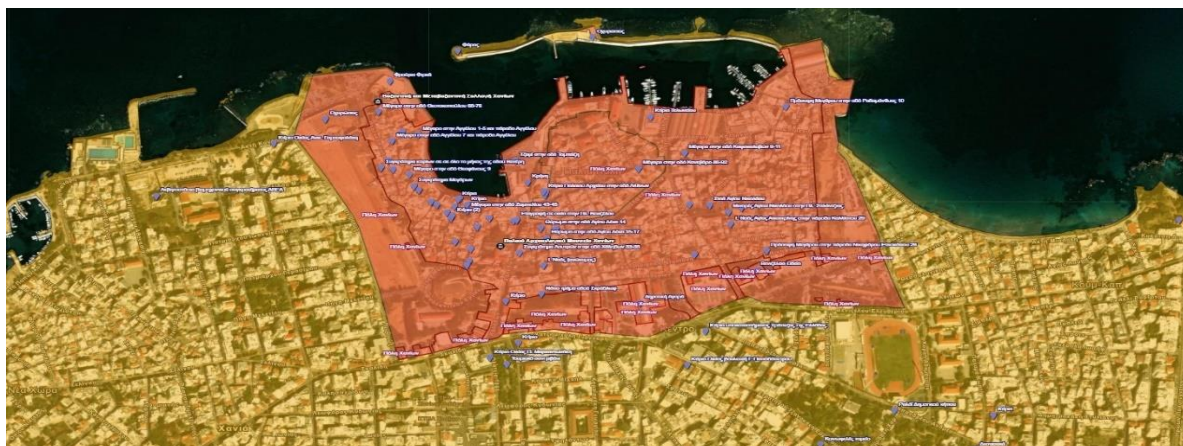
Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

6. Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο Κυδωνίας

Τοποθεσία	Περιφερειακή Ενότητα Χανίων
Έκταση	-
Γεωγραφικό μήκος & πλάτος	N 35° 14' 55" E 24° 53' 14"
Χρονολογία ανέγερσης	Νεοανακτορική και μυκηναϊκή περίοδος
Αρχαιολογική Σχολή	Συνεργασία με το Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο & το Δανέζικο
Σημαντικές πληροφορίες	<ul style="list-style-type: none"> Το Μινωικό Ανακτορικό Κέντρο της Κυδωνίας ιδρύθηκε στην κορυφή και γύρω από τον λόφο Καστέλι, που υψώνεται πάνω από το λιμάνι της σύγχρονης πόλης. Η ήπια και ευνοϊκή γεωμορφολογία της περιοχής που περιβάλλεται από μία μεγάλη πεδιάδα στα βόρεια και πολυάριθμα ρέματα και ποτάμια, προσέφερε τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη ενός μινωικού οικισμού, ήδη από τις αρχές της τρίτης χιλιετίας π.Χ. Ο οικισμός, εξελίχθηκε σταδιακά σε ένα σημαντικό ανακτορικό κέντρο κατά τη νεοανακτορική περίοδο και άκμασε πολλές φορές κατά τη διάρκεια της κλασικής περιόδου και των μεσαιωνικών χρόνων, καθιστώντας έτσι τα Χανιά, μεταξύ των παλαιότερων πόλεων - όχι μόνο στην Κρήτη- αλλά και στην Ευρώπη. Η ιδιαιτερότητα αυτού του ανακτορικού κέντρου σε σύγκριση με τα άλλα πέντε και ταυτόχρονα το πιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του, είναι το γεγονός ότι, το μεγαλύτερο μέρος του παραμένει καλυμμένο κάτω από τα διαδοχικά στρώματα πολυάριθμων ιστορικών φάσεων. Οι ανασκαφές, οι οποίες διενεργούνται συνεχόμενα από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα έφερε σταδιακά στο φως κομμάτια από πολλές ιστορίες της πόλης που συνθέτουν ένα μοναδικό παλίμψηστο, το οποίο γοητεύει επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Μέχρι σήμερα, οι ανασκαφές στους λόφους του Καστελίου έχουν φέρει στο φως τμήματα κτιριακών συγκροτημάτων που χρονολογούνται στην προανακτορική και πρωτοανακτορική περίοδο, τόσο στη νότια όσο και στη βόρεια πλαγιά του λόφου.

Πηγή: Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί, ότι σημαντικά πολιτιστικά στοιχεία της Κρήτης έχουν εγγραφεί στον Εθνικό κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και τα οποία οφείλουν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά ως προς την κοινή «UNESCO ταυτότητα» του νησιού. Αυτά είναι:

- Μαλεβιζιώτης | 2023
- Συρτός Κρήτης | 2023
- Καραμπάσι: η τεχνογνωσία της παρασκευής του στον Αποκόρωνα Χανίων Κρήτης | 2023
- Η αγγειοπλαστική παράδοση του Θραψανού Ηρακλείου Κρήτης | 2023
- Η βοσκή και ο κόσμος του βοσκού στον Ψηλορείτη | 2022
- Πρακτικές Διαχείρισης του Νερού στο Οροπέδιο Λασιθίου Κρήτης. Η τεχνογνωσία των αντλητικών ανεμόμυλων | 2020
- Η υφαντική τέχνη και η διαφύλαξή της στα Αστερούσια Κρήτης | 2018
- Η αγροδιατροφική παράδοση του χαρουπιού στην Κρήτη | 2019

Συμπληρωματικά, λειτουργούν και οι εγγραφές που αφορούν σε όλη τη χώρα, ήτοι:

- Ο πολιτισμός της ελιάς και του ελαιόλαδου | 2019
- Η Μετακινούμενη Κτηνοτροφία | 2017
- Η τέχνη της Ξερολιθιάς | 2015
- Μεσογειακή Διατροφή | 2013
- Ο άυλος πολιτισμός των Ιστορικών Καφέ | 2022

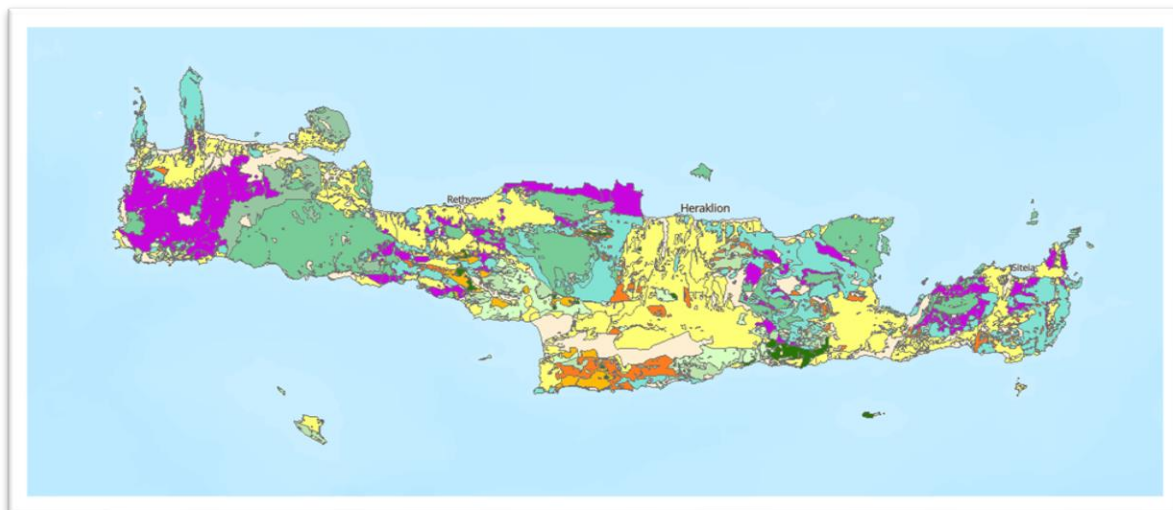
Τέλος, το 2023 η πόλη του Ηρακλείου εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο «Δημιουργικών Πόλεων» (Creative Cities) της UNESCO, στον τομέα της Γαστρονομίας.

2.1.5 Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά

Η περιοχή παρέμβασης είναι γνωστή για τις γεωλογικές – γεωμορφολογικές ιδιαιτερότητές της, καθώς και για την εξαιρετική παλαιοντολογική ποικιλία που διαθέτει. Η γεωλογία περιλαμβάνει μια ακολουθία φάσεων διαφορετικής ηλικίας και σχηματισμών που συνεισφέρουν στη γεωλογική δομή του νησιού και η οποία έχει συντελέσει στην εγγραφή των τεσσάρων (4) περιοχών της περιοχής παρέμβασης, στον κατάλογο της UNESCO.

ΧΑΡΤΗΣ 20. Γεωλογικός Χάρτης της Κρήτης. Πηγή: Ανοικτά Δεδομένα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης

Πιο ειδικά:

ΓΕΩΠΑΡΚΟ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ¹⁷

Γεωλογικά χαρακτηριστικά

Τα μνημεία της γης και οι γεώτοποι του Ψηλορείτη είναι διάσπαρτοι σε όλη την έκτασή του. Περιλαμβάνουν μοναδικούς σχηματισμούς πετρωμάτων, θέσεις απολιθωμάτων, εντυπωσιακές μορφές του ανάγλυφου, σπήλαια και τις καρστικές μορφές, πτυχώσεις και ρήγματα των πετρωμάτων, ιδιαίτερα σημαντικές για το φυσικό περιβάλλον εμφανίσεις νερού, στοιχεία αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με την πέτρα και το ανάγλυφο, που όλα μαζί συνθέτουν την ιστορία της Γης και του ανθρώπου στον Ψηλορείτη.

Φυσικοί κίνδυνοι

Ο σημαντικότερος φυσικός κίνδυνος που αντιμετωπίζει συνολικά η περιοχή του γεωπάρκου αφορά στο σεισμό. Το Γεωπάρκο Ψηλορείτη, όπως και ολόκληρη η Κρήτη, ανήκει στην ζώνη II σύμφωνα με τον νέο χάρτη σεισμικής επικινδυνότητας. Το ανάγλυφο, η φύση των πετρωμάτων αλλά και οι ορεινοί όγκοι λειτουργούν σαν αποσβεστήρες των σεισμικών κυμάτων με συνέπεια οι εντάσεις των σεισμών να έχουν πολύ μικρές τιμές.

Περιορισμένες είναι οι απειλές που προκαλούνται από φυσικά φαινόμενα και αφορούν κυρίως φαινόμενα όπως πλημμύρες, διάβρωση, κατολισθήσεις. Ο κίνδυνος από πλημμύρες περιορίζεται στα πεδινά τμήματα, κυρίως στις περιοχές από τις οποίες διέρχεται ο Γεροπόταμος στο Μυλοπόταμο και ο Πλατύς ποταμός στο Αμάρι. Η μόνη περιοχή με σημαντικό κίνδυνο πλημμύρας

¹⁷ Πηγή στοιχείων: Σχέδιο Διαχείρισης και Σχέδιο Δράσης Γεωπάρκου UNESCO Ψηλορείτη 2023 - 2027

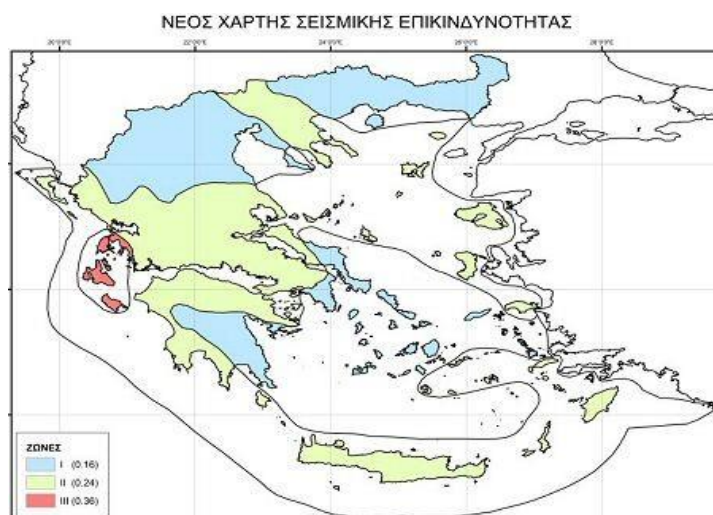
στο μέλλον είναι αυτή του Δήμου Μαλεβιζίου και ιδιαίτερα το ανατολικό τμήμα της Δ.Ε. Γαζίου. Στο παρελθόν πλημμύρες έχουν καταγραφεί στην περιοχή Παλιόκαστρου Δήμου Μαλεβιζίου, Μαργαριτών Δήμου Μυλοποτάμου και Αμαρίου και Λαμπιώτων του Δήμου Αμαρίου.

Τη σημαντικότερη ίσως φυσική απειλή αποτελεί η διάβρωση των ημιορεινών περιοχών που επιφέρει απόπλυση του εδαφικού μανδύα και σε συνδυασμό με την έντονη ξηρασία και την υπερβόσκηση συμβάλει στη δημιουργία του φαινομένου της ερημοποίησης και των καταστροφικών επιπτώσεων που αυτή έχει στο τοπικό οικοσύστημα.

Τέλος οι κατολισθήσεις που παρατηρούνται στην περιοχή είναι κυρίως σημειακές στις περιοχές όπου κυρίαρχο πέτρωμα είναι ο Φλύσχης. Οι περιοχές αυτές εντοπίζονται στην Τοπική Κοινότητα Αμαρίου του ομώνυμου Δήμου και στις περιοχές του Κρουσώνα και των Καμαρών.

Το φαινόμενο των δασικών πυρκαγιών παρατηρείται κυρίως στην ορεινή ζώνη την περίοδο της άνοιξης και του καλοκαιριού, με περιορισμένη όμως έκταση.

ΧΑΡΤΗΣ 21. Χάρτης Σεισμικής Επικινδυνότητας, Πηγή: ΦΕΚ 1154 Τεύχος Β'/12.8.2003

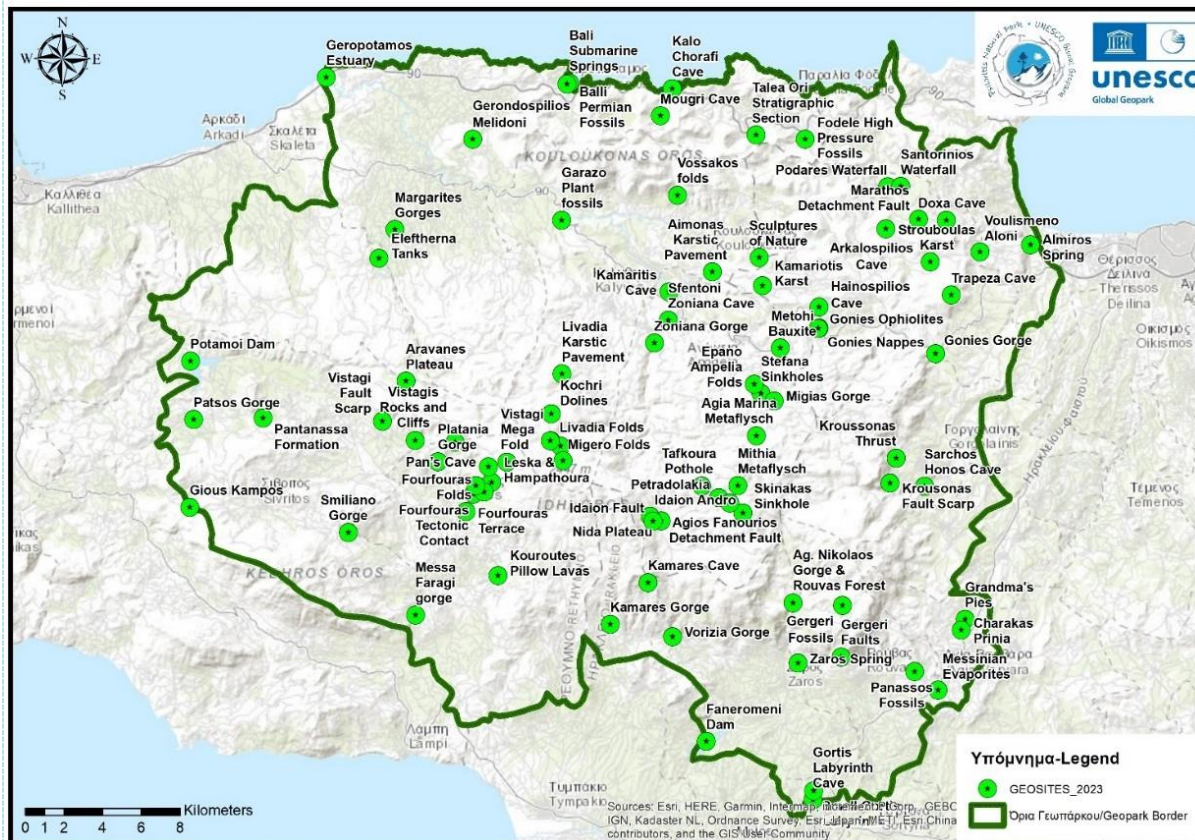
ΧΑΡΤΗΣ 22. Χάρτης Ιστορικών Πλημμυρών και Δυνητικά επικίνδυνων για Πλημμύρα περιοχών του Γεωπάρκου, Πηγή: <https://ypen.gov.gr/perivallon/ydatikoi-poroi/plimmyres/>

Γεώτοποι

Οι γεώτοποι αποτελούν θέσεις ιδιαίτερου γεωλογικού ενδιαφέροντος και στοιχεία της γεωλογικής κληρονομιάς του Ψηλορείτη. Μέχρι σήμερα έχουν αναγνωρισθεί 87 σημαντικοί γεώτοποι, οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν περισσότερα σημεία γεωλογικού ενδιαφέροντος.

ΧΑΡΤΗΣ 23. Γεώτοποι του Γεωπάρκου Ψηλορείτη 2023

Πολλοί από τους γεώτοπους γειτνιάζουν μεταξύ τους και συνδυαστικά μπορούν να αναπλάσουν μικρά κομμάτια της γεωλογικής ιστορίας του βουνού. Άλλοι πάλι έχουν κοινά γεωλογικά και φυσικά χαρακτηριστικά που ο ένας συμπληρώνει τον άλλο και όλοι μαζί μια πλήρη θεματική εικόνα του βουνού. Για της παραπάνω λόγους, αλλά και για της ανάγκης ανάδειξης της πολλοί γεώτοποι έχουν ομαδοποιηθεί σε επιμέρους υποπεριοχές.

Έτσι, έχουν οριοθετηθεί ως υποπεριοχές η «τομή των Ταλαίων Ορέων: ένα ταξίδι 250εκατομμυρίων χρόνων στο παρελθόν» στην οροσειρά του Κουλούκωνα, τα «καρσικά τοπία του Ψηλορείτη» στην ορεινή ζώνη του βουνού, «από το βουνό στον κάμπο» που περικλείει της ανατολικούς και νότιους πρόποδες του βουνού, τα «γκρενά του Αμαρίου» στην ομώνυμη κοιλάδα και το «σπηλαιοπάрко» που περιλαμβάνει τα σημαντικότερα σπήλαια του Ψηλορείτη. Παράλληλα, υπάρχουν και επιμέρους γεώτοποι που για διάφορους λόγους δεν έχουν ενταχθεί σε κάποια από της υποπεριοχές αυτές και διακρίνονται ως μεμονωμένοι σχηματισμοί.

Οι περισσότεροι από τους γεώτοπους είναι προσβάσιμοι από το υπάρχων οδικό δίκτυο, άλλοι μόνο μέσω ορειβατικών μονοπατιών ενώ μερικοί έχουν συνδεθεί με δίκτυο περιπατητικών διαδρομών. Σε αρκετές από τις θέσεις έχουν ή πρόκειται να αναρτηθούν από το Φυσικό Πάρκο ή τους Τοπικούς

Φορείς ενημερωτικές πινακίδες.¹⁸

Α. Τομή Ταλλαίων Ορέων: ένα ταξίδι 250 εκατομμυρίων χρόνων στο παρελθόν

Το όρος Κουλούκωνας ή Ταλλαία Όρη, βρίσκεται στη βόρεια προέκταση του Φυσικού Πάρκου του Ψηλορείτη. Μόνο στην περιοχή αυτή της Κρήτης βρίσκονται τα παλιότερα πετρώματα της ενότητας των «Πλακωδών ασβεστολίθων» και μάλιστα σεαναστραμμένη σειρά, δηλαδή το παλιότερο πέτρωμα σκεπάζει το νεότερο σε ηλικία. Αυτό οφείλεται στις μεγάλες πιέσεις που δέχθηκαν τα πετρώματα αυτά πριν από αρκετά εκατομμύρια χρόνια και οι οποίες σήμερα αποτυπώνονται στις αναρίθμητες πτυχώσεις και τα σπασίματα των πετρωμάτων. Ακολουθώντας μια πορεία από τη βόρεια ακτή της την ενδοχώρα της κοιλάδας του Μυλοποτάμου ο επισκέπτης πραγματοποιεί ένα νοητό ταξίδι 250 περίπου εκατομμυρίων χρόνων, πίσω στο γεωλογικό παρελθόν της Κρήτης. Στις τομές των δρόμων, στα πρανή των πλαγιών και στις στενές ρεματιές φαίνονται όλα τα πετρώματα της ενότητας των «Πλακωδών ασβεστολίθων», πτυχώσεις, ρήγματα, απολιθώματα και πλήθος άλλων φυσικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών της περιοχής.

Β. Τα καρστικά τοπία του Ψηλορείτη

Τα καρστικά τοπία είναι ιδιαίτερες περιοχές της Γης με μοναδικό ανάγλυφο, συνήθως τραχύ και άγριο, όπου κυριαρχεί η πέτρα και η έλλειψη νερού και εδάφους.

Τα περιβάλλοντα και οι οικότοποι είναι συνήθως ακραία και ξεχωριστά όπως και οι μορφές της ζωής που συναντιούνται σε αυτά. Είτε είναι επιφανειακές μορφές του ανάγλυφου όπως τα οροπέδια, οι δολίνες, οι καταβόθρες και οι άλλες παρόμοιες μορφές, είτε είναι υπόγειες όπως τα σπήλαια και τα βάραθρα που συναρπάζουν τον επισκέπτη και ξεχωρίζουν για τα μοναδικά τοπία που προσφέρουν.

Η διάλυση των ασβεστολίθων, δολομιτών και μαρμάρων του Ψηλορείτη, ιδιαίτερα στην ορεινή του ζώνη, έχει δημιουργήσει ένα πλήθος τέτοιων μορφών και τοπίων που χαρακτηρίζουν το ανάγλυφο του βουνού και καθορίζουν στο μέγιστο βαθμό την εμφάνιση της ζωής σε όλες τις εκφάνσεις: από το μικρό σκαθάρι μέχρι τον ίδιο τον άνθρωπο. Τα «καρστικά τοπία του Ψηλορείτη», εάν αφήσουμε προς το παρόν τα σπήλαια και τα βάραθρα που υπάρχουν σε όλη την έκταση του πάρκου, αφορούν σε επιφανειακές κοιλότητες ποικίλων διαστάσεων όπως σε μικρά βαθουλώματα (αρόλιθοι και χύτρες), καταβόθρες και τάφκους μέχρι στα μεγάλα οροπέδια, της Νίδας και των Πετραδολακίων. Σε πολλές περιοχές η πλήρης απουσία εδάφους και η καταδυνάστευση του τοπίου από το σκληρό ασβεστολιθικό βράχο σχηματίζουν τοπία απόκοσμα και εντυπωσιακά. Οι «κρατήρες» στην Κουρούνα και στην περιοχή του Σκίνακα έπλασαν και συνεχίζουν να πλάθουν μύθους για τα «ηφαίστεια» του Ψηλορείτη που όμως πολύ απέχουν από την πραγματικότητα. Στα «καρσικά τοπία του Ψηλορείτη» ο επισκέπτης θα γνωρίσει όλες αυτές τις μορφές και θα εκστασιαστεί από το μοναδικό τοπίο και τον πλούτο της ζωής που θα συναντήσει.

Γ. Από το Βουνό στον Κάμπο

Παντού, οι μεταβατικές ζώνες είναι το ίδιο ή περισσότερο εντυπωσιακές από τις περιοχές που χωρίζουν. Έτσι και οι ρίζες του Ψηλορείτη κρατούν τη δική τους μαγεία και τα δικά τους ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που μαγεύουν τον επισκέπτη. Είναι το όριο ανάμεσα στα μεγάλα υψόμετρα και την πεδινή ζώνη, είναι το όριο ή και η μείξη των βουνίσσιων οικοσυστημάτων με τα αντίστοιχα πεδινά.

Ειδικότερα, στο Φυσικό Πάρκο του Ψηλορείτη, οι περιοχές αυτές έχουν μια ακόμη ιδιαιτερότητα, είναι οι περιοχές που κρύβουν τα μυστικά της ιστορίας των βουνών, του τρόπου με τον οποίο αυτά δημιουργήθηκαν και ξεχώρισαν από τις γύρω πεδινές περιοχές. Στο ανατολικό και νότιο τμήμα του Ψηλορείτη, η ζώνη αυτή είναι πάρα πολύ απότομη, αποτέλεσμα των μεγάλων ρηγμάτων, που βύθισαν

¹⁸ Αναλυτικά στοιχεία για της γεωτοπους μπορούν να αντληθούν από τη σελίδα του Φυσικού Πάρκου <https://www.psiloritisgeopark.gr/el/to-parko/gewtopoi/>. Επιπλέον, στην παρακάτω σελίδα υπάρχει αντίστοιχος διαδραστικός χάρτης παρουσίασης των γεωτόπων: <http://tours.nhmc.uoc.gr/geo/psiloritis/>

πριν από μερικά εκατομμύρια χρόνια τις πεδιάδες ανυψώνοντας ταυτόχρονα τα βουνά.

Επιπλέον, εξαιτίας αυτών των ρηγμάτων πολλά φαράγγια σκάβουν μέχρι την «καρδιά» του το βουνό, δημιουργώντας ταυτόχρονα διόδους για την κρυφή του ενδοχώρα.

Παράλληλα, η ζώνη αυτή είναι το σημείο στο οποίο συναντιούνται διαχρονικά δύο από τις κύριες ανθρώπινες δραστηριότητες της περιοχής, η γεωργία και η κτηνοτροφία. Έτσι, πάρα πολλοί οικισμοί είναι κτισμένοι στη ρίζα αυτή του βουνού εκμεταλλευόμενοι τα βουνά και τον κάμπο. Αρκετοί από αυτούς είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακοί και όμορφοι, γαντζωμένοι στο πλάι των απότομων γκρεμών.

Δ. Γκρεμοί του Αμαρίου

Το Αμάρι είναι μια από τις πιο όμορφες κοιλάδες της Κρήτης, που εξαιτίας της φύσης των πετρωμάτων και της γεωγραφικής της θέσης το νερό είναι άφθονο και μαζί και η ζωή. Τοποθετημένο στα δυτικά του Ψηλορείτη δέχεται μεγάλες ποσότητες βροχοπτώσεων και μερικές φορές χιονιού, που σχηματίζουν μικρά ρέματα και τελικά τον Πλατύ Ποταμό έναν από τους σημαντικότερους της Κρήτης που εκβάλει στο Λιβυκό Πέλαγος. Αυτός ήταν και ο πλούτος που παλιότερα βοήθησε όλα τα χωριά της περιοχή να ακμάσουν.

Σήμερα, λόγω της δυσκολίας πρόσβασης το Αμάρι υστερεί σε τουριστική ανάπτυξη, υπερτερεί όμως στον πλούτο και την αμόλυντη ομορφιά της φύσης του και του πολιτισμού της. Η ποικιλία των γεωλογικών σχηματισμών του δεν είναι μεγάλη, καθώς κυριαρχούν τα ανθρακικά πετρώματα της «Τρίπολης», πετρώματα του φλύσχη της «Πίνδου» και πολύ νεότερα ιζήματα. Το εντυπωσιακότερο όμως στοιχείο της περιοχής είναι οι θεόρατοι και κατακόρυφοι γκρεμοί που ξεκινούν αμέσως σχεδόν από τις ψηλές κορυφές του Ψηλορείτη για να καταλήξουν στη λεκάνη. Τα ρήγματα, αν και λιγότερο εμφανή από την περιοχή Καμαρών - Γέργερης έχουν παίξει και εδώ τον ίδιο ρόλο στη βύθιση των λεκανών και στην ανύψωση των βουνών. Η μεγάλη όμως αντίθεση ανάμεσα στην αγριάδα και τραχύτητα των γκρεμών και της ορεινής ζώνης και στη γαλήνη και ισορροπία της κοιλάδας είναι τα στοιχεία που κάνουν το Αμάρι αλησμόνητο.

Ε. Σπηλαιοπάрко

Πέρα από τους εμφανείς γεώτοπους του Ψηλορείτη υπάρχουν και αυτοί που για να τους δει κανείς θα πρέπει να ακολουθήσει τον ίδιο, υπόγειο δρόμο του νερού, μέσα στα ανθρακικά πετρώματα. Είναι οι ιδιαίτεροι αυτοί σχηματισμοί του εσωτερικού της γης που δημιουργούνται υπογείως από την καρστική διάβρωση των ανθρακικών πετρωμάτων, τα σπήλαια. Η κυριαρχία των ανθρακικών πετρωμάτων στον Ψηλορείτη και ιδιαίτερα η ιδιόμορφη εναλλαγή των πετρωμάτων αυτών με μη περατά πετρώματα, καθώς και η πολύπλοκη γεωλογική ιστορία του βουνού, είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αναρίθμητων σπηλαίων. Από τις επιφανειακές καταβόθρες και τα βάραθρα, μέχρι τα ποικίλων διαστάσεων και μορφών σπήλαια, αυτά τα υπόγεια έγκοιλα του Ψηλορείτη είναι τα ποτάμια που λείπουν από την επιφάνειά του.

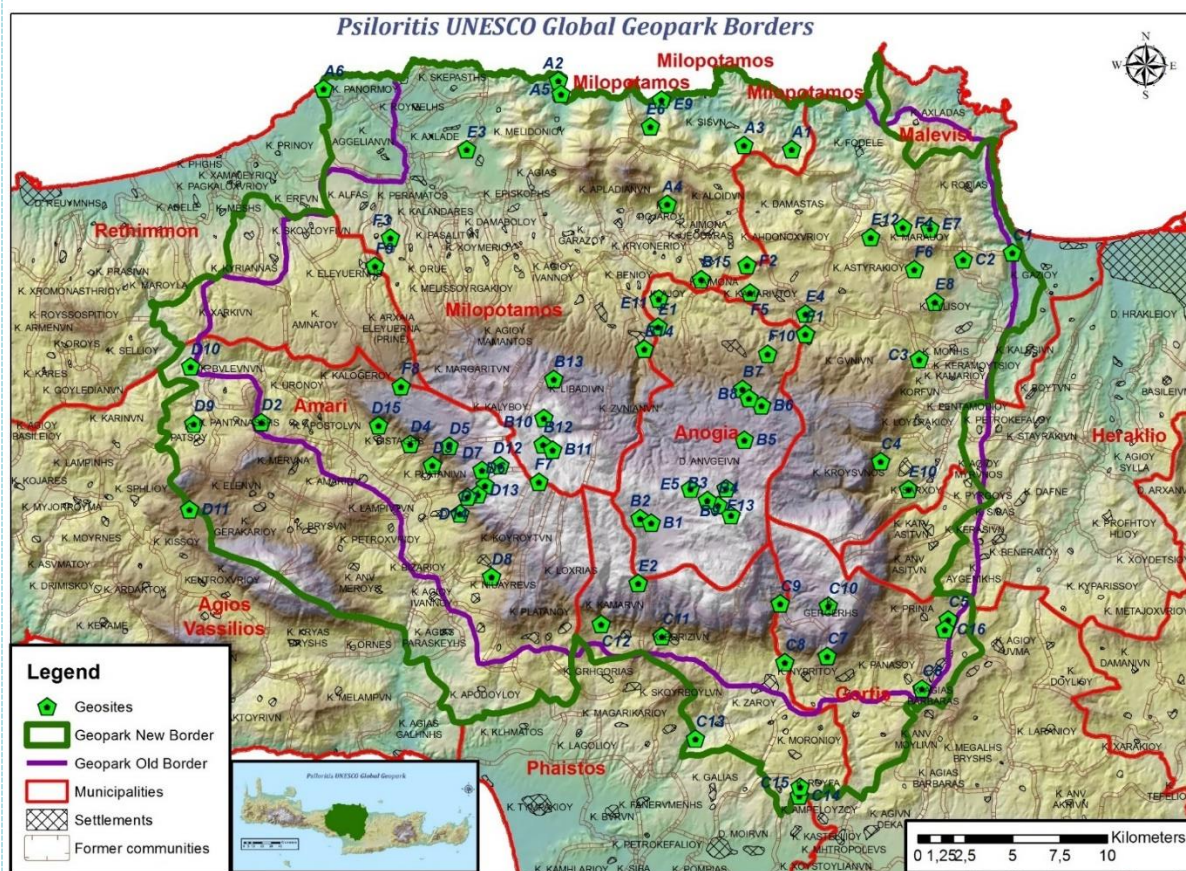
Στους υπόγειους αυτούς χώρους η ζωή προσαρμόστηκε δημιουργώντας είδη που μπορούν να ζήσουν στο αιώνιο σκοτάδι με την ίδια άνεση που ζουν οι πρόγονοί τους στην επιφάνεια. Εκτός από διάφορα είδη νυχτερίδων, τα σαλιγκάρια, οι αράχνες, οι ψευδοσκορπιοί, τα ισόποδα και τα έντομα είναι οι κύριες ομάδες που συνθέτουν την πανίδα των σπηλαίων του Ψηλορείτη. Όμως τα σπήλαια είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τους ανθρώπους του Ψηλορείτη και τις διαχρονικές δραστηριότητές τους. Από την πρώτη στιγμή της εμφάνισης του ανθρώπου στο νησί τα σπήλαια λειτούργησαν σαν λατρευτικοί χώροι, κατοικίες, τυροκομεία και αποθήκες τυριού, καταφύγια σε δύσκολες εποχές, τόποι θυσίας. Γι' αυτό και τα περισσότερα σπήλαια έχουν σημαντική αρχαιολογική και ιστορική αξία (και όπως όλα τα σπήλαια στην Ελλάδα θεωρούνται εν δυνάμει αρχαιολογικοί χώροι).

Πολλά όμως είναι σπάνιας αισθητικής ομορφιάς, τόποι ιδιαίτεροι για οικοσυστήματα, σημαντικοί για

την κίνηση και πορεία του υπόγειου νερού. Άλλα είναι ευκολοπρόσιτα και προσβάσιμα από το ευρύ κοινό, όπως τα «αξιοποιημένα» σπήλαια του Σφεντόνη στα Ζωνιανά, του Γερωντόσπηλιου στο Μελιδόνι, άλλα όμως αποτελούν πρόκληση ακόμα και για τους ειδικούς, όπως ο Χώνος του Σάρχου ή η Ταφκούρα στα Πετραδολάκια.

Τα σημαντικότερα από αυτά τα σπήλαια του Ψηλορείτη θα μπορούσαν από μόνα τους να αποτελέσουν ένα ξεχωριστό υπο-πάρκο, το Σπηλαιοπάρκο, κατάλληλο για κάθε μορφής εκπαιδευτική, αθλητική, επιστημονική, και τουριστική δραστηριότητα. Αν και ελάχιστα από τα σπήλαια αυτά είναι υπό διαχείριση, στα περισσότερα είναι δυνατή η πρόσβαση, γεγονός που μεταφέρει στον επισκέπτη το καθήκον της διαφύλαξης του μοναδικού αυτού φυσικού πλούτου και της εύθραυστης ζωής που φιλοξενεί.

ΧΑΡΤΗΣ 24. Γεώτοποι και γεωγραφικά όρια (παλιά και νέα) του Γεωπάρκου Ψηλορείτη

Επιμέρους Γεώτοποι

Ο Ψηλορείτης θα μπορούσε να θεωρηθεί από μόνος του ένας τεράστιος γεώτοπος. Όλοι οι προηγούμενοι γεώτοποι είναι μέρος του συνόλου που αποτελεί το βουνό και ο καθένας αποτελεί μια μικρή σελίδα στην ιστορία του. Υπάρχουν αρκετοί γεώτοποι μικρότερης αξίας ή και άλλοι που μπορεί ακόμα να μην έχουν αναγνωρισθεί.

Οι σημαντικότεροι γεώτοποι του γεωπάρκου αξιολογήθηκαν το 2010 χρησιμοποιώντας μια διεθνή μεθοδολογία με βάση την οποία μετρήθηκαν ποσοτικά η αξία τους για τουρισμό (Vtour), για εκπαίδευση (Vedu) καθώς και ο βαθμός τρωτότητάς τους (Vprot). Τα αποτελέσματα έχουν δημοσιευθεί στο Fassoulas C., Mouriki D., Dimitriou-Nikolakis P. & Iliopoulos G. (2011). Quantitative assessment of geotopes as an effective tool for geoheritage management. GEOHERITAGE, DOI 10.1007/s12371-011-0046-9.

ΓΕΩΠΑΡΚΟ ΣΗΤΕΙΑΣ¹⁹

Το Φυσικό Πάρκο Σητείας χαρακτηρίζεται από πλούσια γεωποικιλότητα, η οποία περιλαμβάνει εντυπωσιακά πετρώματα, ιδιαίτερους σχηματισμούς του αναγλύφου και γεωμορφές, χαρακτηριστικές τεκτονικές και μικροτεκτονικές δομές, σπήλαια και άλλες καρστικές μορφές, καθώς και πλούτο απολιθωμάτων.

Η γεωλογία της περιοχής της Σητείας μπορεί να μην είναι τόσο πολύπλοκη όσο άλλες περιοχές της Κρήτης, έχει όμως ιδιαιτερότητες που την καθιστούν μοναδική. Όπως και το υπόλοιπο νησί, έτσι και η περιοχή αυτή δημιουργήθηκε ως ξηρά πριν από 23 εκατομμύρια χρόνια και από τότε μέχρι τη σημερινή της μορφή πέρασε διάφορα στάδια εξέλιξης και αλλαγών. Η αιτία είναι η σύγκρουση των μεγάλων λιθοσφαιρικών πλάκων της Αφρικής και της Ευρώπης και της βύθισης της πρώτης κάτω από τη δεύτερη. Εδώ και δεκάδες εκατομμύρια χρόνια η Αφρική πλησιάζει και συγκρούεται με τα περιθώρια της Ευρώπης και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία όλων των μεγάλων οροσειρών από τα Πυρηναία έως και τα όρη του Ζάκρου στην Ανατολία. Η διαδικασία που δημιουργήσε όλα αυτά τα βουνά μέχρι τα Ιμαλάια ονομάζεται αλπική ορογένεση και τα πετρώματα που σχηματίστηκαν την περίοδο αυτή, αλπικά. Ένα τμήμα αυτών των οροσειρών είναι και η Βαλκανική χερσόνησος, και η Κρήτη μαζί με όλο το νότιο Αιγαίο η πιο νέα της ξηρά.

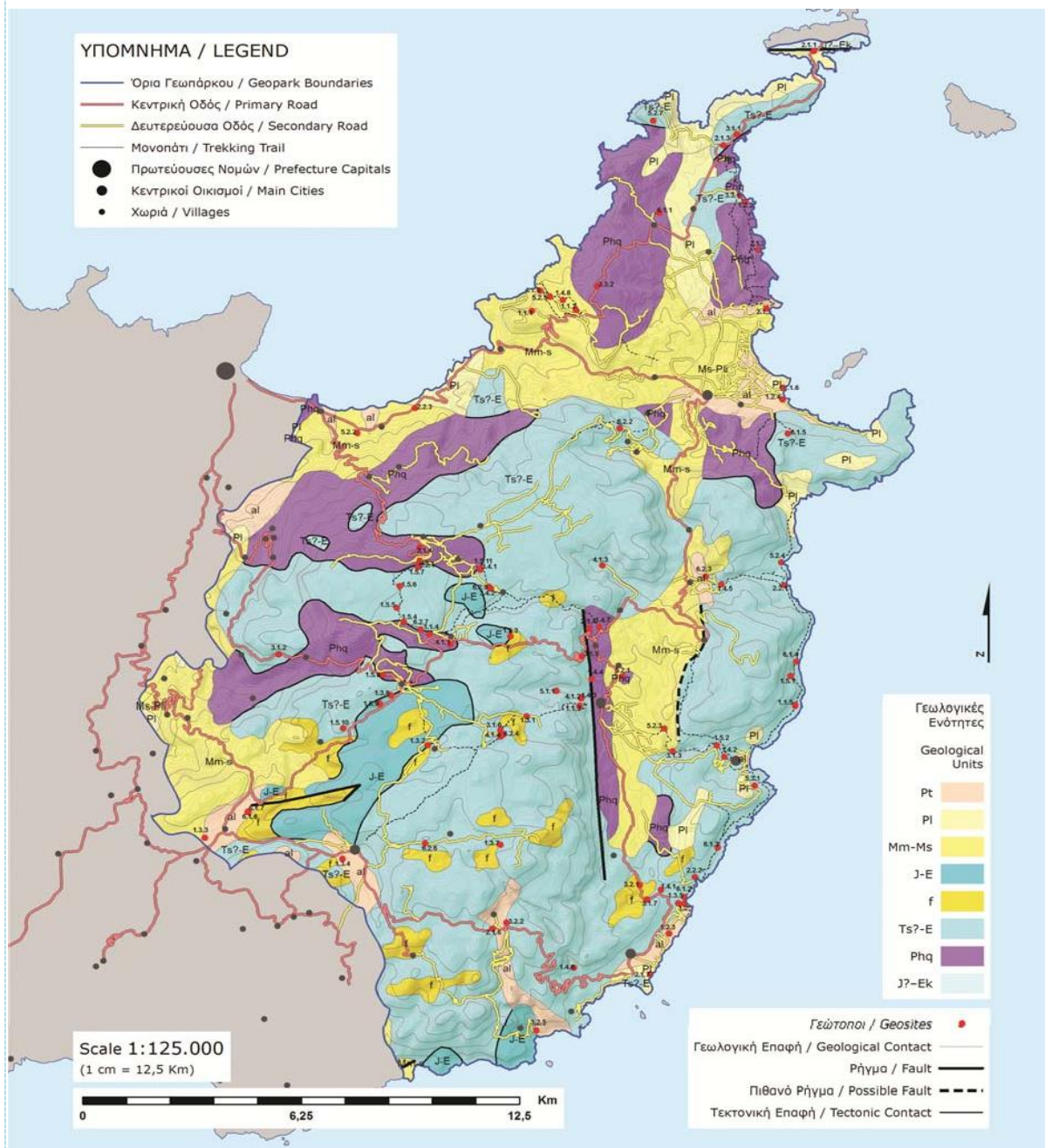
Στα αρχικά στάδια της δημιουργίας της, τη γεωλογική περίοδο του Μέσω Μειοκαίνου και μέχρι περίπου πριν από 5 εκατομμύρια χρόνια, η Κρήτη ήταν είτε τμήμα μιας μεγάλης ξηράς που κάλυπτε το σημερινό Αιγαίο, της Αιγιίδας, είτε ήταν ενωμένη με τη Μικρά Ασία και την Πελοπόννησο. Τα τελευταία 12 εκατομμύρια χρόνια η περιοχή τεμαχίζεται από ρήγματα, πολλά από τα οποία δημιούργησαν κατά καιρούς βυθίσματα στα οποία εισχώρησε η θάλασσα και απέθεσε νέα πετρώματα, μετα-αλπικά όπως χαρακτηρίζονται, με αργίλους, μάρμες, άμμους και λευκοκίτρινους ασβεστόλιθους. Σε άλλες περιπτώσεις η ξηρά ανυψώθηκε σημαντικά αφήνοντας εμφανή τα ίχνη των παλιών ακτογραμμών όπως στην ευρύτερη περιοχή της κάτω Ζάκρου.

Τα πετρώματα που δεσπόζουν στην περιοχή του Φυσικού Πάρκου είναι κυρίως αλπικής ηλικίας, ασβεστόλιθοι, μάρμαρα και σχιστόλιθοι. Ομαδοποιούνται σε τρεις βασικές ενότητες: την κατώτερη που ονομάζονται «Πλακώδεις Ασβεστόλιθοι» και εμφανίζονται στο Κάβο Σίδερο με τη μορφή πλακωδών μαρμάρων, την ενδιάμεση που αποτελείται από τους βυσσινί φυλλίτες και τους σχιστόλιθους και ονομάζονται «Φυλλίτες – χαλαζίτες» και την ανώτερη που αποτελείται από ασβεστόλιθους, δολομίτες και πετρώματα του φλύσχη (ψαμμίτες, αργίλους και κροκαλοπαγή) που ονομάζεται ενότητα της «Τρίπολης». Στην ορεινή ζώνη και πάνω από άλλα πετρώματα εμφανίζονται ως υπολείμματα της διάβρωσης τα πετρώματα της ομάδας «Μαγκασά» που είναι λευκόχρωμοι κυρίως ασβεστόλιθοι. Σε μικρότερη έκταση κυρίως στο βόρειο τμήμα εμφανίζονται νεότερα, μεταλπικά, πετρώματα.

¹⁹ Πηγή στοιχείων: Σχέδιο Διαχείρισης του Φυσικού Πάρκου Σητείας και 4ετές Σχέδιο Δράσης

ΧΑΡΤΗΣ 25. Γεωλογικός χάρτης Γεωπάρκου Σητείας. Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης του Φυσικού Πάρκου Σητείας και 4ετές Σχέδιο Δράσης

Πιο ειδικά:

Πλακώδεις Ασβεστόλιθοι

Εντός του Φυσικού Πάρκου, οι πλακώδεις ασβεστόλιθοι εμφανίζονται στο βορειοδυτικό άκρο του και ειδικότερα στον δρόμο προς το Κάβο Σίδερο.

Φυλλίτες - Χαλαζίτες

Στην περιοχή του γεωπάρκου τα πιο χαρακτηριστικά πετρώματα είναι φυλλίτες, σχιστόλιθοι, και χαλαζίτες με εντυπωσιακές εμφανίσεις πάνω από το χωριό Καρύδι και στις παραλίες νοτίως του Βάι,

καθώς και στην παραλία Μαριδάτη. Επίσης, περιλαμβάνουν μετακροκαλοπαγή με σαφή προσανατολισμό των κροκάλων και άλλα μεταμορφωμένα κλαστικά ιζηματογενή πετρώματα με εντυπωσιακότερες τις εμφανίσεις στο ρέμα νοτίως του Βάι, καθώς και τα χαρακτηριστικά κόκκινα μάρμαρα στην περιοχή του Βάι και της Μονής Τοπλού.

Από τα πιο χαρακτηριστικά και εντυπωσιακά πετρώματα της ενότητας είναι και οι ερυθροϊώδεις έως βυσσινόχρωι (μωβ) αργιλικοί σχιστόλιθοι και φυλλίτες με ελάχιστη έως καθόλου μεταμόρφωση, αλλά με έντονη σχιστοποίηση (πυκνά επίπεδα σχιστότητας). Οι πιο χαρακτηριστικές εμφανίσεις βρίσκονται πάνω και γύρω από την Επάνω Ζάκρο, εντός του φαράγγιου της Κάτω Ζάκρου και πέριξ του Καρυδίου με πολύ εντυπωσιακά και ασυνήθιστα μωβ πετρώματα. Μέσα σε ορισμένα φυλλιτικά πετρώματα έχουν βρεθεί απολιθώματα φτέρης ηλικίας Λιθανθρακοφόρου.

Τρίπολη

Τον πρώτο ρόλο στην περιοχή έχουν τα πετρώματα της ενότητας Τρίπολης, τα οποία διακρίνονται σε τρεις κύριες κατηγορίες:

- την αργιλοσχιστολιθική σειρά
- τα ασβεστολιθικά πετρώματα και
- τον φλύσχη.

Στη μετάβαση από την κλαστική στην ανθρακική σειρά παρατηρούνται λεπτά στρώματα δολομιτών που παρεμβάλλονται μεταξύ σχιστολίθων και δημιουργούνται πτυχές με χαρακτηριστική την εμφάνιση στα πρηνή του δρόμου από το Βάι προς τη Μονή Τοπλού.

Χαρακτηριστικά είναι επίσης τα πετρώματα του φλύσχη που αποτελούνται από ψαμμίτες, κροκαλοπαγή, αργίλους και άμμους, που δημιουργήθηκε στο ανώτερο Ηώκαινο με χαρακτηριστικές εμφανίσεις στις περιοχές Κάτω Ζάκρος, Καρούμες, Μαυρός Κάμπος, Σκαλιά, Αγία Ειρήνη, Δρόμος Ξερόκαμπος – Κάτω Ζάκρος.

Μαγκασά

Στην περιοχή του γεωπάρκου εμφανίζονται πέριξ του χωριού Μαγκασά (Βρυσίδι) εξ ου και το όνομά τους, ενώ έχουν έντονες εμφανίσεις στην παραλία της Αγίας Ειρήνης, στην περιοχή μεταξύ Ζήρου και Σίτανου, καθώς και στο οροπέδιο Πλατύβολο όπου και το σπήλαιο Άνω Περιστεράς. Οι ασβεστόλιθοι της ενότητας Μαγκασά είναι τεκτονικώς επωθημένοι πάνω στην ενότητα της Τρίπολης, στις περισσότερες θέσεις επί του φλύσχη της, αλλά και απευθείας πάνω στους ασβεστόλιθους της.

Μεταλικά πετρώματα

Πετρώματα Μειόκαινου

- **Σειρά M2** γνωστή και ως **σχηματισμός Σκοπή**/ ηλικία: κάτω – μέσο Τορτόνιο (περίπου 11,6 – 10 εκ. χρόνια πριν από σήμερα).

Στην περιοχή του Φυσικού Πάρκου, οι περισσότερες χαρακτηριστικές εμφανίσεις βρίσκονται στο βόρειο τμήμα και κυρίως εντός του φαράγγιου της Μονής Τοπλού και στην περιοχή περιμετρικά του λόφου Μαύρο Μουρί.

- **Σειρά M3** γνωστή και ως **σχηματισμός Καστρί** / ηλικία: μέσο – άνω Τορτόνιο (περίπου 10 – 8,7 εκ. χρόνια πριν από σήμερα).

Χαρακτηριστικές εμφανίσεις της σειράς αυτής παρατηρούνται στον λόφο Καστρί στην παραλία της Χίωνα, καθώς και στην παραλία Μπονταλάκι.

- **Σειρά M5** γνωστή και ως **σχηματισμός Παλαιόκαστρο** / ηλικία: κάτω – μέσο Μεσσήνιο

(περίπου 7,246 – 6,608 εκ χρόνια πριν από σήμερα).

Περιλαμβάνει ανοιχτόχρωμους λευκοκίτρινους παχυστρωματώδεις έως άστρωτους απολιθωματοφόρους υφαλώδεις ασβεστόλιθους με μερικές ενδιαστρώσεις κλαστικών και μαργαϊκών στρωμάτων κατά μήκος της βάσης. Κυριαρχούν τα κοράλλια και τα εχινόδερμα clypeaster. Τυπική εμφάνιση των ασβεστόλιθων αυτών παρατηρείται βορείως της παραλίας Καρούμες, εντός του φαραγγιού της Κάτω Ζάκρου και βορειοδυτικά του φαραγγιού της Μονής Τοπλού.

- **Σειρά M6** / ηλικία: μέσο – άνω Μεσσήνιο (περίπου 6,608 – 5,97 εκ χρόνια πριν από σήμερα).

Περιλαμβάνει χερσογενή κροκαλοπαγή, κροκαλοπαγείς ψαμμίτες και αργιλικούς ψαμμίτες, με κλάστες που ποικίλουν από προνεογενή έως και προηγούμενα νεογενή πετρώματα.

Πετρώματα Πλειόκαινου

Ηλικία: κάτω – άνω Πλειόκαινο (περίπου 5,3 – 1,8 εκ. χρόνια πριν από σήμερα).

Περιλαμβάνει καλά στρωμένες ομοιογενείς ανοιχτές λευκές έως πρασινωπές μάργες που περιέχουν θραύσματα από κελύφη απολιθωμένων οργανισμών.

Εντός του πάρκου η πιο χαρακτηριστική εμφάνιση βρίσκεται στην παραλία Άργιλος στον Ξερόκαμπο, ενώ μικρότερες εμφανίσεις παρατηρούνται κατά μήκος του μονοπατιού Κατσουνάκι – Κάτω Ζάκρος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μάργες της παραλίας Άργιλος παρουσιάζουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που είναι η μεγάλη περιεκτικότητά τους σε αργιλικούς κόκκους και τα πολύ πυκνά συστήματα διακλάσεων που διατέμνουν τη μάζα τους και δημιουργούν μικρά τεμάχια που αποσπώνται με το χέρι χωρίς μηχανικά μέσα. Οι ιδιότητες αυτές έχουν κάνει ξακουστή την παραλία καθόσον οι επισκέπτες της αποσπούν τα μαργαϊκά τεμάχια πλούσια σε άργιλο, με τα οποία αλείφουν το σώμα τους.

Πετρώματα Πλειστόκαινου

Ηλικία: κάτω – άνω Πλειστόκαινο (περίπου 1,8 – 0,126 εκ. χρόνια πριν από σήμερα).

Συναντώνται περισσότερο στις παραθαλάσσιες περιοχές του πάρκου και ειδικότερα στον Ξερόκαμπο, στην Άμπελο, στην Κάτω Ζάκρο, στις παράκτιες περιοχές του Τραόσταλου και στον κόλπο Καρούμες. Εκτός από τα θαλάσσια πλειστοκαινικά ιζηματογενή πετρώματα, στην περιοχή του πάρκου και ειδικότερα στην παραλία Κατσουνάκι, στην παραλία της Αγίας Φωτιάς και στον κόλπο Τέντα, παρατηρείται μία ιδιαίτερη κατηγορία αιολικών πλειστοκαινικών πετρωμάτων, ο γνωστός αιολικός ψαμμίτης ή αιολιανίτης. Πρόκειται για συνεκτικοποιημένη (συγκολλημένη) αιολική άμμο παράκτιων θινών τεταρτογενούς ηλικίας με συγκολλητικό υλικό ανθρακικό ασβέστιο.

Απολιθώματα

Τα παλιότερα απολιθώματα της περιοχής έχουν βρεθεί μέσα σε φυλλίτες στην περιοχή του Παλαιόκαστρου και αποτελούνται από φυτικά υπολείμματα της Λιθανθρακοφόρου περιόδου (~300 εκατ. χρόνων).

Απολιθώματα Κρητιδικού

Από τα πιο χαρακτηριστικά απολιθώματα της εποχής του κρητιδικού είναι οι ρουδιστές. Στην περιοχή του πάρκου εντοπίζονται σε αρκετές θέσεις εντός των κρητιδικών ασβεστόλιθων της ενότητας Τρίπολης, με χαρακτηριστικότερη εμφάνιση εντός του φαραγγιού πάνω από την πηγή της

Επάνω Ζάκρου.

Απολιθώματα Μειόκαινου

Η εποχή του Μειόκαινου στην περιοχή του πάρκου εκπροσωπείται από ένα από τα πιο εντυπωσιακά και σημαντικά απολιθώματα, το δεινοθήριο (*Deinotherium Giganteum*), ένα είδος πρωτόγονου ελέφαντα. Σκελετικά τεμάχια του δεινοθήριου έχουν βρεθεί σε δύο τοποθεσίες εντός των ορίων του πάρκου, που βρίσκονται κοντά στους οικισμούς Αγίας Φωτιάς Σητείας και Επάνω Ζάκρος. Όπως και σε μια περιοχή κοντά στο Πάρκο στο χωρίο Μαρωνιά. Σήμερα, τα ευρήματα του δεινοθήριου από την ανασκαφή της Κάτω Ζάκρου εκτίθενται στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης στο Ηράκλειο.

Εκτός από το δεινοθήριο, την ίδια περίοδο του Μειοκαίνου έζησαν στην περιοχή ένας πρόγονός των χοίρων και ένα μαστόδοντο, σύμφωνα με δυο ευρήματα απολιθωμένων δοντιών που βρέθηκαν το ένα κοντά την Αγία Φωτιά και στο φαράγγι της Κάτω Ζάκρου αντίστοιχα.

Όσον αφορά στα θαλάσσια απολιθώματα της περιόδου, έχουν εντοπιστεί απολιθωμένα κελύφη και θραύσματα θαλάσσιων οργανισμών σε πάρα πολλές θέσεις εντός μειοκαινικών πετρωμάτων, όπως:

- Κοράλλια με χαρακτηριστικές εμφανίσεις εντός υφαλογενών ασβεστόλιθων βορείως της παραλίας Καρούμες, εντός του φαραγγιού της Κάτω Ζάκρου και βορειοδυτικά του φαραγγιού της Μονής Τοπλού,
- Αχινοί (*Clypeaster*) και δίθυρα (*Chlamys*) εντός μαργών και μαργαϊκών ασβεστόλιθων με χαρακτηριστικές εμφανίσεις βορείως της παραλίας Καρούμες,
- Διάφορα τρηματοφόρα.

Απολιθώματα Πλειστόκαινου

Η εποχή του πλειστόκαινου αντιπροσωπεύεται στην περιοχή του πάρκου από απολιθωμένα σκελετικά τεμάχια θηλαστικών που κάποτε έζησαν εκεί. Τα θηλαστικά αυτά περιλαμβάνουν κυρίως:

- Ελάφια (όπως *Candiacervus cretensis*),
- Ιπποπόταμους (*Hippopotamus creutzburgi*),
- Ελέφαντες (*Elephas antiquus*),
- Ποντίκια (*Kritimys catreus*, *Kritimys*, *Clemmys*)

Τα τεμάχια οστών αυτών των ζώων κατά κύριο λόγο έχουν βρεθεί σε σπήλαια και καρστικές οπές, που δημιουργήθηκαν στους ασβεστολιθικούς όγκους της περιοχής, και ειδικότερα στα λεπτά ερυθρά αργιλικά ιζήματα που σκεπάζουν τον πυθμένα τους. Τέτοιες θέσεις έχουν εντοπιστεί περιμετρικά του όρους Τραόσταλος, περιμετρικά του κόλπου Καρούμπες, στον λόφο Φανγκρόμouro και στον Ξερόκαμπο.

Σε κάποιες περιοχές κατ' εξαίρεση έχουν εντοπιστεί και ανάλογα απολιθώματα σε επιφανειακές εμφανίσεις (πάγκους) αυτών των ερυθρών αργιλικών ιζημάτων, όπως στην Κάτω Ζάκρο και στο Φανγκρόμouro.

Εκτός από θηλαστικά, το πλειστόκαινο στην περιοχή περιλαμβάνει και απολιθώματα θαλάσσιων οργανισμών όπως πχ δίθυρα (*Glycimeris*) στην περιοχή του κόλπου Άμπελος στον Ξερόκαμπο, στην παραλία Κατσούνακι, και σε όλο το παραλιακό μέτωπο από τον Ξερόκαμπο έως και τον κόλπο Καρούμπες εντός των πλειστοκαινικών ιζημάτων που έχουν αποτεθεί επί των θαλάσσιων αναβαθμίδων.

ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ²⁰

Από τη νότια πλευρά του οροπεδίου του Ομαλού στη θέση Ξυλόσκαλο, σε υψόμετρο 1.200 μέτρων, ξεκινά το φαράγγι της Σαμαριάς. Η άλλη άκρη του φαραγγιού, που απέχει 16 περίπου χιλιόμετρα, καταλήγει στις νότιες ακτές της Κρήτης στο Λυβικό πέλαγος. Οι εντυπωσιακοί γεωλογικοί σχηματισμοί, μαζί με μια ιδιαίτερα πλούσια ποικιλία χλωρίδας και πανίδας, συνθέτουν μια μοναδική σε επιβλητικότητα, ελκυστικότητα και μεγαλοπρέπεια εικόνα.²¹ Παρά το γεγονός ότι αποτελεί προορισμό με αυξημένη εποχικότητα (λειτουργεί από το Μάιο ως τον Οκτώβριο) είναι ιδιαίτερα δημοφιλές σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ενδεικτικό της δημοφιλίας, είναι το γεγονός ότι το 2022, το φαράγγι επισκέφθηκαν 168.593 άτομα.²²

Πιο ειδικά:

Το φαράγγι της Σαμαριάς είναι ένα από τα φαράγγια που διασχίζουν τα Λευκά Όρη από το Βορρά και καταλήγουν στη θάλασσα διαμορφώνοντας ένα ιδιαίτερο τοπίο στη Νοτιοδυτική Κρήτη. Λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν στα φαράγγια αυτά, δημιουργούνται ιδιαίτερα κλιματικά και εδαφικά μικρο-περιβάλλοντα. Το έντονο ανάγλυφο και οι συνεχείς εναλλαγές του τοπίου έχουν ως αποτέλεσμα μια ποικιλία οικοσυστημάτων που συγκεντρώνουν το παγκόσμιο ενδιαφέρον τόσο των φυσιολατρών όσο και των ειδικών επιστημόνων. Το φαράγγι της Σαμαριάς αποτελεί καταφύγιο ανθρώπων και άλλων οργανισμών που αναζητούν προστασία στην απομόνωσή του.

Οι Μαδάρες ή Λευκά Όρη είναι μια οροσειρά στην ΠΕ Χανίων, με κατεύθυνση από δυτικά προς ανατολικά, που καταλήγει στο Λιβικό πέλαγος και καταλαμβάνει σχεδόν το 40% της συνολικής έκτασής της ΠΕ. Καλύπτουν το σύνολο του Δήμου Σφακίων, καθώς και μέρος των Δήμων Καντάνου-Σελίνου και Αποκορώνου. Είναι η πιο επιβλητική σε όγκο και έκταση οροσειρά της Κρήτης με πολλές ψηλές κορυφές και φαράγγια. Οι περιοχές με υψόμετρο άνω των 800 μ. καλύπτουν σχεδόν 591,40 τ.χλμ. (14% από αυτά είναι περιοχές με υψόμετρο πάνω από 2000 μ.). Το μέγιστο ύψος των Λευκών Ορέων είναι 2.453 μ. και είναι η κορυφή *Πάχνες*, που βρίσκεται κοντά στο κέντρο της οροσειράς.

Οι κορυφές φαίνονται λευκές σχεδόν όλες τις εποχές του χρόνου, γι' αυτό και η ονομασία Λευκά Όρη. Το χειμώνα είναι κατάλευκες από το χιόνι, ενώ τις άλλες εποχές φαίνονται πάλι λευκές εξαιτίας του γκριζόλευκου πετρώματος που ξεπροβάλλει γυμνό από βλάστηση στον ορίζοντα. Η οροσειρά των Λευκών Ορέων χαρακτηρίζεται από εξαιρετικές αντιθέσεις και μοναδικά χαρακτηριστικά τοπία. Δάση, σπήλαια, φαράγγια, χείμαρροι, η σχεδόν γυμνή αλπική ζώνη πάνω από το δάσος, αλλά και καλλιέργειες κοντά στους μικρούς οικισμούς δένουν μαζί σε ένα ιδιαίτερο σύνολο. Η ευρύτερη περιοχή είναι η πιο ορεινή και άγονη της Κρήτης με αβαθή, φτωχά, πετρώδη και με μεγάλη κλίση εδάφη. Πολυάριθμες βουνοκορφές απλώνονται στο βορρά, ενώ στο νότο η οροσειρά μέσα από εξαιρετικά απότομα πρηνή κυριολεκτικά κατεβαίνει και βυθίζεται μέσα στη θάλασσα του Λιβικού. Το πιο σημαντικό όμως χαρακτηριστικό του ανάγλυφου της περιοχής είναι τα πολλά φαράγγια που διασχίζουν κυρίως τη νότια πλευρά των Λευκών Ορέων με κατεύθυνση από Βορρά προς Νότο. Τα φαράγγια της Αγίας Ειρήνης, της Τρυπητής, του Κλάδου, της Σαμαριάς, της Ελυγιάς, της Αράδαινας, της Κάβης, το Σφακιανό, της Ίμβρου, της Κάπνης κ.λπ. είναι μόνο αυτά που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Ανατολικού Σελίνου και των Σφακίων.

Ο πυρήνας της οροσειράς αποτελείται κυρίως από ασβεστολιθικά πετρώματα (μάρμαρα, ασβεστόλιθους και δολομίτες). Οι ασβεστόλιθοι κυριαρχούν στην πλακώδη μορφή τους, ενώ πάνω από αυτούς υπάρχουν, σε ορισμένα σημεία της οροσειράς, πολύ μικρά στρώματα φλύσχη. Εκτός από

²⁰ Πηγή στοιχείων: *Το Φαράγγι της Σαμαριάς: καταφύγιο ζωής, ορμητήριο ελευθερίας*, Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς, 2015.

²¹ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2023.

²² Το 1981, το Εθνικό Πάρκο Λευκών Ορέων, Σαμαριά (Π.Ε. Χανίων), εντάχθηκε στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας υπογραμμίζοντας τη μοναδικότητα της βιολογικής ποικιλότητας των Λευκών Ορέων.

τα πετρώματα των πλακωδών ασβεστόλιθων, στην οροσειρά των Λευκών Ορέων βρίσκονται επίσης ανακρυσταλλωμένοι ασβεστόλιθοι του Τρυπαλίου και σχιστολιθικά πετρώματα της ομάδας των φυλλιτών-χαλαζιτών.

- Οι πλακώδεις ασβεστόλιθοι είναι το κυριότερο πέτρωμα της οροσειράς και σχηματίζει τη ραχοκοκαλιά ολόκληρου του νησιού. Χρησιμοποιήθηκε για πολλά χρόνια σε όλο το νησί ως δομικό υλικό.
- Ένα άλλο από τα χαρακτηριστικά πετρώματα είναι ο στρωματολιθικός δολομίτης, ένα σκούρο ταινιωτό πέτρωμα με λουρίδες αποθέσεων σιδήρου, που δημιουργείται από στρωματολίθους, οργανισμούς που ζουν σε νερά χωρίς οξυγόνο. Τμήματα των πετρωμάτων αυτών υπάρχουν μέσα στο φαράγγι της Σαμαριάς, κυρίως στο ανώτερο και δυτικό τμήμα του, σχηματίζοντας τους ογκόλιθους στην κοίτη του ρέματος.
- Στην κορυφή του Γκίγκιλου, κιτρινωποί σχιστόλιθοι με λεπτά στρώματα ψαμμιτών σκεπάζουν τον στρωματολιθικό δολομίτη. Η πορεία μέσα στο φαράγγι της Σαμαριάς ξεκινά από τα πετρώματα του Τρυπαλίου, στο Ξυλόσκαλο, στα κατώτερα πετρώματα της ομάδας των πλακωδών ασβεστόλιθων. Εκτός από τους πλακώδεις ασβεστόλιθους, βρίσκουμε τους σχιστόλιθους του Γκίγκιλου και τον στρωματολιθικό δολομίτη στο τέλος των σκαλοπατιών. Από το μέσο περίπου του φαραγγιού και μέχρι την έξοδο στην Αγία Ρουμέλη τα πετρώματα είναι αποκλειστικά πλακώδεις ασβεστόλιθοι.

Τα Λευκά Όρη, με κύριο πέτρωμα τον ασβεστόλιθο, αντιπροσωπεύουν ένα τυπικό καρστικό τοπίο με χαρακτηριστικούς σχηματισμούς από καταβόθρες και δολίνες (χράνες που καταλήγουν κάτω από το έδαφος σε ρωγμές και πηγάδια). Αποτελούν τον μεγαλύτερο υδροσυλλέκτη της ΠΕ Χανίων και ουσιαστικά τροφοδοτούν τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα παρέχοντας το νερό για τις ανάγκες μεγάλου μέρους της ΠΕ. Υπολογίζεται ότι το ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων (βροχές) ξεπερνά τα 3.000 χιλιοστά ετησίως στις ψηλότερες περιοχές. Η τήξη του χιονιού στα ορεινά καθυστερεί, και σε μεγάλα υψόμετρα υπάρχει χιόνι συχνά μέχρι και τα μέσα του Ιουνίου. Τα νερά από τη βροχή και την τήξη του χιονιού διηθούνται υπόγεια και κινούνται είτε προς τις νότιες ακτές, όπου εμφανίζονται υπό μορφή υποθαλάσσιων πηγών, είτε προς τις βόρειες ακτές, όπου εμφανίζονται υπό τη μορφή πηγών γλυκού νερού (Αγιά, Στύλος, Αρμένοι κ.λπ.). Οι παροδικές συγκεντρώσεις υδάτων σε δολίνες και οροπέδια δημιουργούν εποχικά τέλματα, που είναι ιδιαίτερες περιοχές με χαρακτηριστική οικολογική αξία και γι' αυτό προστατεύονται. Η εποχική δράση των ορεινών ρεμάτων (καθώς μετατρέπονται σε χειμάρρους) προσθέτει αισθητική αξία και ποικιλομορφία στο ορεινό τοπίο κατά τις εποχές που εμφανίζεται. Το φαράγγι της Σαμαριάς διασχίζεται από έναν ανώνυμο ποταμό που εμφανίζεται, χάνεται περιστασιακά και αναβλύζει ξανά πιο κάτω. Ο ποταμός τροφοδοτείται από διάσπαρτες πηγές που βρίσκονται στη λεκάνη απορροής του και είναι γνωστές με διάφορα ονόματα:

- Το Ληγοσέλι, στην Ανατολική πλευρά του Γκίγκιλου.
- Το Λουσωπό ή Λουτσωπό, Ανατολικά της κορυφής του Βωλακιά.
- Τα Ποτιστήρια, γύρω στα 900 μ. στα βόρεια του φαραγγιού.
- Το Μιτατούλι και η Βρούλα, πηγές που έδιναν παλιότερα το νερό τους στο Πάνω χωριό της Σαμαριάς.
- Η Πέρδικα, το Νερούτσικο και τα Κεφαλοβρύσια, από όπου υδρεύεται και η κοινότητα της Αγίας Ρουμέλης μέχρι και σήμερα.

ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΑ²³

Η περιοχή αποτελεί το ανατολικό τμήμα της οροσειράς των Αστερουσίων που βρίσκεται στα νότια της λεκάνης της Μεσσαράς. Είναι γενικά μια ορεινή περιοχή χωρίς όμως μεγάλα υψόμετρα. Η ψηλότερη κορυφή, ο Κόφινας, που βρίσκεται στο κέντρο περίπου της περιοχής, δεν υπερβαίνει τα 1200 μέτρα. Από άποψη μορφολογίας η οροσειρά των Αστερουσίων έχει γενικά πολύ απότομα περιθώρια. Ειδικότερα τα βόρεια περιθώρια χαρακτηρίζονται από απότομες κλιτείς, υψηλή μορφολογία και γρήγορη μεταβολή του υψομέτρου. Όλες οι νότιες κλιτείς είναι εξαιρετικά απότομες με το υψόμετρο να μεταβάλλεται δραματικά καταλήγοντας στο επίπεδο της θάλασσας, σε μερικές θέσεις, χωρίς μάλιστα να σχηματίζονται ούτε καν ζώνες ακτών. Τα δυτικά και ανατολικά περιθώρια της οροσειράς είναι περισσότερο ομαλά, με ήπιες κλιτείς και πλαγιές.

Είναι χαρακτηριστικό ότι όλα τα βόρεια περιθώρια της οροσειράς των Αστερουσίων οριοθετούνται από την ανάπτυξη των μεγάλων περιθωριακών ρηγμάτων τα οποία αναπτύσσονται σε διάφορες διευθύνσεις, καθορίζοντας και την ανάπτυξη των πλαγιών. Η εναλλαγή των γεωλογικών σχηματισμών δημιουργεί σε όλη την έκταση της περιοχής απότομες και εντυπωσιακές μεταβολές της μορφολογίας και του ανάγλυφου, με υψηλές εξάρσεις, απότομες χαραδρώσεις και ομαλές κοιλάδες.

Μικρές ρεματιές σχηματίζονται στο εσωτερικό της οροσειράς και συνδέονται με την ανάπτυξη μικρών υδρογραφικών δικτύων. Στις περιοχές όπου κυριαρχούν τα ανθρακικά πετρώματα το ανάγλυφο είναι τραχύ και απότομο, ενώ εκεί που κυριαρχούν τα υπόλοιπα πετρώματα είναι σχετικά ήπιο και ομαλό.

Η περιοχή των Αστερουσίων είναι από τις πιο ξηρές της Κρήτης. Οι μικρές βροχοπτώσεις που δέχεται δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη ενός μεγάλου υδρογραφικού δικτύου. Τα ρέματα που υπάρχουν στην περιοχή είναι μικρής έκτασης και έχουν τα χαρακτηριστικά χειμάρρων. Η επιφανειακή τους απορροή εξαρτάται από τον τύπο των πετρωμάτων και την ένταση των χειμερινών βροχοπτώσεων. Τα περισσότερα από αυτά εμφανίζουν απορροή μόνο σε ελάχιστες μέρες του έτους.

Τα ρέματα αναπτύσσονται σε μια κύρια διεύθυνση βορρά – νότου, με απορροή προς το βορρά και το νότο. Όλα σχεδόν ξεκινούν από τις πιο ορεινές περιοχές και μέσα σε μικρή απόσταση καταλήγουν, είτε στα νότια παράλια, είτε στα μεγαλύτερης τάξης συστήματα των ποταμών Γεροπόταμου και Αναποδάρη της λεκάνης της Μεσσαράς.

Τα πιο σημαντικά είναι αυτά που καταλήγουν στις νότιες ακτές, όπως συμβαίνει σε όλη την έκταση των Αστερουσίων. Το μεγαλύτερο ρέμα είναι αυτό του Τσούτσουρα, το οποίο αρχίζει από την περιοχή της λεκάνης της Μεσσαράς και διασχίζει το ανατολικό άκρο των Αστερουσίων, μέσω μιας αρκετά απότομης ρεματιάς καταλήγοντας στην παραλία. Το ρέμα αυτό αποστραγγίζει όλο το ανατολικό τμήμα των Αστερουσίων. Μικρότερου μεγέθους είναι το ρέμα που αρχίζει δυτικά της Εθιάς και μέσα από μια απότομη ρεματιά καταλήγει στα νότια παράλια. Επίσης, το ρέμα της Τρυπητής ρέει προς τα ανατολικά από την περιοχή της Μιαμούς και στη συνέχεια κάμπτεται προς το νότο σχηματίζοντας το μικρό φαράγγι της Τρυπητής και καταλήγει στη θάλασσα. Η λεκάνη απορροής του είναι αρκετά μεγάλη και ουσιαστικά με αυτό αποστραγγίζεται όλο το δυτικό τμήμα της περιοχής.

Η περιοχή των Αστερουσίων χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση των ανώτερων καλυμμάτων της Κρήτης, των πετρωμάτων και των τεκτονικών ενοτήτων δηλαδή που βρίσκονται στις ανώτερες στρωματογραφικές θέσεις της Κρήτης (Bonneau, 1984; Fassoulas et al. 1994).

²³ Διαχειριστικό Σχέδιο στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE 02NAT/GR/8492 με τίτλο «Δράσεις Προστασίας για το Γυπαετό και τη Βιοποικιλότητα στην Κρήτη», 2002.

Τα πετρώματα αυτά διακρίνονται σε δύο μεγάλες ενότητες τα Νεογενή που σχηματίστηκαν τα τελευταία 15 εκατομμύρια χρόνια και τα παλαιότερα Αλπικά πετρώματα που αποτελούν και το υπόβαθρο της περιοχής.

Τα **Νεογενή πετρώματα** διακρίνονται επιμέρους στους εξής σχηματισμούς (IGME 1984):

Α. Τεταρτογενείς αποθέσεις. Οι σχηματισμοί αυτοί περιλαμβάνουν Ολοκαινικές παράκτιες και πλευρικές αποθέσεις με χαλίκια, λατύπες και άμμους, καθώς και λιμναίες ή παραποτάμιες αποθέσεις στις όχθες και κοίτες των ρεμάτων και Πλειστοκαινικές θαλάσσιες αναβαθμίδες που εκτείνονται κατά μήκος των νότιων παράλιων. Οι αναβαθμίδες αυτές αποτελούνται από χαλίκια, κροκάλες και ψαμμίτες μέσα στους οποίους περιέχονται αρκετά ελασματομβράγχια. Το πάχος των αναβαθμίδων δεν υπερβαίνει τα 5 μέτρα.

Β. Πλειοκαινικές αποθέσεις. Οι αποθέσεις αυτές αποτελούνται από λευκές μάργες και λευκούς μαργαικούς ασβεστόλιθους, οι οποίοι περιέχουν βρυόζωα, κοράλλια και φύκη. Τα πετρώματα αυτά εντοπίζονται στο βορειοδυτικό άκρο της περιοχής στα περιθώρια της λεκάνης της Μεσαράς.

Γ. Μειοκαινικές αποθέσεις. Οι σχηματισμοί αυτοί αναπτύσσονται στην περιοχή της Βασιλικής και αποτελούν ιζήματα της λεκάνης της Μεσαράς. Αποτελούνται στη βάση από θαλάσσιες και υφάλμυρες αποθέσεις κροκαλοπαγών, ψαμμιτών και άμμων, Τορτόνιας ηλικίας, με πλήθος απολιθωμάτων. Τα πετρώματα αυτά επικάθονται ασύμφωνα πάνω στα αλπικά πετρώματα του υποβάθρου. Ακολουθούν στη συνέχεια υφαλογενείς ασβεστόλιθοι, κατά θέσεις κροκαλοπαγείς ή λατυποπαγείς, Μεσήνιας ηλικίας, μέσα στις οποίες συναντώνται απολιθώματα κοραλλιών και βρυοζώων.

Οι **αλπικοί σχηματισμοί** διακρίνονται σε διάφορες γεωτεκτονικές ενότητες πετρωμάτων οι οποίες σχηματίστηκαν με παρόμοιες διαδικασίες και στον ίδιο χώρο. Οι ενότητες αυτές είναι από τις ανώτερες προς τις κατώτερες των Οφειολίθων, των Αστερουσίων, της Μιαμούς-Αρβης, της Πίνδου και της Τρίπολης.

Αναλυτικότερα, σχηματισμοί αυτοί αποτελούνται από:

Δ. Ενότητα Οφειολίθων. Πρόκειται για μικρά σώματα ηφαιστειακών πετρωμάτων τα οποία συγκεντρώνονται στην περιοχή ανάμεσα στα χωριά Μιαμού και Κρότος και σε διάφορες θέσεις γύρω από το χωριό Πρινιάς στα ανατολικά. Τα πετρώματα αυτά έχουν Άνω Ιουρασική ηλικία και αποτελούν τμήμα του ωκεανού της Τηθύως που καταστράφηκε κατά τη διάρκεια της αλπικής ορογένεσης. Περιλαμβάνει κυρίως Σερπεντινίτες, Περιδοτίτες και Γαύρους.

Ε. Ενότητα Αστερουσίων. Τα πετρώματα της ενότητας εμφανίζονται στο δυτικό τμήμα της περιοχής και εκτείνονται ακόμα δυτικότερα μέχρι την περιοχή των Καλών Λιμένων. Πρόκειται για υψηλής μεταμόρφωσης πετρώματα που σχηματίστηκαν κατά τη διάρκεια του Κρητιδικού. Αποτελούνται από γνεύσιους, χαλαζίτες, σχιστόλιθους και αμφιβολίτες με χαρακτηριστικότερες εμφανίσεις στην περιοχή βόρεια του Λέντα. Μέσα στα πετρώματα αυτά εμφανίζονται κατά θέσεις μικρές γρανιτικές διεισδύσεις και μάρμαρα.

Στ. Ενότητα Μιαμούς- Αρβης. Η ενότητα αυτή εμφανίζεται στο δυτικό τμήμα της περιοχής, γύρω από τη Μιαμού, καθώς και επίσης με τη μορφή μιας στενής λουρίδας, κάτω από την ενότητα των Αστερουσίων στα νότια παράλια, δυτικά του Λέντα. Τα πετρώματα είναι χαμηλής μεταμόρφωσης, αργιλικόι σχιστόλιθοι, ψαμμίτες, κροκαλοπαγή, μεταβασίτες, καθώς και λατυποπαγείς ασβεστόλιθοι. Η ηλικία των πετρωμάτων αυτών θεωρείται Άνω Ιουρασική.

Ζ. Ενότητα της Πίνδου. Η ενότητα αυτή είναι η συνέχεια της ομώνυμης ενότητας της ηπειρωτικής Ελλάδας και καλύπτει όλο το ανατολικό τμήμα της περιοχής και εμφανίζεται επίσης ανατολικά του Λέντα. Η ενότητα χαρακτηρίζεται από δύο κυρίως σχηματισμούς, τον ανώτερο φλύσχη και την κατώτερη ανθρακική σειρά. Ο φλύσχη της Πίνδου καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος των

βορειοανατολικών παρυφών των Αστερουσίων, ενώ εμφανίζεται, λόγω πτυχώσεων και λεπιώσεων, σε αρκετά σημεία στο εσωτερικό της οροσειράς, όπως δυτικά από την Εθιά μέχρι τους Παρανύμφους. Ο φλύσχος περιέχει κυρίως ψαμμιτικά και πηλινικά ιζήματα Παλαιοκαινικής - Ηωκαινικής ηλικίας. Ένα από τα χαρακτηριστικά του φλύσχη της Πίνδου είναι ότι μέσα σε αυτόν παρατηρούνται απομονωμένα τεμάχια ασβεστολιθών αγνώστου προελεύσεως, τα οποία χαρακτηρίζονται κοινώς ως "Klippens".

Η ανθρακική σειρά της Πίνδου εμφανίζεται σε πάρα πολλές θέσεις στο ανατολικό τμήμα της περιοχής, από το χωριό Αχεντριάς μέχρι και τον Τσούτσουρα. Στη βάση της περιλαμβάνει Τριαδικής έως Ιουρασικής ηλικίας ασβεστόλιθους με ίαση και πλήθος απολιθωμάτων, ακολούθως Μέσω με Άνω Ιουρασικής ηλικίας ραδιολαρίτες και κερατολίθους και τέλος, Κρητιδικούς λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθους με Νουμουλίτες και τρηματοφόρα. Το πάχος της ενότητας δεν είναι πολύ μεγάλο. Οι ανθρακικοί σχηματισμοί όπως και ο φλύσχος, σπάνια ξεπερνούν τα 200 μέτρα και όπου αυτό γίνεται οφείλεται σε λεπιώσεις και πτυχώσεις των ίδιων σχηματισμών.

Η. Ενότητα Τρίπολης. Η ενότητα αυτή καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής μελέτης και εμφανίζεται ιδιαίτερα στο δυτικό και κεντρικό της τμήμα, όπως επίσης και στα νοτιοανατολικά παράλια των Αστερουσίων. Η σειρά αποτελεί τη συνέχεια της ομώνυμης ενότητας της ηπειρωτικής Ελλάδας και αποτελείται από δύο κύριους σχηματισμούς, τον ανώτερο με φλύσχη και τον κατώτερο με ανθρακικά πετρώματα. Ο φλύσχος της Τρίπολης καλύπτει μεγάλα τμήματα στο κεντρικό και δυτικό τμήμα της περιοχής και αποτελείται κυρίως από ψαμμίτες, κροκαλοπαγή, λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθους και πηλίτες, Ηωκαινικής - Ολιγοκαινικής ηλικίας. Η ανθρακική σειρά της Τρίπολης αποτελείται στη βάση από ασβεστόλιθους και δολομίτες Τριαδικής έως και Ιουρασικής ηλικίας, από μαύρους ασβεστόλιθους με ρουδιστές του ανώτερου Κρητιδικού, και τέλος από επίσης μαύρους ασβεστόλιθους, Παλαιοκαινικής - Ηωκαινικής ηλικίας που είναι πλούσιοι σε Νουμουλίτες και άλλα μικρο-απολιθώματα. Το πάχος της σειράς της Τρίπολης είναι αρκετά μεγάλο και η ανθρακική σειρά κατά τόπους μπορεί να υπερβεί τα 500 μέτρα.

2.1.6 Περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά και κλιματική αλλαγή

Ιδιαίτερο γνώρισμα του φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Κρήτης, αποτελεί η παρουσία πενήντα τριών **(53) εκτεταμένων ζωνών του Δικτύου NATURA 2000** που καλύπτουν το 34% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση ζωνών NATURA 2000 καταγράφεται στις Π.Ε Χανίων (72,07%) και Λασιθίου (69,64%) επί της συνολικής τους έκτασης, ενώ στις Π.Ε Ρεθύμνης και Ηρακλείου, τα ποσοστά διαμορφώνονται στο 59,41% και 24,34% αντίστοιχα.

Πιο ειδικά, στην Κρήτη, σύμφωνα με το Ν. 3937/2011, το Δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει 53 περιοχές όπως παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα, εκ των οποίων:

- 28 είναι χαρακτηρισμένες ως ΕΖΔ ή πΤΚΣ,
- 25 είναι χαρακτηρισμένες ως ΖΕΠ και
- 1 είναι χαρακτηρισμένη ως ΕΖΔ και ΖΕΠ (η Νήσος Δία).

ΧΑΡΤΗΣ 26. Περιοχές NATURA 2000. Ίδια επεξεργασία

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους αποτελούν τόπους που διακρίνονται για την αισθητική τους αξία. Αφορούν σε περιοχές που προέκυψαν από το Ν.1465/1950 και είναι ανά Π.Ε, τα εξής:

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

- ➔ Η περιοχή Αρχάναι - Βαθύπετρον - Γιούχτας - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Αμνισός - Σπήλαιο Ευλειθυίας - Κακόν Όρος Νίρον - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Αστερούσια - Λεβήν - Λασαία - Μάταλα - Καλοί Λιμένες - Μονή Οδηγητρίας - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Γόρτυς - Φαιστός - Αγία Τριάς - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970) Η περιοχή Ίγνατος (Τσουτύσουρος) - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Όρος Δίκτη - Καρφί - Κράσι - Κερά - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Ιδαίον Άντρον - Σπήλαιον Καμαρών - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Κνωσός - Προφήτης Ηλίας - Μακρυτοίχος - Γυψάδες - Μπουγάδα Μετόχι - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Λύττος - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Μάλια - Χερσόνησος - Σίσι - Σταλίδα - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Πριλιάς Μαλεβιζίου - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Τύλισσος - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Βροντήσι - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Ρογδιά - Παλαίκαστρον Ηρακλείου - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η περιοχή Ρόκκα - Κανλί - Καστέλλι (Προφήτης Ηλίας) - Λύκαστος - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Ο οικισμός Βώροι Τυμπακίου - (ΦΕΚ 280/Β/20-3-1979)
- ➔ Ο οικισμός Βαθυπέτρου Αρχανών - (ΦΕΚ 289/Β/21-3-1980)
- ➔ Ο αρχαιολογικός χώρος περιοχής Καλαμακίου, Δ. Φαιστού - (ΦΕΚ 588/Β/25-9-1981)
- ➔ Η περιοχή γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο Μαλίων (Π.Ε. Ηρακλείου) - (ΦΕΚ 28/Β/26-1-1982)

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

- ➔ Ο αρχαιολογικός χώρος Γουρνιών - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 176/Β/21-4-1982)
- ➔ Η περιοχή Παχειάς Άμμου Ιεράπετρας (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 176/Β/21-4-1982)
- ➔ Ο αρχαιολογικός χώρος Βρόκαστρου - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 185/Β/23-4-1982)
- ➔ Η περιοχή Βασιλικής Ιεράπετρας - (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 178/Β/21-4-1982)

- ➔ Η περιοχή του Δικταίου Άντρου (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)
- ➔ Η περιοχή του αρχαιολογικού χώρου Δρήρου – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)
- ➔ Οι νησίδες Σπιναλόγκα - Καλυδώνια – Κολοκύθα και η περιοχή "Αλυκαί" Ελούντας – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 176/Β/21-4-1982)
- ➔ Η περιοχή του όρμου Κάτω Ζάκρος (συμπεριλαμβανομένης και της "Φάραγγας των Νεκρών", με τις παρυφές της) – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 534/Β/13-9-1983)
- ➔ Η χερσόνησος Ιτάνου Παλιοκάστρου (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)
- ➔ Η περιοχή του φοινικοδάσους Βάι και Ι. Μονής Τοπλού (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)
- ➔ Οι αρχαιολογικοί χώροι Μύρτου (πρωτομινωϊκοί οικισμοί Φούρνου Κορυφής και Πύργου) – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 155/Β/8-4-1982)
- ➔ Η περιοχή Μύρτος (δυτικώς Ιεραπέτρας) – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Η νήσος Χρυσή (Γαϊδουρονήσι) (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)
- ➔ Το ωριό Βόϊλα Χανδρά Σητείας (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)
- ➔ Το φαράγγι Σεληνάρι Βραχασίου Μιραμπέλλου – (ΦΕΚ 189/Β/26-4-1982)
- ➔ Ο οικισμός Μιλάτου – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970)
- ➔ Οι περιοχές Παλαικάστρου, Πετσοφά και Καστρί – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 534/Β/13-9-1983)
- ➔ Η περιοχή Λατούς-Κριτσάς – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)
- ➔ Οι νησίδες Αγίων Πάντων και Μικρονησιού (απέναντι από τον Άγιο Νικόλαο Μιραμπέλλου) – (ΦΕΚ 683/Β/16-8-1979)
- ➔ Ο οικισμός Μαυρικιανό Ελούντας Μιραμπέλλου – (ΦΕΚ 1148/Β/29-12-1979)
- ➔ Η περιοχή Βρυονησιού ή Πρασονησιού Καλού Χωριού Μιραμπέλλου Λασιθίου (νησίδα και απέναντι αυτής ακτή) – (ΦΕΚ 852/Β/3-9-1980)
- ➔ Οι νησίδες Μόχλος και Ψείρα Λάστρου και Τουρλωτής Σητείας και η περιοχή του οικισμού Μόχλου – (ΦΕΚ 666/Β/23-9-1970 & ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982)

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου

- ➔ Η περιοχή Μπαλί Μυλοποτάμου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή του Σπηλαίου Γερανίου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Αρμένων – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή της Μονής Πρέβελη, Κουρταλιώτικο Φαράγγι – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Πλακιά – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Αγίας Γαλήνης – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Αξού – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Ιδαίου Άντρου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή του Σπηλαίου Μελιδονίου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Πρινέ (αρχαία Ελεύθερνα) – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Λάππα – Αργυρούπολις – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Συβρίτου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Το φαράγγι Κοτσιφού – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Το φαράγγι Πατσού – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Σεισών Μυλοποτάμου – (ΦΕΚ 290/Β/30-5-1983)

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

- ➔ Ο κόλπος των Χανίων – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Απτήρας (Μεγάλα Χωράφια) – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)

- ➔ Η περιοχή των τάφων των Βενιζέλων στο Ακρωτήριο – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή της κοιλάδας Θερίσου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων και Γκουβερνέτου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή της Μονής Γωνιάς Κολυμβαρίου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Δικτυνναίου στο ακρωτήριο Σπάθα – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η νήσος Γραμβούσα – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Φαλασάρνης – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Συΐας – Λισσού – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Χώρας Σφακίων - Φραγκοκαστέλλου – Λουτρού – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Το φαράγγι Νίμπρου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Τάρρας - Φαράγγι Σαμαριάς, οροπέδιο Ομαλού – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Καντάνου, Υρτακίνης, Ελύρου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Πολυρρηνείας – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Νεροκούρου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Μεσκλών – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η νήσος Ελαφώνησος και η παραλία έναντι αυτής – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)
- ➔ Η περιοχή Σταυρού και ο κόλπος Καλαθά Ακρωτηρίου – (ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973)

ΧΑΡΤΗΣ 27. Οριοθετημένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, Ίδια επεξεργασία

Στο πλαίσιο του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου και σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (N.3827/2010), στην Περιφέρεια Κρήτης εντοπίζονται εννέα (9) **ζώνες τοπίων ιδιαίτερης σημασίας** με τοπόσημα διεθνούς και εθνικής εμβέλειας ως μικρότερα χωρικά σύνολά τους.

Στο πλαίσιο της υπ' αριθμόν 8022 (ΦΕΚ 65/03-02-2006) απόφασης του Γ.Γ της Κρήτης, έχουν κηρυχθεί τρεις (3) περιοχές στην περιφέρεια, ως «**προστατευτικά δάση**». Οι περιοχές αυτές χωροθετούνται στην Περιφερειακή Ενότητα Χανίων και είναι οι εξής:

- Προστατευτικό δάσος ορεινού όγκου Λευκών Ορέων
- Προστατευτικό δάσος περιοχής Κορυφών Ασφένδου Καλλικράτη
- Προστατευτικό δάσος ορεινού όγκου Αποπηγάδι Σελίνου

Στην Ελλάδα υπάρχουν εξήντα εννιά (69) συνολικά **Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης**²⁴ οκτώ (8) από τα οποία βρίσκονται στην Κρήτη.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων

- ➔ Ο Πλάτανος του Βλάτους Χανίων (ΦΕΚ 121/Δ/1980): Πελώριος αιωνόβιος πλάτανος.
- ➔ Ο αιθαλής Πλάτανος των Αζωγυρών Χανίων (173/Β/1981): Μεγάλης ηλικίας πλάτανος που διατηρεί τα φύλλα του όλο το χρόνο.

Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου

- ➔ Ο αιωνόβιος Κράταιγος στην Ζώμινθο (Α.Α.Π. 128/2012): Μεγάλη Τρικοκιά ή Κράταιγος (*Grataegus monogyna*) με εντυπωσιακό μέγεθος στον αρχαιολογικό χώρο της Ζωμίνθου. Έχει ύψος 11.40m με κόμη πυκνή και ομοιόμορφη κατανομή κλάδων σε διάμετρο 11-12m.

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου

- ➔ Ο αιθαλής Πλάτανος της Φαιστού (590/Β/1977) αποτελεί ποικιλία πλατάνου (*Platanus orientalis* var. *Cretica*) που διατηρεί το φύλλωμά του όλο το χρόνο.
- ➔ Η Δρυς στις Κορφές Ηρακλείου (121/Δ/1980): Αιωνόβια δρυς, γνωστή ως «ντρυγιάς του Μανταλένη», με ιδιάζουσα αξία που συνδέεται με ιστορικά γεγονότα της περιοχής.
- ➔ Το Κρητικό Κεφαλάνθηρο στις Καμάρες Ηρακλείου (589/Β/1985): Βιότοπος (2 στρέμματα) σε υψόμετρο 1400μ του απειλούμενου είδους ορχιδέας που ονομάζεται Κρητικό Κεφαλάνθηρο.
- ➔ Ο Πλάτανος στο Κράσι (247/ΑΑΠ/2011): Υπεραιωνόβιος πλάτανος, έχει στηθαία περιφέρεια 14,60 μέτρα και συγκαταλέγεται στα πέντε μεγαλύτερα δέντρα της Ευρώπης.

Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

- ➔ Η αρχαία Ελιά Καβουσίου (3912/Β/ 2019): Η ελιά Καβουσίου έχει ύψος περίπου 9 μ., περίμετρο κορμού (στη βάση του) 21 μ., εμβαδόν κόμης 112 τ.μ. Σύμφωνα με την περιβαλλοντική έκθεση για το δέντρο, η ηλικία του εκτιμάται στα 3.250 έτη.

Η περιοχή παρέμβασης είναι ιδιαίτερα γνωστή για τη **σπάνια χλωρίδα** της που είναι μία από τις πλέον πλούσιες και ενδιαφέρουσες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μάλιστα εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης και της απομόνωσής της, παρουσιάζει το μεγαλύτερο ενδημισμό στη χώρα. Αυτό αποδεικνύεται από το σύνολο των εγγραφών στον κατάλογο της χλωρίδας, ο οποίος περιλαμβάνει χίλια οκτακόσια είκοσι οκτώ (1.828) αυτόχθονα είδη - τα εκατό ογδόντα εννιά (189) από τα οποία είναι ενδημικά της Κρήτης- καθώς και των νησιών της. Τα ενδημικά φυτά είναι ανομοιομορφα κατανομημένα και ως επί το πλείστον απαντώνται σε ψηλά βουνά, φαράγγια και απόμακρες περιοχές. Ορισμένα από αυτά είναι πολύ σπάνια ή βρίσκονται σε κίνδυνο. Από το σύνολο των ενδημικών φυτών της Κρήτης τα 114 είδη βρίσκονται στα Λευκά Όρη, μια από τις πλουσιότερες βοτανολογικά περιοχές.

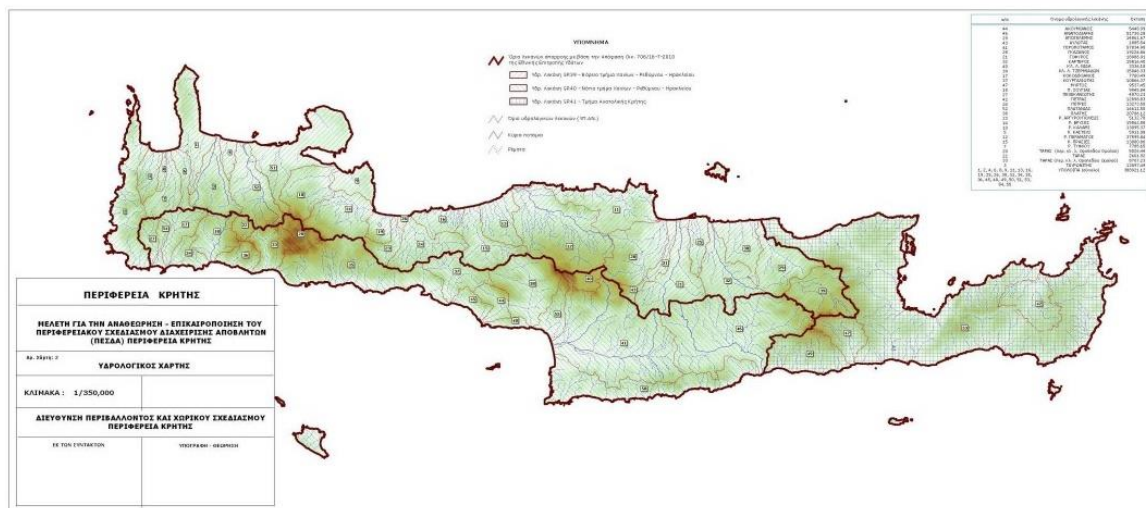
Η περιοχή παρέμβασης έχει ιδιαίτερα **ενδιαφέρουσα πανίδα** που παρουσιάζει υψηλό ενδημισμό κυρίως σε ό,τι αφορά στα ασπόνδυλα είδη. Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των ενδημικών ασπόνδυλων της Κρήτης είναι της τάξης των χιλίων (1.000) ειδών. Παράλληλα, συναντώνται στο νησί δέκα (10) είδη ερπετών, τριακόσια πενήντα (350) είδη πουλιών, τριάντα έξι (36) από τα σαράντα οκτώ (48) είδη αρπακτικών που απαντώνται στην Ευρώπη και τριάντα τέσσερα (34) είδη χερσαίων θηλαστικών.

²⁴ Σύμφωνα με το Νομοθετικό Διάταγμα 86 του 1969, όπως τροποποιήθηκε με το ΝΔ 996 του 1971 και αντικαταστάθηκε από το Νόμο 998/1979 τα διατηρητέα Μνημεία της Φύσης είναι προστατευόμενες δημόσιες ή ιδιωτικές φυσικές περιοχές, που έχουν χαρακτηριστικά μεγάλης οικολογικής αξίας.

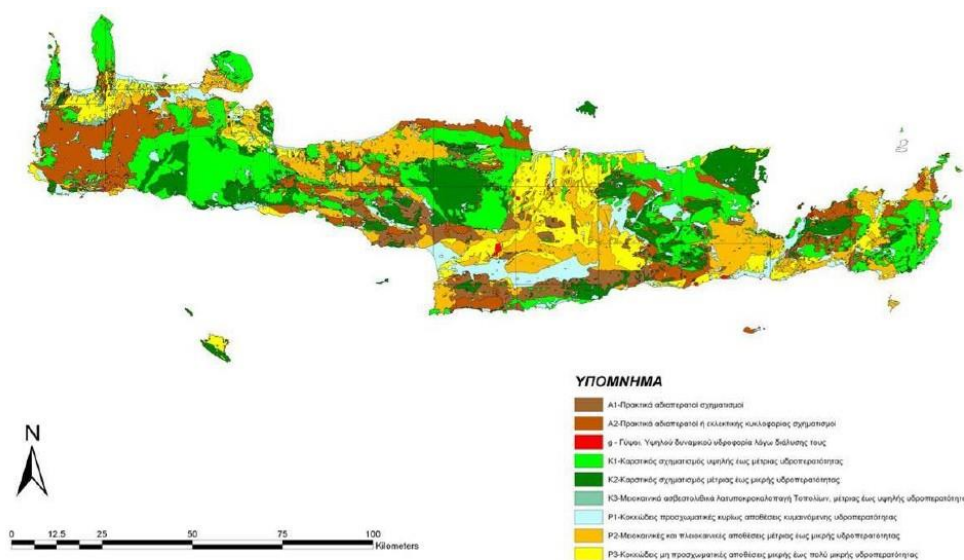

Η Κρήτη ενώ διαθέτει **σημαντικό υδατικό δυναμικό**, εντούτοις αντιμετωπίζει υδατική ανεπάρκεια, λόγω των ασβεστολιθικών υδατοδιαπερατών πετρωμάτων που κυριαρχούν στο νησί, με αποτέλεσμα να κατεισδύουν εύκολα σε μεγάλα βάθη, όπου ο εντοπισμός και η αξιοποίηση-άντλησή τους είναι εξαιρετικά δύσκολη.

ΧΑΡΤΗΣ 28. Υδρολογικός χάρτης Περιφέρειας Κρήτης

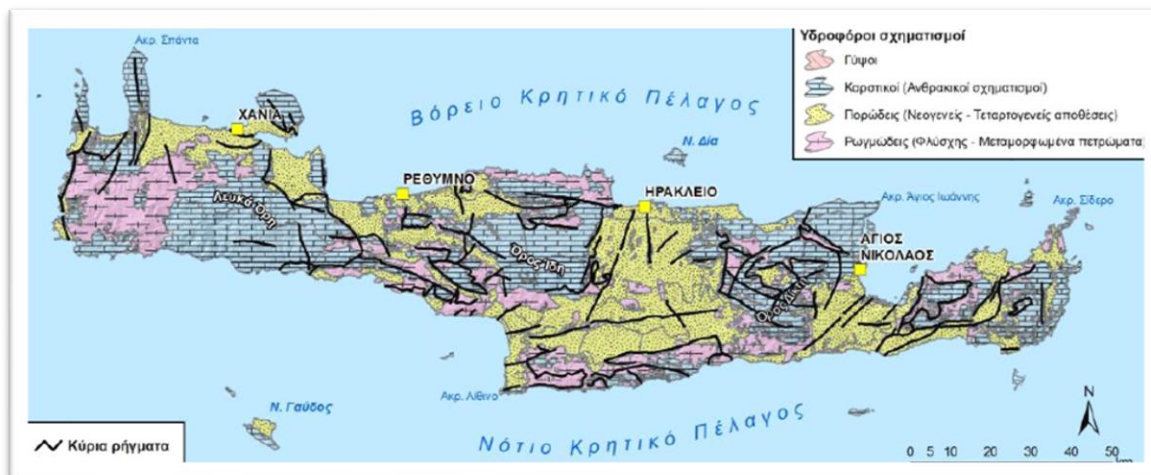

ΧΑΡΤΗΣ 29. Υδρολιθολογικός χάρτης της Κρήτης. Πηγή: Ενσωμάτωση των Τοπικών Σχεδίων Απορριμμάτων των Δήμων της Περιφέρειας Κρήτης στον Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑΚ)

Η Κρήτη βρίσκεται σε μια **ιδιαίτερα σεισμογενή περιοχή** (μεταξύ της Ευρασιατικής και της Αφρικανικής πλάκας). Ο παράγοντας αυτός είναι εξαιρετικά σημαντικός, δεδομένου ότι η ανθεκτικότητα από καταστροφικά γεγονότα είναι σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητη βιβλιογραφικά και παράλληλα απρόβλεπτη.

ΧΑΡΤΗΣ 30. Κύρια ρήγματα. Πηγή: ΠΕΣΠΚΑ Περιφέρειας Κρήτης

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει **άριστο κλίμα** με πολύ υψηλό ποσοστό ηλιοφάνειας, το οποίο αποτελεί βασικό παράγοντα διαμόρφωσης της ελκυστικότητάς της. Έχει εύκρατο μεσογειακό κλίμα με ήπιους, βροχερούς χειμώνες και ζεστά, ξηρά καλοκαίρια, που σημαίνει υψηλή ηλιοφάνεια καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, πολύ μικρές εποχιακές μεταβολές της θερμοκρασίας και παντελής έλλειψη ακραίων καιρικών φαινομένων (παγετοί, θύελλες, ανεμοστρόβιλοι, τυφώνες κλπ.). Οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιες στις πεδινές περιοχές, αλλά αρκετά συχνές στις ορεινές. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες η θερμοκρασία κυμαίνεται στους 25-35 βαθμούς Κελσίου.²⁵ Ο μέσος αριθμός ημερών βροχής στην Κρήτη ανέρχεται σε 90 περίπου ημέρες (25% του έτους).²⁶

Σύμφωνα με το **Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ) Περιφέρειας Κρήτης**, για τις επόμενες δεκαετίες, προβλέπεται άνοδος της μέσης θερμοκρασίας (οC) στην Περιφέρεια Κρήτης, σε σχέση με την περίοδο 1981 - 2000. Η αύξηση της θερμοκρασίας προβλέπεται να είναι μεγαλύτερη στον μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα (2081 - 2100), στην περίπτωση του δυσμενούς σεναρίου αύξηση κατά 4.4 οC και μικρότερη στον βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα (2021 - 2040), που θα κυμανθεί γύρω στους 1.4 οC. Τέλος για το μέσο μέλλον (περίοδος 2041-2060) η μέση αύξηση για την Περιφέρεια Κρήτης εκτιμάται στους 1.7 οC και 2.2 οC .

Οι **κλιματικές μεταβολές** που δύναται να επηρεάσουν τα **οικοσυστήματα** (συμπεριλαμβανομένων και των δασικών οικοσυστημάτων) σχετίζονται κυρίως με:

- Την αύξηση της θερμοκρασίας
- Την μείωση των βροχοπτώσεων
- Την επιμήκυνση των περιόδων ξηρασίας
- Την αύξηση της έντασης και συχνότητας πλημμυρικών φαινομένων
- Την αύξηση των ακραίων υψηλών θερμοκρασιών (καύσωνες)
- Την άνοδο της στάθμης της θάλασσας όσον αφορά τα παράκτια οικοσυστήματα

Από τη γεωγραφική ανάλυση της τρωτότητας του **τομέα της βιοποικιλότητας** και των οικοσυστημάτων προέκυψε ότι στο σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα (έως το 2040), το μεγαλύτερο μέρος των προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας Κρήτης εμφανίζει μέτρια τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή. Τμήμα όμως των προστατευόμενων περιοχών εμφανίζει μεγάλη τρωτότητα και πιο συγκεκριμένα, προστατευόμενες περιοχές που βρίσκονται χωρικά εντός των ορίων των Δήμων Οροπεδίου Λασιθίου, Μίνωα Πεδιάδας, Ηρακλείου, Γόρτυνας, Αρχανών - Αστερουσίων, Αγίου

²⁵ <https://www.psiloritisgeopark.gr/el/to-parko/to-klima/>

²⁶ Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΚΑ) Περιφέρειας Κρήτης

Νικολάου, Χανίων, Αποκορώνου, Βιάννου, Χερσονήσου και Πλατανιά. Έως το 2060, το σύνολο των προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας Κρήτης αναμένεται να εμφανίζει μεγάλη τρωτότητα.

Η κλιματική αλλαγή, οι αναμενόμενες μεταβολές στην ένταση και τη συχνότητα φυσικών φαινομένων καθώς και η συνέργεια όλων των παραπάνω, αναμένεται να επηρεάσουν στοιχεία του περιβάλλοντος που αποτελούν **τμήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς**, ιστορικά μνημεία που είναι άμεσα εκτεθειμένα στο περιβάλλον αλλά και συλλογές που εκτίθενται σε χώρους μουσείων. Οι κλιματικές μεταβολές που δύναται να επηρεάσουν την πολιτιστική κληρονομιά σχετίζονται κυρίως με:

- Την αύξηση της θερμοκρασίας (κυρίως των μέγιστων θερμοκρασιών)
- Την αύξηση της έντασης και συχνότητας πλημμυρικών φαινομένων
- Τους καύσωνες
- Την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, όσον αφορά τους παράκτιους αρχαιολογικούς χώρους

Για τους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος που βρίσκονται πλησίον δασικών εκτάσεων προστίθενται και οι επιπτώσεις από τις δασικές πυρκαγιές.

Στον τομέα **της πολιτιστικής κληρονομιάς**, σύμφωνα με το Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΚΑ) Περιφέρειας Κρήτης, έως το 2040, το σύνολο των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Περιφέρειας Κρήτης εμφανίζουν μέτρια τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή. Στο δυσμενές σενάριο, η πλειονότητα των εξεταζόμενων περιοχών εμφανίζει μέτρια τρωτότητα. Τις μεγαλύτερες τιμές τρωτότητας παρουσιάζουν θέσεις του πολιτιστικού τομέα των Δήμων Ρεθύμνου, Αποκορώνου, Μαλεβιζίου, Μίνωα Πεδιάδας, Χανίων, Φαιστού και Ηρακλείου. Σε μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα (έως το 2060), οι περισσότερες θέσεις πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας εμφανίζουν μέτρια τρωτότητα, ενώ αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία των Δήμων, Καντάνου – Σελίνου και Πλατανιά εμφανίζουν μεγάλη τρωτότητα.

Οι κλιματικές μεταβολές που δύναται να επηρεάσουν τον τουρισμό σχετίζονται κυρίως με:

- Την αύξηση της θερμοκρασίας (κυρίως των μέγιστων θερμοκρασιών), ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο.
- Την αύξηση εκδήλωσης ισχυρών ανέμων, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου
- Τα κύματα καύσωνα και την αύξηση του δείκτη δυσφορίας.
- Την αύξηση συχνότητας ισχυρών βροχοπτώσεων, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου.
- Την άνοδο της στάθμης της θάλασσας όσον αφορά τις παράκτιες τουριστικές υποδομές.

Τέλος, σε ό,τι αφορά **τα απορρίμματα**, ο σχεδιασμός της στρατηγικής της Περιφέρειας για τη διαχείριση των Αστικών Στερεών Απορριμμάτων πραγματοποιείται με βάση τους ακόλουθους βασικούς και γενικούς άξονες:²⁷

- τη μείωση ή εξάλειψη των αρνητικών επιπτώσεων των αποβλήτων και κυρίως:
 - τη μείωση της παραγωγής και της βλαπτικότητάς τους
 - την αξιοποίησή τους
 - τη μείωση της ρύπανσης
- τη διατήρηση των σπάνιων φυσικών πόρων
- την προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος
- την αειφόρο ανάπτυξη

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται μια γενική αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στον

²⁷ Ενσωμάτωση των Τοπικών Σχεδίων Απορριμμάτων των Δήμων της Περιφέρειας Κρήτης στον Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑΚ).

τομέα της Διαχείρισης των Αστικών Στερεών Απορριμμάτων στους Δήμους της Κρήτης:

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Δυσκολία αποκομιδής και διαχείρισης συγκεκριμένων ρευμάτων αποβλήτων (π.χ. ογκώδη απόβλητα) ✓ Χαμηλή συμμετοχή των δημοτών στην ανακύκλωση και έλλειψη οργανωμένης ενημέρωσης. ✓ Υστέρηση στην εφαρμογή προγραμμάτων ΔσΠ για τη συλλογή βιοαποβλήτων. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Γενικότερη δυσχερής οικονομική κατάσταση των Δήμων που τους απαγορεύει την ορθή λειτουργία της ανακύκλωσης. ✓ Γενικότερη έλλειψη προσωπικού. ✓ Αραιοκατοικημένες περιοχές. ✓ Σημαντικό τμήμα του στόλου των Δήμων είναι ανενεργό και παλαιωμένο.
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Λειτουργία 2 μονάδων αξιοποίησης αποβλήτων (ΕΜΑΚ Χανίων και Μονάδα Ηρακλείου) και ενός ΚΔΑΥ (Ηρακλείου). ✓ Ύπαρξη διαφόρων ΣΜΑ για την οικονομική μεταφορά του υπολείμματος. ✓ Προώθηση πρακτικών ανακύκλωσης και ανάκτηση μέσα από την εφαρμογή ολοκληρωμένου τοπικού σχεδίου διαχείρισης απορριμμάτων με έμφαση στην προδιαλογή. ✓ Αξιοποίηση (με οποιοδήποτε δυνατό τρόπο) του υφιστάμενου δικτύου μπλε κάδων. ✓ Οργανωμένοι ΦοΔΣΑ. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Χρηματοδοτικές ευκαιρίες από προγράμματα / λοιπά χρηματοδοτικά μέσα. ✓ Διερεύνηση συνεργασιών με όμορους Δήμους. ✓ Δημιουργία πράσινων σημείων για την ενίσχυση της προδιαλογής.

Πηγή: Ενσωμάτωση των τοπικών σχεδίων απορριμμάτων των δήμων της περιφέρειας Κρήτης στον Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η πρόβλεψη μελλοντικής παραγωγής ΑΣΑ, σύμφωνα με παρουσίαση της επικαιροποίησης του νέου ΠΕΣΔΑΚ:

ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	2019	2025	2030
ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	634.930	642.253	648.190
ΑΣΑ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (kg/ca/έτος)	595,03	577,18	559,33
ΑΣΑ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (t/έτος)	377.804	370.696	362.552
ΕΠΟΧΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (διανυκτερεύσεις)	29.962.541	37.762.332	45.484.361
ΑΣΑ ΕΠΟΧΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (kg/ca/έτος)	1,8	1,75	1,69
ΑΣΑ ΕΠΟΧΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (t/έτος)	50.333	65.933	76.960
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΟΙΚΙΑΚΑ ΑΣΑ (t/έτος)	418.136	436.629	439.512
ΒΕΑΣ (t/έτος)	34.514	34.514	34.514
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΑ ΑΣΑ (t/έτος)	462.650	471.143	474.026

Πηγή: Παρουσίαση επικαιροποιημένου ΠΕΣΔΑ Κρήτης.

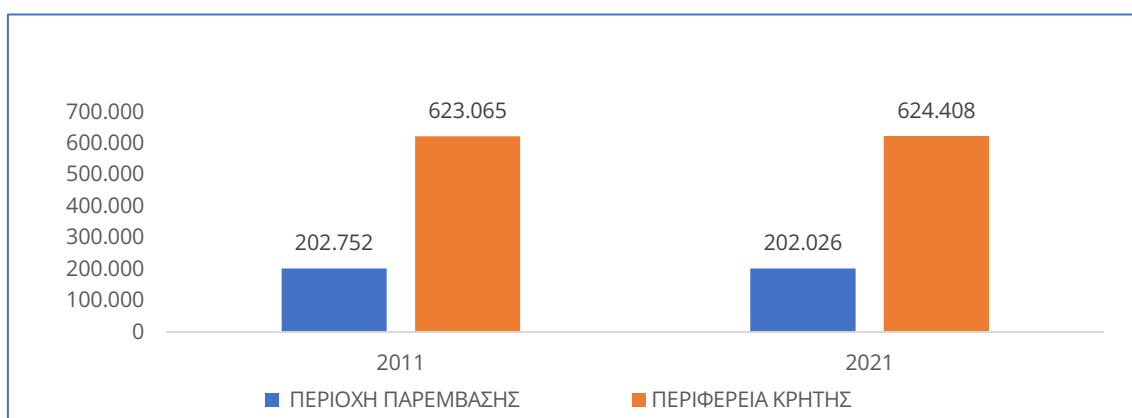
2.1.7 Υφιστάμενη κατάσταση

A. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης σύμφωνα με την τελευταία απογραφή πληθυσμού της ΕΛΣΤΑΤ (2021) ανέρχεται σε 202.026 κατοίκους, αποτελώντας το 32,35% του πληθυσμού της Περιφέρειας Κρήτης (624.408). Ο πληθυσμός επιμερίζεται σε 180 Δημοτικές Κοινότητες²⁸ (ΔΚ) με σχετικά ομοιόμορφη κατανομή. Μεγαλύτερη ωστόσο πληθυσμιακή συγκέντρωση εντοπίζεται στην ΔΚ του 4^{ου} Διαμερίσματος Δήμου Ηρακλείου (33,56%) και ακολουθούν η ΔΚ Χανίων (27,01%) και οι ΔΚ Σητείας (5,53%), Αρχανών (1,93%), Μαλίων (1,74%), Ανωγείων (1,1%), Αγίας Βαρβάρας και Κρουσώνα (1,04%) Περάματος (0,99%), Ροδιάς (0,91%), Ζαρού και Γέργερης (0,87% και 0,67% αντίστοιχα).

Η περιοχή στο σύνολό της στο διάστημα 2011-2021 καταγράφει μικρή πληθυσμιακή συρρίκνωση (-0,36%) σε συνάρτηση με την Περιφέρεια Κρήτης που σημειώνει θετική πληθυσμιακή μεταβολή (0,22%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1. Μεταβολή Μόνιμου Πληθυσμού 2011-2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011, 2021, Ιδία επεξεργασία

Ειδικότερα σε επίπεδο Δημοτικών Κοινοτήτων (ΔΚ), το 68% αποδυναμώνεται πληθυσμιακά και μόλις στο 32% καταγράφει πληθυσμιακή αύξηση. Μάλιστα σε 49 από τις 122 Δημοτικές Κοινότητες η αρνητική μεταβολή του πληθυσμού είναι κατά πολύ μεγαλύτερη του 20%, ενώ εντοπίζονται και Δημοτικές Κοινότητες με ιδιαίτερα έντονη πληθυσμιακή κατάρρευση, ήτοι:

- ΔΕ²⁹ Σητείας: ΔΚ Αγίου Γεωργίου (-39,01%)
- ΔΕ Ιτάνου : ΔΚ Καρυδίου (-53,49%)
- ΔΕ Γόρτυνας: ΔΚ Βαγιονιάς και Βασιλικής (-82,71% και -67,80%)
- ΔΕ Αγίας Βαρβάρας: ΔΚ Πριλιά (-40,85%)
- ΔΕ Τυλίσου: ΔΚ Αηδονοχωρίου (-60,92%), ΔΚ Δαμάστας (-53,06%), ΔΚ Αστυρακίου (-38,05%), ΔΚ Μαράθου (-36,75%)
- ΔΕ Κουλούκωνα: ΔΚ Αϊμονα (-54,42%), ΔΚ Δοξαρού (-57,14%), ΔΚ Απλαδιανών (-44,36%), ΔΚ Επισκοπής (-36,93%), ΔΚ Θεοδώρας (-36%)

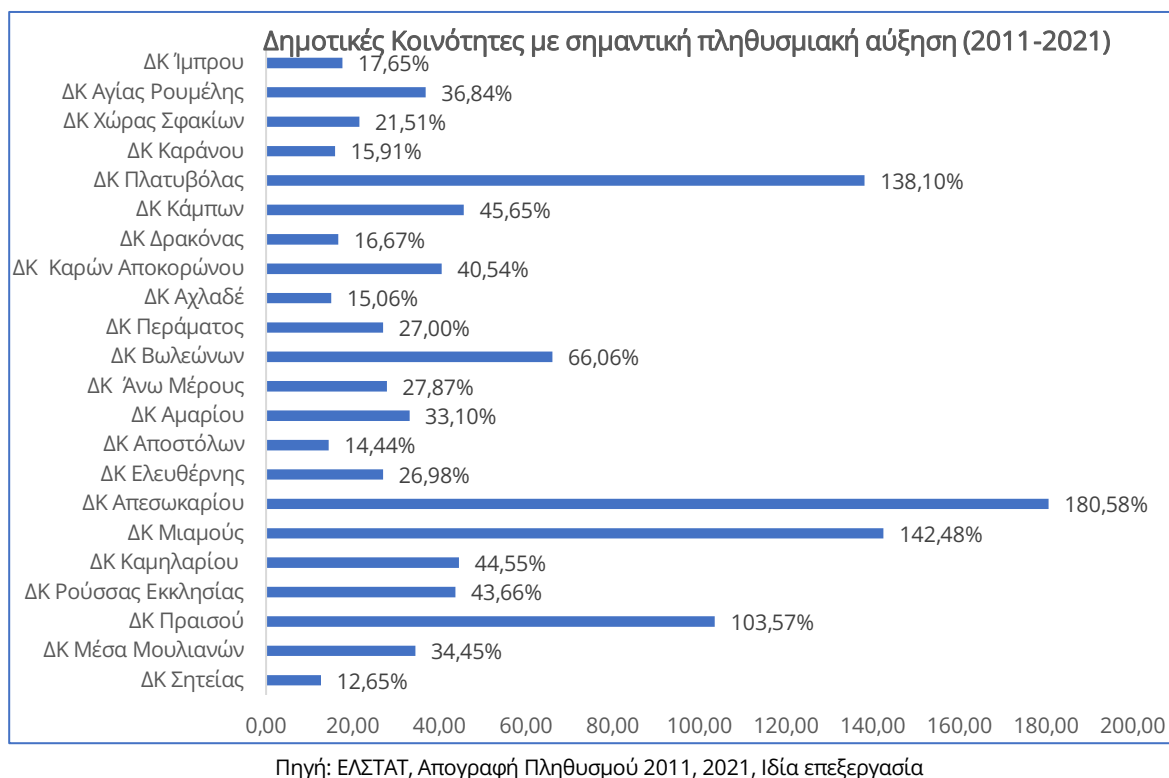
²⁸ Αναλυτικός πίνακας επισυνάπτεται στο Παράρτημα.

²⁹ ΔΕ = Δημοτική Ενότητα

- ΔΕ Σιβρίτου: ΔΚ Παντανάσσης (-37,31%)
- ΔΕ Ανατολικού Σελίνου: ΔΚ Επαναχωρίου (-44,64%), ΔΚ Σούγιας (-40,45%)
- ΔΕ Κουρητών: ΔΚ Αγίας Παρασκευής (-37,10%) και ΔΚ Πετροχωρίου (-32,85%)
- ΔΕ Μουσούρων: ΔΚ Ορθουνίου (-30,85%)

Παρά τη δυσμενή πληθυσμιακή εικόνα που επικρατεί στο μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής παρέμβασης, υπάρχουν και ορισμένες δυναμικές Δημοτικές Κοινότητες στις οποίες ο πληθυσμός την τελευταία δεκαετία (2011-2021) αυξήθηκε σημαντικά και απεικονίζονται παρακάτω:

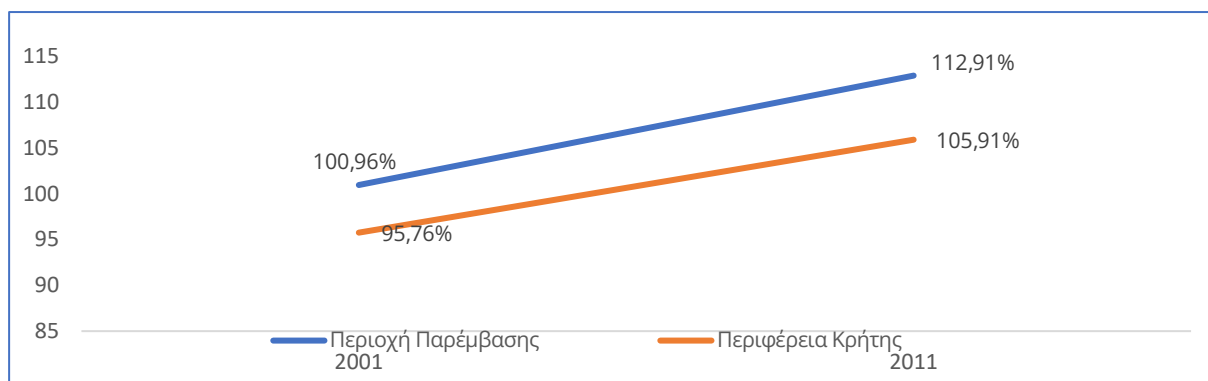
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. Δημοτικές Κοινότητες με σημαντική πληθυσμιακή αύξηση 2011-2021

Η περιοχή παρέμβασης εμφανίζει αρνητικό δημογραφικό προφίλ με τους δημογραφικούς δείκτες να επιδεινώνονται. Ο πληθυσμός είναι γηρασμένος γεγονός που οφείλεται στην αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης, στη μείωση των γεννήσεων και στις μετακινήσεις προς τα αστικά κέντρα του νησιού ή/και εκτός Κρήτης λόγω περισσότερων ευκαιριών απασχόλησης και καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Ο δείκτης γήρανσης που αποτυπώνει την αναλογία ηλικιωμένων (65+ ετών) προς τα άτομα νεαρής ηλικίας (0-14 ετών) διαχρονικά αυξάνεται και διατηρείται σε υψηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο της Περιφέρειας Κρήτης.

Εσωτερικά της περιοχής παρέμβασης, ο δείκτης γήρανσης παρουσιάζει μεν διακυμάνσεις και διαφοροποιήσεις ωστόσο λαμβάνει πολύ υψηλές τιμές. Το 83,8% των Δημοτικών Κοινοτήτων έχουν δείκτη γήρανσης άνω του μέσου όρου της περιοχής παρέμβασης (112,91%).

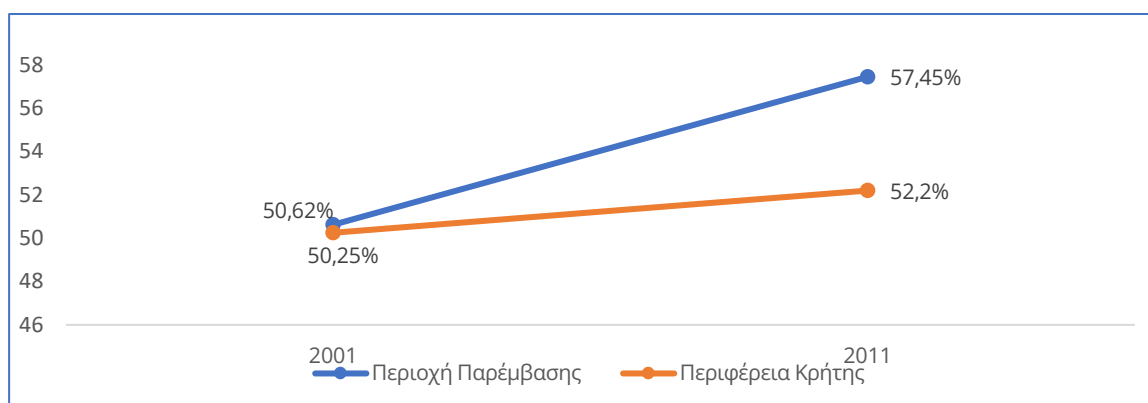
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. Εξέλιξη Δείκτη Γήρανσης 2001-2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2001, 2011, Ιδία επεξεργασία

Τα άτομα άνω των 65 ετών μαζί με τον παιδικό πληθυσμό επιβαρύνουν τον παραγωγικό πληθυσμό και αυτό αποτυπώνεται στον δείκτη εξάρτησης³⁰ ο οποίος ακολουθεί διαχρονικά ανοδική πορεία αφού από 50,62% το 2001 ανήλθε σε 57,45% το 2011 αποκλίνοντας σημαντικά από τον μέσο όρο της Περιφέρειας Κρήτης (52,2% : 2011).

ΓΡΑΦΗΜΑ 4. Εξέλιξη Δείκτη Εξάρτησης 2001-2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2001, 2011, Ιδία επεξεργασία

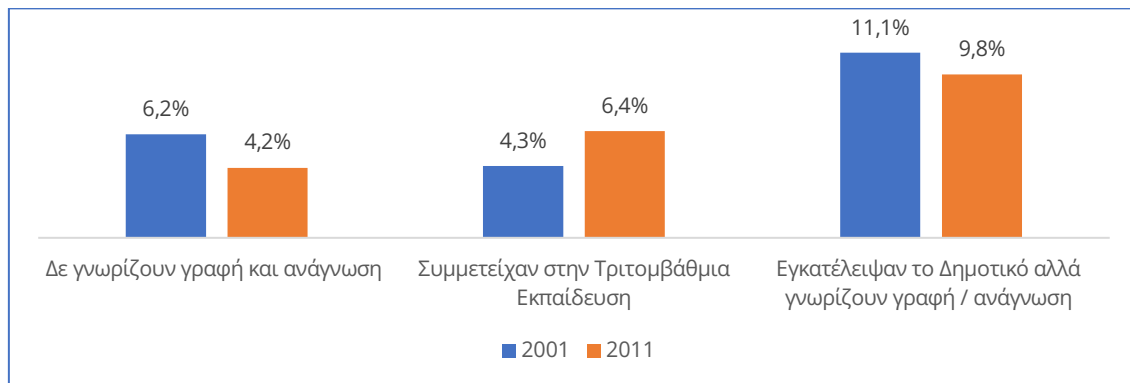
Συμπερασματικά, το δημογραφικό ζήτημα συνιστά μια μείζονα πρόκληση τόσο στην περιοχή παρέμβασης, όσο και σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο γηρασμένος πληθυσμός έχει αρνητικό αποτύπωμα στην ανανέωση του πληθυσμού, στην οικονομία, την παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική συνοχή, όπως επίσης στην υιοθέτηση και εφαρμογή νέων τεχνολογιών και καινοτομιών τη στιγμή μάλιστα που οι νέες τεχνολογίες έχουν εισέλθει με μεγάλη ένταση σε όλους τους τομείς της ζωής και της οικονομίας, ιδίως μετά την υγειονομική πανδημία (Covid-19). Παράλληλα, η γήρανση του πληθυσμού δημιουργεί αυξημένες ανάγκες σε υποδομές υγείας, πρόνοιας, μακροχρόνιας φροντίδας και κοινωνικής προστασίας.

Το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού είναι χαμηλό, καθώς το 9,8% (ΕΛΣΤΑΤ 2011³¹) εγκατέλειψε το δημοτικό, το 4,2% δε γνωρίζει γραφή και ανάγνωση, ποσοστά τα οποία ναι μεν εμφανίζονται αρκετά βελτιωμένα συγκριτικά με το 2001 ωστόσο, παραμένουν πολύ υψηλότερα (κάτι παραπάνω από διτλάσια) από τα αντίστοιχα ποσοστά σε περιφερειακό επίπεδο.

³⁰ Δείκτης εξάρτησης: [(πληθυσμός 0-14 ετών)+(πληθυσμός 65+)]/(πληθυσμό 15-64 ετών) *100

³¹ Δεν υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία από την Απογραφή Πληθυσμού 2021 της ΕΛΣΤΑΤ

ΓΡΑΦΗΜΑ 5. Μεταβολή Μορφωτικού Επιπέδου Περιοχής Παρέμβασης

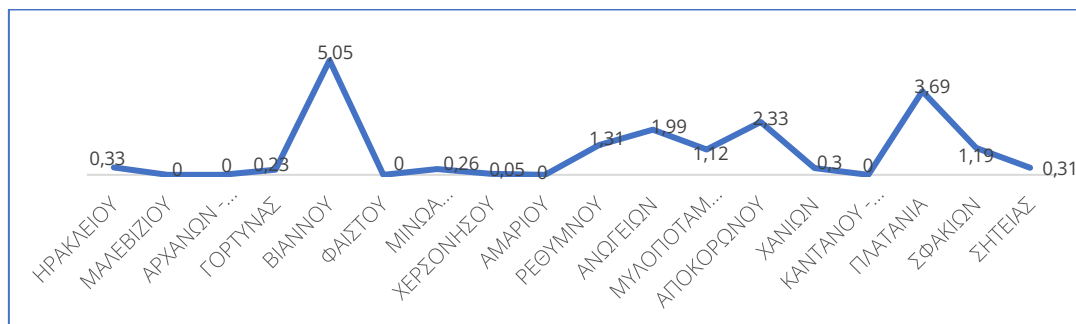

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2001, 2011, Ιδία επεξεργασία

Ειδικότερα σε ότι αφορά τη σχολική διαρροή, εντονότερο πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι Δ.Κ. Αηδονοχωρίου, Γωνιών, Καμαριώτου (Δ.Ε. Τυλίσου), Κρυών (Δ.Ε. Σητείας) και Μελιδονίου (Δ.Ε. Φρε) με το ποσοστό αυτής να ξεπερνά το 30% και ακολουθούν οι Δ.Κ. Παλαικάστρου (Δ.Ε. Ιτάνου), Παρανύμφων (Δ.Ε. Αστερουσίων), Διονυσίου (Δ.Ε. Κόφινα), Καλύβου (Δ.Ε. Κουλούκωνα) όπου το ποσοστό σχολικής διαρροής είναι μεγαλύτερο του 20%.

Βάσει πρόσφατων στοιχείων του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης³², οι Δήμοι της περιοχής παρέμβασης που εξακολουθούν να εμφανίζουν υψηλή σχολική διαρροή είναι της Βιάννου, του Πλατανιά, του Αποκορώνου, των Ανωγείων, του Μυλοποτάμου και των Σφακιών. Το φαινόμενο χωρικά εντοπίζεται κυρίως στις πιο ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6. Ποσοστιαία κατανομή σχολικής διαρροής 2019 -2020 ανά Δήμο

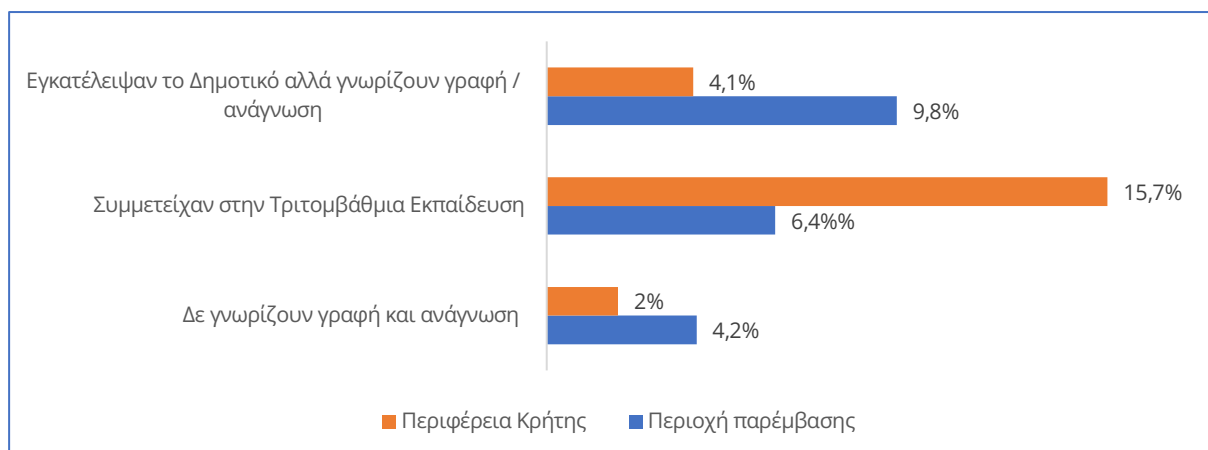

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, 2023

Αναφορικά με το ποσοστό των ατόμων που συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αν και έχει αυξηθεί σε σχέση με το παρελθόν (από 4,3% το 2001 σε 6,4% το 2011), υπολείπεται σημαντικά του μέσου όρου της Περιφέρειας Κρήτης (15,7%).

³² Έρευνα «κοινωνικό/οικονομικά στοιχεία, κοινωνικές υπηρεσίες και ανάγκες των περιοχών στην Κρήτη. Εργαλεία χωρικού σχεδιασμού κοινωνικής & βιώσιμης ανάπτυξης», 2023

ΓΡΑΦΗΜΑ 7. Επίπεδο Εκπαίδευσης Περιοχής Παρέμβασης και Περιφέρειας Κρήτης (2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011, Ιδία επεξεργασία

Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο συνεπάγεται εργατικό δυναμικό χαμηλών δεξιοτήτων και εξειδίκευσης, ψηφιακά αναλφάβητο και αδύναμο να προσαρμοστεί στις νέες και διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και αυξημένες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Συγκεντρωτικά η δημογραφική εικόνα της περιοχής παρέμβασης αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα, ενώ αναλυτικά στοιχεία ανά Δημοτική Κοινότητα επισυνάπτονται στο παράρτημα.

Πίνακας: Βασικοί Δημογραφικοί Δείκτες

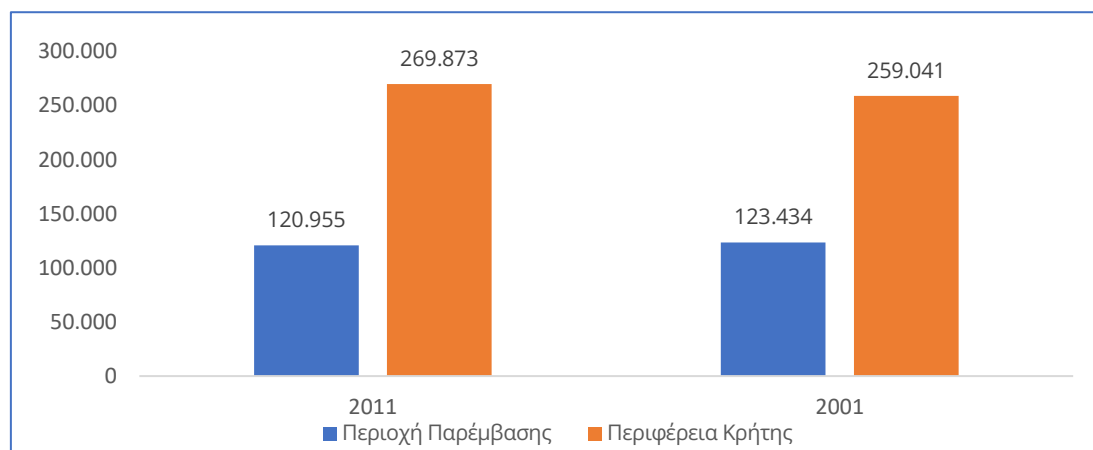
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ & ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΥΤΩΝ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
Μόνιμος Πληθυσμός (Μεταβολή 2011-2021)	-0,36%	+0,22%
Δείκτης Γήρανσης (Μεταβολή 2001-2011)	+11,84%	+10,60%
Δείκτης Εξάρτησης (Μεταβολή 2001-2011)	+13,49%	+3,88%
% Αναλφάβητων (Μεταβολή 2001 -2011)	-32,25%	-43,2%
% Σχολικής Διαρροής (Μεταβολή 2001-2011)	-11,56%	-36,4%
% Συμμετοχής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Μεταβολή 2001 -2011)	+48,8%	+36,86%

Β. Οικονομικά Χαρακτηριστικά

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί το διοικητικό και εργατικό δυναμικό που περιλαμβάνει τους απασχολούμενους και τους άνεργους.

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2011)³³ το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ως προς τον μόνιμο πληθυσμό της περιοχής παρέμβασης ανέρχεται σε 59,66%. Στο διάστημα 2001-2011 το εργατικό δυναμικό αποδυναμώθηκε κατά 2%, τάση που ακολουθείται από την πλειονότητα των Δημοτικών Κοινοτήτων (117 από τις 180) σε αντίθεση με την Περιφέρεια Κρήτης όπου το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε κατά 4,2%. Σημειώνεται επίσης ότι σε 40 Δημοτικές Κοινότητες ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αυξήθηκε, σε 1 παρέμεινε αμετάβλητος, ενώ για 22 Δημοτικές Κοινότητες δεν παρέχονται δεδομένα λόγω στατιστικού απορρήτου. Σε επίπεδο Δημοτικών Ενοτήτων, αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού σημειώνεται μόνο στις Δημοτικές Ενότητες Μοιρών, Γαζίου, Ανωγείων, Ηρακλείου και Χανίων.

ΓΡΑΦΗΜΑ 8. Μεταβολή Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού 2001-2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2001 & 2011, Ιδία επεξεργασία

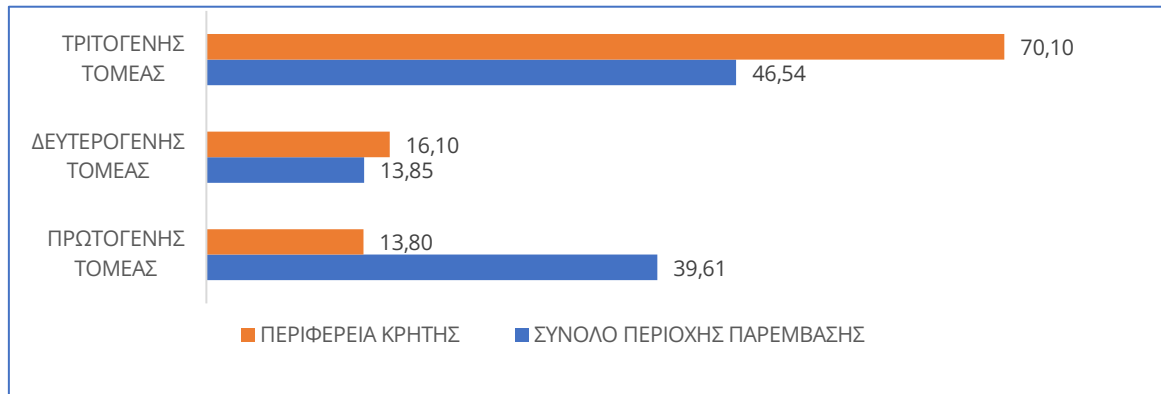
Οι απασχολούμενοι στην περιοχή παρέμβασης αποτελούν το 83,69% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Η απασχόληση μειώθηκε στο διάστημα 2001-2011 κατά 8,75%, τάση που καταγράφεται και σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, αλλά σε πολύ μικρότερη ένταση (2,43%).

Ειδικότερα, η απασχόληση μειώθηκε σε 135 από τις 180 Δημοτικές Κοινότητες εκ των οποίων οι 38 σημείωσαν πτώση μεγαλύτερη του 50%. Σε 42 Δ.Κ. η απασχόληση αυξήθηκε, ενώ σε 2 έμεινε αμετάβλητη.

Αναφορικά με την απασχόληση κατά κλάδο (2011), η εικόνα στην περιοχή παρέμβασης είναι αντίστοιχη της Περιφέρειας Κρήτης, ήτοι υπερτερεί η απασχόληση στον τριτογενή τομέα (46,54%), έπεται ο πρωτογενής τομέας (39,61%), ενώ ο δευτερογενής απορροφά αρκετά μικρότερο μερίδιο εργαζομένων (13,85%).

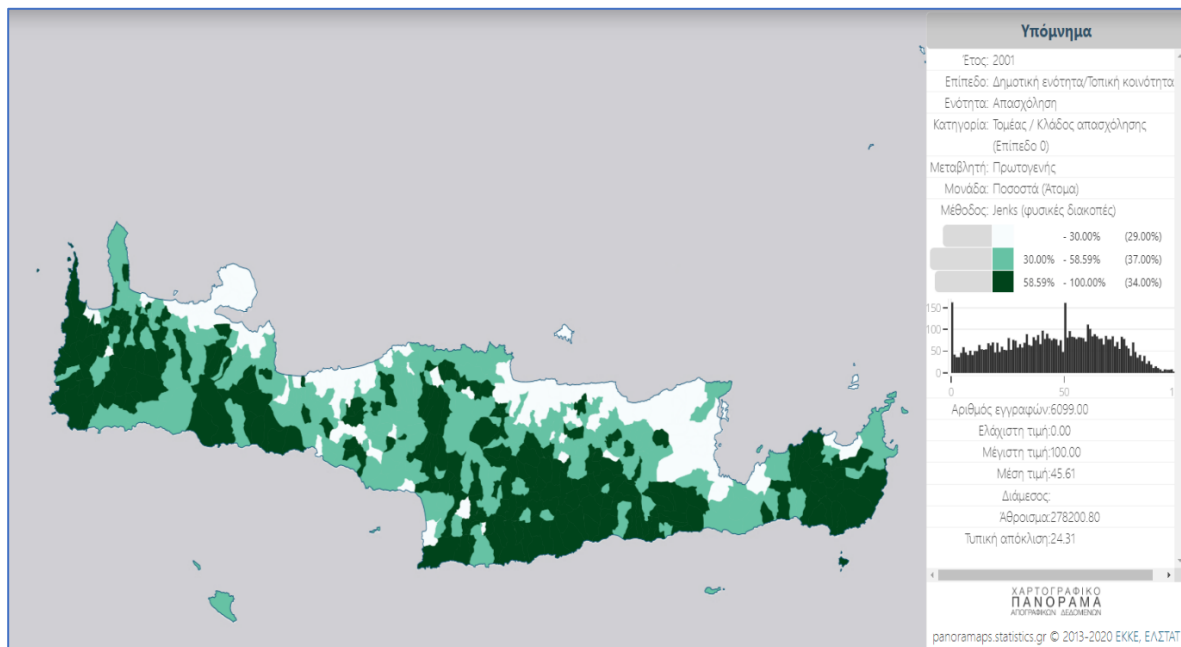
³³ Δεν υπάρχουν δημοσιοποιημένα στοιχεία από την Απογραφή του 2021

ΓΡΑΦΗΜΑ 9. Ποσοστιαία Κατανομή Απασχόλησης κατά παραγωγικό τομέα (2011)

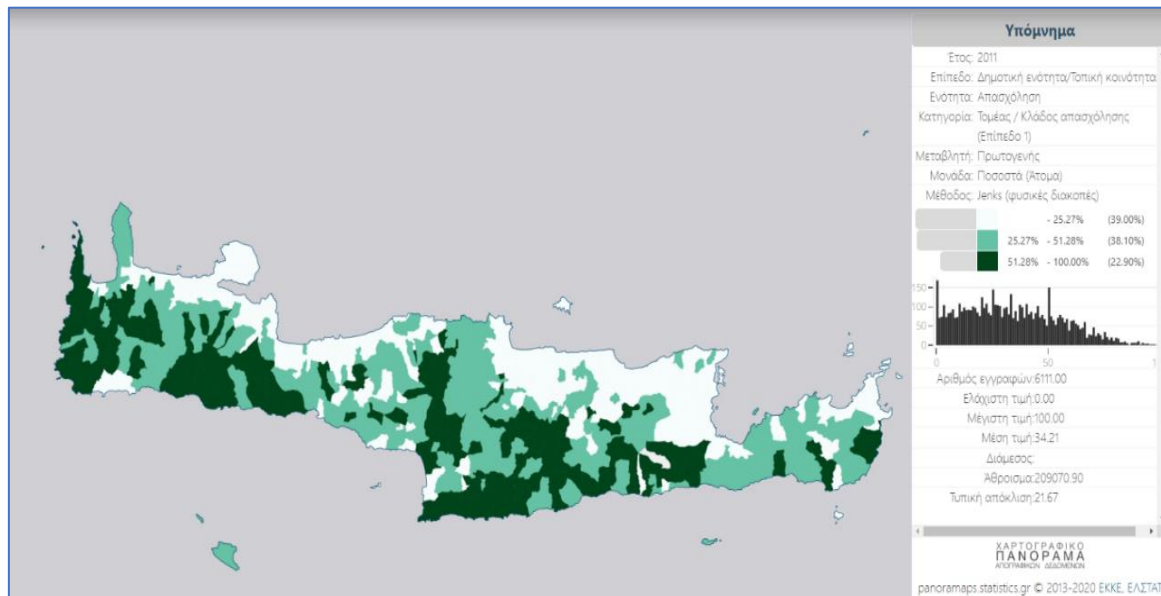

Στο διάστημα 2001-2011 καταγράφεται περεταίρω συρρίκνωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και αύξηση στον τριτογενή, όπως παραστατικά απεικονίζεται στους επόμενους χάρτες.

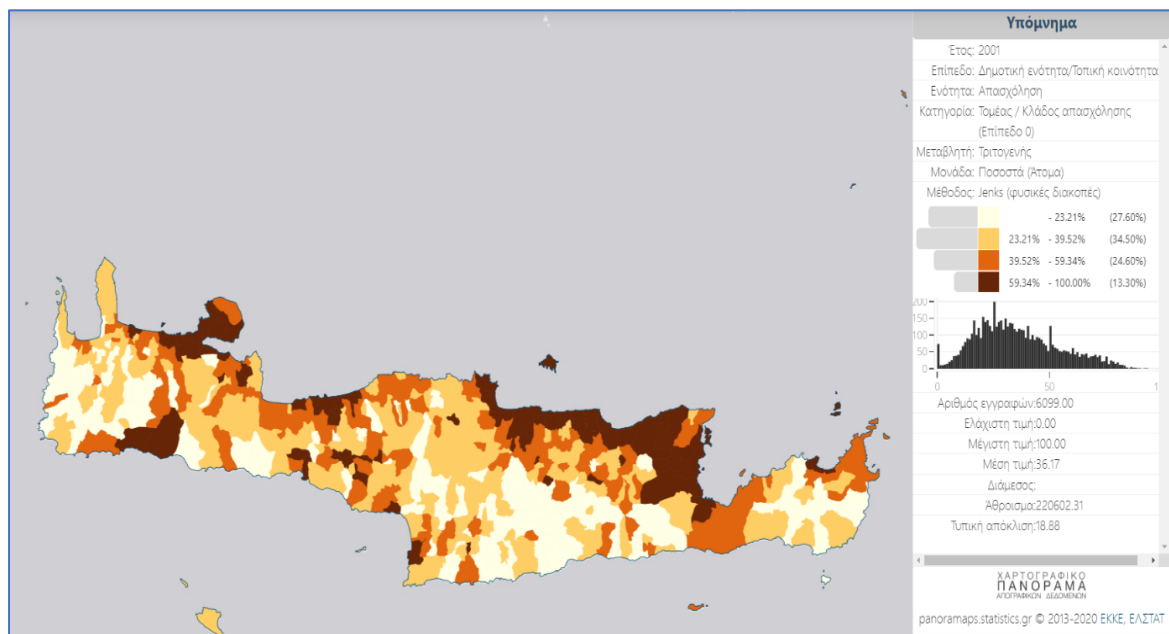
ΧΑΡΤΗΣ 31. Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, 2001. Πηγή: <https://panorama.statistics.gr/>

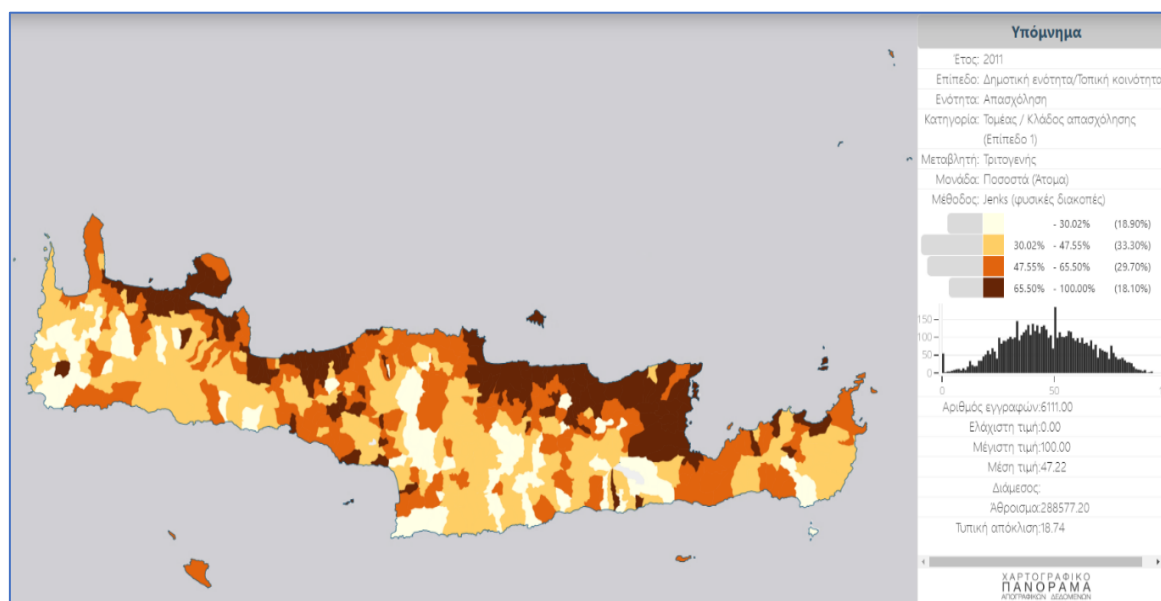
ΧΑΡΤΗΣ 32. Απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, 2011. Πηγή: <https://panorama.statistics.gr/>

ΧΑΡΤΗΣ 33. Απασχόληση στον τριτογενή τομέα, 2001. Πηγή: <https://panorama.statistics.gr/>

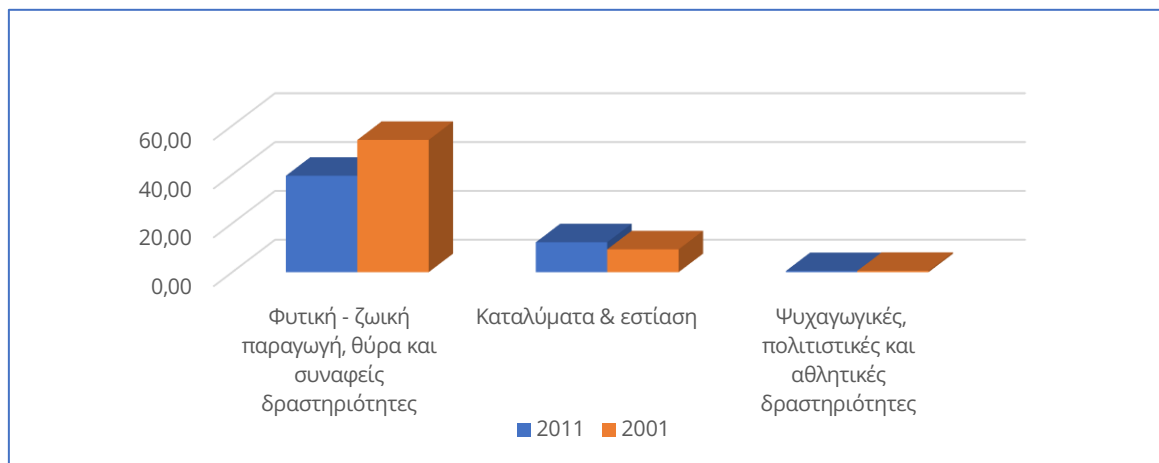

ΧΑΡΤΗΣ 34. Απασχόληση στον τριτογενή τομέα, 2011. Πηγή: <https://panorama.statistics.gr/>

Αναλυτικότερα, η απασχόληση στον κλάδο της φυτικής – ζωικής παραγωγής, θήρα και συναφών δραστηριοτήτων μειώθηκε στο διάστημα 2001-2011 από 54,15% σε 39,47%, ενώ αντίθετα ενδυναμώνεται η απασχόληση στους κλάδους της διαμονής και εστίασης από 9,34% σε 12,25%. Η απασχόληση στον κλάδο των ψυχαγωγικών, πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων μειώθηκε από 0,45% σε 0,52% συνεπεία και της οικονομικής κρίσης.

ΓΡΑΦΗΜΑ 10. Μεταβολή Απασχόλησης 2001-2011

Πηγή: <https://panorama.statistics.gr/>

Συγκεντρωτικά, τα βασικά οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης για το 2011 αποτυπώνονται ως ακολούθως:

Πίνακας: Βασικοί Οικονομικοί Δείκτες

ΔΕΙΚΤΕΣ 2011 ³⁴ & ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ 2001	ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
% Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού στο σύνολο του μόνιμου πληθυσμού	59,6% ↓	43,3% ↑
% Απασχολούμενων σε σχέση με τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό	83,6% ↓	83,6% ↓
% απασχολούμενων πρωτογενή τομέα	39,61%	13,8%
% απασχολούμενων δευτερογενή τομέα	13,85%	16,10%
% απασχολούμενων τριτογενή τομέα	46,54%	70,10%
% απασχολούμενων στη φυτική - ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	39,47% ↓	13,49% ↓
% απασχολούμενων σε καταλύματα & εστίαση	12,25% ↑	15,34% ↑
% απασχολούμενων σε ψυχαγωγικές, πολιτιστικές & αθλητικές δραστηριότητες	0,45% ↓	0,69% ↓

Ως προς το μέγεθος της ανεργίας δεδομένου ότι δεν υπάρχουν δημοσιοποιησιμα στοιχεία σε επίπεδο Δημοτικών Κοινοτήτων από την τελευταία απογραφή πληθυσμού (2021) της ΕΛΣΤΑΤ, οι διαπιστώσεις βασίζονται στις απογραφές πληθυσμού 2001 και 2011.

Ο αριθμός των ανέργων τόσο στην περιοχή παρέμβασης, όσο και συνολικά στην Περιφέρεια Κρήτης αυξάνεται στο διάστημα 2001-2011 ωστόσο, η μεταβολή είναι εντονότερη στην περιοχή παρέμβασης (62% έναντι 59%).

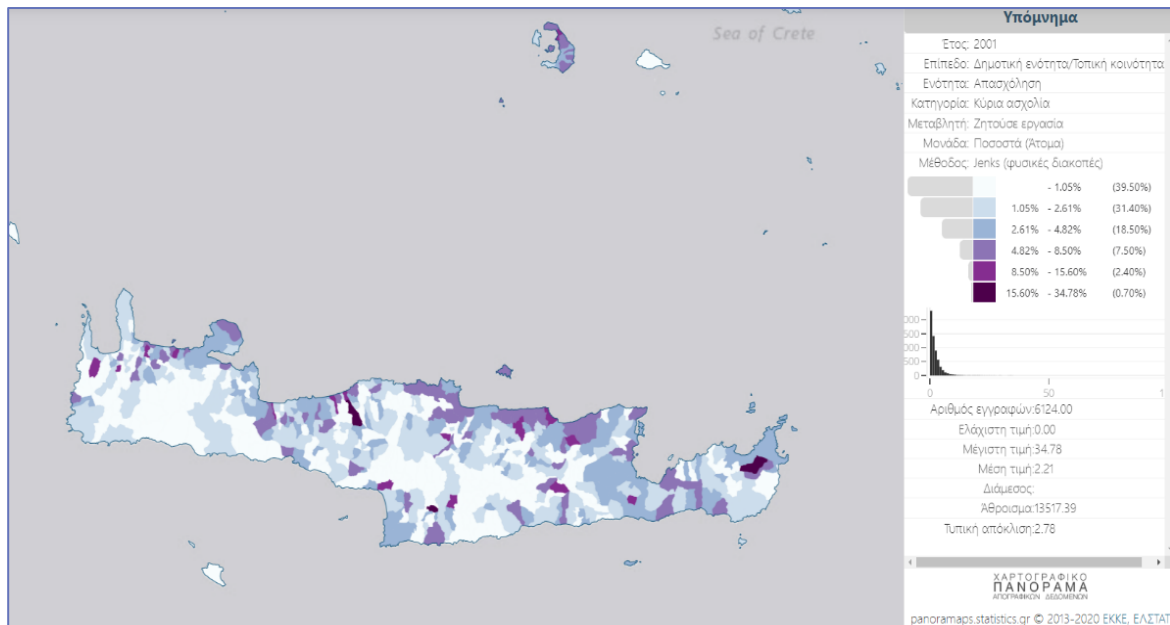
Ειδικότερα, κατά το 2011 ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε σε 94 Δ.Κ. της περιοχής παρέμβασης, μειώθηκε σε 65 Δ.Κ., σε 4 Δ.Κ. δεν υπήρξε μεταβολή, ενώ για τις υπόλοιπες 17 Δ.Κ. που χαρακτηρίζονται από πολύ μικρά ποσοτικά δεδομένα ισχύει το στατιστικό απόρρητο και δεν δημοσιοποιούνται σχετικά αριθμητικά στοιχεία.

Στους χάρτες που ακολουθούν αποτυπώνεται η μεταβολή του ποσοστού των ατόμων που αναζητούσαν εργασία κατά το 2001 και το 2011.

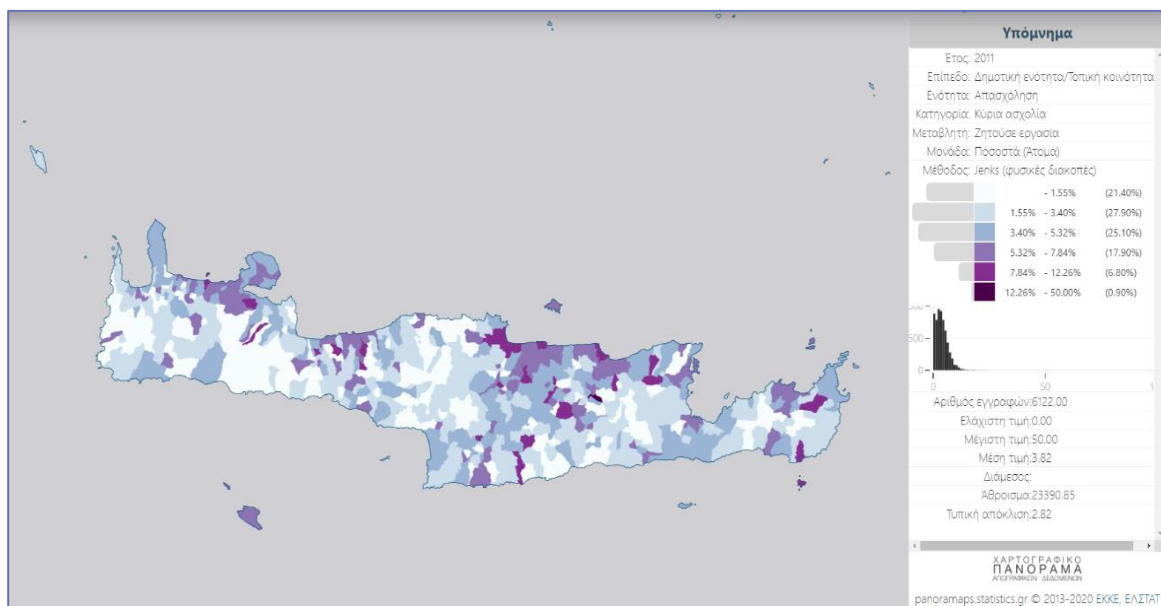
³⁴ Δεν υπάρχουν δημοσιοποιησιμα δεδομένα από την τελευταία απογραφή πληθυσμού (2021) της ΕΛΣΤΑΤ σε επίπεδο Δήμων, Δημοτικών Ενотήτων και Κοινοτήτων

ΧΑΡΤΗΣ 35. Ποσοστό Ατόμων που αναζητούσαν Εργασία το 2001. Πηγή:
<https://panorama.statistics.gr/>

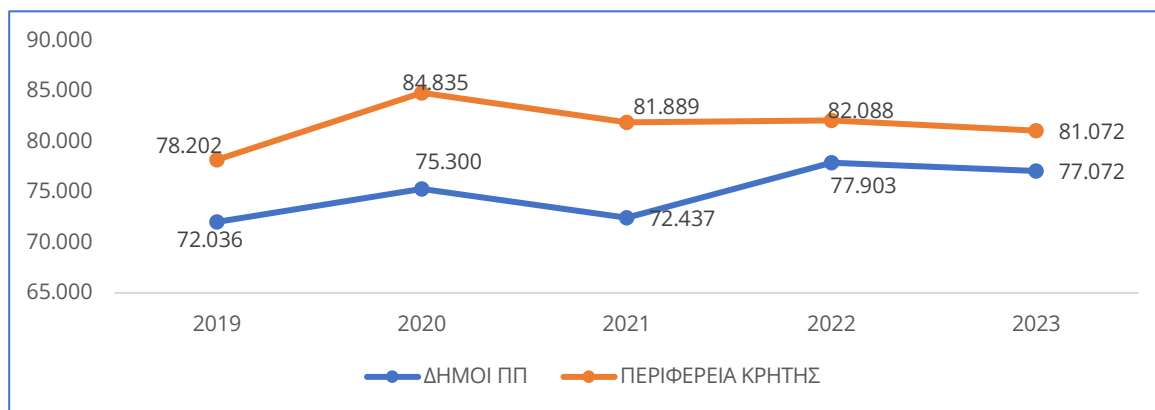
ΧΑΡΤΗΣ 36. Ποσοστό Ατόμων που αναζητούσαν Εργασία το 2011. Πηγή:
<https://panorama.statistics.gr/>

Σχετικά με την εγγεγραμμένη ανεργία, από την ΔΥΠΑ δεν διατίθενται δεδομένα σε επίπεδο Δημοτικής Κοινότητας, αλλά σε επίπεδο Ταχυδρομικού Κώδικα (ΤΚ). Εντούτοις πολλές Δημοτικές Κοινότητες έχουν κοινό ΤΚ με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εξαχθούν ορθά και ασφαλή συμπεράσματα.

Προκειμένου να αποτυπωθεί μια γενικότερη εικόνα της περιοχής παρέμβασης παρουσιάζεται η εγγεγραμμένη ανεργία σε επίπεδο Δήμων³⁵. Στην πενταετία 2019 - 2023 ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων αυξήθηκε τόσο στην περιοχή παρέμβασης, όσο και στην Περιφέρεια Κρήτης. Ωστόσο η ποσοστιαία μεταβολή στην περιοχή παρέμβασης είναι σχεδόν διπλάσια απ' ότι της Περιφέρειας (7%, έναντι 3,7%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 11. Μεταβολή Εγγεγραμμένης Ανεργίας Δεκ. 2019 – Δεκ. 2023

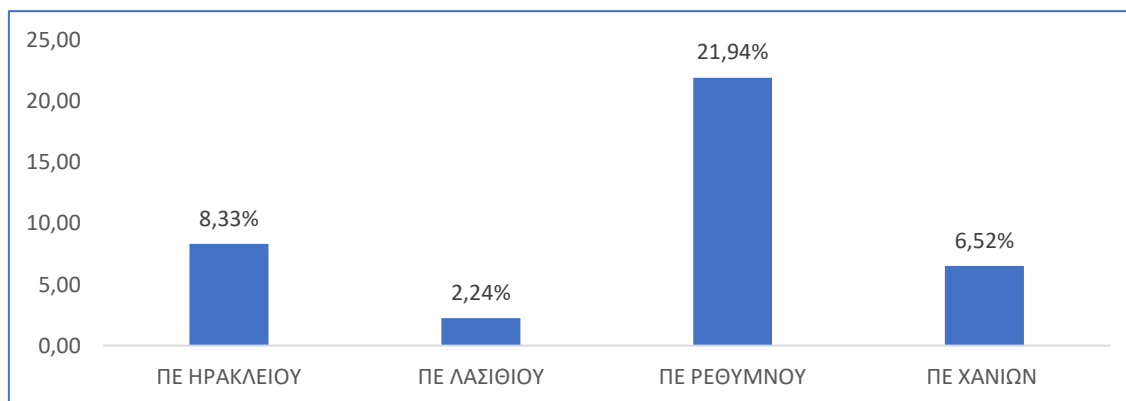

Πηγή: ΔΥΠΑ, Εγγεγραμμένη Ανεργία Δεκέμβριος 2019 – Δεκέμβριος 2023 ανά Δήμο

Επιχειρήσεις

Η επιχειρηματικότητα εμφανίζει ανοδική πορεία την πενταετία 2017-2021 ως προς τον αριθμό των εν λειτουργία νομικών μονάδων. Σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες καταγράφεται θετική ποσοστιαία μεταβολή επιχειρήσεων με την μεγαλύτερη τιμή να εντοπίζεται στην Π.Ε. Ρεθύμνης (21,94%).

ΓΡΑΦΗΜΑ 12. Ποσοστιαία μεταβολή επιχειρήσεων 2017-2021 ανά Περιφερειακή Ενότητα

Ως προς τη χωρική κατανομή των επιχειρήσεων σημειώνεται ότι σχεδόν το ήμισυ συγκεντρώνεται στην Π.Ε. Ηρακλείου (48,97%) και έπεται η Π.Ε. Χανίων (22,41%), ενώ οι Π.Ε. Λασιθίου και Ρεθύμνης έχουν αρκετά μικρότερο ποσοστό επιχειρήσεων (14%).

Σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων 2021 (ΕΛΣΤΑΤ) ως οι πλέον δυναμικοί και εξέχουσας σημασία κλάδοι για την οικονομία αποτελούν ο κλάδος «Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία» όπου δραστηριοποιείται το 60,46% των επιχειρήσεων και ο κλάδος «χονδρικό και λιανικό εμπόριο-

³⁵ Στους Δήμους περιλαμβάνεται το σύνολο των Δημοτικών Κοινοτήτων, όχι μόνο εκείνες που διαμορφώνουν την περιοχή της ΟΧΕ

επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών» με 9,82% επί των συνολικών επιχειρήσεων. Τρίτος κατά σειρά σημαντικότητας κατατάσσεται ο κλάδος «παροχή υπηρεσιών διαμονής και εστίασης» (6,81%) και ακολουθεί ο κλάδος «Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες» (5,23%).

Οι επιχειρήσεις είναι κατά βάση ατομικές, μικρού μεγέθους με χαμηλή ικανότητα απορρόφησης νέων τεχνολογιών και καινοτομιών και με χαμηλό βαθμό συνεργατικής κουλτούρας.

Γ. Κοινωνικά Χαρακτηριστικά / Κοινωνικές και Εκπαιδευτικές Υποδομές

Δομές ηλικιωμένων και άλλων ευάλωτων ομάδων πληθυσμού

Ο δείκτης γήρανσης στην περιοχή παρέμβασης αυξάνεται διαχρονικά, τάση που δεν αναμένεται να ανακοπεί, καθώς εκτιμάται ότι ως το 2035 στην Ελλάδα ο πληθυσμός άνω των 65 ετών θα μεγαθύνεται συνεχώς. Η υψηλή συγκέντρωση ατόμων τρίτης ηλικίας συνεπάγεται αυξημένες ανάγκες σε υποδομές υγείας και πρόνοιας.

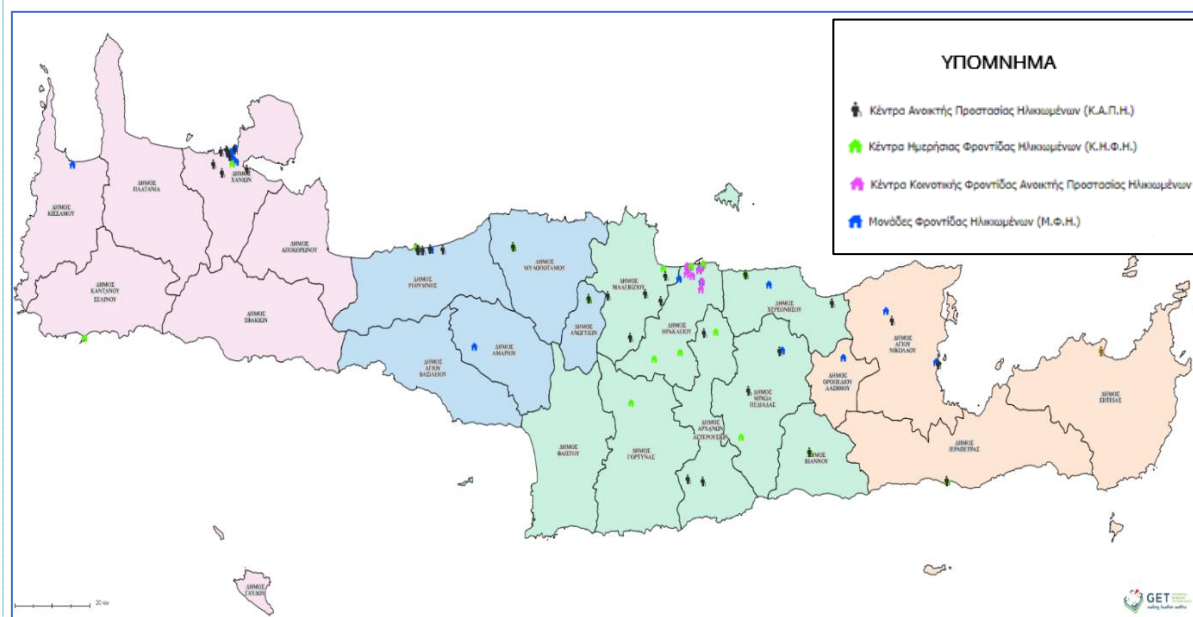
Στην περιοχή παρέμβασης λειτουργούν δομές πρόνοιας για ηλικιωμένους, ήτοι Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.), Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η.), Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων, ενώ Κέντρα Κοινωνικής Φροντίδας Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΕ.ΚΟΙ.Φ. -Α.Π.Η.) καταγράφονται μόνο στην ευρύτερη περιοχή του Ηρακλείου.

Η πλειονότητα των δομών λειτουργεί στα αστικά κέντρα Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Χανίων, ενώ οι ανάγκες στην ενδοχώρα όπου και ο πληθυσμός είναι περισσότερο γερασμένος δεν καλύπτονται ικανοποιητικά.

Μάλιστα, παντελής απουσία δομών ηλικιωμένων εντοπίζεται στους Δήμους Πλατανιά, Σφακίων, Αποκορώνου και Φαιστού, ενώ από μία δομή διαθέτουν οι Δήμοι Σητείας, Καντάνου – Σελίνου, Αμαρίου και Γόρτυνας.

Στον χάρτη που ακολουθεί αποτυπώνεται η χωρική κατανομή των μονάδων πρόνοιας για τους ηλικιωμένους.

ΧΑΡΤΗΣ 37. Μονάδες Πρόνοιας Ηλικιωμένων. Πηγή: GIS Crete

Παράλληλα με τις προαναφερθείσες δομές λειτουργούν επίσης Κέντρα Κοινότητας σε όλη την Κρήτη με εξαίρεση τους Δήμους Καντάνου – Σελίνου, Σφακίων, Αμαρίου, Ανωγείων και Βιάννου όπου οι κάτοικοι δεν έχουν πρόσβαση σε σχετικές υπηρεσίες.

ΧΑΡΤΗΣ 38. Κέντρα Κοινότητας. Πηγή: GIS Crete

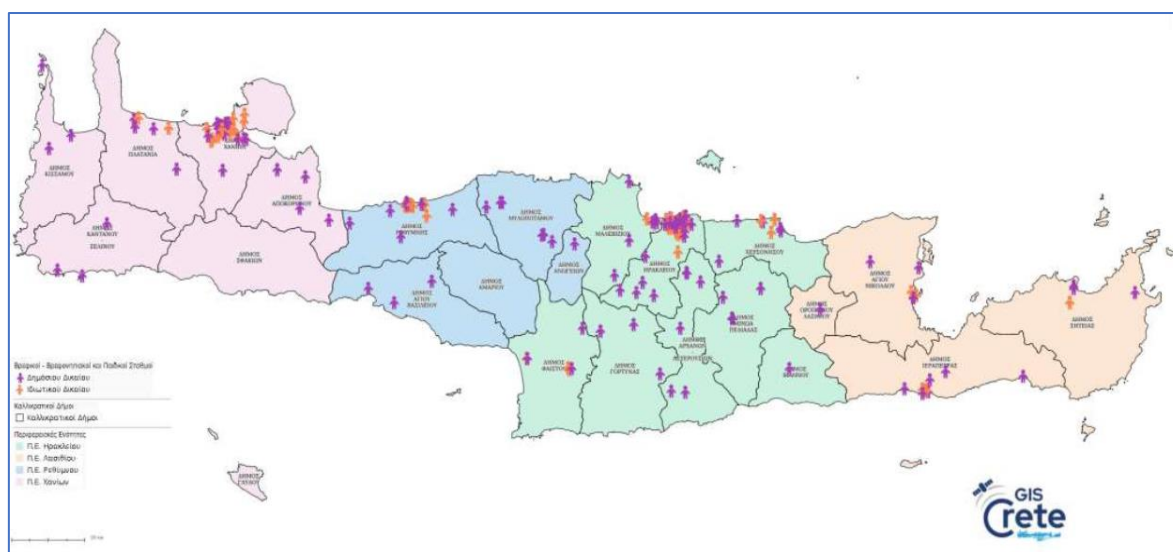
Επίσης καταγράφεται έλλειψη δομών αφενός για άτομα με ψυχικές νόσους και αφετέρου, για κακοποιημένες γυναίκες.

Δομές Παιδικής Φροντίδας

Στην Περιφέρεια Κρήτης λειτουργούν συνολικά 192 Βρεφικοί, Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί, (δημόσιοι και ιδιωτικοί) που στην πλειοψηφία τους (59,4%) είναι δημόσιοι.

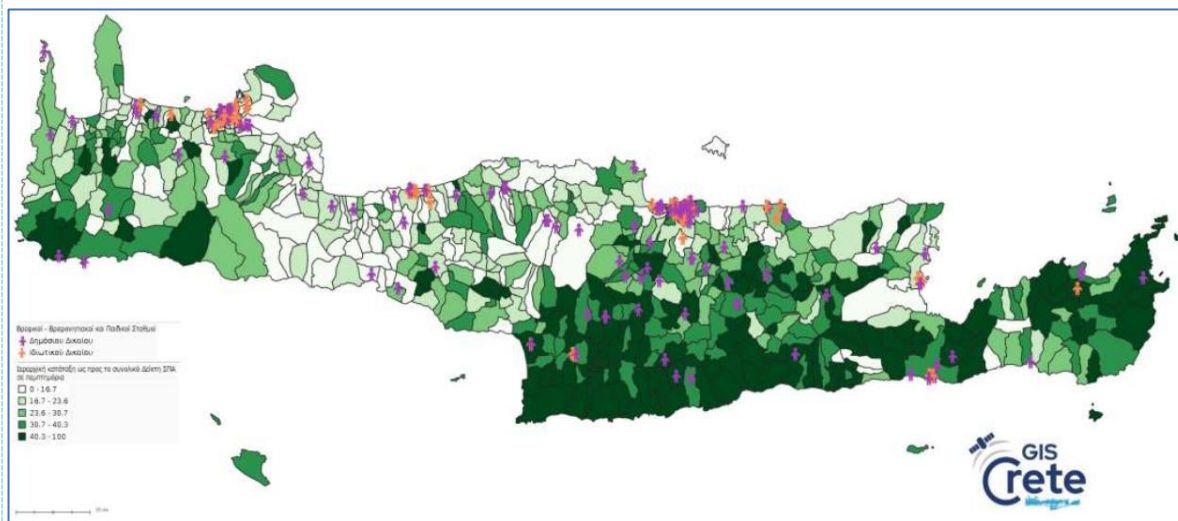
Οι περισσότερες δομές συναντώνται στους μεγάλους πληθυσμιακά Δήμους και οικισμούς. Σημειώνεται ότι στους Δήμους Σφακίων και Αμαρίου δεν λειτουργεί καμία δομή παιδικής φροντίδας.

ΧΑΡΤΗΣ 39. Δημόσιες και ιδιωτικές δομές παιδικής φροντίδας

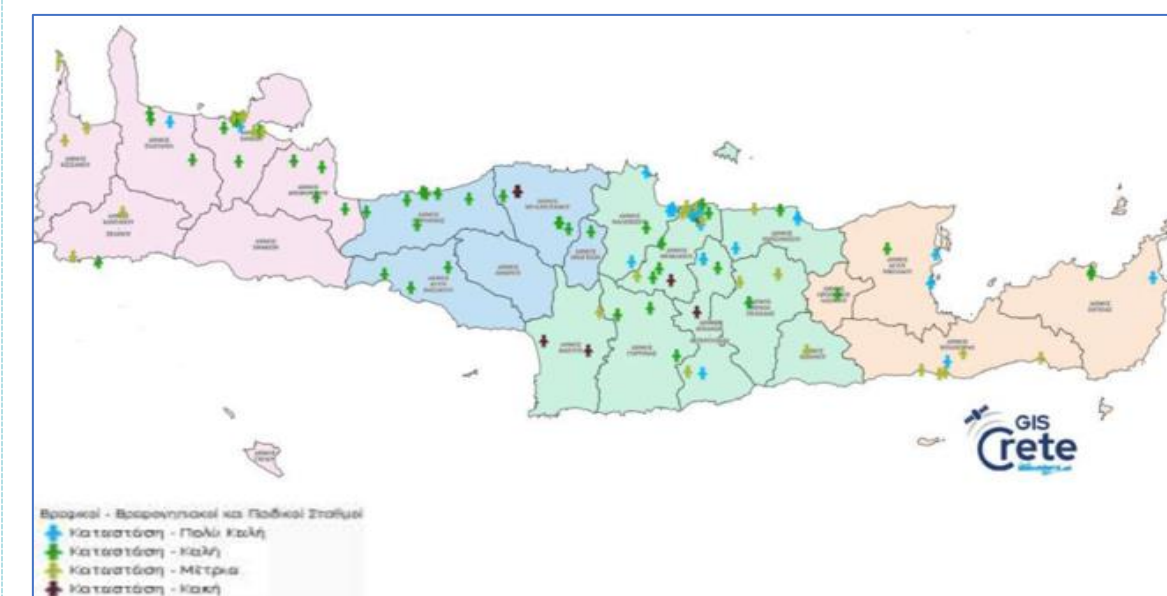
Λαμβάνοντας υπόψη και τον χάρτη με τον δείκτη πολλαπλής αποστέρησης γίνεται αντιληπτή η ανάγκη για υπηρεσίες παιδικής φροντίδας ιδίως σε περιοχές με μεγαλύτερη αποστέρηση όπως στη Βιόσφαιρα Αστερουσίων και στην περιοχή του Γεωπάρκου Σητείας.

ΧΑΡΤΗΣ 40. Χάρτης πολλαπλής αποστέρησης σε σχέση με τις υπάρχουσες δομές παιδικής φροντίδας. Πηγή: ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης, Χαρτογράφηση και εκτίμηση αναγκών σε υποδομές παιδικής φροντίδας στην Περιφέρεια Κρήτης, 2023

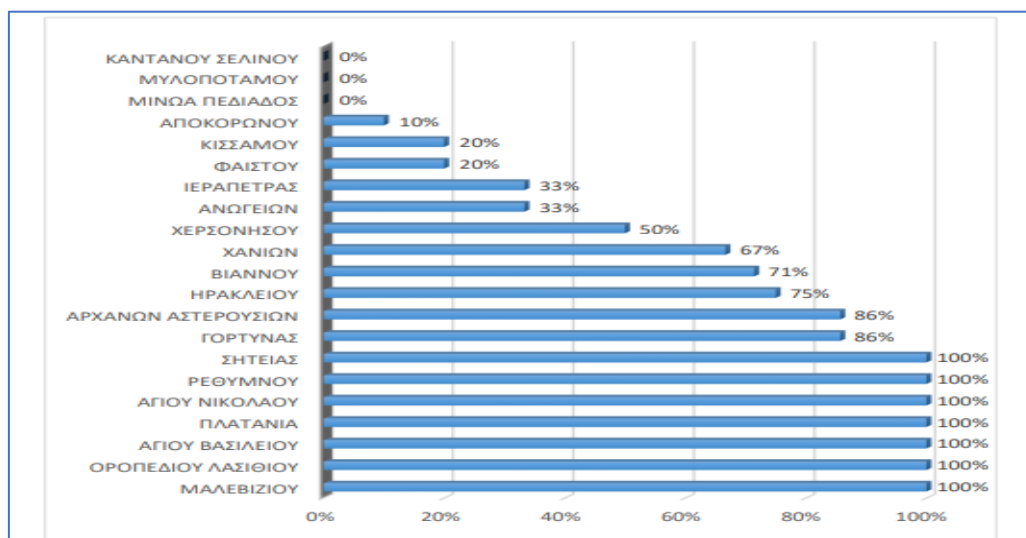
Οι υφιστάμενες δομές παιδικής φροντίδας αντιμετωπίζουν αρκετά κτηριακά ζητήματα. Το 33% των κτηρίων αξιολογείται ως μέτριας κατάστασης, ενώ το 6% ως πολύ κακής κατάστασης. Κτηριακά προβλήματα έχουν οι δομές κυρίως στους Δήμους Φαιστού, Αρχανών - Αστερουσίων και Μυλοποτάμου.

ΧΑΡΤΗΣ 41. Κτηριακής Κατάστασης Βρεφικών, Βρεφονηπιακών και Παιδικών Σταθμών. Πηγή: GIS Crete

Επίσης εντοπίζονται δομές παιδικής φροντίδας με προβλήματα προσβασιμότητας ΑμεΑ. Εντονότερο πρόβλημα καταγράφεται στους Δήμους Ανωγείων, Μυλοποτάμου, Φαιστού, Καντάνου - Σελίνου, Αποκορώνου και Μινώα Πεδιάδος.

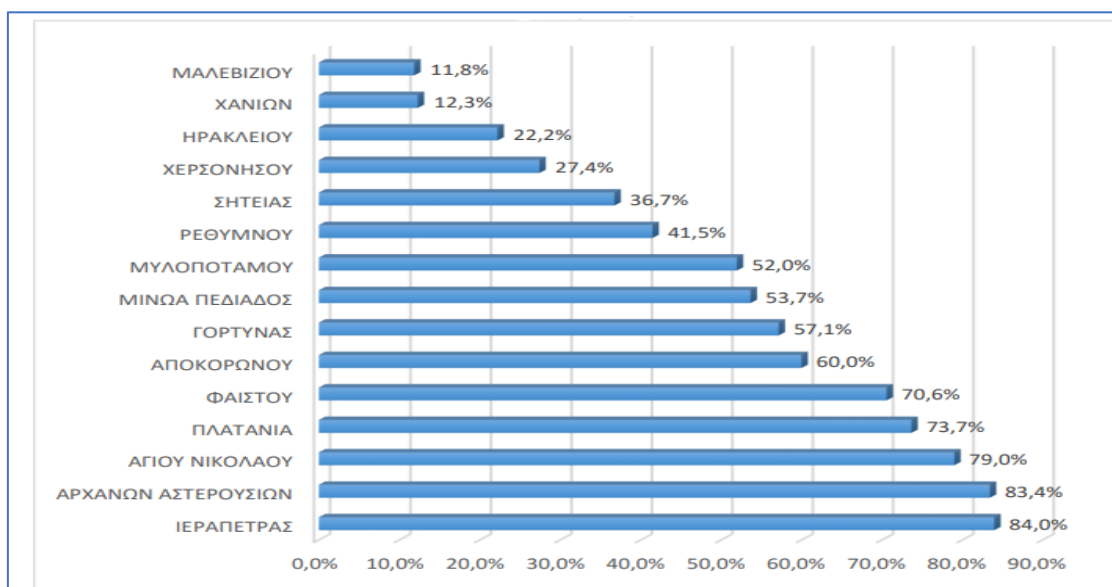
ΓΡΑΦΗΜΑ 13. Ποσοστό Δομών που είναι προσβάσιμες από ΑμεΑ ανά Δήμο

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας στην Περιφέρεια Κρήτης, 2023

Αναφορικά με τις υποδομές φροντίδας βρεφών κάτω των 2,5 ετών διαπιστώνεται εξαιρετικά μεγάλη υστέρηση συνολικά στην Περιφέρεια Κρήτης, καθώς οι αιτήσεις καλύπτονται σε ποσοστό μόλις 31,61%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 14. Ποσοστό κάλυψης αιτήσεων εξυπηρέτησης βρεφών ανά Δήμο

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Χαρτογράφηση των υποδομών παιδικής φροντίδας στην Περιφέρεια Κρήτης, 2023

Πέραν των Δήμων Σφακίων και Αμαρίου που δεν διαθέτουν καμία δομή παιδικής, νηπιακής ή και βρεφικής φροντίδας μια σειρά άλλων δήμων δεν διαθέτουν κατάλληλες δομές για την φιλοξενία βρεφών. Πρόκειται για ορεινές περιοχές με σχετικά μικρό πληθυσμό όπως οι Δήμοι Βιάννου, Ανωγείων και Καντάνου – Σελίνου. Επίσης στην περιοχή παρέμβασης καταγράφεται απουσία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών.

Αναφορικά με τις υποδομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συγκεντρώνονται στις μεγαλύτερες οικιστικές ενότητες, γεγονός που συνεπάγεται μετακινήσεις μαθητών από μικρότερους οικισμούς, των οποίων επίσης η πρόσβαση σε συμπληρωματικές μορφές εκπαίδευσης (φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης, ξένων γλωσσών, κλπ.) είναι εκ των πραγμάτων πιο δύσκολη και ατελής.

Τέλος, υποδομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργούν στα μεγάλα αστικά κέντρα, ήτοι το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο με έδρα το Ηράκλειο και Τμήματα σε Ρέθυμνο, Χανιά, Άγιο Νικόλαο και Σητεία, το Πανεπιστήμιο Κρήτης με Σχολές σε Ηράκλειο και Ρέθυμνο και το Πολυτεχνείο Κρήτης στα Χανιά³⁶.

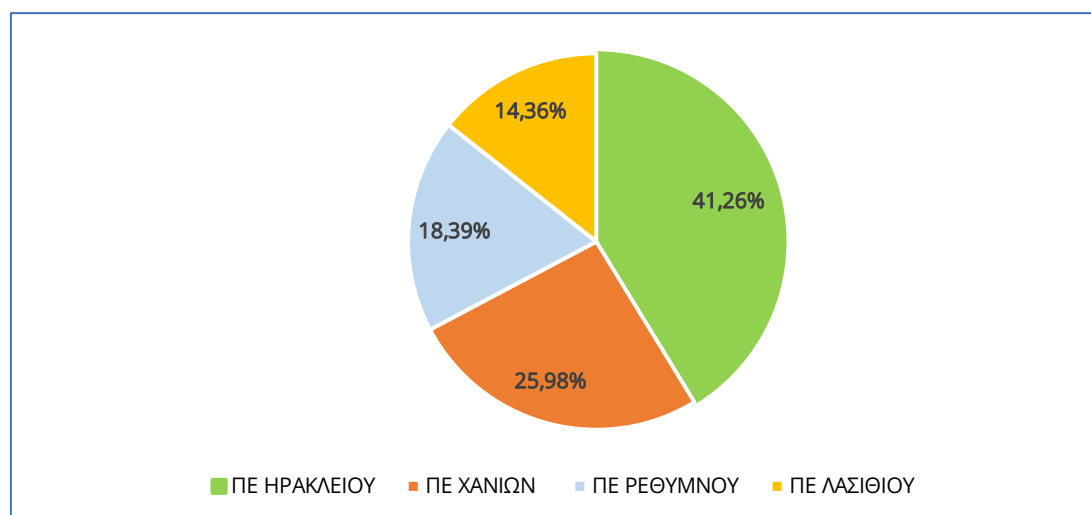
Δ. Τουριστικές υποδομές / Υποδομές πρόσβασης και υποδοχής

Τουριστικά Καταλύματα

Στην Περιφέρεια Κρήτης λειτουργούν 1.650 ξενοδοχειακές μονάδες (2022) με 195.979 κλίνες που αναλογούν στο 22% των κλινών της χώρας και στην πλειονότητά τους (62,31%) αφορούν κλίνες ξενοδοχειακών μονάδων 5 και 4 αστέρων αποτυπώνοντας την υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών διαμονής.

Σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ) μεγαλύτερη συγκέντρωση καταγράφεται στην ΠΕ Ηρακλείου και ακολουθεί η ΠΕ Χανίων, ενώ πολύ μικρότερη είναι η συμμετοχή των ΠΕ Ρεθύμνου και Λασιθίου.

ΓΡΑΦΗΜΑ 15. Ποσοστιαία κατανομή ξενοδοχειακών κλινών (2022)

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Επιπλέον, υπάρχουν 55.758 κλίνες σε ενοικιαζόμενα δωμάτια με το 70% αυτών να βρίσκονται στις ΠΕ Χανίων (36%) και Ηρακλείου (34%) και το υπόλοιπο 30% στις ΠΕ Ρεθύμνου και Λασιθίου (18% και 13% αντίστοιχα).

³⁶ Στα Χανιά λειτουργεί και το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων

Σημειώνεται ότι ο κύριος όγκος των καταλυμάτων και κλινών συγκεντρώνεται στο βόρειο παράκτιο μέτωπο και σε εδραιωμένους τουριστικούς προορισμούς (Ηράκλειο, Χερσόνησος, Μάλια, Σταλίδα, Άγιος Νικόλαος, Ιεράπετρα, Ελούντα, Ρέθυμνο, Χανιά), ενώ ανεπάρκεια καταλυμάτων εντοπίζεται στην ενδοχώρα της Κρήτης η οποία μπορεί να στηρίξει την ανάπτυξη θεματικού /εναλλακτικού τουρισμού δεδομένων των πλούσιων και μοναδικών περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων που διαθέτει.

Ειδικότερα σε ότι αφορά την περιοχή παρέμβασης στο τμήμα που εντάσσεται στην Π.Ε. Ηρακλείου, πέραν των αναπτυγμένων τουριστικών πόλων, περιορισμένα καταλύματα μικρότερης δυναμικότητας, κατά βάση μη κύρια και βραχυχρόνιας μίσθωσης, λειτουργούν στο Ζαρό, το Καλαμάκι, τον Κρουσώνα, την Τύλισο, το Φόδελε, τις Άνω και Κάτω Ασίτες, τις Αρχάνες, τα Καπετανιανά και τον Τσούτσουρα.

Αντίστοιχα στο τμήμα που αφορά στο Γεωπάрко Ψηλορείτη, τα περισσότερα καταλύματα βρίσκονται στο Πάνορμο και το Μπαλί, και ακόμη στην Αξό, τα Ανώγεια, το Πέραμα, το Μελιδόνι, τις Μαργαρίτες, τον Μέρωνα και το Γερακάρι.

Στην Π.Ε. Χανίων τα καταλύματα συγκεντρώνονται κυρίως στη Δημοτική Κοινότητα Χανίων, καθώς και στις Δημοτικές Κοινότητες Χώρας Σφακίων, Ανώπολης, Αγίας Ρουμέλης, Ασκύφου, Σούγιας και Θερύσου.

Τέλος, στο Δήμο Σητείας καταλύματα λειτουργούν στην πόλη της Σητείας, το Μόχλο, το Παλαίκαστρο, τον Γούδουρα, τον Ξηρόκαμπο, την Κάτω Ζάκρο και την Αγία Φωτιά.

Κέντρα εστίασης - Αναψυχής

Σύμφωνα με στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων της ΕΛΣΤΑΤ (2021) στην Περιφέρεια Κρήτης λειτουργούν 6.024 επιχειρήσεις στον κλάδο της εστίασης με μεγαλύτερη συγκέντρωση στις Π.Ε. Ηρακλείου και Χανίων (41%, 29% αντίστοιχα) και ακολουθούν με ισόποση ποσοστιαία κατανομή οι Π.Ε. Λασιθίου και Ρεθύμνου (15% η καθεμία).

Επιχειρήσεις κλάδου εστίασης	
Περιφερειακή Ενότητα	Σύνολο
Ηρακλείου	2.458
Ρεθύμνου	921
Λασιθίου	912
Χανίων	1.733
Σύνολο	6.024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Μητρώο Επιχειρήσεων, Αριθμός μονάδων ανά διψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Ως προς τη χωρική κατανομή των επιχειρήσεων εστίασης η εικόνα είναι ανάλογη του κλάδου των καταλυμάτων. Υπέρμετρη συγκέντρωση επιχειρήσεων καταγράφεται στους έντονα τουριστικά αναπτυγμένους οικισμούς των βορείων παραλίων που γειτνιάζουν με τις έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων, καθώς και σε λίγους οικισμούς των νοτίων παραλίων με αξιόλογη τουριστική κίνηση. Αντίθετα στους οικισμούς της ενδοχώρας παρατηρείται έλλειμμα, γεγονός που λειτουργεί αρνητικά στην επισκεψιμότητά τους. Μάλιστα, στους μικρότερους οικισμούς απουσιάζουν ακόμη και τα καφενεία που συνιστούν τον κατεξοχήν χώρο συνάντησης, κοινωνικής συναναστροφής και αναψυχής στην ύπαιθρο.

Ειδικές Τουριστικές Υποδομές

Η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει πλήθος πεζοπορικών - οικοτουριστικών διαδρομών καθώς και εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών μέσω του Ε4, που συνδέει περιοχές από τη μία άκρη του νησιού στην άλλη, διασχίζοντας όλους τους ορεινούς όγκους (Λευκά Όρη, Βρύσινα, Κέδρο, Ψηλορείτη, Γιούχτα, Δίκτη, Θρυπτή), με αρκετές διακλαδώσεις. Πρόκειται για έναν αξιόλογο δίκτυο πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών, αρκετές από τις οποίες αποτελούν φυσικά μονοπάτια ή χαραγμένες διαδρομές από τοπικές πρωτοβουλίες πολιτιστικών συλλόγων, δήμων, αναπτυξιακών φορέων, κλπ. Οι περισσότερες διέρχονται μέσα από μοναδικής ομορφιάς τοπία και είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας.

Ειδικότερα τέτοιες διαδρομές αφορούν:

- Στο φαράγγι της Σαμαριάς
- Στο Σφακιανό φαράγγι
- Η ανάβαση στον Ψηλορείτη
- Η διαδρομή Ελαφονήσι – Σούγια
- Στο δάσος του Ρούβα
- Η διάσχιση της ορεινής ερήμου στα Λευκά όρη
- Στο φαράγγι του Ίμπρου
- Στο φαράγγι των Νεκρών
- Το μονοπάτι του Κουδουμά
- Στο φαράγγι του Γιούχτα

Επίσης υπάρχουν σαράντα εννιά ποδηλατικές διαδρομές διαφορετικών επιπέδων δυσκολίας μέσω των οποίων μπορεί κανείς να περιηγηθεί και να απολαύσει την Κρητική ύπαιθρο.

Στις ειδικές τουριστικές υποδομές συμπεριλαμβάνονται ακόμη πίστες αεροπτερισμού /αλεξίπτωτου πλავιάς (Οροπέδιο Ομαλού και Ασκύφου), αναρριχητικά πεδία (Καπετανιανά στα Αστερούσια Όρη και Θέρισος στα Χανιά), ορειβατικά καταφύγια (Καταφύγια Καλλέργη, Ταύρης, Βόλκα και Κατσιβέλη στα Λευκά Όρη, καταφύγια Μιγερού, Τουμπωτού Πρίνου και Ξυλόσκαλου στον Ψηλορείτη), ιπποτουριστικές δραστηριότητες (π.χ. Καπετανιανά, Κομός), Κέντρα πληροφόρησης και ενημέρωσης στα Γεωπάρκα Σητείας, Ψηλορείτη, Εθνικού Δρυμού Λευκών Ορέων και στο Καρύδι Σητείας.

Σημειώνεται ότι παρά την πολυποικιλότητα του τοπίου, το μεγάλο εύρος επιλογών και δυνατοτήτων για δραστηριότητες στην ύπαιθρο και τουρισμό εμπειριών, η διάχυση του τουριστικού ρεύματος στην ενδοχώρα δεν είναι η επιθυμητή και τούτο μεταξύ άλλων οφείλεται στο έλλειμμα υποδομών πληροφόρησης επισκεπτών σε κεντροβαρικά σημεία. Η απουσία σχετικών υποδομών ως σήμερα έγκειται στην δυσκολία επίλυσης του κρίσιμου ζητήματος της λειτουργίας και βιωσιμότητας τους.

Μεταφορικές Υποδομές

Α. Οδικό δίκτυο

Σε γενικές γραμμές, το οδικό δίκτυο είναι περισσότερο ανεπτυγμένο στο βόρειο και κεντρικό τμήμα της Κρήτης – παρά τις ελλείψεις και τα προβλήματα, ενώ υστερεί στις ορεινές και αγροτικές περιοχές όπου τίθενται έντονα το ζήτημα της εύκολης προσβασιμότητας και της οδικής ασφάλειας. Επιπλέον, καταγράφεται ανεπαρκής πρόσβαση και ελλιπή δίκτυο σήμανσης σε σημαντικούς περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόλους, πόρους και σημεία ενδιαφέροντος της περιοχής παρέμβασης.

Β. Λιμάνια & αεροδρόμια

Η Κρήτη συνολικά εξυπηρετείται από τις κύριες πύλες εισόδου – εξόδου του νησιού, ήτοι τους λιμένες και αερολιμένες όπως αποτυπώνονται στον επόμενο χάρτη.

ΧΑΡΤΗΣ 42. Λιμένες και Αεροδρόμια. Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2022, Δεκέμβριος 2023

Πέραν των παραπάνω, λειτουργούν και άλλες λιμενικές υποδομές μέσω των οποίων επιτυγχάνεται διάχυση επισκεπτών, ήτοι:

- το λιμάνι του Ρεθύμνου που μεικτής χρήσης με το δυτικό τμήμα να εξυπηρετεί κυρίως την εμπορική κίνηση ενώ το ανατολικό τμήμα εξυπηρετεί κρουαζιερόπλοια και επιβατικά οχηματαγωγά πλοία.
- το λιμάνι της Σητείας, με δρομολόγια προς Κυκλάδες, Δωδεκάνησα και Πειραιά και με δυνατότητα υποδοχής κρουαζιερόπλοιων,
- το λιμάνι της Σούγιας που εξυπηρετεί κυρίως ψαροκάικα ενώ παράλληλα συνδέεται ακτοπλοϊκά με τα Σφακιά, την Αγία Ρουμελή, την Παλαιόχωρα και τη Γαύδο.
- το λιμάνι του Λουτρού, όπου πραγματοποιούνται δρομολόγια από την χώρα των Σφακιών, την Αγία Ρούμελη, την Παλαιόχωρα,
- το λιμάνι της Αγίας Ρούμελης όπου πραγματοποιούνται δρομολόγια προς το Λουτρό, τη Χώρα των Σφακιών, την Σούγια και την Παλαιόχωρα,
- το λιμάνι της Παλαιόχωρας είναι κατάλληλο για μικρά αλιευτικά και σκάφη αναψυχής. Καράβια αναχωρούν από την Παλαιόχωρα για τη Σούγια, την Αγία Ρούμελη, τα Σφακιά και τη Γαύδο.

Ε. Χωροταξικός - Πολεοδομικός σχεδιασμός

Τμήματα της περιοχής παρέμβασης της ΟΧΕ περιλαμβάνονται σε:

- ✓ περιοχές με «φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου»
- ✓ χωρικές ενότητες Τοπίων Ιδιαίτερης Σημασίας
- ✓ ζώνες ελέγχου οικιστικής/τουριστικής ανάπτυξης, ποιοτικής/περιβαλλοντικής αναβάθμισης, ανάπτυξης και προστασίας/ ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων
- ✓ ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης/οργάνωσης πολυδραστηριοτήτων και ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους

Ειδικότερα, σύμφωνα με το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο της Περιφέρειας Κρήτης προσδιορίζονται περιοχές με «φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου» οι οποίες ενοποιούν τις περιλαμβανόμενες στο δίκτυο «NATURA 2000» περιοχές και μεμονωμένα στοιχεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος συγκροτώντας ενιαίο δίκτυο σε μεγάλες χωρικές ενότητες.

Ειδικότερα:

Π.Ε. Ηρακλείου

(α) ενιαία ζώνη στο νότο, από ανατολικά προς δυτικά, αρχίζοντας από τις παρυφές της Δίκτης, συνεχίζοντας προς τα Αστερούσια, έως και την Φαιστό και προς βόρεια, έως τις ανατολικές παρυφές του Ψηλορείτη και

(β) μικρότερη ζώνη στα βόρεια, που ενσωματώνει τον Γιούχτα, την Κνωσό και το ιστορικό - μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ηρακλείου, καθώς και τις νήσους Δία και Ν. Παξιμάδια.

Π.Ε. Λασιθίου

(α) ενιαία ζώνη στα ανατολικά, αρχίζοντας από τα Περιβολάκια και τον Άγιο Γεώργιο έως και βόρεια στο ακρωτήριο Σίδερο και τους Διονυσάδες και

(β) εκτεταμένη ζώνη, από νότο προς βορρά, αρχίζοντας από τον Κουτσουρά, προς την Παχιά Άμμο, τον Άγιο Νικόλα ως τη Μίλατο και προς τα δυτικά, στην περιοχή της Κριτσάς έως τον ορεινό όγκο της Δίκτης.

Περιλαμβάνονται επίσης οι νήσοι Χρυσή, Κουφονήσι, Ψείρα και Άγιοι Πάντες.

Π.Ε. Ρεθύμνης

ενιαία εκτεταμένη ζώνη, από ανατολικά, στις πλαγιές της Ίδης, από τα Ανώγεια και την Λοχριά, έως και την περιοχή του Μαρουλά και από νότια προς βόρεια, από το Σπήλι έως το Πέραμα, ενσωματώνοντας και το ιστορικό - μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ρεθύμνου.

Π.Ε. Χανίων

(α) ζώνη στα ανατολικά, από τον Καβρό έως τα Άπτερα,

(β) εκτεταμένη ζώνη από το Ακρωτήριο προς τα Χανιά και την παραλία έως τη Γραμβούσα και προς τον νότο έως την Παλαιόχωρα, ενσωματώνοντας και τα Λευκά Όρη,

(γ) ζώνη στα νοτιοδυτικά, από την Ελαφώνησο έως και την ευρύτερη περιοχή του Έλους και

(δ) οι νήσοι Γαύδος, Γαυδοπούλα και Άγιοι Θεόδωροι.

Στο εσωτερικό των παραπάνω περιοχών συναντώνται σημαντικά μεμονωμένα στοιχεία φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και τοπίου, όπως αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία και μνημειακά αστικά κέντρα, αρχαία θέατρα, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, αισθητικά δάση, παραδοσιακοί οικισμοί, περιοχές NATURA 2000, γεωπάρκα και τοπόσημα διεθνούς και εθνικού ενδιαφέροντος, νοούμενα ως στοιχεία του δικτύου Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος της Κρήτης, διεθνούς, εθνικής, και περιφερειακής σημασίας.

Σε εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης για το Τοπίο, εντοπίζονται οι ακόλουθες εννέα χωρικές ενότητες «τοπία ιδιαίτερης σημασίας» εντός του ενιαίου δικτύου των «περιοχών με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου»:

- ΠΕ Λασιθίου - Ενότητα 1 / Ανατολικές ακτές,
- ΠΕ Λασιθίου και ΒΑ Νομού Ηρακλείου - Ενότητα 2 / Κόλπος Μιραμπέλλου και ευρύτερη περιβάλλουσα περιοχή,
- ΠΕ Ηρακλείου - Ενότητα 3 / Ηράκλειο - Δίας - Κνωσός - Γιούχτας,
- ΠΕ Ηρακλείου - Ενότητα 4 / Αστερούσια - Γόρτυνα,
- ΠΕ Ρεθύμνης - Ενότητα 5 / Ρέθυμνο και περιβάλλουσα περιοχή,
- ΠΕ Ρεθύμνης - Ενότητα 6 / Μυλοπόταμος - Ίδη,
- ΠΕ Χανίων - Ενότητα 7 / Χανιά - Ακρωτήριο - Βάμμος,
- ΠΕ Χανίων - Ενότητα 8 / Δυτικές ακτές, έως Ακρωτήριο Κριός και
- ΠΕ Χανίων / Ρεθύμνης - Ενότητα 9 / Νότιες ακτές, έως Φραγκοκάστελο

Ως παράκτιες ζώνες ελέγχου οικιστικής/τουριστικής ανάπτυξης και ποιοτικής/ περιβαλλοντικής αναβάθμισης ορίζονται οι ζώνες: (1) από Καλυβιανή έως Ναυπήγεια περί το Καστέλι, (2) στην ευρύτερη περιοχή του Μόχλου Σητείας, (3) από Διόνυσσο έως Παπαδόκαμπο περί την Σητεία, (4) από

Ασπρόλιθο Γούδουρα έως και Βάτο Μύρτου περί την Ιεράπετρα, (5) από Μάταλα έως Φραγκοκάστελο, στη νότια ακτή των Π.Ε. Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Χανίων και (6) από Αγία Κυριακή έως και Ανύδρου, ανατολικά της Παλαιόχωρας.

Ως παράκτιες ζώνες ήπιας οικιστικής/τουριστικής ανάπτυξης, ποιοτικής/περιβαλλοντικής αναβάθμισης και προστασίας/ ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων προσδιορίζονται οι ζώνες της ανατολικής και δυτικής ακτής του νησιού, καθώς και η ζώνη στην ευρύτερη περιοχή της Σούγιας Χανίων, δεδομένου ότι διαθέτουν προϋποθέσεις ανάδειξης του τοπίου και των πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Ως ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης/ οργάνωσης πολυδραστηριοτήτων και ανάδειξης πολιτιστικών και φυσικών πόρων στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους ορίζονται οι περιοχές:

- ✓ Στην Π.Ε. Λασιθίου: (1) ανατολικά της Σητείας και δυτικά του Παλαίκαστρου, (2) περί την Ζίρρο, τον Χανδρά, τον Άγιο Γεώργιο, το Κατσιδώνι, την Επισκοπή (3) περί το Ορεινό, Καβούσι, (4) περί την Κριτσά, τον Κρούστα – την Πρίνα και (5) περί τις Μάλες, στις ΝΑ παρυφές της Δίκτης
- ✓ Στην Π.Ε. Ηρακλείου: (1) στις ΝΑ παρυφές του Ψηλορείτη, από Φανερωμένη έως Κρουσώνα, (2) στα Αστερούσια, από τον Λέντα έως τις Τρεις Εκκλησιές (3) στα Αστερούσια, περί τον Τσούτσουρα και (4) περί την Άνω Βιάννο, στις ΝΔ παρυφές της Δίκτης,
- ✓ Στην Π.Ε. Ρεθύμνης: (1) από Σπήλι έως Γερακάρι, Βαθιακό και Φουρφουρά, στον Κέδρο και στις ΝΔ πλαγιές του Ψηλορείτη, (2) από Μονή Αρκαδίου έως Ανώγεια, στις ΒΔ παρυφές του Ψηλορείτη και (3) στους ημιορεινούς όγκους από Επισκοπή έως Σελιά με ενσωματωμένο πλήθος κηρυγμένων παραδοσιακών οικισμών και στον ορεινό όγκο Ασή Γωνιά, Καλλικράτη, Μυριοκέφαλα,
- ✓ Στην Π.Ε. Χανίων: (1) στις ανατολικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σφακιά έως και δυτικά του διδύμου Βάμμος - Βρύσες, στις βόρειες από Θέρισο και Κεραμιά και στις δυτικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σούγια -Οροπέδιο Ομαλού έως και Μεσκλά, (2) στους ορεινούς όγκους της Κισσάμου, στην ευρύτερη περιοχή Έλος, Βλάτος, Σηρικάρι και (3) της νήσου Γαύδου.

Στις παραπάνω ζώνες προωθείται η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού με στόχο την επέκταση της τουριστικής περιόδου και τη μείωση των εντάσεων που ασκούνται στον παράκτιο χώρο από την σημερινή μορφή ανάπτυξης κυρίως των τουριστικών δραστηριοτήτων.

ΣΤ. Παρεμβάσεις – προγράμματα που υλοποιήθηκαν στην περιοχή παρέμβασης

Στην Περιοχή Παρέμβασης αξιοποιούνται από τους Δήμους και από άλλους φορείς τοπικής ανάπτυξης πόροι διαφόρων χρηματοδοτικών πηγών τόσο κατά την παρούσα, όσο και κατά τη διάρκεια προηγούμενων Προγραμματικών Περιόδων για την υλοποίηση έργων και δράσεων ζωτικής σημασίας.

Στον πίνακα³⁷ «Παρεμβάσεις – προγράμματα που υλοποιήθηκαν/υλοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης» ο οποίος επισυνάπτεται στο παράρτημα, αποτυπώνονται έργα και δράσεις που έχουν υλοποιηθεί/ή και είναι σε εξέλιξη και αφορούν κυρίως κατηγορίες παρεμβάσεων όπως:

- Εφαρμογές ΤΠΕ
- Παρεμβάσεις τοπικού οδικού δικτύου, βελτίωση προσβασιμότητας και οδικής ασφάλειας
- Αναπλάσεις οικισμών - κοινόχρηστων χώρων
- Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικού και περιβαλλοντικού αποθέματος
- Προβολή φυσικών και πολιτισμικών πόρων
- Ενημέρωση-ευαισθητοποίηση

³⁷ Ο πίνακας περιλαμβάνει έργα/δράσεις μόνο για τους Δήμους της Περιοχής Παρέμβασης που ανταποκρίθηκαν στο σχετικό αίτημα παραχώρησης δεδομένων.

2.2 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

α. Οικονομικές προκλήσεις

Οικονομικές προκλήσεις για την περιοχή παρέμβασης αποτελούν:

- Η ενδυνάμωση και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας με τη διασύνδεση των τομέων τουρισμού – πολιτισμού – περιβάλλοντος και αγροδιατροφής στο πλαίσιο ανάπτυξης θεματικού/εναλλακτικού τουρισμού με ζητούμενο τη συγκράτηση του πληθυσμού.
- Η προσαρμογή των επιχειρήσεων στην καινοτομία και την ψηφιακή μετάβαση (ψηφιακός μετασχηματισμός) σε σύνδεση με την στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης (ευφυής τουρισμός, πολιτισμός - e-tourism / e-culture, βιώσιμη αγροδιατροφή).
- Η αξιοποίηση του συνεργατικού θεσμού και των δικτύσεων στην κατεύθυνση επίτευξης οικονομιών κλίμακας, βελτίωσης της παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας, ποιότητας και εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, των προϊόντων και υπηρεσιών τους.
- Η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης και η δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης εκτός αγροτικού τομέα.

β. Κοινωνικές προκλήσεις

Κοινωνικές προκλήσεις για την περιοχή παρέμβασης αποτελούν:

- Η αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της αρνητικής δημογραφικής εικόνας.
- Η ενδυνάμωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε θεματικά πεδία αιχμής και η καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού στο πλαίσιο των αυξημένων απαιτήσεων της αγοράς εργασίας και των προκλήσεων για πράσινη, καινοτόμα και έξυπνη ανάπτυξη.
- Η εξασφάλιση αστικών συνθηκών διαβίωσης, η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η ισότιμη πρόσβαση σε επαρκείς και ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης.
- Η ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών και η ανάπτυξη του εθελοντισμού και της συνεργασίας.

γ. Περιβαλλοντικές προκλήσεις και προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής

Περιβαλλοντικές προκλήσεις για την περιοχή παρέμβασης αποτελούν:

- Η προστασία της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων.
- Η ανάσχεση της ερημοποίησης.
- Η ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων και των αποβλήτων.
- Η υπερβόσκηση.
- Το νερό
- Η θωράκιση από φυσικές καταστροφές λόγω της κλιματικής αλλαγής (δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες).
- Η αξιοποίηση του brand «UNESCO» ως μέσο προβολής και δικτύωσης των μοναδικών φυσικών πόρων, τοπίων και περιοχών.

δ. Προκλήσεις του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των υποδομών καθώς και της χωροταξικής – πολεοδομικής οργάνωσης

Βασικές προκλήσεις στους τομείς του **φυσικού, πολιτιστικού** περιβάλλοντος, των **υποδομών** και της **χωροταξικής – πολεοδομικής** οργάνωσης αποτελούν:

- Η διασύνδεση των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων μεταξύ τους αλλά και με άλλους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους.
- Η θωράκιση των μνημείων και των υποδομών στις φυσικές καταστροφές και την κλιματική αλλαγή.
- Η ενίσχυση της προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας χωρίς αποκλεισμούς σε περιοχές πολιτιστικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος.
- Η βελτίωση της λειτουργικότητας και ελκυστικότητας της περιοχής και η αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας.
- Η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων και των Περιοχών UNESCO.

Συμπεράσματα

Οικονομικό περιβάλλον

Η οικονομία της περιοχής παρέμβασης ακολουθεί τις τάσεις και τα χαρακτηριστικά του οικονομικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Κρήτης που σκιαγραφείται αφενός από τη συνεχή συρρίκνωση και αποδυνάμωση του πρωτογενή τομέα και τα χρόνια διαρθρωτικά του προβλήματα, αλλά και τα πλούσια, ποιοτικά αγρο-διατροφικά προϊόντα και αφετέρου, από την υψηλή εξάρτηση του εισοδήματος και της απασχόλησης από τον τριτογενή τομέα και δη από τον τουρισμό (επικρατεί το μοντέλο του μαζικού τουρισμού)³⁸. Το οικονομικό αποτύπωμα του τουρισμού συγκεντρώνεται όπως άλλωστε η τουριστική κίνηση και οι διανυκτερεύσεις κατά βάση στα βόρεια παράλια με ανάλογες συνέπειες στη φέρουσα ικανότητα των συγκεκριμένων περιοχών, στο μονοδιάστατο χαρακτήρα του προσφερόμενου προϊόντος και στην εποχικότητα των αφίξεων. Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν την ανάγκη εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και της διάχυσης των τουριστικών ροών στην ενδοχώρα για την αποσυμφόρηση του βόρειου παράκτιου μετώπου.

Ως προς την επιχειρηματικότητα, απαντώνται κατά βάση επιχειρηματικές μονάδες οικογενειακού χαρακτήρα, μικρού μεγέθους, με έντονη εσωστρέφεια και υστέρηση στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, με έλλειμα συνεργατικής κουλτούρας και με δυναμικό χαμηλής δυναμικής και εξειδίκευσης.

Κοινωνικό περιβάλλον

Η περιοχή -σχεδόν στο σύνολό της- εμφανίζει δυσμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά, με πληθυσμιακή αποδυνάμωση και ερήμωση ιδίως των μικρών και απομακρυσμένων οικισμών, διαρροή νεανικού πληθυσμού, υψηλούς δείκτες γήρανσης και εξάρτησης, ανθρώπινο δυναμικό χαμηλού μορφωτικού επιπέδου / δεξιοτήτων και ψηφιακά αναλφάβητο. Σημαντικά κοινωνικά ζητήματα αποτελούν η φτώχεια και η αποστέρηση σε πλήθος οικισμών, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και η αυξημένη ανεργία που κατά βάση πλήττει τους νέους, τις γυναίκες και τα άτομα με χαμηλά προσόντα.

³⁸ Η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης το 2022 ανήλθε σε 51% την ίδια στιγμή που σε επίπεδο χώρας ήταν 11,5%.

Η έλλειψη βασικών υποδομών σε τοπικό επίπεδο (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, ψυχαγωγία) συγκρατούν σε χαμηλά επίπεδα τις συνθήκες διαβίωσης αποτελώντας ουσιαστικά αντικίνητρο στην συγκράτηση αλλά και την προσέλκυση κατοίκων.

Επίσης, οι ελλειπείς υποδομές βρεφικής και παιδικής φροντίδας αλλά και φροντίδας ηλικιωμένων και άλλων ευάλωτων ομάδων αποτελούν εμπόδιο στην ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας, καθώς κατά κανόνα οι γυναίκες αναλαμβάνουν το ρόλο φροντιστή σε εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας με συνέπεια να δυσκολεύει η εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Φυσικό Περιβάλλον

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει πλούσια βιοποικιλότητα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ παρουσιάζει και υψηλό ενδημισμό κυρίως σε ό,τι αφορά στα ασπόνδυλα είδη. Η γεωποικιλότητα αναδεικνύεται ως καθοριστικός και κρίσιμος παράγοντας αναγνώρισης των περιοχών UNESCO της Κρήτης σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια κλίμακα, ως τόπων με ιδιαίτερη αξία, γεωλογική και πολιτιστική. Παρόλα αυτά, αντιμετωπίζει μία σειρά από προκλήσεις. Πιο ειδικά: η περιοχή των Αστερουσίων αντιμετωπίζει υδατική ανεπάρκεια, ενώ η υπερβόσκηση, η δημογραφική συρρίκνωση και ο εντοπισμός μικροπλαστικών στο Γεωπάρκο Ψηλορείτη αποτελεί κρίσιμο παράγοντα διατήρησης της βιοποικιλότητας και του ανθρώπινου παράγοντα αντίστοιχα. Η εκτεταμένη εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο Γεωπάρκο Σητείας και η υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας στο φαράγγι τη Σαμαριάς λόγω μεγάλου όγκου επισκεπτών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, αποτελούν σημαντικές προκλήσεις που χρήζουν αντιμετώπισης.

Παράλληλα, η Κρήτη βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα σεισμογενή περιοχή που την καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτη.

Πολιτιστικό Περιβάλλον

Τα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα μοιράζονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία συγκροτούν και τη βάση της σειριακής εγγραφής στον κατάλογο της πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, ως εξής:

Τα περισσότερα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα μοιράζονται τα παρακάτω κοινά χαρακτηριστικά	
Σημαντικές πληροφορίες	<ul style="list-style-type: none"> • Η μινωική αρχιτεκτονική έφτασε στο απόγειό της κατά τη νεοανακτορική περίοδο (1700-1450 π.Χ.). • Οι Μινωίτες δημιούργησαν ένα εμπορικό δίκτυο μεγάλης εμβέλειας. • Τα έξι Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα ιδρύθηκαν σε σημαντικές – κομβικές θέσεις που κάλυπταν γεωγραφικά όλο το νησί από τα ανατολικά στα δυτικά: <ul style="list-style-type: none"> IV. Σε λόφους δίπλα σε εύφορες πεδιάδες και ποτάμια, σε πολλά επίπεδα (Κνωσός και Φαιστός). V. Σε πεδινές και παράκτιες περιοχές (Μάλια, Ζάκρος και Κυδωνία). VI. Σε μεγάλο υψόμετρο – ορεινό περιβάλλον (Ζώμινθος). VII. Καλύπτουν χρονολογικά ολόκληρη τη διάρκεια του Μινωικού Πολιτισμού, από την πρώιμη και μέση εποχή του χαλκού όπου εγκαθιδρύθηκαν τα πρώτα Ανακτορικά Κέντρα (1900-1700 π.Χ.) , μέχρι την ακμή της ύστερης εποχής του χαλκού (1700- 140 π.Χ.) και τη μυκηναϊκή και μεταανακτορική περίοδο (1450-1100 π.Χ.).
Βασικά κοινά μορφολογικά, αρχιτεκτονικά και δομικά χαρακτηριστικά των Μινωικών	<ul style="list-style-type: none"> • Μία ορθογώνια κεντρική αυλή προσανατολισμένη βορειοανατολικά, χρησίμευε ως πυρήνας κοσμικών, θρησκευτικών και αθλητικών δραστηριοτήτων. • Τα συγκροτήματα των πτερύγων εκτείνονται σε 4 κατευθύνσεις γύρω από την ορθογώνια αυλή.

<p>Ανακτορικών Κέντρων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Διαθέτουν μνημειακές εισόδους με πρότυλο και προσόψεις από ασβεστολιθική τοιχοποιία που σχηματίζουν προβολές. • Οι χώροι των τους, ομαδοποιούνται ανάλογα με τη λειτουργία/ χρήση τους (π.χ. χώροι λατρείας). • Υπάρχουν αίθουσες με κίονες και πυλώνες και το λεγόμενο πολύθυρο, μια έξυπνη μινωική αρχιτεκτονική εφεύρεση με διαχωριστικά με πυλώνες και πόρτες, που χρησιμοποιεί πολλαπλά ανοίγματα για να διευκολύνεται η επικοινωνία μεταξύ των χώρων. <p>Τα δευτερεύοντα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των μνημείων περιλαμβάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πολυεπίπεδα/ πολυώροφα κτίρια με μπαλκόνια • Επίπεδες αναβαθμίδες που δημιουργούνται από ένα σύστημα τοίχων αντιστήριξης. • Κατάλληλη χρήση οικοδομικών υλικών υψηλής ποιότητας εξωτερικά και εσωτερικά, όπως: <ol style="list-style-type: none"> I. Πέτρες διαφόρων τύπων (ασβεστόλιθος, σχιστόλιθος, γύψος, ψαμμίτης) που χρησιμοποιούνται στην τοιχοποιία και τα θεμέλια. II. Ξυλεία για αρχιτεκτονικά τμήματα όπως παράθυρα, πόρτες, κίονες και κλιμακοστάσια, καθώς και για αντισεισμική και στατική ενίσχυση με οριζόντιους και κατακόρυφους στύλους και δοκούς στην τοιχοποιία. III. Επίστρωση από πηλό και ασβέστη, διακοσμημένη με εντυπωσιακές, υψηλής ποιότητας τοιχογραφίες στους τοίχους και κατά περιπτώσεις στις οροφές και τα δάπεδα. • Κλιμακοστάσια, πολυάριθμους διαδρόμους και εσωτερικές πόρτες με συχνά ελεγχόμενη πρόσβαση, μονά και διπλά παράθυρα, κ.λπ. 	
<p>Ιστορία & μύθοι</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η εξαιρετική αρχιτεκτονική ιδιοφυΐα και η μνημειακότητα των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων, αντανακλάται στους μύθους και τις παραδόσεις που συνδέονται με τον Δαίδαλο, τον επιδέξιο αρχιτέκτονα του ανακτόρου της Κνωσού, τον βασιλιά Μίνωα, τον Μινώταυρο και τον Λαβύρινθο. Για ορισμένους μελετητές, ο Λαβύρινθος αντανακλά την πολυπλοκότητα και σχετίζεται με τα περίτεχνα δωμάτια που ήταν διατεταγμένα στο ίδιο το ανάκτορο της Κνωσού. 	

Οι προκλήσεις σχετικά με τις κλιματικές μεταβολές που δύναται να επηρεάσουν τα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα αφορούν κυρίως την αύξηση της θερμοκρασίας (κυρίως των μέγιστων θερμοκρασιών), την αύξηση της έντασης και συχνότητας πλημμυρικών φαινομένων, τους καύσωνες και την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, όσον αφορά τους παράκτιους αρχαιολογικούς χώρους. Για όσα από τα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα βρίσκονται πλησίον δασικών εκτάσεων θα πρέπει να προστεθούν και οι επιπτώσεις από τις δασικές πυρκαγιές.

2.3 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ (SWOT)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
Οικονομικές			
Η ενδυνάμωση και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας.	Η διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με τον τουρισμό, το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Ο εμπλουτισμός και η ποιοτική διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος	Η ύπαρξη επιχειρηματικών μονάδων μικρού μεγέθους, οικογενειακού χαρακτήρα, με περιορισμένη έμφαση στον ψηφιακό μετασχηματισμό και ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών.	Η ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων και η καθιέρωση της Κρήτης ως επώνυμου προορισμού (UNESCO) εναλλακτικού τουρισμού (οικοτουρισμός, γεωτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός).
Ο πράσινος και ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους.	Η αξιοποίηση των νέων τάσεων της τουριστικής αγοράς και η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός) με την αξιοποίηση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.	Η σταδιακή αποδυνάμωση του πρωτογενή τομέα, η ελλιπής και αποσπασματική διασύνδεσή του με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα.	Η αύξηση των τουριστικών ροών και των ωφελειών του τουρισμού στην τοπική οικονομία και κοινωνία.
Η αξιοποίηση του συνεργατικού θεσμού και των δικτύσεων.	Η υλοποίηση τουριστικών επενδύσεων μικρής κλίμακας δεδομένης της ανεπάρκειας σχετικών υποδομών (καταλύματα, εστίαση, κ.α.).	Η συνεχιζόμενη έλλειψη εργατικού δυναμικού.	Η αύξηση της προστιθέμενης αξίας και η ανάδειξη των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών.
Η μείωση της ανεργίας, η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης και η δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας.	Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων και πόρων της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.	Η ενεργειακή κρίση και η αύξηση του κόστους ζωής ενισχύουν τα φαινόμενα φτώχειας και αποστέρησης.	Η τόνωση του επιχειρηματικού ενδιαφέροντος και η ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς τουρισμού και πολιτισμού.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
Κοινωνικές			
Η αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της αρνητικής δημογραφικής εικόνας.	Ο δημογραφικός δυναμισμός ορισμένων Τοπικών Κοινοτήτων.	Η πληθυσμιακή αποδυνάμωση, η γήρανση του πληθυσμού και η ερήμωση των μικρών οικισμών.	Η ανάπτυξη συνεργειών, συνεργασιών και δικτύωσης φορέων.
Η ενδυνάμωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και η καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού.	Η κοινωνική δεκτικότητα, το ενδιαφέρον και η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της στρατηγικής της ΟΧΕ.	Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η σχολική διαρροή, η ανεργία και το εργατικό δυναμικό χαμηλών δεξιοτήτων και εξειδίκευσης.	Η αύξηση της απασχολησιμότητας.
Η εξασφάλιση αστικών συνθηκών διαβίωσης, η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η ισότιμη πρόσβαση σε επαρκείς και ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης.	Η ύπαρξη και η δράση σημαντικών φορέων με εμπειρία στο σχεδιασμό και την υλοποίηση Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων.	Οι ανεπαρκείς κοινωνικές υποδομές, η αδυναμία κάλυψης αναγκών ευάλωτων ομάδων πληθυσμού (άτομα με ψυχικές ασθένειες, κακοποιημένες γυναίκες, ηλικιωμένοι, κ.α.) και το χαμηλό επίπεδο διαβίωσης.	Η συμπλήρωση – αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, αλλά και η αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας.
Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών για την προστασία του περιβάλλοντος και των τοπικών πόρων εν γένει.	Οι αυξημένοι χρηματοδοτικοί πόροι	Η ύπαρξη θυλάκων φτώχειας και αποστέρησης.	Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για την αξία, τις δυνατότητες και τις προοπτικές των περιοχών UNESCO.
Περιβαλλοντικές / Κλιματικής Αλλαγής			
Η προστασία της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων.	Οι ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές και στρατηγικές που στηρίζουν την προστασία της βιοποικιλότητας και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος.	Η περιορισμένη ευαισθητοποίηση/χαμηλή περιβαλλοντική κουλτούρα.	Η ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, της πράσινης ανάπτυξης, της προστασίας από φυσικές καταστροφές.
Η ανάσχεση της ερημοποίησης.	Η συμμόρφωση με τον αναθεωρημένο ΕΣΔΑ και ΠΕΣΔΑΚ.	Η μικρή αναγνωρισιμότητα των περιοχών UNESCO και η ελλιπής κατανόηση της αξίας του εν λόγω brand από την τοπική κοινωνία.	Η σύνδεση των περιοχών UNESCO της Κρήτης, η ανάπτυξη εμβληματικών περιβαλλοντικών διαδρομών και μοναδικών εμπειριών.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
Η θωράκιση της περιοχής από τις φυσικές καταστροφές και την κλιματική κρίση (δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες).	Το πολυποίκιλο και υψηλής οικολογικής αξίας φυσικό περιβάλλον (σπήλια, φαράγγια, ορεινοί όγκοι, περιπατητικές και ορειβατικές διαδρομές, δάση, παραλίες, κ.α.) και η αξιοποίησή του στο πλαίσιο των τουριστικών τάσεων για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (οικοτουρισμός, γεωτουρισμός, κ.α.).	Η επιβάρυνση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες (π.χ. υπερβόσκηση/ερημοποίηση εδαφών, αισθητική υποβάθμιση του τοπίου από θερμοκηπιακές καλλιέργειες, μόλυνση υδάτων από λύματα, κ.α.)	Η ενίσχυση της εξωστρέφειας, της προβολής και ανάδειξης των περιοχών UNESCO.
Η αξιοποίηση του brand name UNESCO ως μέσο προβολής και δικτύωσης.	Η ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας και της πράσινης ανάπτυξης.	Η υψηλή τρωτότητα του τοπίου και των φυσικών πόρων στην κλιματική κρίση.	Η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αιχμή το φυσικό περιβάλλον.
Χωροταξικής - πολεοδομικής οργάνωσης / φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος / Βασικών υποδομών			
Η διασύνδεση των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων μεταξύ τους αλλά και με άλλους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους.	Οι πολιτικές και στρατηγικές που υποστηρίζουν την προστασία της βιοποικιλότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς και την διασύνδεσή τους με τον τουρισμό και την τοπική οικονομία.	Η υποβαθμισμένη και η χαμηλής αισθητικής εικόνα γύρω από τα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα, καθώς και η ελλιπής συντήρηση, προστασία και ανάδειξή τους.	Η σειριακή εγγραφή των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στον κατάλογο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.
Η θωράκιση των μνημείων και των υποδομών στις φυσικές καταστροφές (πλημμύρες, πυρκαγιές) και την κλιματική αλλαγή.	Το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα και τα διάσπαρτα στοιχεία της αγροτικής κληρονομιάς που παραμένουν άγνωστα και αναξιοποίητα και η εν γένει κινητοποίηση του λανθάνοντος αναπτυξιακού δυναμικού των περιοχών.	Οι ανεπαρκείς υποδομές και οι χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών (χώροι στάθμευσης, κέντρα πληροφόρησης, χώροι υγιεινής, δυσκολία προσβασιμότητας ΑμεΑ, κ.α.).	Η αξιοποίηση ανενεργών ιστορικών, διατηρητέων κτιρίων και μνημείων για πολιτιστικές και περιβαλλοντικές δράσεις.
Η βελτίωση της προσβασιμότητας και προσπελασιμότητας σε παραγωγικές περιοχές και σε περιοχές πολιτιστικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος (μινωικά, ανάκτορα, περιοχές UNESCO).	Ο μεγάλος αριθμός ενεργών πολιτιστικών και περιβαλλοντικών φορέων και συλλόγων και η δυνατότητα συνεργασίας και δικτύωσης.	Τα προβλήματα προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και ασφάλειας των επισκεπτών σε περιοχές και πόλους πολιτιστικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.	Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών στην κλιματική αλλαγή.
Η βελτίωση της	Η αξιοποίηση των	Οι ελλείψεις	Η συμπλήρωση/

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
λειτουργικότητας και ελκυστικότητας των περιοχών Unesco και η αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας.	τουριστικών τάσεων για θεματικό - εναλλακτικό τουρισμό.	περιβαλλοντικές υποδομές και η υποβάθμιση του τοπίου από άναρχες, μη ορθολογικά χωροθετημένες παρεμβάσεις και ασύμβατες χρήσεις.	αναβάθμιση του τοπικού οδικού δικτύου και των υποδομών υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών.
Η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ανάδειξη των Περιοχών UNESCO και τη βελτίωση της εξυπηρέτησης των επισκεπτών.	Η ενίσχυση των πράσινων υποδομών και της πράσινης ανάπτυξης.	Η περιορισμένη αξιοποίηση των ΤΠΕ, το έλλειμμα σε πληροφοριακό - ενημερωτικό υλικό και η απουσία ενιαίας σήμανσης και προβολής.	Η συμπλήρωση - αναβάθμιση των περιβαλλοντικών υποδομών μικρής κλίμακας και η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

2.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

2.4.1 Ανάγκες ως προς τις Οικονομικές προκλήσεις

Περιγραφή κυριότερων αναγκών

- Η ενδυνάμωση του ρόλου και της συμβολής του πολιτισμού και του περιβάλλοντος στην τοπική οικονομία.
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.
- Η ανάπτυξη νέων γνώσεων και επαγγελματικών δεξιοτήτων σε τομείς που συνδέονται με τον πολιτισμό και τον θεματικό τουρισμό.

Ποσοτικά/ποιοτικά στοιχεία τεκμηρίωσης αναγκών

- Η συγκέντρωση και λειτουργία αγροτικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και οι περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης εκτός πρωτογενή τομέα που προκαλούν τη φυγή των νέων και την σταδιακή ερήμωση των οικισμών της ενδοχώρας.
- Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων δεν ευνοεί επενδύσεις εκσυγχρονισμού και υιοθέτησης νέων τεχνολογιών και καινοτομιών που αποτελούν προϋπόθεση για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητάς τους, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων και υπηρεσιών και τη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος.
- Το διαρκώς μεταβαλλόμενο και εξελισσόμενο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον και οι προκλήσεις για ψηφιακή και πράσινη μετάβαση.
- Το χαμηλό μορφωτικό επιπέδου και εξειδίκευσης ανθρώπινο δυναμικό.
- Ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος μπορεί να στηρίξει την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων ήτοι, θεματικός τουρισμός, πολιτιστική και δημιουργική βιομηχανία, κ.α.

Προτεραιοποίηση αναγκών

Οι ανάγκες προτεραιοποιούνται ως εξής:

Ανάγκη	Αιτιολόγηση	Χωρικός εντοπισμός
Ενδυνάμωση του ρόλου και της συμβολής του πολιτισμού και του περιβάλλοντος στην τοπική κοινωνία και οικονομία.	Οι περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης εκτός πρωτογενή τομέα αποτελούν την κύρια αιτία εγκατάλειψης της υπαίθρου από τους νέους την ίδια στιγμή μάλιστα που υπάρχει μοναδικό φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο ιδιαίτερης αξίας (Μινωικά Ανάκτορα, Γεωπάρκα και περιοχές βιόσφαιρας) ικανό να υποστηρίξει την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και να συνεισφέρει στη διάχυση των τουριστικών ροών και οικονομικών ωφελειών.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.	Η αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων, λόγω του μικρού μεγέθους τους, να υλοποιήσουν επενδύσεις εκσυγχρονισμού και υιοθέτησης νέων τεχνολογιών ώστε να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους, την προστιθέμενη αξία των προϊόντων και υπηρεσιών τους, και να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Ανάπτυξη γνώσεων και επαγγελματικών δεξιοτήτων σε τομείς που συνδέονται με τον πολιτισμό και τον τουρισμό.	Το μορφωτικό επίπεδο στην περιοχή παρέμβασης είναι χαμηλό. Για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων σε τομείς αιχμής που υποδεικνύονται και από την Έξυπνη Εξειδίκευση της Περιφέρειας Κρήτης απαιτείται η εξασφάλιση των αναγκαίων ανθρώπινων πόρων.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

2.4.2 Ανάγκες ως προς τις Κοινωνικές προκλήσεις

Περιγραφή κυριότερων αναγκών

- Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, της καθημερινότητας και της ποιότητας ζωής των μόνιμων κατοίκων με την ανάπτυξη – συμπλήρωση των αναγκαίων υποδομών.
- Βελτίωση της προσβασιμότητας στους οικισμούς, τους πολιτιστικούς, φυσικούς και τουριστικούς πόρους και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της απασχολησιμότητάς τους.
- Διευκόλυνση της εναρμόνισης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.
- Δημιουργία βιώσιμων και ανταγωνιστικών θέσεων απασχόλησης.

Ποσοτικά/ποιοτικά στοιχεία τεκμηρίωσης αναγκών

- Πληθυσμιακή συρρίκνωση (-0,36%) με μεγαλύτερη ένταση στους μικρούς και απομακρυσμένους οικισμούς και υψηλή γήρανση πληθυσμού (δείκτης γήρανσης 112,91%) που συνεπάγεται αυξημένες ανάγκες σε υποδομές και υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής φροντίδας.

- Συγκέντρωση δομών και υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης στα μεγάλα οικιστικά κέντρα και δυσκολία πρόσβασης και ικανοποίησης των αναγκών των κατοίκων της ενδοχώρας και των απομακρυσμένων οικισμών.
- Περιορισμένοι ελεύθεροι και κοινόχρηστοι χώροι, ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης, μη φιλικός δημόσιος χώρος και υποδομές για ΑμεΑ.
- Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο πληθυσμού με υψηλό ποσοστό σχολικής διαρροής (9,8%) και αναλφάβητων (4,2%).
- Εργατικό δυναμικό χαμηλών δεξιοτήτων και εξειδίκευσης, ψηφιακά αναλφάβητο.
- Αύξηση της ανεργίας η οποία πλήττει εντονότερα άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και ειδίκευσης, νέους και γυναίκες.
- Αυξημένες ανάγκες για δημόσιες δομές προσχολικής φροντίδας και αγωγής εξαιτίας και της νέας νομοθεσίας που καθιστά υποχρεωτική την προσχολική εκπαίδευση, αλλά και της οικονομικής κρίσης που αναδεικνύει τη σημαντικότητα για δωρεάν δημόσιες υπηρεσίες.
- Διπλάσια ζήτηση έναντι της προσφοράς θέσεων σε δομές παιδικής φροντίδας.
- Χαμηλό ποσοστό κάλυψης αιτήσεων δομών βρεφικής φροντίδας (31,6%).

Προτεραιοποίηση αναγκών

Οι ανάγκες προτεραιοποιούνται ως εξής:

Ανάγκη	Αιτιολόγηση	Χωρικός εντοπισμός
Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, της καθημερινότητας και της ποιότητας ζωής.	Περιορισμένοι ελεύθεροι και κοινόχρηστοι χώροι, απουσία χώρων στάθμευσης, μη φιλικός δημόσιος χώρος και υποδομές για ΑμεΑ, ανεπαρκής κάλυψη αναγκών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Βελτίωση της προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον, τους πολιτιστικούς, φυσικούς και τουριστικούς πόρους και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού.	Συγκέντρωση δομών και υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης στα μεγάλα οικιστικά κέντρα, μη φιλικός δημόσιος χώρος και πολιτιστικές και άλλες υποδομές για ΑμεΑ, μη προσβάσιμη ενημέρωση για ΑμεΑ.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση της απασχολησιμότητάς τους.	Ανθρώπινο δυναμικό χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, ψηφιακός αναλφαριθμητισμός, αύξηση της ανεργίας που πλήττει εντονότερα άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και ειδίκευσης.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Διευκόλυνση της εναρμόνισης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.	Ανεπάρκεια δομών προσχολικής αγωγής και φροντίδας.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Δημιουργία βιώσιμων θέσεων	Μείωση της απασχόλησης και	Στο σύνολο της περιοχής

Ανάγκη	Αιτιολόγηση	Χωρικός εντοπισμός
απασχόλησης.	αύξηση της ανεργίας.	παρέμβασης.

2.4.3 Ανάγκες ως προς τις περιβαλλοντικές προκλήσεις και τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής

Περιγραφή κυριότερων αναγκών

- Προστασία της βιοποικιλότητας, του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου από φυσικές καταστροφές ή/και ανθρώπινες δραστηριότητες.
- Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.
- Ανάδειξη των περιοχών Unesco και διασύνδεσή τους με την τοπική κοινωνία και οικονομία.
- Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα προστασίας, αξιοποίησης και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.

Ποσοτικά/ποιοτικά στοιχεία τεκμηρίωσης αναγκών

- Ελλιπείς υποδομές υποδοχής, περιήγησης επισκεπτών και ανάδειξης, ερμηνείας φυσικών πόρων.
- Μικρή αναγνωρισιμότητα των περιοχών UNESCO και ελλιπής μεταξύ τους συνεργασία, σύνδεση και διαλειτουργικότητα.
- Υποβάθμιση της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες.
- Υψηλή τρωτότητα του τοπίου και των φυσικών οικοσυστημάτων στην κλιματική αλλαγή (ερημοποίηση εδαφών, δασικές πυρκαγιές, διάβρωση, κ.α.).
- Αυξημένες ανάγκες διαχείρισης απορριμμάτων λόγω του πλήθους των διάσπαρτων οικισμών μικρού μεγέθους.

Προτεραιοποίηση αναγκών

Οι ανάγκες προτεραιοποιούνται ως εξής:

Ανάγκη	Αιτιολόγηση	Χωρικός εντοπισμός
Προστασία της βιοποικιλότητας, του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου από φυσικές καταστροφές ή/και ανθρώπινες δραστηριότητες.	Υποβάθμιση της βιοποικιλότητας, της γεωποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Υψηλή τρωτότητα του τοπίου στην κλιματική αλλαγή (ερημοποίηση εδαφών, δασικές πυρκαγιές, κ.α.). Περιορισμένη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και χαμηλή φιλοπεριβαλλοντική κουλτούρα.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

Ανάγκη	Αιτιολόγηση	Χωρικός εντοπισμός
Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.	Παλιό κτιριακό απόθεμα με αυξημένες ενεργειακές ανάγκες και υψηλό ενεργειακό κόστος. Η πλειοψηφία των εκπομπών CO ₂ προέρχεται από την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Ανάδειξη των περιοχών UNESCO και διασύνδεσή τους με την κοινωνία και την οικονομία.	Ελλιπείς υποδομές υποδοχής, περιήγησης επισκεπτών και ανάδειξης, ερμηνείας φυσικών πόρων Μικρή αναγνωρισιμότητα των περιοχών UNESCO και ελλιπής μεταξύ τους συνεργασία.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα προστασίας, αξιοποίησης και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.	Υποβάθμιση της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Μικρή αναγνωρισιμότητα των περιοχών UNESCO και ελλιπής μεταξύ τους συνεργασία.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

2.4.4 Ανάγκες ως προς τις προκλήσεις της χωροταξικής – πολεοδομικής οργάνωσης, του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των υποδομών

Περιγραφή κυριότερων αναγκών

- Αναβάθμιση και ανάδειξη των μινωικών μνημείων και των περιοχών φυσικού κάλλους και υποδομών πρόσβασης και υποδοχής σε αυτά.
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας σε περιοχές με πολιτιστικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον.
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας και λειτουργικότητας των οικισμών και των περιοχών UNESCO.
- Βελτίωση της ασφάλειας των επισκεπτών και αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας.
- Προστασία μινωικών μνημείων και περιοχών UNESCO από την κλιματική κρίση.
- Ενιαία ανάδειξη – προβολή εμβληματικών διαδρομών περιβάλλοντος και πολιτισμού.

Ποσοτικά/ποιοτικά στοιχεία τεκμηρίωσης αναγκών

- Μη ικανοποιητική εικόνα και χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών.
- Ελλιπής προστασία μνημείων και περιβαλλοντικών πόρων και υποδομών.
- Αυξημένες ανάγκες πυροπροστασίας.
- Χαμηλή αναγνωρισιμότητα του brand name «UNESCO» και χαμηλή επισκεψιμότητα.
- Κατά τόπους προβληματικό και επικίνδυνο οδικό δίκτυο και χαμηλή οδική ασφάλεια.
- Προβλήματα προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- Ανεπαρκείς κοινόχρηστοι και δημόσιοι χώροι, μη φιλικόι σε ΑμεΑ.

- Υψηλής αξίας και σπουδαιότητας αναξιοποίητοι πολιτιστικοί και φυσικοί πόροι.
- Αποσπασματική ανάδειξη πόρων περιοχής παρέμβασης.
- Ένταση κλιματικής αλλαγής και φυσικών καταστροφών.

Προτεραιοποίηση αναγκών

Οι ανάγκες προτεραιοποιούνται ως εξής:

Ανάγκη	Αιτιολόγηση	Χωρικός εντοπισμός
Αναβάθμιση και ανάδειξη μινωικών μνημείων και περιοχών φυσικού κάλλους και υποδομών πρόσβασης και υποδοχής σε αυτά.	Μη ικανοποιητική προσβασιμότητα, εικόνα που δε συνάδει με την αξία των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων, υποβαθμισμένα τοπία, χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Βελτίωση της προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας σε περιοχές με πολιτιστικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον.	Ανεπαρκείς κοινόχρηστοι χώροι και δημόσιοι χώροι μη φιλικό για ΑμεΑ.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Ενίσχυση της ελκυστικότητας και λειτουργικότητας των οικισμών και των περιοχών UNESCO.	Μη ικανοποιητική εικόνα και χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών. Προβλήματα προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Βελτίωση της ασφάλειας των επισκεπτών και αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας.	Μη ικανοποιητική προσβασιμότητα, εικόνα που δε συνάδει με την αξία των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων, χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών. Ανεπαρκείς κοινόχρηστοι χώροι και δημόσιοι χώροι, μη φιλικό για ΑμεΑ.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.
Προστασία μινωικών μνημείων και περιοχών UNESCO.	Ελλιπής προστασία μνημείων και περιβαλλοντικών πόρων και υποδομών. Αυξημένες ανάγκες πυροπροστασίας λόγω	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

Ανάγκη	Αιτιολόγηση	Χωρικός εντοπισμός
	συνύπαρξης αξιόλογων στοιχείων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος με δασικές περιοχές. Ένταση κλιματικής αλλαγής και φυσικών καταστροφών.	
Ενιαία προβολή εμβληματικών διαδρομών περιβάλλοντος και πολιτισμού.	Χαμηλή αναγνωρισιμότητα του brand name «UNESCO». Αποσπασματική ανάδειξη πόρων περιοχής παρέμβασης.	Στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΟΡΑΜΑ / ΣΤΟΧΟΙ / ΑΞΟΝΕΣ / ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ

3

3.1 ΟΡΑΜΑ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Διατύπωση οράματος και Στρατηγικών Στόχων

Η ΟΧΕ εμβληματικών διαδρομών περιβάλλοντος και πολιτισμού της Κρήτης, επιδιώκει να δημιουργήσει συνθήκες και προϋποθέσεις συνέργειας και βιώσιμης ανάπτυξης μεταξύ των περιοχών UNESCO της Κρήτης, στη βάση υπαρκτών αναγκών, δυνατοτήτων και προοπτικών καθώς και κοινών και διαχρονικών αξιών και κυρίως, στο πλαίσιο μιας περιφερειακής στρατηγικής με τοπικές – χωρικές εξειδικεύσεις και τοποκεντρική προσέγγιση.

Την περιοχή παρέμβασης συνιστούν τέσσερεις ορεινές περιοχές της Κρήτης εγγεγραμμένες σε καταλόγους UNESCO (geoparks and MAB), καθώς και 6 περιοχές ανάπτυξης των Μινωικών Ανακτορικών συγκροτημάτων στην Περιφέρεια, οι οποίες πρόκειται να εγγραφούν στον κατάλογο της πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO κατά τρόπο σειριακό.

Στο επίκεντρο της στρατηγικής τίθεται η βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών εις τρόπον ώστε να αντιμετωπισθεί η πληθυσμιακή και δημογραφική συρρίκνωση και κυρίως η προσέλκυση νέων κατοίκων αλλά και επισκεπτών και παράλληλα, η εξασφάλιση της βιωσιμότητας και λειτουργικότητας τόσο των υλικών και αύλων υποδομών, όσο και της τοπικής παραγωγής και επιχειρηματικότητας.

Η στρατηγική της ΟΧΕ εμβληματικών διαδρομών, συνδέει άρρηκτα την έννοια και αξία της UNESCO με την εικόνα της Κρήτης, την τουριστική εμπειρία, την έξυπνη εξειδίκευση, την βιώσιμη ανάπτυξη, τον υπεύθυνο τουρισμό και ακόμη την σημασία του περιβάλλοντος, του πολιτισμού, των επιστημών, της εκπαίδευσης, της επικοινωνίας και της πληροφόρησης και την σχέση τόσο με τον άνθρωπο όσο και τον επισκέπτη.

Ως εκ τούτου η στρατηγική:

- Διαμορφώνεται με βάση ένα κοινό και συνεκτικό στοιχείο, την UNESCO που λειτουργεί και ως μέσο συνοχής και δικτύωσης.
- Λαμβάνει υπόψη την αποκτηθείσα γνώση από το σχεδιασμό και την υλοποίηση της ΟΧΕ UNESCO της προγραμματικής περιόδου 2014-2020.
- Οργανώνεται γύρω από πόλους και σημεία που ως τοπικά σύνολα υποστηρίζουν τουριστικές και άλλες εμπειρίες.
- Επιδιώκει τη "συνομιλία" και τη διαλειτουργικότητα μνημείων και χωρικών δεδομένων με τα οποία οι διαδρομές συνδέονται και συνεργάζονται
- Υπολογίζει τον σχεδιασμό των φορέων που παίζουν καθοριστικό ρόλο στην απόκτηση και διατήρηση του labelling "UNESCO AREAS".

Κρίσιμα ζητήματα στρατηγικής αποτελούν:

- Η προτεραιότητα σε έργα και δράσεις που δημιουργούν προστιθέμενη αξία, προσδίδουν υπεραξία, συγκρατούν και προσελκύουν μόνιμο πληθυσμό.
- Η ανάγκη, τα έργα και οι δράσεις, να επηρεάζουν και να κινητοποιούν την επιχειρηματική κοινότητα και να αφήνουν αποτύπωμα στην τοπική κοινωνία.
- Η προσέγγιση και η διαδικασία σχεδιασμού να υπηρετεί τόσο τις ανάγκες, όσο και την αξία, τη σημασία και τη δυναμική των μνημείων και των περιοχών UNESCO.
- Η έμφαση στην αναγκαιότητα - ωριμότητα έργων, στην ετοιμότητα των δικαιούχων και στην βιωσιμότητα των παρεμβάσεων.
- Η αποτελεσματική διαχείριση και παρακολούθηση με όρους, κριτήρια, κανόνες και δείκτες αποτελέσματος.

Κύρια ζητούμενα της στρατηγικής αποτελούν:

- Η αναζωογόνηση της ενδοχώρας με έμφαση στην δημογραφική εικόνα.
- Η ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης ιδιαίτερα σε τομείς της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.
- Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η κοινωνική συνοχή.
- Η προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας & γεωποικιλότητας και εν γένει του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η ανάδειξη και προβολή των μινωικών ανακτορικών κέντρων και η αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας.
- Ο σχεδιασμός σε βάθος και προοπτική 10ετίας+ να έχει ολιστικό χαρακτήρα και βιώσιμο προσανατολισμό.
- Οι διαδρομές ...«να αφήνουν και να δημιουργούν εκ νέου ευδιάκριτα ίχνη»...
- Οι περιοχές και τα μνημεία να αναδεικνύουν τα εμβληματικά τους σημεία.
- Τα έργα και οι δράσεις να έχουν ρόλο επιταχυντή και πολλαπλασιαστή.
- Το αντίκτυπο στην τοπική κοινωνία και οικονομία να είναι εμφανές και μετρήσιμο.

Επομένως, το όραμα της ΟΧΕ αποδίδεται με τη φράση:

**η Κρήτη της φύσης, του ανθρώπου και του πολιτισμού,
με την σφραγίδα της UNESCO.**

Οι στρατηγικοί στόχοι της ΟΧΕ αφορούν την:

1. Ανάσχεση της εσωτερικής μετανάστευσης.
2. Δημιουργία θέσεων απασχόλησης.
3. Προστασία της αυθεντικότητας των περιοχών.
4. Υποστήριξη και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
5. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

Σημαντικό ρόλο στον επιτυχή σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη βιωσιμότητα της ΟΧΕ κατέχει το σύστημα διακυβέρνησης της στρατηγικής το οποίο είναι πολυεπίπεδο και θα απαιτήσει καινοτόμες διοικητικές προσεγγίσεις και διαδικασίες.

Αποτύπωση-Αιτιολόγηση των Στρατηγικών Στόχων

Οι στρατηγικοί στόχοι του σχεδιασμού προκύπτουν από τις σημερινές συνθήκες της περιοχής παρέμβασης και οι οποίοι επί της ουσίας αφορούν στην αναγκαιότητα για:

1. Το κοινό branding των περιοχών UNESCO να προβλέψει και τη σειριακή εγγραφή των μινωικών ανακτορικών κέντρων και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ώστε να συνιστούν μία ενιαία και αδιαίρετη εικόνα για το brand UNESCO στην Κρήτη.
2. Πληροφόρηση και ενημέρωση των κατοίκων και επισκεπτών για τη σημασία των τόπων που κατοικούν και επισκέπτονται με την καθιέρωση τόσο ενεργειών εκπαίδευσης – ευαισθητοποίησης όσο και σταθερών σημείων που θα λειτουργούν ως σημεία πληροφόρησης για τις περιοχές UNESCO, τα λεγόμενα ΣΗΜΕΙΑ UNESCO.
3. Προστασία μινωικών ανακτορικών κέντρων από τις όλο και εντεινόμενες -από την κλιματική αλλαγή- καλοκαιρινές πυρκαγιές που συχνά προσβάλλουν σπουδαίους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία.
4. Ελκυστικότητα - προσβασιμότητα τόσο των περιοχών UNESCO όσο και των μινωικών ανακτορικών κέντρων, τα οποία επισκέπτονται πλήθος τουριστών κάθε χρόνο και δεν έχουν μέχρι σήμερα αναδειχθεί με τρόπο αντάξιο της σημασίας τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
5. Δημιουργία – αναβάθμιση τουριστικών υποδομών στις περιοχές UNESCO, ώστε να γίνουν περισσότερο ελκυστικές για βιώσιμο/εναλλακτικό τουρισμό με στόχο την αναζωογόνηση των ορεινών και ημιορεινών περιοχών και την μη εγκατάλειψή τους.
6. Πεζοπορικές διαδρομές – μονοπάτια περιοχών UNESCO με σκοπό οι επισκέπτες να γνωρίσουν την αυθεντικότητα του τόπου, μέσα από τη φύση, τον πολιτισμό και τους ανθρώπους της Κρήτης.
7. Τόνωση - διευκόλυνση της τοπικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας με σκοπό την ανάσχεση της δημογραφικής συρρίκνωσης και την μεταστροφή της εγκατάλειψης που ήδη παρουσιάζει η περιοχή παρέμβασης, τη στιγμή που τόσο η γεωλογική-φυσική όσο και η πολιτιστική της αξία λαμβάνει συνεχώς διαπιστευτήρια σπουδαιότητας και μοναδικότητας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η βασική κατεύθυνση της στρατηγικής, βασίζεται στην οριζόντια προσέγγιση των έργων και των δράσεων καθώς και στην καθιέρωση μιας ενιαίας αντίληψης - συναντίληψης που οφείλουν να αποκτήσουν όσοι δραστηριοποιούνται στην περιοχή παρέμβασης, με σκοπό την ελκυστικότητα, την κατοικησιμότητα και τη βιωσιμότητά της, όπου πέραν της αναγνωρισμένης αξίας, οφείλει και πρέπει να συνεχίσει να κατοικείται και να προοδεύει.

3.2 ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

3.2.1 Άξονες Στρατηγικής

Οι άξονες στρατηγικής ορίζονται ως εξής:

1. Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος.
2. Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ.
3. Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
4. Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού.
5. Προβολή των εμβληματικών διαδρομών.
6. Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών.

Στον πίνακα που ακολουθεί, οι άξονες στρατηγικής εξειδικεύονται σε ειδικούς στόχους ως εξής:

	ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ			
1	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	1.3 Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών	1.4 Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού
2	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	2.2 Προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του τοπίου		
3	Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	3.1. Πράσινο και Ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων	3.2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	3.3 Ανάπτυξη συνεργασιών και ανάδειξη τοπικών προϊόντων/υπηρεσιών	3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού

4	Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού	4.1. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας και καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand UNESCO	4.2. Αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού		
5	Προβολή των εμβληματικών διαδρομών	5.1. Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση των περιοχών UNESCO	5.2 Ενημέρωση – Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης επισκεπτών		
6	Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	6.1 Πράσινες Υποδομές, θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή			

3.2.2 Συγκρότηση των Αξόνων Στρατηγικής σε Ειδικούς Στόχους

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ, ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ, ΣΥΝΕΡΓΙΕΣ

ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ως προς προκλήσεις)	ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ με Ειδικούς Στόχους ΠεΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027
1. Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	<ul style="list-style-type: none"> Προβλήματα προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας, οδικής ασφάλειας και διασύνδεσης των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων. Ανεπαρκείς υποδομές και χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών (δυσκολία προσβασιμότητας ΑμεΑ, κ.α.). Αναβάθμιση της περιήγησης των επισκεπτών και της τουριστικής εμπειρίας. 	<p>RSO3.2. Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στο ΔΕΔ-Μ και διασυννοριακή κινητικότητα</p> <p>RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία</p> <p>RSO5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής</p>

ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ως προς προκλήσεις)	ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ με Ειδικούς Στόχους ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027
			τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών
	1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	<ul style="list-style-type: none"> Υποβαθμισμένη εικόνα Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων που δε συνάδει με την ιστορική και πολιτιστική τους αξία. Χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών. Ενίσχυση της ασφάλειας των επισκεπτών. Προστασία των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων από την κλιματική αλλαγή. 	RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία
	1.3. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών	<ul style="list-style-type: none"> Ανεπαρκείς υποδομές και χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες υποδοχής και εξυπηρέτησης επισκεπτών (χώροι στάθμευσης, κέντρα πληροφόρησης, αναψυκτήρια, πωλητήρια, χώροι υγιεινής, δυσκολία προσβασιμότητας ΑμεΑ, κ.α.). Ανεπαρκής αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στην πληροφόρηση και ξενάγηση των επισκεπτών. 	RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία
	1.4. Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού	<ul style="list-style-type: none"> Χαμηλή αναγνωρισιμότητα, επισκεψιμότητα Μινωικών Ανακτόρων εξαιρουμένης της Κνωσού. 	<p>RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία</p> <p>RSO5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρής</p>

ΑΞΙΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ως προς προκλήσεις)	ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ με Ειδικούς Στόχους ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027
		<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη αξιοποίηση των ΤΠΕ στην ανάδειξη των περιοχών UNESCO. 	αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών
2. Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	<ul style="list-style-type: none"> Προβλήματα προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας σε περιοχές και πόλους περιβαλλοντικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Κατά τόπους προβληματικό και επικίνδυνο οδικό δίκτυο και χαμηλή οδική ασφάλεια. Χαμηλή ελκυστικότητα και επισκεψιμότητα. Ανεπάρκεια βασικών υποδομών, υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων και χαμηλή ποιότητα ζωής. Ανεπαρκής αξιοποίηση και ανάδειξη φυσικού και πολιτιστικού πλούτου. 	<p>RSO 3.2. Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στο ΔΕΔ-Μ και διασυννοριακή κινητικότητα</p> <p>RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία</p> <p>RSO4.5. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται σε επίπεδο οικογένειας και τοπικής κοινότητας</p> <p>ESO4.11. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης</p>

ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ως προς προκλήσεις)	ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ με Ειδικούς Στόχους ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027
	2.2. Προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του τοπίου	<ul style="list-style-type: none"> Υποβάθμιση της βιοποικιλότητας και της γεωποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Υψηλή τρωτότητα του τοπίου και των φυσικών οικοσυστημάτων στην κλιματική αλλαγή (ερημοποίηση εδαφών, δασικές πυρκαγιές, κ.α.). Περιορισμένη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και χαμηλή φιλοπεριβαλλοντική κουλτούρα. 	RSO5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.
3. Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	3.1. Πράσινο και Ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> Μικρές, οικογενειακές επιχειρήσεις χαμηλής δυναμικής και ανταγωνιστικότητας. Περιορισμένος ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων. 	RSO1.3. Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων μέσω παραγωγικών επενδύσεων
	3.2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> Μικρές, οικογενειακές επιχειρήσεις χαμηλής ανταγωνιστικότητας. Περιορισμένος ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων. Αυξημένο ενεργειακό κόστος και υψηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα. 	RSO1.3. Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων μέσω παραγωγικών επενδύσεων
	3.3. Ανάπτυξη συνεργασιών και ανάδειξη τοπικών προϊόντων/υπηρεσιών	<ul style="list-style-type: none"> Προϊόντα και υπηρεσίες χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων αγροδιατροφής, τουριστικών και άλλων επιχειρήσεων με προοπτική συνεργασίας και πιστοποίησης υπό το Brand Name «Unesco». Σύνδεση των περιοχών Unesco με την πόλη του Ηρακλείου ως 	RSO1.3. Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων μέσω παραγωγικών επενδύσεων

ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ως προς προκλήσεις)	ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ με Ειδικούς Στόχους ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027
		γαστρονομικού προορισμού.	
	3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	<ul style="list-style-type: none"> Ανεπαρκής ανάδειξη και αξιοποίηση ως τουριστικού πόρου της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του φυσικού πλούτου εν γένει. Ελλιπείς υποδομές υποδοχής, εξυπηρέτησης επισκεπτών και ανάδειξης, ερμηνείας φυσικών πόρων. Δυνατότητες ανάπτυξης τουρισμού υπαίθρου και δραστηριοτήτων θεματικού τουρισμού (πεζοπορία, αναρρίχηση, ποδηλασία, πτηνοπαράτηρηση, κ.α.) Διευκόλυνση της περιήγησης και ενίσχυση της ασφάλειας των επισκεπτών. 	RSO5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών
4. Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού	4.1. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας και καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand UNESCO	<ul style="list-style-type: none"> Υποβάθμιση του περιβάλλοντος από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Χαμηλή περιβαλλοντική συνείδηση / φιλοπεριβαλλοντική κουλτούρα. Χαμηλή αντίληψη των κατοίκων για την αξία των Μινωικών Ανακτόρων, του brand name «UNESCO» και το αποτύπωμα στην τοπική οικονομία και κοινωνία. 	RSO5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία
	4.2. Αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού	<ul style="list-style-type: none"> Ανθρώπινο δυναμικό χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και εξειδίκευσης. Μείωση της ανεργίας και αύξηση της απασχολησιμότητας. Ανάπτυξη νέων γνώσεων και δεξιοτήτων. 	ESO4.1. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά

ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ως προς προκλήσεις)	ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ με Ειδικούς Στόχους ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027
			εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας
5. Προβολή των εμβληματικών διαδρομών	5.1. Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση των περιοχών UNESCO	<ul style="list-style-type: none"> Μεμονωμένες και αποσπασματικές ενέργειες σήμανσης και ανάδειξης περιοχών UNESCO Χαμηλή αναγνωρισιμότητα και επισκεψιμότητα περιοχών UNESCO. Έλλειψη δράσεων – περιβαλλοντικών /πολιτιστικών θεσμών διεθνούς ενδιαφέροντος. 	RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία RSO5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών
	5.2 Ενημέρωση – Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης επισκεπτών	<ul style="list-style-type: none"> Ελλειπείς /ανεπαρκείς υποδομές και υπηρεσίες υποδοχής, ενημέρωσης και εξυπηρέτησης επισκεπτών. 	RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία RSO5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών
6. Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	6.1. Πράσινες Υποδομές, θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	<ul style="list-style-type: none"> Υψηλή τρωτότητα μνημείων και τοπίων στην κλιματική αλλαγή. Ένταση της κλιματικής κρίσης και των επιπτώσεών της. Ανεπαρκείς υποδομές προστασίας από φυσικές καταστροφές. Ανεπάρκεια πράσινων υποδομών και χαμηλής ποιότητας κοινόχρηστων χώρων σε αστικές και περιαστικές περιοχές. 	RSO2.4. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα RSO4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία RSO2.7. Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης,

ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ (ως προς προκλήσεις)	ΣΥΝΕΡΓΕΙΣ με Ειδικούς Στόχους ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027
		<ul style="list-style-type: none"> Μικρή συμμετοχή στην ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση απορριμμάτων. 	της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και μείωση όλων των μορφών ρύπανσης

Τεκμηρίωση συνεργιών

Ακολουθεί η τεκμηρίωση συνέργειας των Ειδικών Στόχων της Στρατηγικής της ΟΧΕ με τους Ειδικούς Στόχους του ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027:

Άξονας 1: Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος

- Ο **ΕΣ1.1.** “Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα” συνεργεί με: 1) τον **ΕΣ3.2** του ΠΕΠ που προωθεί την αναβάθμιση τμημάτων του επαρχιακού οδικού δικτύου κατά τρόπο προσαρμοσμένο στις ανάγκες προσβασιμότητας ΑμεΑ όπου απαιτείται και στη βελτίωση της ενεργητικής και παθητικής οδικής ασφάλειας του επαρχιακού οδικού δικτύου, 2) τον **ΕΣ4.6** που προωθεί παρεμβάσεις ενημέρωσης/διευκόλυνσης επισκεπτών κατά τη διάρκεια της παραμονής /περιήγησής τους και γ) τον **ΕΣ5.2** που αφορά σε έργα αναβάθμισης τμημάτων του τοπικού οδικού δικτύου και ειδικότερα στη βελτίωση της προσβασιμότητας σε περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος, υπό το πρίσμα της βελτίωσης της προσβασιμότητας ΑμεΑ και της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή, και στην ενίσχυση της ενεργητικής και παθητικής οδικής ασφάλειας.
- Ο **ΕΣ1.2.** «Αναβάθμιση/ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» και ο **ΕΣ1.3** «Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών» συνεργούν με τον **ΕΣ4.6** του ΠΕΠ που χρηματοδοτηθεί παρεμβάσεις για τη διασύνδεση του πολιτισμού με την τοπική οικονομία και αναδεικνύουν την πολιτιστική κληρονομιά χωρίς αποκλεισμούς και ειδικότερα παρεμβάσεις βελτίωσης της φυσικής προσβασιμότητας ΑμεΑ, υποδοχής, εξυπηρέτησης και περιήγησης του επισκέπτη στους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία.
- Ο **ΕΣ1.4.** «Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού» εμφανίζει συνέργεια με τον **ΕΣ4.6** του ΠΕΠ που χρηματοδοτεί παρεμβάσεις αξιοποίησης ΤΠΕ για την ανάδειξη του πολιτισμικού αποθέματος, καθώς και την τουριστική προβολή και περιήγηση, αλλά και με τον **ΕΣ5.2** ο οποίος χρηματοδοτηθεί δράσεις ανάπτυξης εφαρμογών ΤΠΕ τοπικής εμβέλειας και σημασίας, που παρέχουν βελτιωμένες υπηρεσίες ενημέρωσης, ξενάγησης και περιήγησης στους πολίτες και επισκέπτες των περιοχών εφαρμογής της ΟΧΕ.

Άξονας 2: Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ

- Ο **ΕΣ2.1.** «Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO» είναι σε συνέργεια με: α) τον **ΕΣ3.2** του ΠΕΠ που αφορά στη συμπλήρωση/αναβάθμιση του εθνικού και περιφερειακού οδικού δικτύου και της οδικής ασφάλειας, τον **ΕΣ5.2** που χρηματοδοτεί έργα αναβάθμισης τμημάτων του τοπικού οδικού δικτύου των περιοχών εφαρμογής της ΟΧΕ, β) τον **ΕΣ4.5** που ενισχύει δράσεις συμπλήρωσης/ αναβάθμισης υποδομών υγείας και πρόνοιας, γ) τον **ΕΣ4.11** που προωθεί δράσεις αντιμετώπισης της φτώχειας και στήριξης ευάλωτων ομάδων πληθυσμού και τον **ΕΣ4.6** που προωθεί δράσεις για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων.
- Ο **ΕΣ2.2** «Προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του τοπίου» είναι σε συνέργεια με τον **ΕΣ5.2** του ΠΕΠ που χρηματοδοτεί έργα προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας των περιοχών εφαρμογής της ΟΧΕ.

Άξονας 3: Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

- Οι **ΕΣ3.1**. «Πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμός επιχειρήσεων», **ΕΣ3.2**. «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων» και **ΕΣ3.3** «Ανάπτυξη συνεργασιών και ανάδειξη τοπικών προϊόντων/υπηρεσιών» είναι σε συνέργεια με τον **ΕΣ1.3** του ΠΕΠ που χρηματοδοτεί τη στήριξη των ΜΜΕ προσανατολισμένη στην επιτάχυνση του τεχνολογικού μετασχηματισμού του παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας Κρήτης στους τομείς εξειδίκευσης της ΕΣΕΕ, με στόχο την ενίσχυση των ικανοτήτων ανάπτυξης και ενσωμάτωσης καινοτομιών και παραγωγής νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Ο **ΕΣ3.4** «Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού» είναι σε συνέργεια με τον **ΕΣ5.2** που χρηματοδοτεί παρεμβάσεις για τη διευκόλυνση της περιήγησης των επισκεπτών στην περιοχή και τις φυσιολατρικές και πολιτιστικές διαδρομές της ΟΧΕ με ασφάλεια, καθώς και δράσεις ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.

Άξονας 4: Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού

- Ο **ΕΣ4.1**. «Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας και Καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand UNESCO» είναι σε συνέργεια με τον **ΕΣ5.2** του ΠΕΠ που χρηματοδοτεί δράσεις προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας των περιοχών εφαρμογής της ΟΧΕ. Επίσης συνεργεί με τον **ΕΣ4.6** του ΠΕΠ στο πλαίσιο του οποίου δίνεται μεταξύ άλλων έμφαση στη συστηματική επικοινωνία της αξίας των πολιτιστικών αγαθών, στα οποία προγραμματίζονται παρεμβάσεις, προς το ευρύ κοινό.
- Ο **ΕΣ4.2**. «Αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού» είναι σε συνέργεια με τον **ΕΣ4.1** του ΠΕΠ που χρηματοδοτεί ολοκληρωμένες υπηρεσίες (συμβουλευτικής – κατάρτισης – πιστοποίησης - πρακτικής άσκησης - mentoring) για τη στήριξη της απασχόλησης ανέργων και την κοινωνική τους ένταξη, σε τομείς της οικονομίας της Κρήτης (τουρισμός εμπειρίας, φυσικό περιβάλλον και κυκλική οικονομία, αγροδιατροφή, οικοτεχνία /χειροτεχνία).

Άξονας 5: Προβολή των εμβληματικών διαδρομών

- Ο **ΕΣ5.1**. «Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση των περιοχών UNESCO» και ο **ΕΣ5.2** «Ενημέρωση – Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης των επισκεπτών» συνεργούν με τον **ΕΣ4.6** του ΠΕΠ που χρηματοδοτεί δράσεις αξιοποίησης των ΤΠΕ για την ανάδειξη του πολιτισμικού αποθέματος αξιοποιώντας και τη δυναμική της ανάπτυξης πολιτιστικών διαδρομών, δράσεις ενημέρωσης/διευκόλυνσης των επισκεπτών και δράσεις προβολής του πολιτιστικού πλούτου και του φυσικού περιβάλλοντος κι εν γένει του τουριστικού προϊόντος. Επίσης συνεργούν με τον **ΕΣ 5.2** που χρηματοδοτηθεί δράσεις προβολής των φυσικών και πολιτισμικών πόρων των περιοχών εφαρμογής της ΟΧΕ.

Άξονας 6: Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών

- Ο **ΕΣ6.1**. «Πράσινες υποδομές, θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή» συνεργεί με:
 - α) τον **ΕΣ2.4** του ΠΕΠ που προωθεί αφενός την υλοποίηση παρεμβάσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο για την ενίσχυση της πρόληψης και αντιμετώπισης των φυσικών καταστροφών που οφείλονται στο κλίμα και σε ακραία καιρικά φαινόμενα και αφετέρου, χρηματοδοτεί δράσεις για την ενίσχυση της ετοιμότητας των φορέων για την πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών,
 - β) τον **ΕΣ4.6** του ΠΕΠ, καθώς χρηματοδοτούνται παρεμβάσεις προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικών χώρων και μνημείων για την πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή όπως επίσης και
 - γ) τον **ΕΣ2.7** του ΠΕΠ που χρηματοδοτεί έργα πράσινων υποδομών σε κοινόχρηστους χώρους αστικών και ημιαστικών κέντρων για την ενίσχυση της αστικής βιοποικιλότητας, την οικολογική σύνδεση πράσινων χώρων, τη μείωση των εκπομπών CO₂ και τη μικροκλιματική αναβάθμιση του αστικού τοπίου.

3.2.3 Ένταξη Αξόνων Στρατηγικής και Ειδικών Στόχων στο Πρόγραμμα «Κρήτη» 2021-2027 και σε λοιπά Προγράμματα/Πηγές Χρηματοδότησης

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 21-27 ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΆΛΛΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
1 Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	93. Άλλες ανακατασκευές κα εκσυγχρονισμοί οδών	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
	1.2. Αναβάθμιση/ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών.	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ/ ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
	1.3. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών.	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
	1.4 Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού	-	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/CLLD LEADER 2023-2027 / ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΕΛΛΑΔΑ 2.0"
2 Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	93. Άλλες ανακατασκευές κα εκσυγχρονισμοί οδών.	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ" 2021-2027/ΤΟΜΕΑΚΟ ΕΠ «ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ» 2021-2027 ΣΣΚΑΠ 2023-2027/ CLLD LEADER 2023-2027
	2.2. Προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του τοπίου	-	ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ / LIFE / ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ / ΣΣΚΑΠ 2023-2027
3 Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών	3.1 Πράσινος και Ψηφιακός Μετασχηματισμός Επιχειρήσεων	024. Προηγμένες υπηρεσίες στήριξης για ΜΜΕ και ομίλους ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διαχείρισης, μάρκετινγκ και σχεδιασμού)	

ΑΞΙΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΆΛΛΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
μορφών τουρισμού	3.2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	-	ΣΣΚΑΠ 2023-2027/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027
	3.3. Ανάπτυξη συνεργασιών και ανάδειξη τοπικών προϊόντων/υπηρεσιών	-	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/CLLD LEADER 2023-2027
	3.4. Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού	CLLD LEADER 2023-2027 / ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
4 Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιδόρφωση τοπικού πληθυσμού	4.1. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας και καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand Unesco	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού	-
	4.2. Αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού	-	ΤΟΜΕΑΚΟ ΕΠ «ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ» 2021-2027/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027/ CLLD LEADER 2023-2027
5 Προβολή των εμβληματικών διαδρομών	5.1. Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση περιοχών UNESCO	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού.	-
	5.2 Ενημέρωση - Πληροφόρηση και διευκόλυνση της περιήγησης των ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού.	-
6 Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	6.1. Πράσινες Υποδομές, θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	059. Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα: πυρκαγιές (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027 / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ" 2021-2027 / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ" 2021-2027/ ΣΣΚΑΠ

ΑΞΙΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΆΛΛΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
		ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)	2023-2027
	Τεχνική Βοήθεια	<p>179. Ενημέρωση και επικοινωνία</p> <p>180. Προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και έλεγχος</p> <p>182. «Ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους, των δικαιούχων και των οικείων εταίρων»</p>	-

3.2 ΣΥΝΕΡΓΙΕΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ, ΆΛΛΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

3.2.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΣΠΑ 2021-2027

Η ΟΧΕ εμφανίζει συνάφεια με Τομεακά Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027 από τα οποία μπορεί να αντλήσει συμπληρωματικούς πόρους για την υλοποίηση έργων και δράσεων. Ειδικότερα:

Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

Το Πρόγραμμα στηρίζει την προώθηση των αρχών του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων με στόχους: 1) τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία και ενίσχυση της απασχολησιμότητας του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού, με ιδιαίτερη έμφαση στους νέους έως 29 ετών εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, 2) τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης και ενίσχυση της ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση, κατάρτιση και δια βίου μάθηση, 3) την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και τη διασφάλιση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας και 4) την αντιμετώπιση της υλικής στέρησης.

Η ΟΧΕ εμφανίζει συνέργεια με τις παραπάνω προτεραιότητες σε ότι αφορά δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα.

Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα»

Η ΟΧΕ εμφανίζει υψηλή συνάφεια και λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά με τους άξονες 2 και 4 του Προγράμματος, ήτοι 2 «Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας» (ενδεικτικές δράσεις: Αναβάθμιση και ποιοτικός εκσυγχρονισμός του τουριστικού προϊόντος, ενθάρρυνση clusters ή/και συνεργασιών ΜΜΕ μεταξύ τους ή/και με μεγαλύτερες επιχειρήσεις, ψηφιακός μετασχηματισμός και τη στροφή σε φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες και προϊόντα) και 4 «ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου» (ενδεικτικές δράσεις: Reskilling-upskilling εργαζομένων σε δεξιότητες πράσινης μετάβασης, ανάπτυξη & ενίσχυση της επιχειρηματικότητας κυρίως της αυτοαπασχόλησης σε τομείς στρατηγικής στόχευσης, αναβάθμιση δεξιοτήτων, κ.α.).

Πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός»

Το Πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» κινείται σε τρεις βασικούς στρατηγικούς άξονες: α) τον ψηφιακό μετασχηματισμό του Δημόσιου Τομέα, β) την ενίσχυση της ψηφιακής συνδεσιμότητας με ευρυζωνική πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων και γ) την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων.

Η ΟΧΕ είναι σε συνέργεια με τη στόχευση του Προγράμματος που αφορά στον ψηφιακό πολιτισμό και τις ψηφιακές δεξιότητες.

Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή»

Η ΟΧΕ είναι σε απόλυτη και άμεση συνέργεια με το εν λόγω Πρόγραμμα, καθώς πρόκειται για μια θεματική ΟΧΕ Πολιτισμού – Περιβάλλοντος. Η στρατηγική της ΟΧΕ εμπεριέχει και υιοθετεί πολλούς από τους στόχους του Προγράμματος και κυρίως λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά με τις προτεραιότητες: Προστασία της Βιοποικιλότητας, Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, Ολοκληρωμένη Διαχείριση Αποβλήτων – Μετάβαση στην Κυκλική Οικονομία.

Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»

Κεντρικός στόχος για την Κρήτη όπως και τα νησιά Βορείου και Νοτίου Αιγαίου είναι μεταξύ άλλων το «πρασίνισμα» και η μεταστροφή και περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού και της γαλάζιας οικονομίας προς πιο βιώσιμα και καινοτόμα πρότυπα βάσει των τοπικών αναγκών και συνθηκών.

Η ΟΧΕ εμφανίζει συνάφεια με τις προτεραιότητες του Προγράμματος που αφορούν στην ενίσχυση και προώθηση της επιχειρηματικότητας, την κυκλική οικονομία και την κλιματική ουδετερότητα.

Στρατηγικό Σχέδιο Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027

Βασικός στόχος του Στρατηγικού Σχεδίου της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027, είναι η υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης των τομέων της Γεωργίας και των τροφίμων, με τη διασφάλιση βιώσιμων αγροτικών εισοδημάτων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καθώς και με την ενίσχυση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των αγροτικών περιοχών, συμβάλλοντας παράλληλα στην επίτευξη των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων.

Η ΟΧΕ συνάδει με την ΣΣΚΑΠ ιδίως στο σκέλος της στόχευσης για την προστασία της βιοποικιλότητας, τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την τοπική ανάπτυξη μέσω τοπικών στρατηγικών (Leader).

Πρόγραμμα «Αλιείας, Υδατοκαλλιέργειας και Θάλασσας»

Όραμα του Προγράμματος είναι η μετάβαση σε μια ανθεκτική, ανταγωνιστική και περιβαλλοντικά φιλική αλιεία και υδατοκαλλιέργεια, αρμονικά ενταγμένων στο πλαίσιο της κυκλικής και ενεργειακά αποδοτικής οικονομίας, με έμφαση στη γνώση, την καινοτομία και την αξιοποίηση της τεχνολογικής

ανάπτυξης, και την ενδυνάμωση των τοπικών κοινωνιών ώστε να επωφελούνται από τις ευκαιρίες που προσφέρει η βιώσιμη γαλάζια οικονομία. Δεδομένου ότι η περιοχή παρέμβασης της ΟΧΕ περιλαμβάνει και παράκτιους οικισμούς με σχετική αλιευτική δραστηριότητα εμφανίζει μεν συνέργεια με το Πρόγραμμα αλλά μικρότερου βαθμού συγκριτικά με άλλα Προγράμματα που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Πρόγραμμα Interreg VI-A, Ελλάδα-Κύπρος 2021-2027

Η ΟΧΕ λειτουργεί συμπληρωματικά με το εν λόγω διασυνοριακό πρόγραμμα ως προς τις ακόλουθες συναφείς (ενδεικτικές) δράσεις: δράσεις προώθησης του τουρισμού και του εναλλακτικού τουρισμού, δράσεις εξασφάλισης προσβασιμότητας για όλες τις ομάδες πληθυσμού, ιδιαίτερα τις πλέον ευάλωτες (άτομα τρίτης ηλικίας και ΑμεΑ), δράσεις σε χώρους και υποδομές τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, δράσεις για την αξιοποίηση καινοτόμων τεχνολογιών για την ανάδειξη περιοχών τουριστικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και την περιήγηση σε αυτές, δράσεις για την αναβίωση, αναπαράσταση και διάδοση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών τεκμηρίων.

3.2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

A. Εθνικό Επίπεδο

Νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό³⁹

Το Νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό το οποίο έχει τεθεί σε δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση έως τις 15 Σεπτεμβρίου 2024, θέτει τα θεμέλια αντιμετώπισης της άναρχης τουριστικής ανάπτυξης με στόχους:

- ✓ Τη στήριξη της ανοδικής δυναμικής του Ελληνικού τουρισμού και την παγίωση της χώρας ως ανταγωνιστικού παγκόσμιου προορισμού, με την προσφορά κατάλληλης γης και χωροθετικών όρων που θα διευκολύνουν τις τουριστικές επενδύσεις.
- ✓ Την υποστήριξη θεματικών μορφών τουρισμού παράλληλα με τον τουρισμό ήλιου-θάλασσας, την προώθηση σύγχρονων τουριστικών προϊόντων, καταλυμάτων (νέων και υφιστάμενων) και ειδικών τουριστικών υποδομών υψηλής ποιότητας, και την ισορροπία μεταξύ κλασικών και αναδυόμενων τουριστικών μοντέλων.
- ✓ Τις διασυνδέσεις μεταξύ διαφορετικών μορφών τουρισμού με βάση την έννοια της σύνθετης τουριστικής εμπειρίας και της πολλαπλότητας των τουριστικών πόρων (φυσικών, πολιτιστικών κλπ.), και μεταξύ του τουρισμού και άλλων οικονομικών κλάδων οι οποίοι μπορούν να διασυνδεθούν στην αλυσίδα αξίας του τουριστικού προϊόντος.
- ✓ Την μείωση των δια- και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων τουριστικής ανάπτυξης και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- ✓ Τη χωρική οργάνωση του τουρισμού με άξονες την ενίσχυση των οργανωμένων μορφών χωροθέτησης, την καινοτομία στο τουριστικό προϊόν, τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, την ολοκληρωμένη διαχείριση των προορισμών, την αντιμετώπιση φαινομένων υπερτουρισμού.
- ✓ Την προσαρμογή του τουρισμού στην Κλιματική Αλλαγή.
- ✓ Την προώθηση υποδομών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος αναγκαίων για την τουριστική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανόμενων των μεταφορών, των περιβαλλοντικών υποδομών και των ψηφιακών υποδομών.

³⁹Σχέδιο ΚΥΑ του νέου Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό, Παραδοτέο Β' Σταδίου, 2^η Φάση, Μάιος 2024

- ✓ Την απλούστευση των διαδικασιών χωροθέτησης και το συντονισμό όλων των βαθμίδων σχεδιασμού που επηρεάζουν τον τουρισμό.

Ειδικότερα, οι κατευθύνσεις που ορίζονται για τους **αρχαιολογικούς χώρους, τα μνημεία και τους ιστορικούς τόπους** είναι:

- Εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και της οργάνωσής τους, εξωραϊσμός του περιβάλλοντος χώρου, έλεγχος χρήσεων και της εγκατάστασης δικτύων υποδομής, ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη ανάδειξή τους.
- Ανάδειξη, διατήρηση και διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων με τη συγκρότησή τους σε πολυθεματικά δίκτυα.
- Μέριμνα για την ανάδειξη και συνολική διαχείριση του τοπίου, ώστε να αναδεικνύεται η άρρηκτη σχέση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων με το ευρύτερο περιβάλλον τους

Για τον **πολιτιστικό τουρισμό** μεταξύ άλλων προβλέπονται:

- Αναβάθμιση και προβολή του μουσειακού, μνημειακού, αρχαιολογικού και λαογραφικού κεφαλαίου, με προτεραιότητα στις Αναπτυσσόμενες Περιοχές και τις Περιοχές με δυνατότητες ανάπτυξης και τις μη αναπτυγμένες περιοχές.
- Δράσεις ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων.
- Δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών σε περιοχές χωροταξικής κλίμακας (περιφερειακή ενότητα και άνω), που θα διασυνδέουν συγκεντρώσεις αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, καθώς και σημαντικά μεμονωμένα τέτοια στοιχεία. Οι διαδρομές σκόπιμο είναι να ενσωματώνουν και αξιόλογα πολιτισμικά στοιχεία καθώς και μεμονωμένα μνημεία της φύσης.
- Διευκόλυνση με ρυθμίσεις χρήσεων γης της δημιουργίας συμπληρωματικών (πωλητηρίων, χώρων εστίασης κ.ά.) δραστηριοτήτων στις άμεσα περιβάλλουσες περιοχές αρχαιολογικών χώρων και μουσείων με μεγάλη επισκεψιμότητα.

Όσον αφορά στον **γεωτουρισμό** οι κατευθύνσεις εστιάζουν:

- Στην ανάδειξη, προβολή και δραστηριότητες επισκεψιμότητας των γεωτόπων (σπήλαια, φαράγγια, απολιθωματοφόρες θέσεις, μεγάλα γεωλογικά ρήγματα, γεωμορφές και τοπία, κ.α.) και δραστηριότητες για την ένταξή τους σε τουριστικά δίκτυα (θεματικά ή μη) ανάλογα με τα ιδιαίτερα (γενικά ή ειδικά) χαρακτηριστικά που συγκεντρώνουν.
- Στην εξασφάλιση της προσβασιμότητάς τους και διαχείριση ροών επισκεπτών με σεβασμό στην αντοχή του εκάστοτε οικοσυστήματος.
- Στην ένταξή τους σε τουριστικά δίκτυα (θεματικά ή μη) ανάλογα με τα ιδιαίτερα (γενικά ή ειδικά) χαρακτηριστικά που συγκεντρώνουν.

Αντίστοιχα, οι κατευθύνσεις για τον Τουρισμό υπαίθριων δραστηριοτήτων αθλητικής αναψυχής περιπέτειας και τον ποδηλατικό τουρισμό αφορούν στην:

- Δημιουργία μονοπατιών στην ύπαιθρο, ιδίως στον ορεινό και ημιορεινό χώρο, και σύνδεσή τους με διεθνή μονοπάτια, και με ενίσχυση της δημιουργίας δικτύων
- Ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων (σπορ) στον ορεινό χώρο (π.χ. ορειβασία, αναρρίχηση, αιωροπτερισμός, αλεξιπτωτο πλαγιάς, κ.α.). Ορισμένες από τις δραστηριότητες αυτές μπορούν να αναπτυχθούν σε μικρότερο βαθμό και στον ημιορεινό και πεδινό χώρο.
- Δημιουργία αναρριχητικών πεδίων.
- Δημιουργία δικτύου ποδηλατικών διαδρομών στην ύπαιθρο, και σύνδεσή τους με το διευρωπαϊκό δίκτυο ποδηλάτου.

Ακόμη το υπό διαβούλευση νέο Χωροταξικό για τον Τουρισμό δίδει κατευθύνσεις για τις γενικές υποδομές που επηρεάζουν τον τουρισμό και μεταξύ άλλων αναφέρονται:

- **Μεταφορικές υποδομές:** Πλήρης κάλυψη των τουριστικών πόρων με ειδικές σημάνσεις.
- **Υδρευση:** εξασφάλιση ποσοτικής και ποιοτικής επάρκειας των υδατικών πόρων που προορίζονται για την ύδρευση των περιοχών με προτεραιότητα τουρισμού.
- **Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων:** ορθολογικός σχεδιασμός και οργάνωση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων, συμβολή των τουριστικών επιχειρήσεων με δράσεις μείωσης των παραγόμενων αποβλήτων τους και φιλικότερη προς το περιβάλλον διαχείρισή τους, κ.α.
- **Τηλεπικοινωνίες:** εξασφάλιση πρόσβασης με υψηλές ταχύτητες στο διαδίκτυο και με χαμηλό κόστος.
- **Υγεία:** πύκνωση και αναβάθμιση των υποδομών υγείας, ειδικά στις δυσπρόσιτες ορεινές περιοχές άμεση, τουλάχιστον, προώθηση των εφαρμογών της τηλεϊατρικής.

Η στρατηγική της ΟΧΕ λαμβάνει υπόψη τις κατευθύνσεις του υπό διαβούλευση Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό και οι παραπάνω στόχοι και κατευθύνσεις ενσωματώνονται στη φιλοσοφία, τη στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης της ΟΧΕ.

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025⁴⁰

Στο ΕΠΑ οι προτεραιότητες που έχουν τεθεί για τον τουρισμό είναι: 1) η προώθηση του τουρισμού σε παραδοσιακές και αναδυόμενες νέες αγορές, 2) η προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, 3) η ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος και 4) η προστασία, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Επιπρόσθετα, έχουν τεθεί προτεραιότητες στον τομέα του πολιτισμού και των δημιουργικών βιομηχανιών, καθώς η τουριστική πρόταση της Ελλάδας συνδέεται άρρηκτα με τον πολιτιστικό της πλούτο (αρχαιολογικοί και ιστορικοί τόποι μνήμης, μουσεία, καλλιτεχνικά δρώμενα κ.α.). Οι προτεραιότητες αφορούν σε: 1) Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα, 2) Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού, 3) Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες και 4) Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές.

Η Στρατηγική της ΟΧΕ βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τα παραπάνω και λειτουργεί συμπληρωματικά, συνεισφέροντας στην προσπάθεια επίτευξης των συγκεκριμένων εθνικών στόχων.

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0)⁴¹

Το Σχέδιο αναπτύσσεται σε τέσσερις πυλώνες⁴² όπου ο τουρισμός, ως ένας από τους κύριους τομείς οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, σχετίζεται και συνεργάζεται με όλους τους πυλώνες, ως εξής:

- Υποστηρίζει την πράσινη μετάβαση μέσω παρεμβάσεων για την ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας των τουριστικών εγκαταστάσεων.
- Συνεισφέρει στον ψηφιακό μετασχηματισμό, προωθώντας και ενισχύοντας ψηφιακά παρεχόμενες υπηρεσίες, και προβλέποντας την υλοποίηση διαδικασιών και ενεργειών που αφορούν τουριστικές υποδομές και εγκαταστάσεις, μέσω διαδικτύου.

⁴⁰ <http://epa.gov.gr/>

⁴¹ <https://greece20.gov.gr/>

⁴² 1. Πράσινη Μετάβαση, 2. Ψηφιακή Μετάβαση, 3. Απασχόληση- Δεξιότητες -Κοινωνική Συνοχή, 4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας

- Υποστηρίζει την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με οικονομική συνοχή, απασχόληση, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα, έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, και μια εύρυθμη λειτουργούσα εσωτερική αγορά με ισχυρές ΜΜΕ μέσω του επανασχεδιασμού του τουριστικού προϊόντος και τον επαναπροσδιορισμό της ταυτότητας της τουριστικής πρότασης της χώρας.
- Ενισχύει την κοινωνική και εδαφική συνοχή, υποστηρίζοντας τον τουριστικό τομέα σε όλες τις περιοχές όπου αναπτύσσονται τουριστικές δραστηριότητες.
- Ενισχύει την υγεία και την οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα, υποστηρίζοντας τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος και προωθώντας διαφορετικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Η στρατηγική της ΟΧΕ είναι σε απόλυτη συνάφεια με τα παραπάνω και υποστηρίζει τους εξής άξονες: 1.4 «Αειφόρος χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και διατήρηση της βιοποικιλότητας», 2.3 «Ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων», 3.1 «Αύξηση των θέσεων εργασίας και προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας», 4.6 «Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας» και 4.7 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και εξαγωγών».

Εθνική στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης

Ο σχεδιασμός της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027, οδήγησε στον προσδιορισμό οκτώ (8) τομέων προτεραιότητας που ουσιαστικά ταυτίζονται με τους οκτώ (8) τομείς προτεραιότητας της περιόδου 2014-2020. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι συναφείς με την Στρατηγική της ΟΧΕ τομείς προτεραιότητας ήτοι Πολιτισμός και Δημιουργικές Βιομηχανίες, Περιβάλλον, Κυκλική Οικονομία, Τουρισμός, Αγροδιατροφή και Ψηφιακές Τεχνολογίες.

Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025⁴³

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, αποτελεί την εθνική στρατηγική για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Αναφορικά με τον ψηφιακό μετασχηματισμό στους τομείς του τουρισμού και πολιτισμού ισχύουν τα κάτωθι:

ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ψηφιοποίηση και κωδικοποίηση/ταξινόμηση πολιτιστικού αποθέματος. ✓ Ψηφιακές υπηρεσίες και εφαρμογές φορέων πολιτισμού για τον εμπλουτισμό της φυσικής επίσκεψης/εμπειρίας ή την απομακρυσμένη πρόσβαση (αφορά μουσεία ανεξαρτήτως αντικειμένου, μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, φορείς σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας). ✓ Βελτίωση της ποιότητας, της διαλειτουργικότητας και της πρόσβασης σε δεδομένα. ✓ Ενίσχυση της ψηφιοποίησης πολιτιστικών φορέων. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ανάπτυξη προηγμένων ψηφιακών υπηρεσιών για τη βελτίωση της εμπειρίας του επισκέπτη πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το ταξίδι. ✓ Προώθηση του τουριστικού προϊόντος εμπλουτίζοντας το ψηφιακό υλικό, αξιοποιώντας πολλαπλές πηγές και συνεργασίες με παρόχους από τον ιδιωτικό τομέα, με παράλληλη ενίσχυση του κλάδου για την αξιοποίησή του. ✓ Αναβάθμιση ψηφιακών υπηρεσιών για τη διοικητική υποστήριξη του τουριστικού τομέα.

Η στρατηγική της ΟΧΕ δίδει ιδιαίτερη έμφαση και βαρύτητα στην ψηφιακή μετάβαση και ευθυγραμμίζεται απόλυτα με την στόχευση για ψηφιακό μετασχηματισμό στους τομείς του πολιτισμού και του τουρισμού όπου κατευθύνονται πόροι για την ανάπτυξη καινοτόμων ψηφιακών τουριστικών και πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Εθνική στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική αλλαγή

Ο πρωταρχικός σκοπός της Στρατηγικής είναι να συμβάλλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της χώρας στις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή. Ο σχετικός Εθνικός Κλιματικός Νόμος στηρίζει τη δημιουργία ενός συνεκτικού πλαισίου για τη βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας και της κλιματικής ανθεκτικότητας της χώρας και τη διασφάλιση της σταδιακής μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα. Σχετικά μέτρα που προωθούνται είναι η προστασία των οικοσυστημάτων, η κυκλική οικονομία, οι πράσινες υποδομές, η εξοικονόμηση ενέργειας, η μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και η προώθηση ενός βιώσιμου αγροδιατροφικού τομέα.

Η ΟΧΕ βρίσκεται σε συνέργεια με τα προαναφερθέντα, καθώς επίσης και με τις κάτωθι στρατηγικές.

43 https://digitalstrategy.gov.gr/vivos_pdf?page=220

Σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία

Το Σχέδιο είναι ένας οδικός χάρτης για να καταστεί η οικονομία της χώρας βιώσιμη και ανταγωνιστική με συγκεκριμένες δράσεις και κίνητρα μεταξύ άλλων για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τους πολίτες, τους φορείς κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, τις ενεργειακές κοινότητες και τις τοπικές κοινωνίες σε τομείς της κυκλικής οικονομίας (χειροτεχνία, οικοτεχνία, κ.α.).

Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων

Το επικαιροποιημένο Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων αφορά στην πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και απευθύνεται σε μια ευρεία ομάδα εμπλεκόμενων μερών της εφοδιαστικής αλυσίδας, που περιλαμβάνει τους παραγωγούς προϊόντων, τους οικονομικούς παράγοντες και τους πολίτες/ καταναλωτές. Στο πλαίσιο των γενικών στόχων του περιλαμβάνονται η μείωση της ποσότητας των αποβλήτων, η μείωση των αρνητικών συνεπειών των παραγόμενων αποβλήτων, η μείωση της περιεκτικότητας των υλικών και προϊόντων σε επικίνδυνες ουσίες.

Εθνική στρατηγική για τα δάση

Η εθνική στρατηγική μεταξύ άλλων προωθεί την ενίσχυση του προληπτικού αντιπυρικού σχεδιασμού, την ανάπτυξη ανθεκτικών και προσαρμοσμένων οικισμών σε δασικές πυρκαγιές, τη συστηματική διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων, τη διατήρηση, αποκατάσταση και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών οικοσυστήματος.

Εθνική Στρατηγική για το Περπάτημα (ΕΣΠΕ)

Στην εν λόγω Εθνική Στρατηγική τίθενται μεταξύ άλλων στόχοι για την αύξηση του περπατήματος, την προώθηση του περιπατητικού τουρισμού, τη βελτίωση, αναβάθμιση και αναζωογόνηση του αστικού χώρου, την πολυτροπικότητα των μετακινήσεων.

Πέραν των παραπάνω, η ΟΧΕ λειτουργεί σε συνέργεια και με Κοινωνικές Στρατηγικές όπως:

- Την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και τη Μείωση της Φτώχειας.
- Την Εθνική στρατηγική για τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.
- Την Εθνική στρατηγική για την απασχόληση των νέων.
- Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025
- Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.

Επιπλέον, η ΟΧΕ εμφανίζει υψηλή συνέργεια με τα Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης των Υπουργείων Τουρισμού και Πολιτισμού.

Ειδικότερα:

Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Υπουργείου Τουρισμού 2021-2025

Η μετάβαση στην αειφόρο ανάπτυξη αποτελεί στρατηγικό πυλώνα της εθνικής στρατηγικής για τον Ελληνικό Τουρισμό. Μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Υπουργείου Τουρισμού τίθενται οι κάτωθι Στρατηγικοί και Ειδικοί Στόχοι οι οποίοι ενσωματώνονται στην στρατηγική της ΟΧΕ:

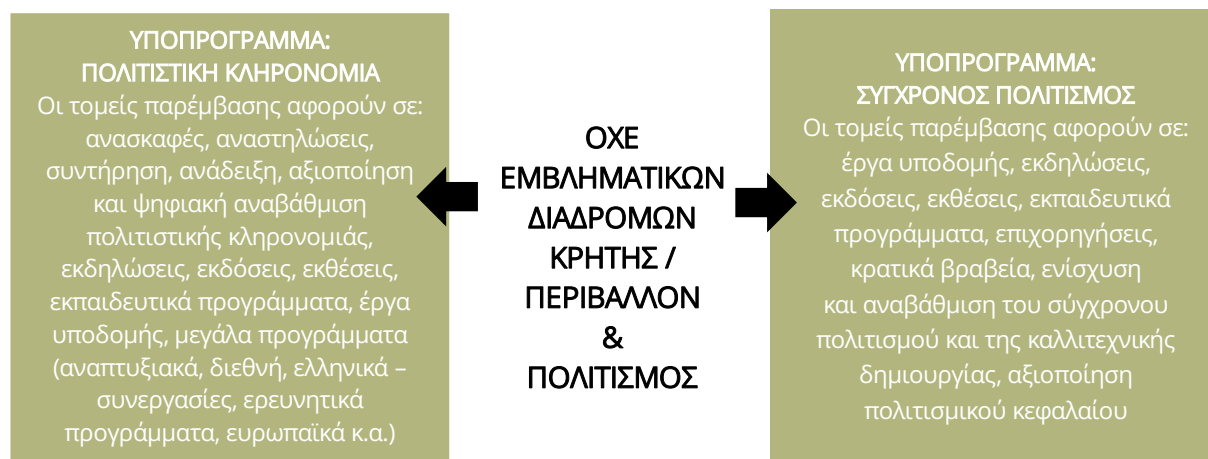

Στρατηγικοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι
Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της γεωγραφικής διάχυσης της τουριστικής κίνησης Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου Αναβάθμιση υποδομών τουριστικών περιοχών με έμφαση στην φιλικότητα προς το περιβάλλον Στοχευμένη ενίσχυση του εσωτερικού τουρισμού, με ανάδειξη του κάθε προορισμού 365 μέρες το χρόνο
Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας	<ul style="list-style-type: none"> Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών Προσέλκυση νέων επενδύσεων στον τουρισμό Ανάπτυξη και ανάδειξη του θεματικού τουρισμού όλο το χρόνο
Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό	<ul style="list-style-type: none"> Βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης των στελεχών του τουρισμού όλων των βαθμίδων Συνεχής Εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των επαγγελματιών τουρισμού Ρύθμιση και ενίσχυση της πιστοποίησης προσόντων των επαγγελματιών του τουρισμού
Πρωώθηση του ελληνικού τουριστικού Προϊόντος διεθνώς	<ul style="list-style-type: none"> Προσέγγιση και άνοιγμα νέων τουριστικών αγορών. Πρωώθηση και προβολή των θεματικών μορφών τουρισμού. Προσέλκυση τουριστών με υψηλότερη κατά κεφαλή δαπάνη

Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟ) 2021-2025

Για την περίοδο 2021-2025, η στρατηγική του ΥΠΠΟ επικεντρώνεται: α) στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και της σύγχρονης δημιουργίας, την ενίσχυση της πολιτιστικής και δημιουργικής οικονομίας ως βασικού πυλώνα ανάπτυξης και β) στη συμβολή του πολιτισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Χώρας καθώς και την ενδυνάμωση των διακρατικών συνεργασιών με απώτερο στόχο την ανάδειξη της Ελλάδας ως διεθνούς πολιτιστικού πόλου.

Το Τομεακό Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε Υποπρογράμματα (Πολιτιστική Κληρονομιά, Σύγχρονος Πολιτισμός) εκ των οποίων η ΟΧΕ σχετίζεται με τα δύο κάτωθι:

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

Το πρόγραμμα «Κρήτη» 2021-2027 υιοθετεί τους τέσσερις αναπτυξιακούς στόχους του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας για Ποιοτική Ανάπτυξη, Ενεργό Περιβαλλοντική Διαχείριση, Δυναμική Κοινωνική Συνοχή και Αποτελεσματική Διακυβέρνηση. Συγκροτείται από 8 προτεραιότητες ως ακολούθως:

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1 (ΕΤΠΑ) : Προώθηση της Καινοτομίας και στήριξη της επιχειρηματικότητας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2 (ΕΤΠΑ) : Στήριξη της πράσινης ανάπτυξης και μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3 (ΕΤΠΑ) : Ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής προσβασιμότητας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4 (ΕΤΠΑ) : Ενίσχυση της Κοινωνικής Δυναμικής και της Κοινωνικής Συνοχής

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5 (ΕΚΤ+) : Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 6 (ΕΤΠΑ): Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη των Αστικών Κέντρων και της Υπαίθρου

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 7: Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 8: Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ+

Στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής 2021-2027 θεσπίστηκε ο Στόχος Πολιτικής (ΣΠ) 5: «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών» στον οποίο περιλαμβάνεται ο Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 5.2 «ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών περιοχών» όπου εντάσσεται η ΟΧΕ εμβληματικών διαδρομών Κρήτης / Περιβάλλον και Πολιτισμός.

Περιφερειακή Διάσταση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Η στρατηγική RIS Crete 2021-2027 έχει διαμορφωθεί σε ένα εύρος που περιλαμβάνει την ανάληψη επενδύσεων για την αξιοποίηση καινοτομιών (ως προϊόντα) που έχουν αναπτυχθεί ή /και για την ενσωμάτωσή τους σε παραγωγικές διαδικασίες, καθώς και τη στήριξη της επιχειρηματικής ανάκαμψης με επενδύσεις σε νέες δραστηριότητες. Στην Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 διατηρούνται οι τομείς εξειδίκευσης Τουρισμού - Πολιτισμού και Αγροδιατροφής με σαφέστερο ωστόσο προσανατολισμό, ενώ εισάγονται δύο νέοι τομείς εξειδίκευσης, των ψηφιακών τεχνολογιών και της βιώσιμης χρήσης των πόρων εισάγοντας τις αρχές της κυκλικής οικονομίας που είναι ταυτόχρονα και οριζόντιοι καταλύτες, καθώς στηρίζουν το μετασχηματισμό και των άλλων παραγωγικών τομέων στην κατεύθυνση της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης.

Ειδικότερα, στους τομείς τουρισμού – πολιτισμού και αγροδιατροφής έχουν εξειδικευτεί περεταίρω οι προτεραιότητες της Περιφέρειας Κρήτης ως ακολούθως:

- **Ευφυής Τουρισμός - Πολιτισμός:** Η ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτομιών για το μετασχηματισμό του τουριστικού τομέα απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων στις υποδομές και στη λειτουργία και αφορούν αξιοθέατα, προσβασιμότητα, υπηρεσίες (διαμονή, γαστρονομία και δραστηριότητες αναψυχής), διαθέσιμα πακέτα, εμπειρίες και βοηθητικές υπηρεσίες.
- **Βιώσιμη Διαχείριση των πόρων:** Στην προγραμματική περίοδο 2021-2027 δίνεται βαρύτητα στην πράσινη μετάβαση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- **Βιώσιμη Αγροδιατροφή:** Η Αγροδιατροφή αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις και ευκαιρίες προσαρμογής μεταξύ των οποίων είναι η ανάδειξη της Κρητικής διατροφής και γαστρονομίας και η ενδυνάμωση των δεσμών της με τον τουρισμό.

Η Στρατηγική Στόχευση της ΟΧΕ είναι απόλυτα συμβατή, σε συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τα προαναφερόμενα.

Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) Περιφέρειας Κρήτης

Μεταξύ των επιδιώξεων του ΠΧΠ είναι: 1) η προώθηση της χωρικής ολοκλήρωσης της Περιφέρειας με στόχευση εκτός των άλλων: α) στην ανασυγκρότηση του γεωργο-περιβαλλοντικού αγροτο-διατροφικού τομέα, προς την κατεύθυνση ανάπτυξης ενός σύγχρονου προτύπου αγροτικής οικονομίας, και σύνδεσης της αγροτικής παραγωγής με τον ποιοτικό τουρισμό και β) στην προώθηση καινοτομικών πρωτοβουλιών στον τομέα του τουρισμού, μέσω πιλοτικών εγχειρημάτων, για τη μετάβαση προς έναν ποιοτικό, διαφοροποιημένο, οργανωμένο και πολυθεματικό τουρισμό, οικονομικά αποδοτικό και 2) η ολοκλήρωση των αναγκαίων χωρικών δράσεων για την προώθηση ενός προτύπου χωρικής οργάνωσης με παρεμβατικό χαρακτήρα και έμφαση σε στρατηγικούς στόχους όπως:

- αλλαγή του προτύπου ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας με επιδίωξη αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και αναβάθμισης του δομημένου χώρου στο υπεραναπτυγμένο βόρειο μέτωπο, και προώθηση ανάπτυξης πολυθεματικού τουρισμού στα ορεινά και ημιορεινά οικιστικά σύνολα
- υποστήριξη συνδυασμένης πολιτικής προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Για τους τομείς του περιβάλλοντος και του πολιτισμού επιδιώκεται προστασία, διατήρηση και συνδυασμένη ανάδειξη με έμφαση στη δημιουργία δικτύων ολοκληρωμένων αρχαιολογικών πάρκων και φυσικών χώρων με παράλληλες εφαρμογές νέων τεχνολογιών και ανάπτυξη δικτύων γεωπολιτιστικών διαδρομών.

Επιπλέον για τους μικρούς οικισμούς επαναπροσδιορίζεται ο ρόλος τους και εμπλουτίζονται με υποστηρικτικές υποδομές για να καταστούν ελκυστικοί, με άξονες αναφοράς τον πολιτισμό, το φυσικό περιβάλλον, τον ποιοτικό τουρισμό και την παραγωγή - πιστοποίηση γεωργο-περιβαλλοντικών προϊόντων.

Η στρατηγική της ΟΧΕ υπακούει στις κατευθύνσεις του ΠΧΠ και ενσωματώνει δράσεις που συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων και επιδιώξεων του στους τομείς του πολιτισμού, του περιβάλλοντος, του τουρισμού και της βιώσιμης ανάπτυξης εν γένει.

Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025

Το ΠΠΑ θέτει ως αναπτυξιακούς στόχους την Έξυπνη, Πράσινη και Κοινωνική Ανάπτυξη, την Ανάπτυξη Υποδομών και την Ενίσχυση της Εξωστρέφειας. Ειδικότερα και σε ότι αφορά τον τομέα του τουρισμού επιδιώκονται: 1) Η ανάδειξη του πολιτισμού ως ανταγωνιστικό στοιχείο του τουριστικού προϊόντος, 2) η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών του τουρισμού, 3) η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, 4) η ισχυροποίηση του brand name, 5) η ενίσχυση της συνοχής της αλυσίδας αξίας του τουρισμού και 6) η ανάπτυξη διασυνδέσεων με άλλες αλυσίδες αξίας και συμπλέγματα.

Οι άξονες προτεραιότητας του Προγράμματος που συσχετίζονται άμεσα με την ΟΧΕ, είναι οι εξής:

- Προώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
- Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
- Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα
- Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού

- Ενίσχυση επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας σε εθνικές και διεθνείς αγορές
- Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος
- Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
- Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων
- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών
- Οδική ασφάλεια και οδικές υποδομές
- Εκπαίδευση – κατάρτιση εργαζομένων
- Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη

Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή Περιφέρειας Κρήτης (ΠΕΣΠΚΑ)

Η ΟΧΕ εμφανίζει συνέργεια και συμπληρωματικότητα με το ΠΕΣΠΚΑ Κρήτης καθώς σε αυτό προτείνονται μέτρα και δράσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους τομείς του τουρισμού, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της βιοποικιλότητας, ήτοι:

Βιοποικιλότητα /οικοσυστήματα: α) βελτίωση της γνώσης για την βιοποικιλότητα και την επίδραση της κλιματικής αλλαγής, β) προστασία και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, γ) παρακολούθηση της κινητικότητας εισβολικών ξενικών ειδών και δ) ενημέρωση και ευαισθητοποίηση.

Τουρισμός: α) Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή των τουριστικών εγκαταστάσεων, β) υποστήριξη του τουρισμού για την προσαρμογή του στην κλιματική αλλαγή και την αντιμετώπιση ακραίων φαινομένων (π.χ. ανάπτυξη χώρων πρασίνου σε τουριστικές περιοχές για την αντιμετώπιση της δυσφορίας των επισκεπτών, μέτρα ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως πολιτιστικός τουρισμός και οικοτουρισμός).

Πολιτιστική Κληρονομιά: α) εγκατάσταση συστημάτων καταγραφής και παρακολούθησης περιβαλλοντικών δεικτών και καιρικών φαινομένων στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα Κνωσού, Φαιστού, Μαλίων, Ζάκρου, Κυδωνίας, Ζώμινθου και στις οχυρώσεις προμαχωνικού τύπου ήτοι βενετικά τείχη Ηρακλείου και βενετικές οχυρώσεις Χανίων και σταδιακά στους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία 1ης προτεραιότητας, β) εφαρμογή μη-παρεμβατικών τεχνικών στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα (Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Ζάκρο, Κυδωνία, Ζώμινθος) και στις οχυρώσεις προμαχωνικού τύπου (βενετικά τείχη Ηρακλείου και βενετικές οχυρώσεις Χανίων) και σταδιακά στους υπόλοιπους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία 1ης προτεραιότητας, που θα εξασφαλίζουν τη συνεχή καταγραφή της παραμόρφωσης, φθοράς ή αλλοίωσης που προκαλούν τα κλιματικά φαινόμενα και γ) διαχείριση των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή στην πολιτιστική κληρονομιά.

Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων Κρήτης (ΠΕΣΔΑΚ)

Ο σχεδιασμός προβλέπει ανά Περιφερειακή Ενότητα έργα διαχείρισης σύμμεικτων αστικών στερεών αποβλήτων, προδιαλεγμένων βιοαποβλήτων, και ανακυκλώσιμων αποβλήτων. Η Στρατηγική της ΟΧΕ συνεισφέρει με σχετικές δράσεις υποδομών διαχείρισης απορριμμάτων μικρής κλίμακας στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της ανακύκλωσης και της επανάχρησης απορριμμάτων.

Τουριστικός Στρατηγικός Σχεδιασμός & Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2024 – 2028

Η ΟΧΕ συνεργεί και συνάδει με τον Περιφερειακό Τουριστικό Σχεδιασμό και τους στρατηγικούς στόχους του μεταξύ των οποίων αναφέρονται η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, η εστίαση στην εμπειρία του επισκέπτη, μέσα από την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την ανάδειξη της αυθεντικότητας του προορισμού, η ενίσχυση της εφαρμογής βιώσιμων

πρακτικών σε όλη την τουριστική αλυσίδα και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η ενσωμάτωση καινοτομίας στον τουρισμό, κ.α.

Άλλα Στρατηγικά Σχέδια

Άλλα στρατηγικά σχέδια με τα οποία συνεργεί και συνάδει η Στρατηγική της ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης / Περιβάλλον και Πολιτισμός είναι:

- Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (Τοπικά Προγράμματα Leader και Leader Αλιείας Κρήτης)
- Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης Κρήτης
- Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης
- Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης
- Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης
- Σχέδιο για την βελτίωση της οδικής ασφάλειας στην Περιφέρεια Κρήτης

Μνημόνιο Συνεργασίας Περιφέρειας Κρήτης και Υπουργείου Πολιτισμού για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της ΟΧΕ «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» 2021-2027

Το Υπουργείο Πολιτισμού αναδεικνύει τη μοναδική πολιτιστική ταυτότητα της Κρήτης στο πλαίσιο του φακέλου υποψηφιότητας για τη σειριακή εγγραφή έξι Μινωικών Ανακτόρων - Ζάκρου, Κνωσού, Φαιστού, Μαλίων, Ζωμίνθου, Κυδωνίας- στον Κατάλογο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO που έχει καταρτίσει η Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων σε συνεργασία με τις Εφορείες Αρχαιοτήτων Κρήτης και την υποστήριξη της Περιφέρειας Κρήτης. Στη βάση του εν λόγω εγχειρήματος έχει υπογραφεί μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού με την Περιφέρεια Κρήτης. Σκοπός του Μνημονίου είναι η Περιφέρεια να αναλάβει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (Ο.Χ.Ε.) «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» στο πλαίσιο της Ο.Χ.Ε. Εμβληματικών Διαδρομών του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 και μέσω αυτής να υλοποιηθούν αναγκαίες μελέτες και έργα προστασίας, ανάδειξης και ενοποίησης των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων, καθώς και αναβάθμισης και βελτίωσης υποδομών και προσβάσεων που θα εξισορροπούν τη διατήρηση των πολιτιστικών αξιών των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων με την ικανοποίηση των χρηστών (επισκέπτες, τοπική κοινωνία, επιχειρηματίες).

Γ. Ευρωπαϊκό / Διεθνές Επίπεδο

Εδαφική Ατζέντα 2030

Η Εδαφική Ατζέντα 2030 ορίζει δύο θεμελιώδεις στόχους: α) την Πράσινη Ευρώπη που προστατεύει τους κοινούς βιοτικούς πόρους και διαμορφώνει την κοινωνική μετάβαση και β) τη Δίκαιη Ευρώπη που προσφέρει προοπτικές για το μέλλον για όλες τις περιοχές και όλους τους ανθρώπους.

Η ΟΧΕ βρίσκεται σε συνάφεια με τους στόχους για: 1) τη βελτίωση των οικολογικών βιοτικών πόρων, για κλιματικά ουδέτερες και ανθεκτικές κωμοπόλεις, πόλεις και περιφέρειες, 2) την κυκλική οικονομία, 3) τη βιώσιμη ψηφιακή και φυσική συνδεσιμότητα των περιοχών, 4) την ισορροπημένη εδαφική ανάπτυξη και τη σύγκλιση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης και της μείωσης των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών.

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης ΟΧΕ

Βάσει των κατευθύνσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, πρέπει να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν στον τουρισμό, οι κατάλληλες πολιτικές που διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα των δραστηριοτήτων του σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Η προσέγγιση αυτή συνιστά τη βάση για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό ως παγκόσμια στρατηγική επιλογή η οποία υπακούει και υπηρετεί τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης⁴⁴, όπως αυτοί τέθηκαν και εγκρίθηκαν στο πλαίσιο της Ατζέντας 2030. Ειδικότερα, η ΟΧΕ «συνομιλεί» άμεσα με τους κάτωθι στόχους:

Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση. Επιδιώκεται η αύξηση των νέων και των ενηλίκων που αποκτούν κατάλληλες δεξιότητες, για απασχόληση, αξιοπρεπή εργασία και επιχειρηματικότητα.

Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ο Στόχος επιδιώκει μεταξύ άλλων το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών που προωθούν τον βιώσιμο τουρισμό, ο οποίος δημιουργεί θέσεις εργασίας και προάγει τοπικούς πολιτισμούς και προϊόντα.

Στόχος 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες. Επιδίωξη του Στόχου είναι και η ενίσχυση των προσπάθειών για προστασία και διαφύλαξη της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.

Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή. Επιδιώκεται μεταξύ άλλων η ανάπτυξη και εφαρμογή εργαλείων παρακολούθησης του αντίκτυπου της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό, ο οποίος δημιουργεί θέσεις εργασίας και προωθεί την τοπική κουλτούρα και τα τοπικά προϊόντα.

Στόχος 13: Δράση για το Κλίμα. Ζητούμενο αποτελεί η ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της προσαρμοστικής ικανότητας έναντι των κινδύνων και των φυσικών καταστροφών που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή και η ενσωμάτωση σχετικών μέτρων σε όλες τις στρατηγικές και τους σχεδιασμούς.

Διακήρυξη CORK 2.0⁴⁵ – Βελτίωση της ζωής στις αγροτικές περιοχές

Υπό το βάρος της ανησυχίας για εγκατάλειψη της υπαίθρου και της ανάγκης οι αγροτικές περιοχές και κοινότητες να παραμείνουν ελκυστικοί τόποι διαμονής και εργασίας, μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες και ευκαιρίες και μέσω της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας σε παραδοσιακούς αλλά και νέους τομείς της οικονομίας προωθούνται δέκα κατευθύνσεις πολιτικής με ζητούμενο τη βελτίωση της ζωής στις αγροτικές περιοχές:

- Προώθηση της αγροτικής ευημερίας
- Ενίσχυση των αγροτικών αλυσίδων αξίας
- Επενδύσεις στη βιωσιμότητα και τη ζωτικότητα των αγροτικών περιοχών
- Προστασία του αγροτικού περιβάλλοντος
- Διαχείριση φυσικών πόρων
- Ενθάρρυνση της δράσης για το κλίμα
- Ενίσχυση της γνώσης και της καινοτομίας
- Ενίσχυση της αγροτικής διακυβέρνησης
- Προώθηση της εφαρμογής και της απλούστευσης των πολιτικών
- Βελτίωση των επιδόσεων και της λογοδοσίας

Η ΟΧΕ αναπτύσσεται γεωγραφικά κυρίως στην ενδοχώρα της Κρήτης και η στρατηγική της υπακούει σε πολλές από τις παραπάνω κατευθύνσεις όπως η προώθηση της ευημερίας, η ενίσχυση της γνώσης

⁴⁴ https://gslegal.gov.gr/?page_id=5506https://unric.org/el/17-%CF%8/

⁴⁵ https://ec.europa.eu/enrd/sites/default/files/cork-declaration_el.pdf

και της καινοτομίας, η ενθάρρυνση της δράσης για το κλίμα, η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, κ.α.

Ένα μακρόπνοο όραμα για τις αγροτικές περιοχές της ΕΕ⁴⁶

Το όραμα που διαμορφώνεται για τις αγροτικές περιοχές της ΕΕ με χρονικό ορίζοντα το 2040 είναι να καταστούν ισχυρότερες, συνδεδεμένες, ανθεκτικές και ευημερούσες με ειδικότερη στόχευση να:

- καταστούν **ελκυστικοί τόποι** που αξιοποιούν στο έπακρο τα μοναδικά τους πλεονεκτήματα και δυνατότητες,
- συμμετέχουν στην **πολυεπίπεδη και τοποκεντρική διακυβέρνηση**, με ολοκληρωμένες στρατηγικές και συμμετοχικές προσεγγίσεις,
- καταστούν **δυναμικές** κοινότητες που εστιάζουν στην ευζωία, την ευημερία και την ποιότητα ζωής,
- καταστούν ακμάζουσες πηγές **φυσικών πόρων**, οι οποίες ενισχύονται από τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας και συμβάλλουν στην επίτευξή τους, συμπεριλαμβανομένης της **κλιματικής ουδετερότητας**,
- επωφελοούνται πλήρως από την **ψηφιακή καινοτομία**,
- αποτελούνται από άτομα **με επιχειρηματικό και καινοτόμο πνεύμα** και **επαρκείς δεξιότητες**,
- καταστούν **δραστήρια μέρη** που διαθέτουν αποδοτικές, προσβάσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες.

Η στρατηγική της ΟΧΕ συνεισφέρει στην επίτευξη των παραπάνω στόχων οι οποίοι αφορούν και στην περιοχή παρέμβασης, καθώς αποτελείται κατά βάση από αγροτικές περιοχές και κοινότητες.

Νέα Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τον Πολιτισμό

Η Νέα Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τον Πολιτισμό⁴⁷ επισημαίνει ότι οι κλάδοι του πολιτισμού και της δημιουργίας μπορούν να επιφέρουν βελτιώσεις στη ζωή των πολιτών, να μεταμορφώνουν κοινότητες, να δημιουργούν ανάπτυξη και απασχόληση και να προκαλούν δευτερογενείς επιδράσεις σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Η νέα ατζέντα υποστηρίζει τους πολιτιστικούς και δημιουργικούς τομείς ώστε να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες προκλήσεις και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρει η μετάβαση στην ψηφιακή εποχή.

Η ΟΧΕ βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια και συνέργεια με τους κάτωθι στόχους της Ατζέντας:

1. Αξιοποίηση της δύναμης του πολιτισμού και της πολιτιστικής πολυμορφίας για κοινωνική συνοχή και ευημερία.
2. Στήριξη της πολιτιστικής δημιουργικότητας στην εκπαίδευση και την καινοτομία, για την απασχόληση και την ανάπτυξη.
3. Ενίσχυση των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων.

Ευρωπαϊκή ατζέντα για τον τουρισμό 2030

Την 1η Δεκεμβρίου 2022, το Συμβούλιο της ΕΕ ενέκρινε την Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τον Τουρισμό 2030⁴⁸ προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη μέλη, τις δημόσιες αρχές, την Επιτροπή και τους

⁴⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_3162

⁴⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0267>

⁴⁸ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2022/12/01/new-european-agenda-for-tourism/>

ενδιαφερόμενους φορείς να καταστήσουν τον τουριστικό τομέα πιο πράσινο, πιο βιώσιμο, ανθεκτικό και ψηφιοποιημένο.

Για την επίτευξη των παραπάνω τίθενται πέντε (5) τομείς προτεραιότητας, με τις οποίες ευθυγραμμίζεται η ΟΧΕ, ήτοι: 1) Ενεργοποίηση του πλαισίου πολιτικής και της διακυβέρνησης, 2) Πράσινη μετάβαση, 3) Ψηφιακή μετάβαση, 4) Ανθεκτικότητα και ένταξη και 5) Δεξιότητες και υποστήριξη για μετάβαση.

Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία⁴⁹

Η Πράσινη Συμφωνία επιδιώκει να θέσει την ΕΕ σε τροχιά πράσινης μετάβασης, με απώτερο στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 και στηρίζει τον μετασχηματισμό της ΕΕ σε μια δίκαιη και ευημερούσα κοινωνία με σύγχρονη και ανταγωνιστική οικονομία. Περιλαμβάνει αλληλένδετες πρωτοβουλίες που καλύπτουν το κλίμα, το περιβάλλον, την ενέργεια, τις μεταφορές, τη βιομηχανία, τη γεωργία και τη βιώσιμη χρηματοδότηση.

Η Πράσινη Συμφωνία επηρεάζει τους τουριστικούς προορισμούς και τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, μέσω του νομοθετικού πλαισίου και των απαιτήσεων που σχετίζονται με την κλιματική προσαρμογή, την ενεργειακή διαχείριση, την προστασία της φύσης, της βιοποικιλότητας, κ.α.

Η στρατηγική της ΟΧΕ είναι σε απόλυτη σύνδεση και συνάφεια με την Πράσινη Συμφωνία καθώς προωθεί τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιλαμβάνει δράσεις στα πεδία της κλιματικής αλλαγής, της κυκλικής οικονομίας, της βιοποικιλότητας και του φυσικού περιβάλλοντος.

Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Ο σκοπός της στρατηγικής είναι να υλοποιηθεί το όραμα με βάση το οποίο η ΕΕ θα καταστεί ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή έως το 2050, καθιστώντας την προσαρμογή πιο έξυπνη, πιο συστημική και ταχύτερη, και επιταχύνοντας τη διεθνή δράση. Η στρατηγική εξειδικεύει τις προθέσεις της ΕΕ μεταξύ άλλων να αυξήσει την υποστήριξη για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της προσαρμογής σε τοπικό επίπεδο, την ευρύτερη χρήση σχεδίων διαχείρισης της ξηρασίας, καθώς και τη βιώσιμη διαχείριση του εδάφους και της χρήσης γης. Το τοπικό επίπεδο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της προσαρμογής, και ως εκ τούτου η στήριξη της ΕΕ θα συμβάλει στην επαύξηση της τοπικής ανθεκτικότητας, στην προώθηση της βιώσιμης και ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή αγροτικής ανάπτυξης, σε περισσότερες επενδύσεις σε λύσεις που εν γένει βασίζονται στη φύση (nature-based solutions), σε λύσεις που βασίζονται στη φύση για απορροφήσεις διοξειδίου του άνθρακα. Η στρατηγική της ΟΧΕ κατεξοχήν συνεισφέρει τόσο στο πεδίο της πρόληψης / θωράκισης, όσο και αποκατάστασης βλαβών.

Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν δεσμευτεί να θέσουν τη βιοποικιλότητα σε τροχιά ανάκαμψης έως το 2030. Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της προστασίας της φύσης στην ΕΕ και βασικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Προκειμένου να υποστηριχθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα τόσο της φύσης όσο και της γεωργίας, η στρατηγική θα λειτουργήσει παράλληλα με τη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική εστιάζοντας στην προώθηση υγιών οικοσυστημάτων, στην αποκατάσταση υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων και τη μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων, στην ανάπτυξη πράσινων υποδομών και λύσεων που βασίζονται στη φύση.

⁴⁹ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/green-deal/>

Πολιτική για την Καινοτομία

Η πολιτική για την καινοτομία αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ της πολιτικής για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, αφενός, και της βιομηχανικής πολιτικής, αφετέρου, αποσκοπεί δε στη δημιουργία ενός ευνοϊκού πλαισίου για την εισαγωγή ιδεών στην αγορά. Μέσω των πολυετών προγραμμάτων - πλαισίων για την έρευνα και την καινοτομία, η ΕΕ παρέχει χρηματοδοτήσεις με σκοπό: να ενισχύσει τη θέση της στον χώρο της επιστήμης, να ενισχύσει τη βιομηχανική καινοτομία, μεταξύ άλλων τις επενδύσεις σε βασικές τεχνολογίες, τη μεγαλύτερη πρόσβαση σε κεφάλαια και τη στήριξη των μικρών επιχειρήσεων, να αντιμετωπίσει σοβαρά κοινωνικά ζητήματα, όπως η κλιματική αλλαγή, οι βιώσιμες μεταφορές και η ανανεώσιμη ενέργεια, να εξασφαλίσει τη μετατροπή των τεχνολογικών καινοτομιών σε βιώσιμα προϊόντα με πραγματικές εμπορικές δυνατότητες – μέσω συμπράξεων με τη βιομηχανία και τις κυβερνήσεις, να ενισχύσει τη διεθνή συνεργασία στους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας.

Στρατηγική για τον ψηφιακό μετασχηματισμό

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελεί βασική προτεραιότητα της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συμβάλει στη διαμόρφωση των πολιτικών που ενισχύουν την αξιοποίηση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών στην Ευρώπη, δημιουργούν νέες ευκαιρίες για επιχειρήσεις και καταναλωτές, στηρίζουν την πράσινη μετάβαση της ΕΕ και την εκπλήρωση του στόχου της για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050, στηρίζουν τους πολίτες στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων και την κατάρτιση των εργαζομένων και συμβάλουν στην ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών, διασφαλίζοντας παράλληλα τον σεβασμό των βασικών δικαιωμάτων και αξιών.

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ / ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ

4

4.1 ΑΝΑΛΥΣΗ / ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΑΞΟΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΕ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ & ΠΡΑΞΕΙΣ (ΕΡΓΑ)

ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ΕΡΓΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ (ΕΚΦΡΩΝ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ)
1. Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών	1.1.1. Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων	RCO46 - μήκος ανακατασκευασμένων η εκσυγχρονισμένων οδών - εκτός ΔΕΔ-Μ RCR56 - εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών
		93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών	1.1.2. Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/μνημείων	

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ΕΡΓΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ (ΕΚΦΡΩΝ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ)
	1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	166. προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών	1.2.1. Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Ζωμίνθου Δήμου Ανωγείων (μεταφερόμενο έργο)	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται
	1.3. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών.	1.3.1 Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται
			1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εταμ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

[152]

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ΕΡΓΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ (ΕΚΦΡΩΝ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ)
2 Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών	2.1.1. Οδική παράκαμψη Οικισμού Αξού	RCO46 - μήκος ανακατασκευασμένων η εκσυγχρονισμένων οδών — εκτός ΔΕΔ-Μ RCR56 - εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών
			2.1.2. Αναβάθμιση επαρχιακού και δημοτικού οδικού δικτύου	

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ
α.ε.
εταιρεία συμβούλων

[153]

ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ΕΡΓΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ (ΕΚΦΡΩΝ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ)
3 Στήριξη της επιχειρηματικότη τας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	3.1. Πράσινο και Ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων	024. Προηγμένες υπηρεσίες στήριξης για ΜΜΕ και ομίλους ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διαχείρισης, μάρκετινγκ και σχεδιασμού)	3.1.1 Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή & πράσινη μετάβαση)	RCO01 - Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (εκ των οποίων: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες) RCR01 - Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν στις υποστηριζόμενες οντότητες

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ΕΡΓΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ (ΕΚΦΡΩΝ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ)
	3.4. Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού	3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται
		165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού	3.4.2 Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο)	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται
		165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού	3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού	Δεν απαιτείται ορισμός Δείκτη
		165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού	3.4.4. Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδα και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο)	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ
εταιρεία συμβούλων

[155]

ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ΕΡΓΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ (ΕΚΦΡΩΝ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ)
4 Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού	4.1. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας και καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand Unesco	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού	4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.)	Δεν απαιτείται ορισμός Δείκτη
5 Προβολή των εμβληματικών διαδρομών	5.1. Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση περιοχών UNESCO	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού.	5.1.1. Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις)	PSO911 - Δράσεις Τουριστικής Προβολής RCR77- Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται
	5.2. Ενημέρωση - Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης επισκεπτών	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού.	5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης - Πληροφόρησης	Δεν απαιτείται ορισμός Δείκτη
6 Αντιμετώπιση της κλιματικής	6.1. Πράσινες Υποδομές, θωράκιση και προστασία από	059. Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των	6.1.1. Ανθεκτικότητα Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στην κλιματική αλλαγή (Εγκατάσταση, συντήρηση, αναβάθμιση πυρόσβεσης Μινωικών Ανακτορικών	RCO 28 - Περιοχή που καλύπτεται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές RCR 36 - Πληθυσμός που ωφελείται από

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΕΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΡΗΤΗ»	ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ΕΡΓΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ (ΕΚΦΡΩΝ & ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ)
αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	την κλιματική αλλαγή	κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα: πυρκαγιές (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)	Κέντρων)	μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές
	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΤΠΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027	<p>179. Ενημέρωση και επικοινωνία</p> <p>180. Προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και έλεγχος</p> <p>182. «Ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους, των δικαιούχων και των οικείων εταίρων»</p>	Τεχνική Βοήθεια ΟΧΕ «εμβληματικών διαδρομών Κρήτης/περιβάλλον και πολιτισμός»	<p>PSO696 - Ενέργειες επικοινωνίας και προβολής</p> <p>PSO697 - Επικοινωνιακά σχέδια δράσης</p> <p>PSO693 - Συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και προμηθειών</p> <p>PSO694 - Δικαιούχοι που υποστηρίζονται</p>

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ
εταιρεία συμβούλων

[157]

4.1.1 ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 1 «Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος»

Ειδικός Στόχος 1.1 Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα

Παρέμβαση / Δράση 1.1.1 Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων

1.1.1 Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΟΤΑ Α' βαθμού (Δήμοι)
Περιγραφή Δράσης	Η δράση αποσκοπεί στη διασύνδεση των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων με τους αρχαιολογικούς χώρους στην ευρύτερη ζώνη τους, μέσω της δημιουργίας νέων περιπατητικών διαδρομών. Αυτές οι διαδρομές θα καλύπτουν μια απόσταση περίπου 10 χιλιομέτρων, προσφέροντας στους επισκέπτες τη δυνατότητα να εξερευνήσουν φυσικές και ιστορικές τοποθεσίες, συνδυάζοντας την πολιτιστική κληρονομιά με την ομορφιά της φύσης. Οι προτεινόμενες διαδρομές θα ενισχύσουν την προσβασιμότητα και την εμπειρία των επισκεπτών, προάγοντας την πολιτιστική, την ιστορική και την περιβαλλοντική συνείδηση στην περιοχή.
Προϋπολογισμός	450.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η σκοπιμότητα προκύπτει από την ανάγκη για διασύνδεση του Μινωικού Ανακτόρου με πολιτιστικούς και άλλους πόρους της ευρύτερης περιοχής με στόχο τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση της τουριστικής εμπειρίας των επισκεπτών, αλλά και τη διάχυση της τουριστικής κίνησης προς την ενδοχώρα. Καταγράφεται συμβατότητα και συνέργεια με: <ul style="list-style-type: none"> • Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 • Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 • Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) Περιφέρειας Κρήτης • Τον Περιφερειακό Τουριστικό Στρατηγικό Σχεδιασμό • Το μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού με την Περιφέρεια Κρήτης για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ΟΧΕ «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» • Την Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης (προσβασιμότητα ΑμεΑ).
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 1.3 Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών.
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO46 - Μήκος ανακατασκευασμένων ή εκσυγχρονισμένων οδών - εκτός ΔΕΔ-Μ Τιμή Στόχος: 10 χιλιόμετρα
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων)	RCR56 - Εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών Τιμή Στόχος: 1 ανθρωποημέρα/έτος

1.1.1 Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων

& Τιμές στόχος 2029	
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράξεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 1.3.1 Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών και 1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων.

Ειδικός Στόχος 1.1 Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα

Παρέμβαση / Δράση 1.1.2 Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/Μνημείων

1.1.2 Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/Μνημείων

Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού
Περιγραφή Δράσης	Η δράση αφορά στη βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων. Ειδικότερα, θα χρηματοδοτηθούν έργα βελτίωσης της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/μνημείων που αφορούν κυκλοφοριακές ρυθμίσεις για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών του αρχαιολογικού χώρου Κνωσού και έργα αναβάθμισης της Ε.Ο. από τον κόμβο Βενιζελείου (κυκλικός) έως τον 19 (μελλοντικό) κόμβο Κνωσού.
Προϋπολογισμός	500.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η σκοπιμότητα προκύπτει από την ανάγκη βελτίωσης της προσβασιμότητας, της οδικής ασφάλειας και της διευκόλυνσης της περιήγησης των επισκεπτών της Κνωσού. Καταγράφεται συμβατότητα και συνέργεια με: <ul style="list-style-type: none"> • Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 • Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 • Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) Περιφέρειας Κρήτης • Τον Περιφερειακό Τουριστικό Στρατηγικό Σχεδιασμό • Το μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού με την Περιφέρεια Κρήτης για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ΟΧΕ «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» • Την Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης (προσβασιμότητα ΑμεΑ).
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 1.1 «Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα»
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO46 - Μήκος ανακατασκευασμένων ή εκσυγχρονισμένων οδών - εκτός ΔΕΔ-Μ Τιμή Στόχος: 2 χιλιόμετρα

1.1.2 Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/Μνημείων	
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR56 - Εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών Τιμή Στόχος: 1ανθρωποημέρα/έτος
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τη δράση: 1.1.1. Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων.

Ειδικός Στόχος 1.2 Αναβάθμιση/ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων

Παρέμβαση / Δράση 1.2.1 Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Ζωμίνθου Δήμου Ανωγείων (μεταφερόμενο έργο)

ΚΩΔΙΚΟΣ & ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ/ΕΡΓΟΥ	1.2.1. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΖΩΜΙΝΘΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΝΩΓΕΙΩΝ (μεταφερόμενο έργο)
Δικαιούχος	Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρεθύμνου
Κύριος Πράξης (Έργου)	Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρεθύμνου
Φορέας Λειτουργίας και Συντήρησης	Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρεθύμνου
Περιγραφή Πράξης	<p>Η πράξη αφορά στο μεταφερόμενο έργο της Προγραμματικής Περιόδου 2014 - 2020 «Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Ζωμίνθου Δήμου Ανωγείων» και περιλαμβάνει τις εξής εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διενέργεια δοκιμαστικών τομών στον χώρο ανέγερσης του φυλακίου, στον χώρο στάθμευσης και όπου αλλού κριθεί απαραίτητο. • Ενέργειες συντήρησης των αρχαίων κτιριακών καταλοίπων. • Κατασκευή λιθοδομής οριοθέτησης του περιβάλλοντα χώρου. • Αντικατάσταση της υφιστάμενης περίφραξης από νέα. • Συμπλήρωση του συστήματος ηλεκτρονικής φύλαξης του χώρου. • Διαμόρφωση μικρού πλατώματος οριοθέτησης φυλακίου εισόδου. • Κατασκευή φυλακίου εισόδου και 6 πέτρινων καθιστικών εξωτερικά της εισόδου. • Κατασκευή σηπτικής δεξαμενής – απορροφητικού βόθρου. • Κατασκευή βοηθητικής εισόδου. • Συμπλήρωση του υφιστάμενου μόνιμου δικτύου λιθόστρωτων με τοπικές πλάκες. • Επιδιόρθωση – συμπλήρωση υφιστάμενων ξύλινων ραμπών και κιγκλιδωμάτων κατά μήκος της υφιστάμενης διαδρομής επίσκεψης και κατασκευή νέων για χρήση ΑΜΕΑ σε σημεία με υψομετρική διαφοροποίηση • Δημιουργία προσωρινών τμημάτων της διαδρομής με υλικά αναστρέψιμα με δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης. • Διαμόρφωση σημείων στάσης και χώρου στάθμευσης. • Κατασκευή - τοποθέτηση οδικών, ενδεικτικών, ενημερωτικών και πληροφοριακών πινακίδων κατά μήκος της διαδρομής από το χώρο στάθμευσης στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου, στο χώρο αναμονής της εισόδου και κατά μήκος της διαδρομής επίσκεψης.

	<ul style="list-style-type: none"> Υποδομές AMEA: ενημερωτικές πινακίδες και πινακίδες σήμανσης της διαδρομής με έντονο κοντράστ και μεγάλους χαρακτήρες προκειμένου να είναι ευδιάκριτες, όπως και η τοποθέτηση σε χαμηλό ύψος, ώστε να είναι προσβάσιμες και σε άτομα σε αμαξίδιο. Εισαγωγική ενημερωτική πινακίδα στην είσοδο του χώρου καθώς και πληροφοριακό υλικό προβολής (φυλλάδιο) σε γραφή Braille. Σχεδιασμός και δημιουργία κατάλληλου οδηγού περιήγησης σε συμβατική μορφή και σε γραφή Braille.
Προϋπολογισμός	400.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	<p>Στόχος της πράξης είναι η προστασία, ανάδειξη και προβολή του αρχαιολογικού χώρου, καθώς και η κατασκευή των απαραίτητων υποδομών, προκειμένου να καταστεί επισκέψιμος και ασφαλής για τους επισκέπτες. Η προτεινόμενη πράξη αντιμετωπίζει τα κρίσιμα προβλήματα της συντήρησης και ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου, και ιδίως του ανακτόρου, αφού προφυλάσσει τα μνημεία από την επιβάρυνση της οχλούσας βλάστησης, την φθορά του φέροντος οργανισμού του και τις ανθρώπινες επεμβάσεις.</p> <p>Καταγράφεται συμβατότητα / συνέργεια με:</p> <ul style="list-style-type: none"> Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 Τον Περιφερειακό Τουριστικό Στρατηγικό Σχεδιασμό Το μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού με την Περιφέρεια Κρήτης για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ΟΧΕ «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» Την Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης (προσβασιμότητα ΑμεΑ)
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Η πράξη συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 1.2 «Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων»
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών.
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκρύν) & Τιμές στόχος 2029	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή Στόχος: 1
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή Στόχος: 1.200
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις /Δράσεις/ Πράξεις	Η πράξη εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τη δράση 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού και την πράξη 3.4.4. Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο).
Τρόπος Ανάθεσης / Εκτέλεσης (αναφορά στο Θεσμικό πλαίσιο)	Η υλοποίηση θα γίνει σύμφωνα με τη νομοθεσία περί δημοσίων έργων.

Τεκμηρίωση της Διασφάλισης Λειτουργίας	Ο φορέας λειτουργίας θα μεριμνήσει για την ορθή λειτουργία και συντήρηση του έργου.			
Ωριμότητα υλοποίησης	Ιδιοκτησία γης/οικοπέδου/κτιρίου	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☐	Δεν απαιτείται ☒
	Έχουν εκπονηθεί όλες οι μελέτες και έχουν εκδοθεί όλες οι απαραίτητες εγκρίσεις/βεβαιώσεις/άδειες για την υλοποίηση της Πράξης;			ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☒
	Πρόκειται για μεταφερόμενο έργο της Περιόδου 2014-2020			
Χρονοπρογραμματισμός Υλοποίησης	2024-2029			
Προσπαιτούμενα - Περιορισμοί	-			

Ειδικός Στόχος 1.3 Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών

Παρέμβαση / Δράση 1.3.1 Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών

1.3.1. Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΥΠΠΟ - Διεύθυνση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων / Εφορείες Αρχαιοτήτων Κρήτης
Περιγραφή Δράσης	<p>Η δράση αποσκοπεί στην αναβάθμιση της εμπειρίας των επισκεπτών στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα, με έμφαση στην Κνωσό, τη Φαιστό και τα Μάλια. Περιλαμβάνει παρεμβάσεις για τη βελτίωση των υποδομών και την προσβασιμότητα, όπως η δημιουργία νέων διαδρομών για ΑμΕΑ, η αναβάθμιση των κτηρίων υποδοχής και η βελτίωση των υφιστάμενων διαδρόμων επισκεπτών. Επιπλέον, περιλαμβάνονται έργα σήμανσης και αρχιτεκτονικού φωτισμού για τη βελτίωση της ενημέρωσης και της αισθητικής. Η ολοκλήρωση αυτών των παρεμβάσεων θα συμβάλει στην καλύτερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών και την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, υποστηρίζοντας παράλληλα την υποψηφιότητα των μνημείων για ένταξη στην UNESCO.</p> <p>Ενδεικτικά θα χρηματοδοτηθούν έργα:</p> <ul style="list-style-type: none"> Αναβάθμισης του περιβάλλοντος χώρου της δυτικής εισόδου της Κνωσού (προσβάσεις, διαμορφώσεις, διαδρομές, ευπρεπισμοί κτλ). Αναδιάρθρωσης των χρήσεων δυτικά και βόρεια του ανακτόρου της Κνωσού σύμφωνα με μια νέα φιλοσοφία για την βέλτιστη εξυπηρέτηση των επισκεπτών σε συνάφεια με τις λειτουργίες της πόλης του Ηρακλείου και στο πλαίσιο της επικείμενης ένταξης του μνημείου στον κατάλογο της UNESCO. Επέκτασης των διαδρόμων των επισκεπτών με τη δημιουργία νέας διαδρομής για ΑμΕΑ προς το λεγόμενο "θέατρο" Συντήρησης-βελτίωσης υφιστάμενων διαδρόμων και δαπεδοστρώσεων κατά μήκος της πορείας των επισκεπτών και περιμετρικά της κεντρικής αυλής. Αναβάθμισης των κτηρίων υποδοχής και εξυπηρέτησης κοινού.

1.3.1. Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών	
	<ul style="list-style-type: none"> Ανέγερσης νέων κτηρίων εξυπηρέτησης κοινού στο ανάκτορο της Φαιστού (εκδοτήριο-πωλητήριο- χώροι υγιεινής, χώρος Η/Μ εγκαταστάσεων) σε νέα θέση, β) νέα διαδρομή επισκεπτών και πορεία για ΑμΕΑ, γ) σήμανση/πληροφόρηση, δ) αρχιτεκτονικό φωτισμό, ε) φυτεύσεις. Προβλέπεται επίσης αρχαιολογική παρακολούθηση με αυτεπιστασία. Βελτίωσης των διαδρομών επισκεπτών στο ανάκτορο των Μαλίων, β) βελτίωση των προσβάσεων για ΑμΕΑ κατά την περιήγηση στο μνημείο και γ) σήμανση - πληροφόρηση.
Προϋπολογισμός	Σύνολο: 7.000.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	<p>Σκοπιμότητα των έργων αποτελεί η εξασφάλιση των αναγκών υποδομών υποδοχής και εξυπηρέτησης του κοινού για τη βελτίωση της λειτουργικότητας των μνημείων, η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών στους επισκέπτες και η διευκόλυνση της περιήγησής τους (ιδίως για ΑμΕΑ), η καθολική προσβασιμότητα και η ανάδειξη των μνημείων, καθώς και η αύξηση της επισκεψιμότητάς τους.</p> <p>Καταγράφεται συμβατότητα και συνέργεια με:</p> <ul style="list-style-type: none"> Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 Το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟΑ) 2021-2025 Το Μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και της Περιφέρειας Κρήτης για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της ΟΧΕ «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» 2021-2027 Την Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης.
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	<p>Συμβάλει στους Ειδικούς Στόχους:</p> <p>Ε.Σ. 1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα</p> <p>Ε.Σ. 1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων</p> <p>Ε.Σ. 1.3 Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών</p>
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών.
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκρύν) & Τιμές στόχος 2029	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή Στόχος: 3
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων	RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή Στόχος: 1.000.000

1.3.1. Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών

Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράξεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 1.1.2. Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/μνημείων, 1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων.

Ειδικός Στόχος 1.3 Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών

Παρέμβαση / Δράση 1.3.2 Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων

1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	Εφορείες Αρχαιοτήτων
Περιγραφή Δράσης	<p>Η δράση εστιάζει στην αποκατάσταση, βελτίωση και ανάδειξη σημαντικών στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Περιλαμβάνει εργασίες που αφορούν βυζαντινούς και ενετικούς ναούς και φρούρια, με στόχο την αποκατάσταση της δομής, τη συντήρηση των διακοσμητικών στοιχείων και τη βελτίωση του περιβάλλοντος χώρου γύρω από τα μνημεία. Αυτές οι παρεμβάσεις αποσκοπούν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ενίσχυση της επισκεψιμότητας και την καλύτερη ενημέρωση των επισκεπτών για την ιστορία και την αξία των τοποθεσιών αυτών.</p> <p>Ενδεικτικά θα χρηματοδοτηθούν έργα όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η αποκατάσταση του βυζαντινού ναού Παναγίας στην Αγία Ρουμέλη Σφακίων • Η αποκατάσταση του βυζαντινού ναού Αγίου Παύλου Σφακίων • Η αποκατάσταση του ενετικού φρουρίου Χώρας Σφακίων και διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου
Προϋπολογισμός	750.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	<p>Πέραν της διαφύλαξης και ανάδειξης των μνημείων, στόχος αποτελεί η διευκόλυνση της περιήγησης και η ασφάλεια των επισκεπτών.</p> <p>Καταγράφεται συμβατότητα και συνέργεια με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 • Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 • Τον Περιφερειακό Στρατηγικό Τουριστικό Σχεδιασμό • Το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟΑ) 2021-2025
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλλει στον Ειδικό Στόχο 1.3 Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών.

1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων

Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών.
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικειμένου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO77 - Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή Στόχος: 3
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή Στόχος: 30.000
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις/Πράξεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τη δράση 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, την πράξη 3.4.2 Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο) και τη δράση 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού.

4.1.2. ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2 «Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ»

Ειδικός Στόχος 2.1 Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO

Παρέμβαση/ Δράση 2.1.1 Οδική παράκαμψη Οικισμού Αξού

ΚΩΔΙΚΟΣ & ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ/ΕΡΓΟΥ	2.1.1. Οδική παράκαμψη Οικισμού Αξού
Δικαιούχος	Περιφέρεια Κρήτης /Π.Ε. Ρεθύμνης
Κύριος Πράξης (Έργου)	Περιφέρεια Κρήτης /Π.Ε. Ρεθύμνης
Φορέας Λειτουργίας και Συντήρησης	Περιφέρεια Κρήτης /Π.Ε. Ρεθύμνης
Περιγραφή Πράξης	<p>Η πράξη αφορά σε παρεμβάσεις αναβάθμισης του τοπικού οδικού δικτύου για τη βελτίωση της προσβασιμότητας σε παραγωγικές περιοχές και περιοχές πολιτιστικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος.</p> <p>Πιο ειδικά η πράξη περιλαμβάνει: Οδική παράκαμψη οικισμού Αξού</p> <p>Το έργο ευρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νομού Ρεθύμνης, στις παρυφές του όρους Ίδη, ανατολικά της πόλης του Ρεθύμνου και δυτικά των Ανωγείων. Η προτεινόμενη οδός θα αποτελέσει παράκαμψη του οικισμού Αξού Δήμου Κουλούκωνα από τα βόρεια, της επαρχιακής οδού 29 (Μουρτζανά-Γαράζο-Αξός-Ανώγεια). Πρόκειται για νέα χάραξη μήκους 3.360 μέτρων.</p> <p>Η εξετασθείσα σε στάδιο οριστικής μελέτης οδός παράκαμψης, έχει αρχή επί της επαρχιακής οδού 29, στην είσοδο του οικισμού Αξός, όπου προβλέπεται ο πρώτος ισόπεδος κόμβος (αρχής) σύνδεσης του οικισμού. Ακολουθώντας την εγκαταλείπει οδεύοντας βορειότερα αυτής, παράλληλα με ασφαλτοστρωμένη αγροτική οδό για μήκος περί τα 600 μ, διαμορφώνοντας δύο ισόπεδες διασταυρώσεις με αυτήν.</p> <p>Στη συνέχεια με ίδια πορεία οδεύει με νέα χάραξη για μήκος περί τα 400 μ, καταλήγοντας στην υφιστάμενη οδό που συνδέει τους οικισμούς Αξό και Λιβάδα. Η κοινή πορεία με αυτήν διατηρείται εν γένει για μήκος περί τα 1.100 μ και στη συνέχεια εγκαταλείπεται. Στην περιοχή αυτή συντάχθηκε Παραλλαγή της χάραξης από τη Χ.Θ. 0+622,32 έως τη Χ.Θ. 1+534,08 (≡ 1+514,75 της εγκεκριμένης Οριστικής Μελέτης) λόγω της ύπαρξης κτίσματος περί τη Χ.Θ. 1+000. Στο μήκος αυτής της Παραλλαγής, αντιμετωπίζεται και η ύπαρξη βαράθρωσης στο μήκος μεταξύ των Χ.Θ. 1+335,00 και 1+450,00.</p> <p>Για την πρόσβαση στις ιδιοκτησίες στα βόρεια της οδού προβλέπεται κάθετη οδός 3 (Κ.Ο.3), η οποία συνδέεται με την παράκαμψη περί τη Χ.Θ. 1+632,36. Περί τη Χ.Θ. 2+452,89 προβλέπεται ισόπεδη διασταύρωση σύνδεσης της οδού προς Λιβάδα. Η οδός στη συνέχεια οδεύει με νέα χάραξη και με πορεία εν γένει νότια για να συνδεθεί με την επαρχιακή οδό 29, ενώ περί τη Χ.Θ. 3+360,00 προβλέπεται η διαμόρφωση του δεύτερου ισόπεδου κόμβου (πέρατος) σύνδεσης του οικισμού Αξός.</p> <p>Το έργο περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή παράκαμψης οικισμού Αξού επαρχιακής οδού 29 (Μουρτζανά-Γαράζο-Αξός-Ανώγεια) Μετατόπιση Ο.Κ.Ω. Σύμβουλος επίβλεψης έργου Αρχαιολογία

ΚΩΔΙΚΟΣ & ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ/ΕΡΓΟΥ	2.1.1. Οδική παράκαμψη Οικισμού Αξού			
Προϋπολογισμός	6.500.000€			
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η σκοπιμότητα της πράξης αφορά στη βελτίωση της προσβασιμότητας και προσπελασιμότητας σε περιοχές φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αλλά και σε παραγωγικές περιοχές, καθώς και στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Καταγράφεται συμβατότητα με: <ul style="list-style-type: none">• Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027• Το ΠΠΑ Περιφέρειας Κρήτης 2021-2025			
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Η πράξη συμβάλλει στον Ειδικό Στόχο 2.1 «Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO».			
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών			
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-			
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO46 - Μήκος ανακατασκευασμένων ή εκσυγχρονισμένων οδών-εκτός ΔΕΔ-Μ Τιμή Στόχος: 2 χιλιόμετρα			
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR56 - Εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών Τιμή Στόχος: 1 ανθρωποημέρα/έτος			
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις/Πράξεις	Η πράξη εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, και την πράξη 3.4.4. Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο).			
Τρόπος Ανάθεσης / Εκτέλεσης (αναφορά στο Θεσμικό πλαίσιο)	Η υλοποίηση θα γίνει σύμφωνα με τη νομοθεσία εκτέλεσης δημοσίων έργων.			
Τεκμηρίωση της Διασφάλισης Λειτουργίας	Ο φορέας υλοποίησης θα μεριμνήσει για τη διασφάλιση της λειτουργίας των έργων και της συντήρησής τους.			
Ωριμότητα υλοποίησης	Ιδιοκτησία γης/οικοπέδου/κτιρίου	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☐	Δεν απαιτείται ☒
	Έχουν εκπονηθεί όλες οι μελέτες και έχουν εκδοθεί όλες οι απαραίτητες εγκρίσεις/βεβαιώσεις/άδειες για την υλοποίηση της Πράξης;			ΝΑΙ ☒ ΟΧΙ ☐
	Έχει εκπονηθεί η μελέτη, έχει ληφθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων			
Χρονοπρογραμματισμός Υλοποίησης	2024-2029			
Προαπαιτούμενα – Περιορισμοί	-			

Ειδικός Στόχος 2.1 Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO

Παρέμβαση/ Δράση 2.1.2 Αναβάθμιση επαρχιακού και δημοτικού οδικού δικτύου

2.1.2. Αναβάθμιση επαρχιακού και δημοτικού οδικού δικτύου	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού
Περιγραφή Δράσης	Η δράση αφορά στην αναβάθμιση του επαρχιακού και δημοτικού οδικού δικτύου, με στόχο τη βελτίωση της προσβασιμότητας σε παραγωγικές περιοχές και περιοχές πολιτιστικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος. Η παρέμβαση περιλαμβάνει την κατασκευή και βελτίωση γεφυρών και δρόμων, με έμφαση στη σταθερότητα και την ασφάλεια των υποδομών. Οι εργασίες μπορεί να περιλαμβάνουν ασφαλτοστρώσεις, κατασκευή αποστραγγιστικών συστημάτων και έργων απορροής, καθώς και βελτιώσεις που θα συμβάλλουν στην προστασία από διαβρώσεις και άλλα. Στόχος της δράσης είναι η ενίσχυση της προσβασιμότητας και της ασφάλειας για τους κατοίκους και τους επισκέπτες, προάγοντας παράλληλα τον τουρισμό και την ανάπτυξη της περιοχής. Ενδεικτικά έργα είναι: Γέφυρες Κολοκύθη και Δεματίου - Βελτίωση Επαρχιακής Οδού Λούκια - Καπετανιανά.
Προϋπολογισμός	500.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η σκοπιμότητα της δράσης και των υποέργων αφορά στη βελτίωση της προσβασιμότητας και προσπελασιμότητας σε περιοχές φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αλλά και σε παραγωγικές περιοχές, καθώς και στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Καταγράφεται συμβατότητα με: <ul style="list-style-type: none"> Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 Το ΠΠΑ Περιφέρειας Κρήτης 2021-2025
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 2.1 «Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO».
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO46 - Μήκος ανακατασκευασμένων ή εκσυγχρονισμένων οδών-εκτός ΔΕΔ-Μ Τιμή Στόχος: 8 χιλιόμετρα
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR56 - Εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών Τιμή Στόχος: 1 ανθρωπομέρα/έτος
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις/ Πράξεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 3.4.1 Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, 5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης.

4.1.3. ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 3 «Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού»

Ειδικός Στόχος 3.1 «Πράσινο και Ψηφιακό μετασχηματισμός επιχειρήσεων»

Παρέμβαση/ Δράση 3.1.1 Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή και πράσινη μετάβαση)

3.1.1. Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή και πράσινη μετάβαση)

Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	Επιχειρήσεις περιοχής παρέμβασης
Περιγραφή Δράσης	<p>Στο πλαίσιο της δράσης θα χρηματοδοτηθούν επενδυτικά σχέδια ΜΜΕ της περιοχής παρέμβασης ΟΧΕ. Η στήριξη των ΜΜΕ είναι προσανατολισμένη στην επιτάχυνση του τεχνολογικού μετασχηματισμού του παραγωγικού ιστού των αγροτικών και ορεινών περιοχών με στόχο την ενίσχυση των ικανοτήτων ανάπτυξης και ενσωμάτωσης καινοτομιών και παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η στήριξη θα παρέχεται σε υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις μέσω ενισχύσεων (grants) συμπεριλαμβανομένων των vouchers για την υλοποίηση επιχειρηματικών σχεδίων ανάπτυξης νέων προϊόντων ή υπηρεσιών.</p> <p>Ουσιαστικά υποστηρίζεται η ψηφιακή μετάβαση των επιχειρήσεων που συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας αλλά και της ανθεκτικότητάς τους, της ευελιξίας και της ασφάλειας των επιχειρήσεων και της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών της «Βιομηχανίας 4.0» στις παραγωγικές δραστηριότητες.</p>
Προϋπολογισμός	500.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	<p>Η σκοπιμότητα/αναγκαιότητα της δράσης προκύπτει από:</p> <ul style="list-style-type: none"> Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων της περιοχής παρέμβασης ΟΧΕ που δεν ευνοεί επενδύσεις εκσυγχρονισμού και υιοθέτησης νέων τεχνολογιών και καινοτομιών οι οποίες όμως αποτελούν βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, αλλά και για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας προϊόντων και υπηρεσιών. Το διαρκώς μεταβαλλόμενο, εξελισσόμενο και ιδιαίτερα ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον και η 4η βιομηχανική επανάσταση. Την ένταση της κλιματικής κρίσης και την ανάγκη μετριασμού του περιβαλλοντικού αποτυπώματος από την επιχειρηματική κοινότητα. <p>Η δράση εμφανίζει συνέργεια και συμβατότητα με:</p> <ul style="list-style-type: none"> Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 Την Περιφερειακή Διάσταση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0) Τη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 Την Εθνική στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική αλλαγή Τις ευρωπαϊκές πολιτικές για την καινοτομία, τον ψηφιακό μετασχηματισμό, την κλιματική αλλαγή και την Πράσινη Συμφωνία.
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 3.1 «Πράσινο και Ψηφιακό μετασχηματισμός επιχειρήσεων» και τον Ειδικό Στόχο 3.2 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων».
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	024. Προηγμένες υπηρεσίες στήριξης για ΜΜΕ και ομίλους ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διαχείρισης, μάρκετινγκ και σχεδιασμού)
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-

3.1.1. Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή και πράσινη μετάβαση)	
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικειμένου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO01 - Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (εκ των οποίων: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες) Τιμή στόχος: 5 επιχειρήσεις
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR01 - Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν στις υποστηριζόμενες οντότητες Τιμή στόχος: 5

Ειδικός Στόχος 3.4 «Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού»

Παρέμβαση/ Δράση 3.4.1 Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών

3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού, Αναπτυξιακοί Οργανισμοί, ΑΕ ΟΤΑ, ΟΦΥΠΕΚΑ
Περιγραφή Δράσης	Η δράση επικεντρώνεται στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου πεζοπορικών διαδρομών σε περιοχές UNESCO, ενισχύοντας την πρόσβαση και την ασφάλεια για τους περηγητές. Οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν την αναβάθμιση και βελτίωση της βατότητας των υφιστάμενων μονοπατιών, με ήπιες παρεμβάσεις και την τοποθέτηση διακριτικής σήμανσης. Στόχος είναι η διευκόλυνση της περιήγησης στην ενδοχώρα και στους ορεινούς οικισμούς, προκειμένου να αναβαθμιστεί η τουριστική εμπειρία και να αναδειχθούν οι φυσικές και πολιτιστικές ομορφιές των περιοχών αυτών.
Προϋπολογισμός	800.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η σκοπιμότητα της δράσης έγκειται στη δημιουργία ενός ασφαλούς, οργανωμένου, χαρτογραφημένου και καλά σηματοδοτημένου δικτύου μονοπατιών που διασχίζουν μοναδικά οικοσυστήματα και χαρακτηριστικά τοπία και πολιτιστικούς πόρους των περιοχών UNESCO, συμβάλλοντας έτσι στην ανάδειξή τους. Στόχος αποτελεί η ανάπτυξη του περιπατητικού τουρισμού και η διάχυση της τουριστικής κίνησης στην ενδοχώρα ενισχύοντας την επισκεψιμότητα, την τοπική οικονομία και τη βιωσιμότητα των ορεινών και ημιορεινών οικισμών, εμπλουτίζοντας το τουριστικό προϊόν συνολικά της Κρήτης και επιμηκύνοντας την τουριστική περίοδο.
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλλει στον Ειδικό Στόχο 3.4 «Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού».
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	165. προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικειμένου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO77 Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή στόχος: 15
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) &	RCR77 Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται Τιμή στόχος: 30.000 άτομα

3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών

Τιμές στόχος 2029	
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις / Πράξεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με την πράξη 3.4.2 Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο), τη δράση 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, την πράξη 3.4.4. Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο), και τις δράσεις 4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμπύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.), 5.1.1. Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις), 5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης.

Παρέμβαση/ Δράση 3.4.2 Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο)

3.4.2 Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο)	
Δικαιούχος	ΟΦΥΠΕΚΑ
Κύριος Πράξης (Έργου)	ΟΦΥΠΕΚΑ
Φορέας Λειτουργίας και Συντήρησης	ΟΦΥΠΕΚΑ
Περιγραφή Πράξης	<p>Η πράξη αφορά στη δημιουργία προσβάσιμης διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς, με χαρακτηριστικά υψηλής ποιότητας και ασφάλειας για τους περιηγητές, ώστε να διευκολύνει την περιήγησή τους και να αναβαθμίσει την τουριστική εμπειρία. Η πράξη αφορά σε αναβάθμιση και βελτίωση της βατότητας της διαδρομής, με τη μορφή ήπιων παρεμβάσεων και την τοποθέτηση διακριτικής σήμανσης.</p> <p>Ειδικότερα η πράξη περιλαμβάνει:</p> <p>Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο)</p> <p>Η Προσβάσιμη Διαδρομή είναι μήκος περίπου 1.400 μέτρων, και αφορά στο νοτιότερο τμήμα της πεζοπορικής διαδρομής του φαράγγιού της Σαμαριάς με αφετηρία το δασικό φυλάκιο βόρεια του οικισμού της παλιάς Αγίας Ρουμέλης και απόληξη στις φημισμένες «Πόρτες» του φαράγγιού. Με την παρέμβαση θα αποκτήσουν πρόσβαση στο μοναδικό αυτό οικοσύστημα και άτομα με αναπηρία αλλά και ευρύτερα θα διευκολυνθεί η πρόσβαση και η διέλευση του συνόλου των επισκεπτών του Φαράγγιού της Σαμαριάς. Ταυτόχρονα με την προβολή, σήμανση και τις ψηφιακές εφαρμογές που θα συνοδεύουν το έργο στο πεδίο εξασφαλίζεται η ολοκληρωμένη προβολή και αποτύπωση της παρέμβασης με τρόπο που θα εξηγεί στο σύνολο των επισκεπτών τόσο στο πεδίο όσο και από απόσταση, τι ακριβώς θα συναντήσουν, ποια τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του χώρου παρέμβασης και ποιες οι λεπτομέρειες αυτής που την καθιστούν προσβάσιμη για το τμήμα από τη νότια είσοδο του Φαράγγιού μέχρι τις Πόρτες.</p>
Προϋπολογισμός	700.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η σκοπιμότητα της πράξης έγκειται στη δημιουργία μίας ασφαλούς, οργανωμένης, χαρτογραφημένης και καλά σηματοδοτημένης διαδρομής εντός περιοχής παρέμβασης – περιοχή UNESCO, συμβάλλοντας έτσι περαιτέρω στην ανάδειξή της. Στόχος αποτελεί η ανάπτυξη του περιπατητικού τουρισμού και η διάχυση της τουριστικής κίνησης στην ενδοχώρα ενισχύοντας την επισκεψιμότητα, την τοπική οικονομία και τη βιωσιμότητα της περιοχής παρέμβασης, εμπλουτίζοντας το τουριστικό προϊόν συνολικά της Κρήτης και επιμηκύνοντας την τουριστική περίοδο.
Συμβολή στους στόχους	Η πράξη συμβάλλει στον Ειδικό Στόχο 3.4 «Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικότουριστικών

3.4.2 Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο)				
της Στρατηγικής	και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού».			
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	165. προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού			
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-			
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικειμένου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO77 Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται. Τιμή στόχος:1			
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR77 Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται. Τιμή στόχος:50.000 άτομα			
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις/ Πράξεις	Η πράξη εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων, 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, 5.1.1. Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις), 5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης.			
Τρόπος Ανάθεσης / Εκτέλεσης (αναφορά στο Θεσμικό πλαίσιο)	Η υλοποίηση θα γίνει με τη διαδικασία των δημοσίων έργων.			
Τεκμηρίωση της Διασφάλισης Λειτουργίας	Ο φορέας υλοποίησης θα μεριμνήσει για τη διασφάλιση της λειτουργίας και συντήρησης των έργων.			
Ωριμότητα υλοποίησης	Ιδιοκτησία γης/οικοπέδου/κτιρίου	NAI ☐	OXI ☐	Δεν απαιτείται ☒
	Έχουν εκπονηθεί όλες οι μελέτες και έχουν εκδοθεί όλες οι απαραίτητες εγκρίσεις/βεβαιώσεις/άδειες για την υλοποίηση της Πράξης;	NAI ☐	OXI ☒	
	Το έργο είναι μεταφερόμενο της ΠΠ 2014-2020			
Χρονοπρογραμματισμός Υλοποίησης	2024-2029			
Προαπαιτούμενα - Περιορισμοί	-			

Παρέμβαση/ Δράση 3.4.3 Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού

3.4.3 Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού – Αναπτυξιακές Εταιρείες
Περιγραφή Δράσης	Η δράση αποσκοπεί στην ανάπτυξη και αναβάθμιση υποδομών εναλλακτικού τουρισμού στις περιοχές UNESCO, με στόχο την ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου. Μέσω της δημιουργίας ποδηλατικών διαδρομών, αναρριχητικών πιστών, via ferrata κ.τ.λ., η δράση θα

3.4.3 Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού

	προσφέρει μια ποικιλία εμπειριών στους επισκέπτες, προάγοντας τον ορεινό και εναλλακτικό τουρισμό. Αυτές οι υποδομές θα ενισχύσουν την ελκυστικότητα και την επισκεψιμότητα των περιοχών, συμβάλλοντας στην αναζωογόνηση των ημιορεινών και ορεινών οικισμών.
Προϋπολογισμός	600.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	<p>Η σκοπιμότητα έγκειται στο γεγονός ότι οι περιοχές UNESCO διαθέτουν πλούσια βιοποικιλότητα και γεωποικιλότητα, μοναδικούς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους που δεν έχουν αξιοποιηθεί και αναδειχθεί στον επιθυμητό βαθμό, παρά την ολοένα αυξανόμενη ζήτηση για θεματικές μορφές τουρισμού και δραστηριότητες στην ύπαιθρο. Στο πλαίσιο αυτό και για την ενίσχυση της ελκυστικότητας και της βιωσιμότητας των οικισμών, τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης και επιχειρηματικότητας, προβλέπεται η ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικού τουρισμού που θα λειτουργήσουν ως πόλοι προσέλκυσης επισκεπτών, εμπλουτίζοντας το τουριστικό προϊόν, συνεισφέροντας στη διάχυση της τουριστικής κίνησης στο χώρο (από το παράκτιο μέτωπο/κυρίως βόρειο προς την ενδοχώρα) και το χρόνο (επιμήκυνση τουριστικής περιόδου), με αντίστοιχο κοινωνικό και οικονομικό αποτύπωμα.</p> <p>Καταγράφεται συμβατότητα και συνέργεια με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 • Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 • Τον Περιφερειακό Στρατηγικό Τουριστικό Σχεδιασμό • Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) Περιφέρειας Κρήτης • Τα Διαχειριστικά Σχέδια / Σχέδιο Δράσης των Γεωπάρκων Ψηλορείτη, Σητείας και των περιοχών άνθρωπος και βίοςφαιρα Αστερουσίων και Λευκών Ορέων • Το Νέο Ειδικό Χωροταξικό για τον Τουρισμό • Το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Υπουργείου Τουρισμού 2021-2025 • Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025 • Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0) • Το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟΑ) 2021-2025 • Τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλλει στον Ειδικό Στόχο 3.4 «Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού»
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	165. προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκρώων) & Τιμές στόχος 2029	Σύμφωνα με τις υποδείξεις δεν απαιτείται ορισμός δείκτη.
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	Σύμφωνα με τις υποδείξεις δεν απαιτείται ορισμός δείκτη.
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις/ Πράξεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τη δράση 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, τις πράξεις 3.4.2 Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο), 3.4.4. Αναβάθμιση και

3.4.3 Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού

	εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο), και τις δράσεις 4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.), 5.1.1. Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις), 5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης.
--	---

Παρέμβαση/ Δράση 3.4.4 Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο)

ΚΩΔΙΚΟΣ & ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ/ΕΡΓΟΥ	3.4.4 Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο)
Δικαιούχος	Περιφέρεια Κρήτης
Κύριος Πράξης (Έργου)	Περιφέρεια Κρήτης
Φορέας Λειτουργίας και Συντήρησης	Περιφέρεια Κρήτης
Περιγραφή Πράξης	<p>Αντικείμενο της πράξης αποτελεί η ανάπτυξη/αναβάθμιση υποδομών εναλλακτικού τουρισμού. Μέσω της πράξης θα διαμορφωθεί ένα χαρτοφυλάκιο εμπειριών για τους επισκέπτες – περιηγητές - ορειβάτες και βασικό μοχλό αναζωογόνησης των ημιορεινών και ορεινών οικισμών της περιοχής παρέμβασης.</p> <p>Ειδικότερα, η πράξη θα χρηματοδοτήσει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Ανωγείων και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο <p>Η προτεινόμενη παρέμβαση αφορά στην ανάπτυξη κέντρου εναλλακτικών αθλητικών τουριστικών δραστηριοτήτων και περιβαλλοντικών παρατηρήσεων του Δήμου Ανωγείων. Σκοπό του έργου αποτελεί η πλήρης αξιοποίηση του χώρου σε ετήσια βάση. Τη χειμερινή περίοδο προβλέπεται η επίσκεψη και φιλοξενία διαφόρων σχολείων, συλλόγων και περιβαλλοντικών ομάδων κυρίως για περιβαλλοντική εκπαίδευση και εκπαίδευση σε χιονοδρομικές αθλοπαιδιές. Οι καλοκαιρινές δραστηριότητες περιλαμβάνουν βραδιές περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και περιβαλλοντικών παρατηρήσεων σε τοποθεσίες πλησίον του κέντρου με ιστορικό ενδιαφέρον όπως το Ιδαίον Άντρον καθώς επίσης και εντός της περιοχής Natura 2000 εντός της οποίας εκτείνεται ο χώρος του κέντρου.</p> <p>Για την επίτευξη των παραπάνω προβλέπονται οι εξής εργασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναβάθμιση ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων • τοποθέτηση θερμομονωτικών κουφωμάτων αλουμινίου • επικάλυψη δώματος με την αναγκαία ενεργειακή αναβάθμιση • ανακατασκευή χώρων υγιεινής • εσωτερικά κουφώματα - ερμάρια και λοιπές ξυλουργικές εργασίες • διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου • προμήθεια του απαραίτητου λειτουργικού εξοπλισμού
Προϋπολογισμός	500.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	<p>Η σκοπιμότητα έγκειται στο γεγονός ότι οι περιοχές UNESCO διαθέτουν πλούσια βιοποικιλότητα και γεωποικιλότητα, μοναδικούς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους που δεν έχουν αξιοποιηθεί και αναδειχθεί στον επιθυμητό βαθμό, παρά την ολοένα αυξανόμενη ζήτηση για θεματικές μορφές τουρισμού και δραστηριότητες στην ύπαιθρο. Στο πλαίσιο αυτό και για την ενίσχυση της ελκυστικότητας και της βιωσιμότητας των οικισμών, τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης και επιχειρηματικότητας προβλέπεται η ανάπτυξη υποδομών ορεινού τουρισμού που θα λειτουργήσουν ως πόλοι προσέλκυσης επισκεπτών, εμπλουτίζοντας το τουριστικό</p>

ΚΩΔΙΚΟΣ & ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ/ΕΡΓΟΥ	3.4.4 Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο)		
	<p>προϊόν, συνεισφέροντας στη διάχυση της τουριστικής κίνησης στο χώρο (από το παράκτιο μέτωπο/κυρίως βόρειο προς την ενδοχώρα) και το χρόνο (επιμήκυνση τουριστικής περιόδου), με αντίστοιχο κοινωνικό και οικονομικό αποτύπωμα.</p> <p>Καταγράφεται συμβατότητα και συνέργεια με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 • Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 • Τον Περιφερειακό Στρατηγικό Τουριστικό Σχεδιασμό • Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) Περιφέρειας Κρήτης • Τα Διαχειριστικά Σχέδια / Σχέδιο Δράσης των Γεωπάρκων Ψηλορείτη, Σητείας και των περιοχών άνθρωπος και βιόσφαιρα Αστερουσίων και Λευκών Ορέων. • Το Νέο Ειδικό Χωροταξικό για τον Τουρισμό • Το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Υπουργείου Τουρισμού 2021-2025 • Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025 • Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0) • Το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟΑ) 2021-2025 • Τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ 		
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Η πράξη συμβάλλει στον Ειδικό Στόχο 3.4 «Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού»		
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	165. προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού		
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-		
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκφών) & Τιμές στόχος 2029	RCO77 Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται. Τιμή στόχος:1		
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR77 Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται. Τιμή στόχος:10.000 άτομα		
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις/ Πράξεις	Η πράξη εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις πράξεις 1.2.1. Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Ζωμίνθου Δήμου Ανωγείων (μεταφερόμενο έργο), 2.1.1. Οδική παράκαμψη Οικισμού Αξού, και τις δράσεις 3.1.1 Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή & πράσινη μετάβαση), 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, 5.1.1. Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις), 5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης.		
Τρόπος Ανάθεσης / Εκτέλεσης (αναφορά στο Θεσμικό πλαίσιο)	Η υλοποίηση θα γίνει με τη διαδικασία εκτέλεσης δημόσιων έργων.		
Τεκμηρίωση της Διασφάλισης Λειτουργίας	Ο Φορέας υλοποίησης θα μεριμνήσει για τη διασφάλιση της λειτουργίας και συντήρησης του έργου.		
Ωριμότητα	Ιδιοκτησία γης/οικοπέδου/κτιρίου	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☐ Δεν απαιτείται ☒

ΚΩΔΙΚΟΣ & ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΑΞΗΣ/ΕΡΓΟΥ	3.4.4 Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο)		
υλοποίησης			
	Έχουν εκπονηθεί όλες οι μελέτες και έχουν εκδοθεί όλες οι απαραίτητες εγκρίσεις/βεβαιώσεις/άδειες για την υλοποίηση της Πράξης;	ΝΑΙ ☐	ΟΧΙ ☒
	Πρόκειται για μεταφερόμενο έργο της Περιόδου 2014-2020		
Χρονοπρογραμματισμός Υλοποίησης	2024-2029		
Προαπαιτούμενα - Περιορισμοί	-		

4.1.4. ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 4 «Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού»

Ειδικός Στόχος 4.1 Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας και καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand UNESCO

4.1.1. Παρέμβαση / Δράση: Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.)

4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.)	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΟΤΑ Α' & Β' Βαθμού – Αναπτυξιακές Εταιρείες – Συλλογικοί Φορείς
Περιγραφή Δράσης	<p>Η δράση θα χρηματοδοτήσει ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού προκειμένου να αποκτήσουν γνώσεις και πληροφορίες για τις περιοχές UNESCO, τα κρίσιμα περιβαλλοντικά και άλλα ζητήματα των περιοχών, τη δυναμική των ορεινών οικοσυστημάτων, την αξία και το αποτύπωμά τους στην τοπική οικονομία και κοινωνία και την ανάγκη προστασίας, διατήρησης και ανάδειξης του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού πλούτου.</p> <p>Ειδικότερα, η δράση στοχεύει στην κινητοποίηση, ενεργοποίηση, παρότρυνση και εμφύχωση διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων που ζουν και δραστηριοποιούνται στις περιοχές UNESCO (π.χ. γεωργοί, κτηνοτρόφοι, επιχειρηματίες, τοπικοί, περιβαλλοντικοί και πολιτιστικοί φορείς, ξεναγοί, οδηγοί βουνού, εκπαιδευτική κοινότητα κ.α.), ώστε να συμμετάσχουν ενεργά στην προστασία τους, αλλά και να ενημερωθούν σχετικά με επαγγελματικές και επιχειρηματικές ευκαιρίες που δημιουργούνται μέσα από την ΟΧΕ των Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης.</p> <p>Ενδεικτικές θεματικές ενότητες αποτελούν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το αξιακό πλαίσιο των περιοχών UNESCO. • Τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα των περιοχών (υπερβόσκηση, ερημοποίηση, ορθή διαχείριση αποβλήτων, απορριμμάτων, νερού, κ.α.). • Η προστασία της βιοποικιλότητας και των φυσικών πόρων και η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. • Οι καινοτόμες πρακτικές ορθής διαχείρισης γεωργικών - κτηνοτροφικών υπολειμμάτων, η πράσινη ανάπτυξη και η κυκλική οικονομία. <p>Οι προοπτικές ανάπτυξης δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού.</p>
Προϋπολογισμός	200.000€

4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.)

<p>Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές</p>	<p>Η σκοπιμότητα της δράσης πηγάζει από το γεγονός ότι η τοπική κοινωνία δεν είναι ενήμερη για την προστιθέμενη αξία που επιφέρει η ένταξη των περιοχών στον Κατάλογο της UNESCO και τις ευκαιρίες που απορρέουν από τη διεθνή αυτή αναγνώριση. Επίσης καταγράφεται χαμηλή περιβαλλοντική συνείδηση και επιβάρυνση του περιβάλλοντος από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Μέσω της δράσης επιδιώκεται η μεταλαμπάδευση της έννοιας και της αξίας του brand name “UNESCO”, καθώς και η συμμετοχή της κοινωνίας στη διατήρηση και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, του περιβαλλοντικού και πολιτιστικού πλούτου.</p> <p>Η πράξη εμφανίζει συμβατότητα με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 • Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025 • Το Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή Περιφέρειας Κρήτης • Τον Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείριση Αποβλήτων Κρήτης (ΠΕΣΔΑΚ) • Την Εθνική στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική αλλαγή • Το Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή» • Την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και τη Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα • Τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ
<p>Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής</p>	<p>Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 4.1 «Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας & Καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand UNESCO»</p>
<p>Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»</p>	<p>165. προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού</p>
<p>Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)</p>	<p>-</p>
<p>Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029</p>	<p>Σύμφωνα με τις υποδείξεις της ΕΥΔ, δεν απαιτείται ο ορισμός δείκτη.</p>
<p>Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029</p>	<p>Σύμφωνα με τις υποδείξεις της ΕΥΔ, δεν απαιτείται ο ορισμός δείκτη.</p>
<p>Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις /Δράσεις</p>	<p>Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 3.1.1 Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή & πράσινη μετάβαση), 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού 5.1.1. Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις), 5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης.</p>

4.1.5. ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 5 «Προβολή των Εμβληματικών Διαδρομών»

Ειδικός Στόχος 5.1 Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση περιοχών UNESCO

Παρέμβαση/ Δράση 5.1.1 Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις)

5.1.1 ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ - ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ (ΣΗΜΑΝΣΗ, FESTIVAL UNESCO, ΕΚΘΕΣΕΙΣ)	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
Περιγραφή Δράσης	<p>Η δράση θα χρηματοδοτήσει ενέργειες προβολής - δημοσιότητας των περιοχών UNESCO σε συνέχεια και συνέργεια των δράσεων προβολής της ΟΧΕ 2014-2020. Ζητούμενο αποτελεί η ορθή, συντονισμένη και συνολική προβολή και προώθηση των περιοχών με σκοπό την αύξηση της επισκεψιμότητάς τους.</p> <p>Στην κατεύθυνση αυτή προβλέπεται η διαμόρφωση κοινής ταυτότητας, ενιαίας και στοχευμένης προβολής μέσω της υλοποίησης δράσεων όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενιαία σήμανση περιοχών UNESCO • Θεσμοθέτηση ετήσιου Φεστιβάλ UNESCO • Συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις θεματικού τουρισμού
Προϋπολογισμός	300.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η δράση προκύπτει από την ανάγκη διαμόρφωσης ενιαίας ταυτότητας των περιοχών UNESCO και υλοποίησης στοχευμένων δράσεων προβολής που θα ενισχύσουν την αναγνωρισιμότητα των περιοχών εντός και εκτός Ελλάδος και κατά συνέπεια θα αυξήσουν την επισκεψιμότητά τους, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη βιωσιμότητα των οικισμών.
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 5.1. «Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση περιοχών UNESCO».
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικειμένου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	PSO911- Δράσεις Τουριστικής Προβολής. Τιμή Στόχος: 3
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR77 - Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται. Τιμή Στόχος: 500.000
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 3.1.1 Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή & πράσινη μετάβαση), 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, 4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.) 5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης.

Ειδικός Στόχος 5.2 Ενημέρωση - Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης επισκεπτών

Παρέμβαση/ Δράση 5.2.1 Κέντρα Ενημέρωσης - Πληροφόρησης

5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης - Πληροφόρησης	
Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΟΤΑ Α' βαθμού
Περιγραφή Δράσης	<p>Η δράση στοχεύει στη δημιουργία σημείων UNESCO που θα λειτουργούν ως κέντρα ενημέρωσης και πληροφόρησης για επισκέπτες, ενισχύοντας την τουριστική εμπειρία και την εκπαίδευση γύρω από τη βιοποικιλότητα και τον πολιτιστικό πλούτο των περιοχών. Περιλαμβάνει τη λειτουργία χώρων που θα προσφέρουν πληροφορίες και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, όπως ψηφιακά αποθετήρια και κέντρα πολιτισμού, όπου οι επισκέπτες θα μπορούν να αλληλεπιδρούν με το υλικό μέσω σύγχρονων τεχνολογιών και διαδραστικών εκθεμάτων. Στόχος είναι η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών των περιοχών, προκειμένου να ενισχυθεί η επισκεψιμότητα και η βιωματική γνώση των επισκεπτών.</p> <p>Στο πλαίσιο της δράσης δύνανται να αξιοποιούνται κτίρια παλαιών σχολείων εκτός λειτουργίας, με αξιόλογα αρχιτεκτονικά στοιχεία, καθώς και λοιπές υφιστάμενες υποδομές των τοπικών κοινοτήτων.</p>
Προϋπολογισμός	1.000.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	<p>Η σκοπιμότητα της δράσης τεκμηριώνεται από την ανάγκη δημιουργίας σημείων ενημέρωσης και πληροφόρησης των επισκεπτών (σημεία UNESCO) στην ενδοχώρα τα οποία θα συμβάλλουν στην διάχυση της τουριστικής κίνησης, στην διευκόλυνση της περιήγησης των επισκεπτών και στην ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της ενδοχώρας.</p> <p>Καταγράφεται συμβατότητα με:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 • Το ΠΠΑ Περιφέρειας Κρήτης 2021-2025 • Το Στρατηγικό Σχέδιο Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 5.2 «Ενημέρωση - Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης επισκεπτών».
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	Σύμφωνα με τις υποδείξεις της ΕΥΔ, δεν απαιτείται ο ορισμός δείκτη.
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	Σύμφωνα με τις υποδείξεις της ΕΥΔ, δεν απαιτείται ο ορισμός δείκτη.
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών, 3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, 4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών,

5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης - Πληροφόρησης

	επαγγελματιών κ.α.), 5.1.1. Δράσεις προβολής - δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις).
--	---

4.1.6. ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 6 «Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών»

Ειδικός Στόχος 6.1 Πράσινες Υποδομές, θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή

Παρέμβαση/ Δράση 6.1.1 Ανθεκτικότητα Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στην κλιματική αλλαγή (Εγκατάσταση, συντήρηση, αναβάθμιση πυρόσβεσης Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων)

6.1.1. Ανθεκτικότητα Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στην κλιματική αλλαγή (Εγκατάσταση, συντήρηση, αναβάθμιση πυρόσβεσης Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων)

Ενδεικτικοί Δικαιούχοι	ΥΠΠΟ – Διεύθυνση Μελετών Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Πόρων
Περιγραφή Δράσης	Η δράση περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την πυροπροστασία των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων. Ενδεικτικά η δράση θα χρηματοδοτήσει έργα όπως: ΚΝΩΣΟΣ: Προβλεπόμενες παρεμβάσεις: α) αναβάθμιση του μόνιμου υδροδοτικού δικτύου πυροσβεστικών φωλιών, β) εγκατάσταση μόνιμου - αυτόματου υδροδοτικού δικτύου πυροσβεστικών κανονιών, γ) εγκατάσταση νέου αντλιοστασίου, δ) παρεμβάσεις αντικεραυνικής προστασίας. ΦΑΙΣΤΟΣ: Προβλεπόμενες παρεμβάσεις: α) επέκταση του μόνιμου υδροδοτικού δικτύου πυροσβεστικών φωλιών, β) εγκατάσταση του μόνιμου αυτόματου δικτύου πυροσβεστικών κανονιών, γ) επέκταση αντλιοστασίου και αντικατάσταση εξοπλισμού και δ) προσθήκη δεξαμενών νερού.
Προϋπολογισμός	4.000.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η σκοπιμότητα της δράσης αφορά στη λήψη μέτρων για τη θωράκιση των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στην κλιματική αλλαγή και τον κίνδυνο πυρκαγιάς, την προστασία των μνημείων και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η πράξη είναι σε συνέργεια με: <ul style="list-style-type: none"> το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την προστασία των πολιτιστικών μνημείων από την κλιματική αλλαγή, το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠΠΟΑ) 2021-2025 το Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και της Περιφέρειας Κρήτης για τον σχεδιασμό της ΟΧΕ «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» 2021-2027 το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Κρήτης (ΠΠΑ) 2021-2025
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Συμβάλει στον Ειδικό Στόχο 6.1 «Πράσινες Υποδομές - Θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή».
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	059. Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα: πυρκαγιές (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)

6.1.1. Ανθεκτικότητα Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στην κλιματική αλλαγή (Εγκατάσταση, συντήρηση, αναβάθμιση πυρρόσβεσης Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων)	
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικείμενου Δράσης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	RCO 28 - Περιοχή που καλύπτεται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές Τιμές Στόχος: 4 εκτάρια
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Δράσης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	RCR 36 - Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές Τιμές Στόχος: 10.000
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Δράσεις	Η δράση εμφανίζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις: 1.1.1. Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων, 1.1.2. Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/μνημείων, 1.3.1 Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών.

4.1.7. ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΤΠΑ Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

Ειδικός Στόχος : Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

Παρέμβαση/ Δράση Τεχνική Βοήθεια ΟΧΕ «ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΟΧΕ «ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»	
Δικαιούχος	Περιφέρεια Κρήτης
Κύριος Πράξης (Έργου)	Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Κρήτης
Φορέας Λειτουργίας και Συντήρησης	Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Κρήτης
Περιγραφή Πράξης	Η πράξη αφορά σε υπηρεσίες Τεχνικής Βοήθειας για την εύρυθμη υλοποίηση της ΟΧΕ. Ειδικότερα περιλαμβάνει τις εξής δράσεις: <ul style="list-style-type: none"> Ενημέρωση και επικοινωνία Προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και έλεγχος Ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους, των δικαιούχων και των οικείων εταιριών
Προϋπολογισμός	300.000€
Σκοπιμότητα – Αναγκαιότητα / Συμβατότητα ή συνέργεια με ειδικές στρατηγικές / σχέδια και πολιτικές	Η υλοποίηση της εν λόγω πράξης θα συνεισφέρει στην ενδυνάμωση της ικανότητας και επάρκειας των δικαιούχων, στην ωρίμανση των παρεμβάσεων και εν γένει στην άμεση επίλυση ζητημάτων για την εύρυθμη εφαρμογή της στρατηγικής της ΟΧΕ.
Συμβολή στους στόχους της Στρατηγικής	Η πράξη συνεισφέρει σε όλους τους στόχους της Στρατηγικής.
Πεδία Παρέμβασης Προγράμματος «Κρήτη»	179. Ενημέρωση και επικοινωνία.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΟΧΕ «ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»	
	<p>180. Προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και έλεγχος.</p> <p>182. «Ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους, των δικαιούχων και των οικείων εταίρων».</p>
Άλλη πηγή χρηματοδότησης (εκτός Προγράμματος «Κρήτη»)	-
Ποσοτικοί Δείκτες φυσικού αντικειμένου Πράξης (Δείκτες Εκροών) & Τιμές στόχος 2029	<p>PSO696 - Ενέργειες επικοινωνίας και προβολής Τιμή Στόχος: 5</p> <p>PSO697 - Επικοινωνιακά σχέδια δράσης Τιμή Στόχος: 1</p> <p>PSO693 - Συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και προμηθειών Τιμή Στόχος: 5</p> <p>PSO694 Δικαιούχοι που υποστηρίζονται Τιμή Στόχος: 20</p>
Ποσοτικοί Δείκτες αποτελεσμάτων Πράξης (Δείκτες Αποτελεσμάτων) & Τιμές στόχος 2029	Δεν απαιτείται
Συμπληρωματικότητα με άλλες Παρεμβάσεις / Πράξεις /Δράσεις	Η πράξη εμφανίζει συμπληρωματικότητα με το σύνολο των προτεινόμενων δράσεων - πράξεων.

4.2. ΧΡΟΝΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ / ΕΡΓΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΧΡΟΝΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΡΑΞΕΩΝ/ΕΡΓΩΝ

Άξονας Στρατηγικής	Ειδ. Στόχος Στρατηγικής	Παρέμβαση / Δράση	Ε = έναρξη, Π = περάτωση													
			2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029	
			A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
1 Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	1.1.1. Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων														
		1.1.1. Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/μνημείων														
	1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	1.2.1. Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Ζωμίνθου Δήμου Ανωγείων (μεταφερόμενο έργο)														
	1.3. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών	1.3.1. Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών														
		1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων														

Άξονας Στρατηγικής	Ειδ. Στόχος Στρατηγικής	Παρέμβαση / Δράση	Ε = έναρξη, Π = περάτωση													
			2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029	
			A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
2 Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	2.1.1. Οδική παράκαμψη Οικισμού Αξού														
		2.1.2. Αναβάθμιση επαρχιακού και δημοτικού οδικού δικτύου														
3 Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	3.1 Πράσινο και Ψηφιακό μετασχηματισμός επιχειρήσεων	3.1.1 Ενίσχυση - βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή & πράσινη μετάβαση)														
	3.4. Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	3.4.1. Ενίσχυση - ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών														
		3.4.2. Δημιουργία Προσβάσιμης Διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο)														
		3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού														
		3.4.4. Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε ορεινό καταφύγιο														
4 Εμφύχωση - Ευαισθητοποίηση -	4.1. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και	4.1.1. Ενημέρωση - Ευαισθητοποίηση - Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών,														

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

Άξονας Στρατηγικής	Ειδ. Στόχος Στρατηγικής	Παρέμβαση / Δράση	Ε = έναρξη, Π = περάτωση													
			2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029	
			A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού	τοπικής κοινότητας και καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand Unesco	επαγγελματιών κ.α.)														
5 Προβολή των εμβληματικών διαδρομών	5.1. Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση περιοχών UNESCO	5.1.1. Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις)														
	5.2. Ενημέρωση - Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης επισκεπτών	5.2.1. Κέντρα Ενημέρωσης - Πληροφόρησης														
6 Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	6.1. Πράσινες Υποδομές, θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	6.1.1. Ανθεκτικότητα Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στην κλιματική αλλαγή (Εγκατάσταση, συντήρηση, αναβάθμιση πυρόσβεσης Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων)														
	Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ Πρόγραμμα «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027	Τεχνική Βοήθεια ΟΧΕ «ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»														

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΣΧΕΔΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ

5

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

ΆΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
1 Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	1.1.1. Διασύνδεση αρχαιολογικών χώρων	450.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών (αυτοκινητοδρόμων, εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών οδών)
		1.1.2. Βελτίωση της προσβασιμότητας των Μινωικών Ανακτορικών Συγκροτημάτων/Μνημείων	500.000				
	1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	1.2.1. Ανάδειξη Αρχαιολογικού Χώρου Ζωμίνθου Δήμου Ανωγείων (μεταφερόμενο έργο)	400.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΆΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
						περιοχές πλην των αστικών	
	1.3. Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών	1.3.1. Υποδοχή, εξυπηρέτηση και ασφάλεια επισκεπτών	7.000.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών
		1.3.2. Αποκατάσταση, ανάδειξη μνημείων	750.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των	166. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

[188]

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΆΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
			9.100.000			αστικών	
2. Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	2.1.1. Οδική παράκαμψη οικισμού Αξού	6.500.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών (αυτοκινητοδρόμων, εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών οδών)
		2.1.2. Αναβάθμιση επαρχιακού και δημοτικού οδικού δικτύου	500.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	93. Άλλες ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών (αυτοκινητοδρόμων, εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών οδών)

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΆΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
			7.000.000				
3 Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	3.1 Πράσινο και Ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων	3.1.1 Ενίσχυση – βελτίωση ανταγωνιστικότητας επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε περιοχές UNESCO (ψηφιακή & πράσινη μετάβαση)	500.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	024. Προηγμένες υπηρεσίες στήριξης για ΜΜΕ και ομίλους ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διαχείρισης, μάρκετινγκ και σχεδιασμού)
	3.4. Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	3.4.1. Ενίσχυση – ανάδειξη πεζοπορικών/ορειβατικών διαδρομών	800.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
		3.4.2. Δημιουργία προσβάσιμης	700.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και	165. Προστασία, ανάπτυξη και

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΆΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
		διαδρομής στον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς (μεταφερόμενο έργο)			2021-2027	χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
		3.4.3. Λοιπές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού	600.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
		3.4.4. Αναβάθμιση και εξοπλισμός Χιονοδρομικού Νίδας και μετατροπή του σε	500.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής περιουσίας και

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΑΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
		ορεινό καταφύγιο (μεταφερόμενο έργο)				τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
			3.100.000				
4 Εμφύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού	4.1. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση επιχειρηματικής και τοπικής κοινότητας και καλλιέργεια συνείδησης της αξίας του Μινωικού Πολιτισμού και του brand Unesco	4.1.1. Ενημέρωση – Ευαισθητοποίηση – Εμφύχωση (τοπικού πληθυσμού, παραγωγών, επαγγελματιών κ.α.)	200.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής παρουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
			200.000				
5	5.1. Ενιαία σήμανση, προβολή και προώθηση περιοχών UNESCO	5.1.1 Δράσεις προβολής – δημοσιότητας (σήμανση, festival UNESCO, εκθέσεις)	300.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής παρουσίας και

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΆΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
Προβολή των εμβληματικών διαδρομών						τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
	5.2. Ενημέρωση - Πληροφόρηση και διευκόλυνση περιήγησης επισκεπτών	5.2.1 Κέντρα Ενημέρωσης – Πληροφόρησης	1.000.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	165. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής παρουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού
			1.300.000				
6. Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής /	6.1. Πράσινες Υποδομές, θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	6.1.1. Ανθεκτικότητα Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων στην κλιματική αλλαγή (Εγκατάσταση, συντήρηση, αναβάθμιση πυρόσβεσης	4.000.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027	5.2 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της	059. Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με το

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027

ΆΞΟΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ / ΔΡΑΣΕΙΣ/ ΕΡΓΑ	Π/Υ (€) Δ.Δ.	ΤΑΜΕΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ		
					Πρόγραμμα / Πηγή χρηματοδότησης	Ειδικός Στόχος Προγ/τος	Κωδικός Πεδίου παρέμβασης
Διαχείριση των καταστροφών		Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων)				φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	κλίμα: πυρκαγιές (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)
			4.000.000				
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ			300.000	ΕΤΠΑ	ΚΡΗΤΗ 2021-2027		179. Ενημέρωση και επικοινωνία 180. Προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και έλεγχος 182. «Ενίσχυση της ικανότητας των αρχών του κράτους μέλους, των δικαιούχων και των οικείων εταίρων»
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡ. ΚΡΗΤΗ 2021-2027			25.000.000				
ΣΥΝΟΛΟ ΛΟΙΠΩΝ ΠΗΓΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ			35.000.000				
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΟΧΕ			60.000.000				

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ
εταιρεία συμβούλων

Αιτιολόγηση της ανάγκης για συμπληρωματική χρηματοδότηση από άλλα Προγράμματα / Πηγές Χρηματοδότησης

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των ΟΧΕ αποτελεί ο πολυτομεακός και πολυταμειακός χαρακτήρας τους, προκειμένου να αντιμετωπιστούν με ολιστικό τρόπο οι προκλήσεις, οι ανάγκες και οι δυνατότητες – ευκαιρίες. Προς αυτή την κατεύθυνση επιδιώκεται η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων - μέσων και πόρων δημόσιων και ιδιωτικών με σημείο αναφοράς τους πόρους της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.

Για την υλοποίηση του Σχεδίου της ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης αντλούνται πόροι από τον Ειδικό Στόχο 5.2 του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 και τα προβλεπόμενα πεδία παρέμβασης. Παράλληλα, αναζητούνται κι άλλοι οικονομικοί πόροι εις τρόπον ώστε να διαμορφωθεί μια ευρεία δέσμη χρηματοδοτικών πηγών με βραχυπρόθεσμο και μεσομακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Δεδομένης της χωρικής ευρύτητας της παρέμβασης, σε συνδυασμό με τα είδη και τη βαρύτητα των πράξεων, υπάρχει ανάγκη συμπληρωματικής χρηματοδότησης και από άλλες πηγές για παρεμβάσεις όπως:

- Προστασία και Ανάδειξη στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν λόγω εξάντλησης του προϋπολογισμού από τον ΕΣ 5.2, οπότε επιδιώκεται χρηματοδότηση από το Υπουργείο Πολιτισμού και το ΠΠΑ Περιφέρειας Κρήτης.
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα θα αναζητήσουν χρηματοδότηση από το ΠΠΑ Περιφέρειας Κρήτης και από άλλο Ειδικό Στόχο (εκτός 5.2) του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ».
- Προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων, πολιτιστικών, θρησκευτικών και άλλων μνημείων θα αναζητήσουν χρηματοδότηση από τα Τοπικά Προγράμματα CLLD LEADER 2023-2027, το ΠΠΑ Περιφέρειας Κρήτης, το Υπουργείο Πολιτισμού και από άλλον Ειδικό Στόχο (εκτός 5.2) του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ».
- Έργα διαχείρισης υδάτων (ύδρευσης, άρδευσης) θα αναζητήσουν χρηματοδότηση από άλλον Ειδικό Στόχο του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» καθώς και από το ΣΣΚΑΠ 2023-2027, από το οποίο επίσης θα αναζητηθούν πόροι και για παρεμβάσεις δασικής και αγροτικής οδοποιίας, αλλά και έργων δασικής αναψυχής.
- Αναπλάσεις οικισμών θα αναζητήσουν χρηματοδότηση από τα Τομεακά Προγράμματα Leader και από το ΠΠΑ Περιφέρειας Κρήτης.
- Κοινωνικού χαρακτήρα παρεμβάσεις στους τομείς υγείας, πρόνοιας, αντιμετώπισης της φτώχειας, κατάρτισης θα αναζητήσουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και ειδικότερα από το Πρόγραμμα «ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ», από άλλους Ειδικούς Στόχους του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ», από τα Τοπικά Προγράμματα CLLD LEADER 2023-2027.
- Προστασία, ανάδειξης βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και εν γένει φυσικού περιβάλλοντος θα αναζητηθούν πόρους από το Πράσινο Ταμείο, το Πρόγραμμα LIFE, το Πρόγραμμα «Περιβάλλον & Κλιματική Αλλαγή»
- Παρεμβάσεις στήριξης παραγωγών, κτηνοτρόφων, μελισσοκόμων, κ.α. θα αναζητήσουν πόρους από το ΣΣΚΑΠ 2023-2027.
- Παρεμβάσεις προσαρμογής των τοπικών επιχειρήσεων στην Πράσινη – Ψηφιακή Μετάβαση με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αναβάθμιση της λειτουργίας τους.

Αναλυτικά, οι παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από άλλες πηγές εκτός του Ειδικού Στόχου 5.2 του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΟΧΕ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

ΕΡΓΟ	ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ - ΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΜΙΝΩΙΚΩΝ ΑΝΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ						
Μελέτη τροποποίησης της χάραξης του επαρχιακού δρόμου 30 "Κνωσός - Καλλονή - Χάρακας δια Κουνάβων, Χουδετσίου, Τεφελίου και Πραιτωρίων"	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	1.200.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ
Διασύνδεση μινωικού ανακτορικού κέντρου Μαλίων με την Π.Ε.Ο.	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	300.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Κατασκευή πεζοδρομίου από το ανάκτορο Μαλίων έως την παραλία Ποταμός	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, προσβασιμότητας και περιήγησης στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα	ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	150.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΙΝΩΙΚΩΝ ΑΝΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ						
Αντικατάσταση και κατασκευή νέων στεγάστρων Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων (Ζάκρος)	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	ΥΠΠΟ - ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ	400.000	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	ΥΨΗΛΟΣ
Αισθητική Αναβάθμιση Κάτω Ζάκρου	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.2. Αναβάθμιση /ανάδειξη των Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων	ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	600.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΥΠΟΔΟΧΗΣ, ΞΕΝΑΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ						
Προμήθεια οπτικοακουστικού εξοπλισμού στα Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα (πινακίδες Braille, μακέτες αφής, ηχητικές ξεναγήσεις κτλ)	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.3 Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπειρίας των επισκεπτών	ΥΠΠΟ / ΕΦΑ ΚΡΗΤΗΣ	300.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027/ ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΥΨΗΛΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ						
Συντήρηση-αποκατάσταση ανάδειξη καθολικού Ι. Μονής Βαλαμονέρου Δήμου Φαιστού	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	1.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027	ΥΨΗΛΟΣ
Δημιουργία κέντρου προφορικής ιστορίας και πολιτιστικών δραστηριοτήτων Ραμνή	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ	100.000	CLLD LEADER 2023- 2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Μοναστηρακίου, β´ φάση	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΕΦΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	600.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027/ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΥΨΗΛΟΣ

ΕΡΓΟ	ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ
Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Αποδούλου	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΕΦΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	600.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027/ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΥΨΗΛΟΣ
Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Αρμένων, β ' φάση	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΕΦΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	700.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027/ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΥΨΗΛΟΣ
Ανάπλαση - Ανάδειξη πολιτιστικής ιδιαιτερότητας Μόχλου	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	1.500.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027/ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ
Παρεμβάσεις σε σπήλαια, σκήτες και ξωκλήσια των Αστερουσίων	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΓΟΡΤΥΝΗΣ & ΑΡΚΑΔΙΑΣ	500.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/CLLD LEADER 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη Νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Αρχανών	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	180.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	ΧΑΜΗΛΟΣ
Αναβάθμιση και αποκατάσταση προσβασιμότητας οδικού δικτύου στον παλαιό οικισμό Θυμιάς Δ.Κ. Πλατυβόλας	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	200.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027	ΥΨΗΛΟΣ
Δασική και αγροτική οδοποιία Αστερουσίων	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΙ ΦΑΙΣΤΟΥ, ΓΟΡΤΥΝΑΣ, ΒΙΑΝΝΟΥ, ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	800.000	ΣΣΚΑΠ 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Μελέτες αποκατάστασης υφιστάμενων κτηρίων ιδιοκτησίας Δήμου για τη λειτουργία αναψυκτηρίου & πωλητηρίου σε έκταση που βρίσκεται σε μικρή απόσταση ΝΔ με το μινωικό ανακτορικό κέντρο της Ζωμίνθου	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ	400.000	CLLD LEADER 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση και ανάδειξη οικισμού Σούγιας, Δ.Ε. Ανατ. Σελίνου, ανάπτυξη συνεκτικού τμήματος	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΔΗΜΟΣ ΚΑΝΤΑΝΟΥ ΣΕΛΙΝΟΥ	400.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/CLLD LEADER 2023-2027	ΥΨΗΛΟΣ
Αναβάθμιση και αξιοποίηση παλιών δημοτικών σχολείων για πολιτιστικές και περιβαλλοντικές δράσεις	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ "ΔΑΙΔΑΛΟΣ ΑΕ"	500.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ

ΕΡΓΟ	ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ
Έργα διαχείρισης υδάτων (ύδρευσης, άρδευσης)	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ / ΔΕΥΑ/ΤΟΕΒ	2.250.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ" 2021-2027/ ΣΣΚΑΠ 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ						
Υποδομές Προσχολικής Φροντίδας	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ	1.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Αναβάθμιση/συμπλήρωση υποδομών υγείας	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ /7η ΥΠΕ	1.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Αναβάθμιση/συμπλήρωση υποδομών πρόνοιας	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ	1.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Προγράμματα επιμόρφωσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων	Εμπύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού	ΕΣ 4.2. Αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ/ ΔΥΠΑ – ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΚΡΗΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ/ΚΕΚ	1.000.000	ΤΟΜΕΑΚΟ ΕΠ «ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ» 2021-2027/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027/ CLLD LEADER 2023-2027	ΥΨΗΛΟΣ
Δρασεις για την αντιμετώπιση της Φτώχειας και την Παροχή Υπηρεσιών Ανοιχτής Ειδικής Φροντίδας στην Περιοχή Παρέμβασης	Εμπύχωση – Ευαισθητοποίηση – Επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού	ΕΣ 2.1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας, ελκυστικότητας και βιωσιμότητας των περιοχών UNESCO	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	1.000.000	ΤΟΜΕΑΚΟ ΕΠ «ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ» 2021-2027/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027/ CLLD LEADER 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ - ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ, ΓΕΩΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ & ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ						
Αποκατάσταση της δομής και των λειτουργιών των παρόχθιων και αμμοθινικών οικοσυστημάτων	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.2. Προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του τοπίου	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	300.000	ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ / LIFE	ΧΑΜΗΛΟΣ
Ενίσχυση δασικών φυτωρίων, Δενδροφυτεύσεις και περιφράξεις μεμονωμένων δέντρων και συστάδων δέντρων	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.2. Προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του τοπίου	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ /ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	600.000	ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ	ΧΑΜΗΛΟΣ
Έργα δασικής αναψυχής	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 2.2. Προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, γεωποικιλότητας και του τοπίου	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ /ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1.000.000	ΣΣΚΑΠ 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ

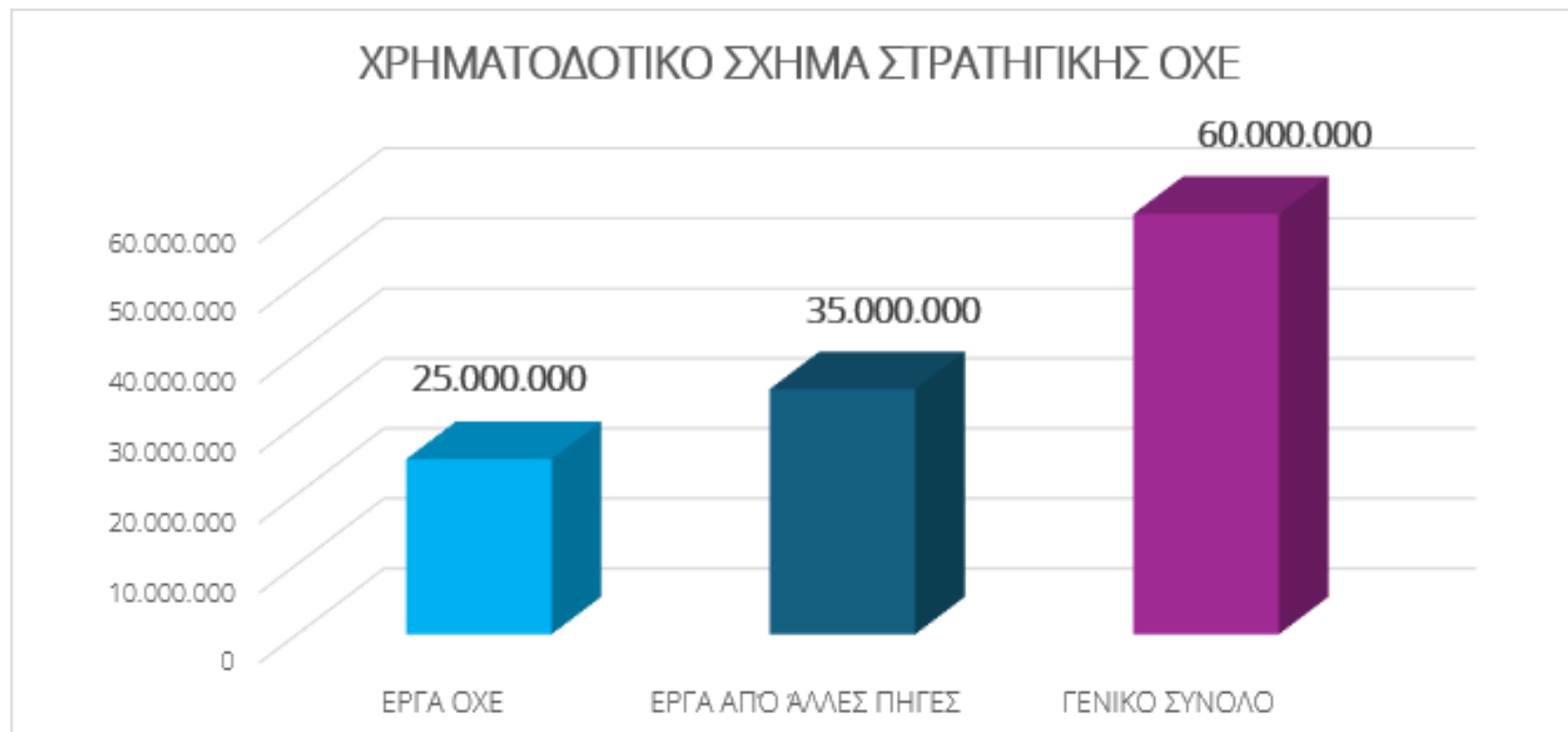

ΕΡΓΟ	ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ - ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ						
Βοτανικά Μονοπάτια των Χανίων - Chania Botanical Trails	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	ΠΑΝΕΤΑΙΚ ΑΕ	200.000	CLLD LEADER 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Βελτίωση ασφάλειας Ε4 Σαμαριάς	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	ΟΦΥΠΕΚΑ	400.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ
Σπηλαιολογικό Πάρκο Λευκών Ορέων	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕ ΧΑΝΙΩΝ	200.000	CLLD LEADER 2023-2027	ΜΕΤΡΙΟΣ
Αναβάθμιση βατότητας, ασφάλειας και ανάδειξη του μονοπατιού της Αγίας Ειρήνης, καθώς και του κλάδου Φυγού προς Ομαλό	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	ΔΗΜΟΣ ΚΑΝΤΑΝΟΥ ΣΕΛΙΝΟΥ	300.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΥΨΗΛΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΥΠΟΔΟΜΕΣ - ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ						
Αναστύλωση καταφυγίου στην περιοχή Αμουτσερά στα Λευκά Όρη	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	ΕΦΑ ΧΑΝΙΩΝ	50.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/CLLD LEADER 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Δημιουργία υποδομών πτηνοπαράτηρησης	Ενίσχυση της προσβασιμότητας στις περιοχές παρέμβασης της ΟΧΕ	ΕΣ 3.4 Αναβάθμιση, συμπλήρωση οικοτουριστικών και άλλων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	500.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/CLLD LEADER 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών-Ψηφιακές εφαρμογές	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.4. Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού	ΥΠΠΟ - ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ / ΕΦΑ ΚΡΗΤΗΣ/ΟΤΑ Α' & Β' ΒΑΘΜΟΥ	1.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027/ ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΕΛΛΑΔΑ 2.0"	ΜΕΤΡΙΟΣ
Ψηφιακή Καταγραφή και Προβολή του Μινωικού Ανακτόρου της Αξού	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.4. Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού	ΕΦΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	100.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ
Δημιουργία αποθετηρίου στοιχείων αγροτικής κληρονομιάς	Ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος	ΕΣ 1.4. Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών στους τομείς του περιβάλλοντος, του τουρισμού και του πολιτισμού	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	200.000	CLLD LEADER 2023-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
Ενίσχυση παραγωγών, κτηνοτρόφων, μελισσοκόμων - Νέων Αγροτών - Οικοτεχνών - Χειροτεχνών Ενίσχυση κοινωνικής οικονομίας	Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	ΕΣ 3.2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΧΩΝ UNESCO	3.500.000	ΣΣΚΑΠ 2023-2027/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021-2027	ΜΕΤΡΙΟΣ
Δράσεις δικτύωσης - συνεργασίας των περιοχών UNESCO με την πόλη του Ηρακλείου ως γαστρονομικού προορισμού UNESCO	Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	ΕΣ 3.2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	220.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ

ΕΡΓΟ	ΑΞΟΝΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ
Καλάθι Προϊόντων UNESCO	Στήριξη της επιχειρηματικότητας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού	ΕΣ 3.3 Ανάπτυξη συνεργασιών και ανάδειξη τοπικών προϊόντων/υπηρεσιών	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	250.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΥΨΗΛΟΣ
Οι "Δρόμοι του Πηλού" (σύνδεση όλων των αγγειοπλαστικών κέντρων της Κρήτης όπως Θραψανό - Μαργαρίτες, κ.α.)	Προβολή των εμβληματικών διαδρομών	ΕΣ 3.3 Ανάπτυξη συνεργασιών και ανάδειξη τοπικών προϊόντων/υπηρεσιών	ΔΗΜΟΙ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΟΣ & ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ	200.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ/CLLD LEADER 2023-2027	ΜΕΤΡΙΟΣ
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ						
Έργα προστασίας από τη διάβρωση της ακτής Καστρίου Κερατόκαμπου	Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	ΕΣ 6.1 Πράσινες Υποδομές - Θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	ΔΗΜΟΣ ΒΙΑΝΝΟΥ	2.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ" 2021-2027/ ΣΣΚΑΠ 2023-2027	ΥΨΗΛΟΣ
Δράσεις αντιπλημμυρικής προστασίας	Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	ΕΣ 6.1 Πράσινες Υποδομές - Θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ	2.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Μέτρα πρόληψης φυσικών καταστροφών στις περιοχές UNESCO (Προμήθεια οχημάτων και εξοπλισμού στη βάση Επιχειρησιακού Σχεδίου)	Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	ΕΣ 6.1 Πράσινες Υποδομές - Θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ / ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ	2.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΡΗΤΗ" 2021- 2027/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ" 2021- 2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Δημιουργία - συμπλήρωση υποδομών Διαχείρισης Απορριμμάτων μικρής κλίμακας, στους οικισμούς των περιοχών UNESCO	Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	ΕΣ 6.1 Πράσινες Υποδομές - Θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	ΕΣΔΑΚ/ ΔΕΔΙΣΑ / ΟΤΑ Α' ΒΑΘΜΟΥ	2.000.000	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ" 2021-2027	ΧΑΜΗΛΟΣ
Ανάδειξη εισόδων πόλης Σητείας	Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Διαχείριση των καταστροφών	ΕΣ 6.1 Πράσινες Υποδομές - Θωράκιση και προστασία από την κλιματική αλλαγή	ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	300.000	ΠΠΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ
ΣΥΝΟΛΟ: ΆΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ				35.000.000		

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ / ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

6

6.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ

Περιγραφή Χωρικού Φορέα

Η αποτελεσματικότητα της στρατηγικής συνδέεται στενά με την Διακυβέρνηση και την παρακολούθηση. Οι δυσκολίες που εντοπίστηκαν κατά την Προγραμματική Περίοδο (ΠΠ) 2014-2020 και αποτέλεσαν έναν από τους κύριους λόγους της περιορισμένης υλοποίησης των ΟΧΕ σε εθνικό επίπεδο και της μικρής αναγνώρισής τους από τις τοπικές κοινωνίες στοιχειοθετούν την ανάγκη ενδυνάμωσης του Συστήματος Διακυβέρνησης των ΟΧΕ στην ΠΠ 2021-2027 για πιο αποτελεσματικό συντονισμό και παρακολούθηση.

Στην κατεύθυνση αυτή, η διακυβέρνηση της στρατηγικής της ΟΧΕ αναπτύσσεται σύμφωνα με το Νόμο 4914/22, την υπ' αριθμό 124143/21-12-2022 Εγκύκλιο και τον Οδηγό Εφαρμογής για τη Συγκρότηση Ομάδων Υποστήριξης της Διακυβέρνησης των ΟΧΕ ΠΠ 2021-2027.

Στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης «Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης» ορίζεται ως υπεύθυνος Χωρικός Φορέας η **Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού** Περιφέρειας Κρήτης σύμφωνα με την 196/2023 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου.

α. Αρμοδιότητες και Περιοχή ευθύνης:

Η **Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού**, με έδρα το Ηράκλειο και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης, συγκροτείται από τις εξής οργανικές μονάδες:

- **Διεύθυνση Ανάπτυξης Περιφερειακής Οικονομίας και Εξωστρέφειας**, με έδρα το Ηράκλειο και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης.
- **Διεύθυνση Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης**, με έδρα το Ηράκλειο και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης.

Η Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού είναι αρμόδια για τον συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σε αυτή, την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους, που ανάγονται ιδίως στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό και την παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας της Περιφέρειας, καθώς και στον συντονισμό της προώθησης των εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών στόχων, του επιχειρησιακού προγραμματισμού, της παρακολούθησης και αξιολόγησης των δράσεων της Περιφέρειας.

Επίσης, είναι υπεύθυνη για την επικοινωνία και συνεργασία με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία και φορείς για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους.

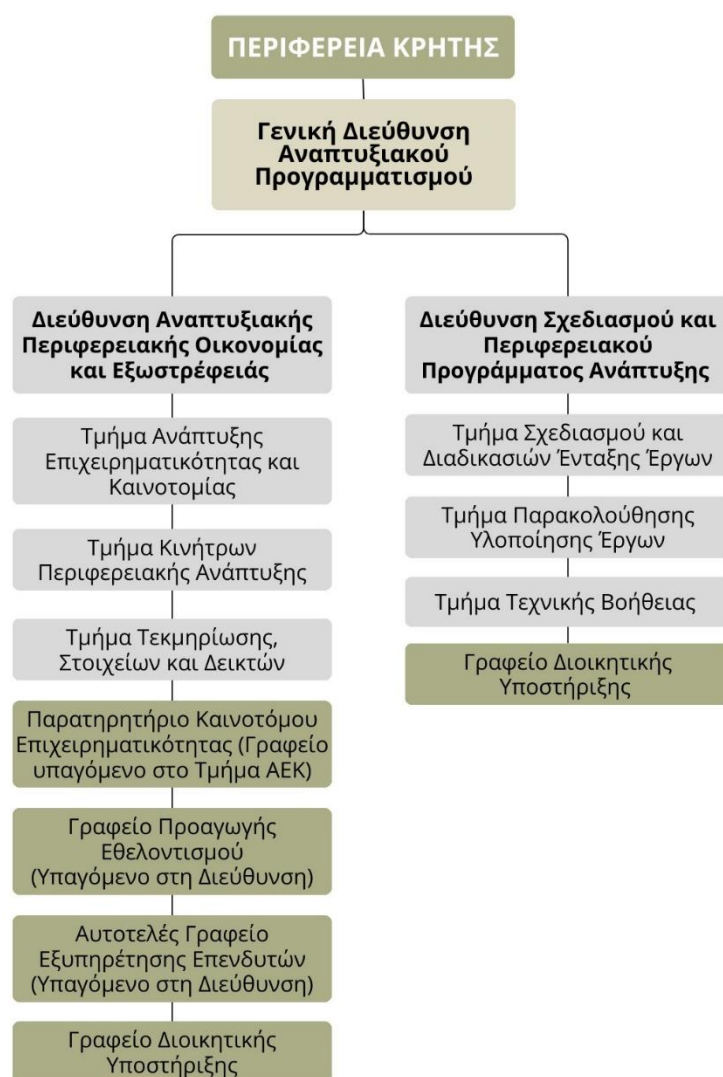
β. Διοίκηση:

Η συνολική διοικητική δομή της Περιφέρειας Κρήτης επαναπροσδιορίστηκε με την υπ' αριθμό 114/2020 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου όπως εγκρίθηκε με την υπ' αριθμόν 1218/16/2/2021 Απόφαση Συντονίστριας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης (Β' 762) και με βάση το νέο οργανόγραμμα του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ). Στο πλαίσιο του ΟΕΥ (Άρθρο 10) καθορίζονται οι αρμοδιότητες της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, των επιμέρους Διευθύνσεων, Τμημάτων, Γραφείων και Αυτοτελών Γραφείων της.

γ. Διάρθρωση, αντικείμενο και στελέχωση των υπηρεσιών:

Η οργανωτική δομή της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Κρήτης είναι η εξής:

Ειδικότερα:

1. Διεύθυνση Ανάπτυξης Περιφερειακής Οικονομίας και Εξωστρέφειας

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Περιφερειακής Οικονομίας και Εξωστρέφειας ανάγονται ιδίως στην περιφερειακή αναπτυξιακή πολιτική, στην προώθηση και υλοποίηση των περιφερειακών και εθνικών στρατηγικών στόχων και στην παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας της Περιφέρειας αναφορικά με την επιχειρηματικότητα, έρευνα και καινοτομία, την εφαρμογή των αναπτυξιακών νόμων παροχής κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις, τις ευρωπαϊκές, διεθνείς σχέσεις και συνεργασίες, καθώς και την επεξεργασία και τεκμηρίωση στοιχείων.

Αποτελείται από τα κάτωθι Τμήματα:

Τμήμα Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας

Στο Τμήμα Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας υπάγονται ιδίως οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Η σύνταξη προτάσεων για τη διαμόρφωση της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής και η προώθηση των περιφερειακών και εθνικών στρατηγικών στόχων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων για την επιχειρηματικότητα και καινοτομία.
- Η εξειδίκευση των στόχων και των κατευθύνσεων της αναπτυξιακής πολιτικής στο επίπεδο της Περιφέρειας για την επιχειρηματικότητα και καινοτομία.

- Ο συντονισμός και υλοποίηση πολιτικών και στρατηγικών σχεδίων σε περιφερειακό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές, σε θέματα επιχειρηματικότητας, έρευνας και καινοτομίας.
- Η διατύπωση προτάσεων και μέτρων πολιτικής προς τους αρμόδιους φορείς για την επιχειρηματικότητα, έρευνα και καινοτομία καθώς και τη διασύνδεσή τους, για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Η συνεργασία με άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, διαχειριστικές αρχές, παραγωγικούς κλάδους, οργανισμούς, ακαδημαϊκά ιδρύματα και φορείς έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας, σε περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.
- Την ανάπτυξη και υλοποίηση διαδικασιών επιχειρηματικής ανακάλυψης και διασύνδεσης των επιχειρήσεων με την έρευνα και γνώση των ακαδημαϊκών ερευνητικών ιδρυμάτων.
- Η συγκέντρωση, επεξεργασία και τεκμηρίωση γεωγραφικών, οικονομικών, κοινωνικών και άλλων στοιχείων που αφορούν στην επιχειρηματικότητα, έρευνα και καινοτομία όλων των τύπων.
- Η άσκηση καθηκόντων εφαρμογής ως Δικαιούχου στο πλαίσιο των αναπτυξιακών παρεμβάσεων των προγραμματικών περιόδων, όπως αυτές εκάστοτε οριοθετούνται από τα Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια.
- Η παροχή πληροφοριών σχετικά με τη νομοθεσία και το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας.
- Η ανάληψη συντονιστικού ρόλου για την ανάπτυξη των φορέων της κοινωνικής οικονομίας. Η στήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσα από προγραμματικές συμβάσεις και η δημιουργία μηχανισμών και δομών υποστήριξής τους σε περιφερειακό επίπεδο.
- Η ενημέρωση για πηγές και εργαλεία χρηματοδότησης.
- Η διάδοση της πληροφόρησης και η διοργάνωση δράσεων πληροφόρησης, καθώς και η συμμετοχή σε διοργανώσεις άλλων φορέων.
- Η υποστήριξη της δικτύωσης των επιχειρήσεων.
- Η οργάνωση εκπαίδευσης σε θέματα επιχειρηματικότητας της τοπικής κοινωνίας και προγραμμάτων εξειδικευμένης κατάρτισης στελεχών επιχειρήσεων.
- Η εκπόνηση σχετικών μελετών και ερευνών.
- Η λειτουργία του Παρατηρητηρίου Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας.
- Η παρακολούθηση της επιχειρηματικότητας (ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά, έξυπνη εξειδίκευση/καινοτομία, κ.α, μέσω του Παρατηρητηρίου).
- Η οργάνωση, ταξινόμηση και τήρηση του φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου του Τμήματος.

Τμήμα Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης

- Συστήνει και λειτουργεί την Περιφερειακή Γνωμοδοτική Επιτροπή, η οποία γνωμοδοτεί επί εισηγήσεων του Τμήματος για θέματα αιτήσεων τροποποίησης, ανάκλησης αποφάσεων υπαγωγής και επιστροφής ενισχύσεων που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως, ολοκλήρωσης των επενδύσεων και έναρξης παραγωγικής λειτουργίας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- Συγκροτεί τις Επιτροπές Αξιολόγησης των επενδύσεων και της Επιτροπής Ενστάσεων.
- Εκδίδει αποφάσεις υπαγωγής επενδύσεων στις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων για την ενίσχυσή τους με το κίνητρο της επιχορήγησης, της χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού και της φορολογικής απαλλαγής.
- Διενεργεί έλεγχο πληρότητας αιτημάτων ελέγχου.
- Συγκροτεί τα Περιφερειακά Όργανα Ελέγχου των επενδύσεων για την πιστοποίηση των δαπανών και την υλοποίηση των εγκεκριμένων εργασιών, σε συνεργασία με το Γραφείο Εξυπηρέτησης Επενδυτών – ΓΕΕ (για την ηλεκτρονική ανάδειξή τους).
- Εκδίδει αποφάσεις ολοκλήρωσης και πιστοποίησης έναρξης παραγωγικής λειτουργίας των επενδύσεων.
- Εισηγείται καταβολή της ενίσχυσης.

- Συντάσσει και υποβάλλει αιτήματα χρηματοδότησης προς το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης.
- Παρακολουθεί την τήρηση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων των επενδυτικών φορέων.
- Ενημερώνει την ΕΛΣΤΑΤ για τις υποχρεώσεις που δημιουργούνται και τις πληρωμές που πραγματοποιούνται σε τριμηνιαία βάση.
- Ασκεί αρμοδιότητες και υποχρεώσεις Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης για πράξεις ιδιωτικών επενδύσεων που εντάσσονται σε επιχειρησιακά προγράμματα τα οποία συγχρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τμήμα Τεκμηρίωσης, Στοιχείων και Δεικτών

- Έχει την ευθύνη λειτουργίας και την γραμματειακή υποστήριξη του Κομβικού Σημείου Επαφής (ΚΟΣΕ) της Περιφέρειας Κρήτης στα πλαίσια του Ν.3882/2010 (Α' 166).
- Συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και τεκμηριώνει γεωγραφικά, δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά και άλλα στοιχεία που αφορούν την Περιφέρεια.
- Τηρεί στοιχεία που αφορούν την τουριστική κίνηση (ποσοτική και ποιοτική) στη Περιφέρεια Κρήτης από βάσεις δεδομένων της ΕΛΣΤΑΤ, ΕΟΤ, ΚΕΠΕ και ΣΕΤΕ.
- Καταγράφει τα στοιχεία των ενισχυόμενων φορέων στη βάση του αρμόδιου κρατικού φορέα (Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ιδιωτικών Επενδύσεων). Εισάγει στοιχεία και ενημερώνει πλήρως την βάση δεδομένων με τα απαιτούμενα στοιχεία από το αρχείο του Τμήματος Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- Συμμετέχει σε επιτροπές όπως Περιφερειακά Όργανα Ελέγχου, επιτροπή αξιολόγησης επενδυτικών σχεδίων του άρθρου 14 του Ν. 4399/2016, συντάσσει οικονομοτεχνικές μελέτες, μελέτες τεχνικών συμβούλων κ.α.

Παρατηρητήριο Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας (Γραφείο υπαγόμενο στο τμήμα Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας)

Η λειτουργία του Παρατηρητηρίου Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας βασίζεται στη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων με γεωχωρικά χαρακτηριστικά, όπου αποτυπώνονται όλα εκείνα τα στοιχεία που συνδέονται και επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα, καθώς και την ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτομιών και αφορούν τα χαρακτηριστικά:

- των επιχειρήσεων (κλαδική σύνθεση, νομική μορφή, εξαγωγική δραστηριότητα, διαχρονική δυναμική, χαρακτηριστικά απασχόλησης, δαπάνη και εξοικείωση με ΤΠΕ και καινοτομίες, ανάγκες κατάρτισης, κ.α.),
- των επενδύσεων στο πλαίσιο αναπτυξιακών νόμων ή και ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στις αστικές και αγροτικές περιοχές,
- των συστημάτων έρευνας και του περιφερειακού οικοσυστήματος καινοτομίας,
- των διασυνδέσεων καινοτομίας και επιχειρηματικότητας,
- του ανθρώπινου δυναμικού, κυρίως σε ότι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης/εξειδίκευσης,
- των επιμέρους περιοχών της Περιφέρειας που επηρεάζουν την τοπική ανάπτυξη (όπως ειδικές χωρικές αναπτυξιακές ρυθμίσεις και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος).

Γραφείο Προαγωγής Εθελοντισμού

Το Γραφείο Προαγωγής Εθελοντισμού είναι αρμόδιο ιδίως για την πολιτική της Περιφέρειας στον τομέα του εθελοντισμού και για τη διασύνδεσή της με φορείς και οργανώσεις (ΜΚΟ με την ευρεία έννοια) σε όλους τους τομείς, και ειδικότερα:

- Σχεδιάζει, εισηγείται και υλοποιεί δράσεις και ενέργειες για τη στήριξη, την ενθάρρυνση και την προαγωγή του εθελοντισμού και της κοινωνικής ενεργοποίησης.
- Συνενώνει και δικτυώνει τις εθελοντικές δράσεις και πρωτοβουλίες, τους εθελοντές και τις ομάδες, τις τυπικές και άτυπες συλλογικότητες, τους φορείς, οργανισμούς και επιχειρήσεις που συμπράττουν.

- Συντονίζει σχετικές δράσεις σε περιφερειακό επίπεδο και συμβάλλει στην ανάδειξη της συνεισφοράς του εθελοντισμού στους εκάστοτε στόχους του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας.
- Συνεργάζεται με τα όργανα και τις υπηρεσίες της Περιφέρειας σε επίπεδο σχεδιασμού, υλοποίησης τεκμηρίωσης και απολογισμού, όταν κρίνεται απαραίτητο, καθώς και με φορείς και οργανισμούς σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Αυτοτελές Γραφείο Εξυπηρέτησης Επενδυτών

Στο Αυτοτελές Γραφείο Εξυπηρέτησης Επενδυτών υπάγονται ιδίως αρμοδιότητες που καθορίστηκαν από το θεσμικό πλαίσιο σύστασής του, ήτοι τον ν. 3908/2011 (Α' 8) και το π.δ. 33/2011 (Α' 83), όπως τροποποιούνται και ισχύουν εκάστοτε.

- Παραλαμβάνει στο Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ) τις αιτήσεις υπαγωγής – τεκμηρίωση φακέλων με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την υπαγωγή των επενδυτικών σχεδίων στις διατάξεις του ισχύοντος Αναπτυξιακού Νόμου Ν.4399/2016 στα Καθεστώτα της Γενικής Επιχειρηματικότητας, των Νέων Ανεξάρτητων ΜΜΕ και της Ενίσχυσης του Μηχανολογικού Εξοπλισμού.
- Παραλαμβάνει στο Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ) αιτήσεις, δικαιολογητικά και στοιχεία για τα λοιπά στάδια υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων που έχουν ήδη υπαχθεί στις διατάξεις του Ν.3908/2011 και του Ν. 3299/2004 (ελέγχου και ολοκληρώσεων, τροποποιήσεων, συμπληρωματικών δικαιολογητικών και αιτήσεων, παρατάσεων, αιτημάτων πληρωμής, τήρησης των υποχρεώσεων, ανακλήσεων κλπ.).
- Χορηγεί αποδεικτικά παραλαβής με το σχετικό αριθμό πρωτοκόλλου σε κάθε μια από τις παραπάνω ενέργειες (μέσω ΠΣΚΕ) και να τις αναθέτει για διεκπεραίωση στους αρμόδιους υπαλλήλους της Υπηρεσίας, σε συνεργασία με το Τμήμα Κινήτρων.
- Παρέχει πληροφορίες και διευκρινίσεις στους φορείς υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων, για τον τρόπο εφαρμογής του εκάστοτε ισχύοντος και προγενέστερου επενδυτικού νόμου, σύμφωνα με τις εντολές, οδηγίες και εγκυκλίους των αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου (στάδιο αίτησης –στάδιο υλοποίησης), σε συνεργασία με το Τμήμα Κινήτρων.
- Λειτουργεί υποστηρικτικά και αλληλένδετα με το Τμήμα Κινήτρων, καθώς χειρίζεται τις διαδικασίες που άπτονται των αρμοδιοτήτων του, στο ΠΣΚΕ (Διενέργεια Ελέγχου Πληρότητας αιτημάτων υπαγωγής, Κλήρωση Οργάνων Ελέγχου, διαχείριση Επιτροπών Αξιολόγησης, διαχείριση Επιτροπής Εντάσεων, Γνωμοδοτήσεις ΔΑΟΚ κ.α.).

Γραφείο Διοικητικής Υποστήριξης

Το Γραφείο Διοικητικής Υποστήριξης έχει αρμοδιότητες: α) την επικοινωνία, ενημέρωση, έλεγχο, οργάνωση, ταξινόμηση, διεκπεραίωση και τήρηση του φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου όλων των διοικητικών υποθέσεων της Διεύθυνσης και β) την τήρηση του πρωτόκολλου της Διεύθυνσης, την παραλαβή, διακίνηση και διεκπεραίωση της αλληλογραφίας, καθώς και την επικύρωση αντιγράφων και φωτοαντιγράφων εγγράφων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

2. Διεύθυνση Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ανάγονται ιδίως στην περιφερειακή αναπτυξιακή πολιτική, στην προώθηση των εθνικών μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στρατηγικών στόχων, στον περιφερειακό επιχειρησιακό προγραμματισμό, στον σχεδιασμό, κατάρτιση, και υλοποίηση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων της Περιφέρειας και γενικά της αναπτυξιακής πορείας της Περιφέρειας.

- Υποστηρίζει την Εκτελεστική Επιτροπή, τα Συλλογικά Όργανα διοίκησης, τις υπηρεσίες της περιφέρειας και των νομικών προσώπων κατά τη διαδικασία κατάρτισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος και των ετησίων σχεδίων δράσης.

- Συντάσσει προτάσεις για τη διαμόρφωση της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής και προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων.
- Υλοποιεί την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης 2014-2020 (RIS3Crete), με εφαρμογή της διαδικασίας της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (entrepreneurial discovery) σε συνεργασία με τις αντίστοιχες πλατφόρμες καινοτομίας που έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν. Οι τομείς προτεραιότητας που έχει θέσει η RIS3Crete είναι: ο Αγροδιατροφικός Τομέας, ο Πολιτιστικός – Τουριστικός Τομέας, ο Περιβαλλοντικός Τομέας και ο Τομέας της Γνώσης. Στόχος της όλης προσπάθειας είναι η στήριξη της επιχειρηματικότητας και της έρευνας/καινοτομίας, με την κατάθεση-συζήτηση-επεξεργασία καινοτόμων προτάσεων στους παραπάνω τομείς, που δύνανται να χρηματοδοτηθούν. Πληροφορίες, ανακοινώσεις, νέα και τρόποι συμμετοχής στο πρόγραμμα διαθέτει η διαδικτυακή εφαρμογή η οποία λειτουργεί στη διεύθυνση: <http://ris3.crete.gov.gr>.
- Συγκεντρώνει όλα τα αιτήματα και απαιτούμενα στοιχεία από τις υπηρεσίες της Περιφέρειας για την σύνταξη του ετήσιου σχεδίου δράσης. Παρακολουθεί την υλοποίηση των έργων του ΣΔ – ΠΚ/ΠΕ και καταχωρεί τα σχετικά διαχειριστικά στοιχεία. Κάνει μετάπτωση όλων των στοιχείων των έργων του ΣΔ – ΠΚ/ΠΕ στο Ενιαίο Σύστημα Διαχείρισης Τεχνικών Έργων (OTS) της ΠΚ. Καταγράφει και παρακολουθεί όλα τα έργα, μελέτες, κλπ που υλοποιούνται από τις Δ/σεις Τεχνικών Έργων της ΠΚ και των ΠΕ.
- Υλοποιεί Ευρωπαϊκά Προγράμματα στα οποία συμμετέχει η Περιφέρεια Κρήτης, με ευθύνη του Τμήματος Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής.
- Υποστηρίζει διοικητικά την λειτουργία του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ-Κ).
- Υποστηρίζει τις Υπηρεσίες της ΠΚ και καταχωρεί στοιχεία των Προγραμματικών Συμβάσεων που συνάπτει η ΠΚ με διάφορους άλλους φορείς.
- Στελέχη του Τμήματος συμμετέχουν σε επιτροπές της Περιφέρειας Κρήτης, ομάδες υλοποίησης Ευρωπαϊκών Έργων και υπηρεσιακές ομάδες υποστήριξης έργου (πχ Μηχανογραφικός Συνεργάτης, GIS κ.α.).

Τμήμα Σχεδιασμού και Διαδικασιών Ένταξης Έργων

Στο Τμήμα Σχεδιασμού και Διαδικασιών Ένταξης Έργων υπάγονται ιδίως οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Η εξειδίκευση των στόχων και των κατευθύνσεων της αναπτυξιακής πολιτικής στο επίπεδο της Περιφέρειας και η εκπόνηση σχετικών μελετών.
- Η σύνταξη προτάσεων για τη διαμόρφωση της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής και η προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων.
- Η κατάρτιση, παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρησιακού προγράμματος και των ετήσιων προγραμμάτων δράσης και ο συντονισμός των φορέων εκτέλεσής τους.
- Η κατάρτιση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) και η έγκριση των μεσοχρόνιων αναπτυξιακών προγραμμάτων, που εκπονούνται στο πλαίσιο των αντίστοιχων περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων.
- Η διατύπωση προς τους κεντρικούς φορείς του δημόσιου τομέα προτάσεων για έργα και μέτρα πολιτικής, εθνικής σημασίας, που αφορούν στην Περιφέρεια.
- Η αναζήτηση πόρων για τη χρηματοδότηση των σχετικών δράσεων και πολιτικών της Περιφέρειας.
- Η σύνταξη, έκδοση, δημοσιοποίηση πρόσκλησης δράσης/ανακοίνωσης πρόθεσης χρηματοδότησης, καθορισμός κριτηρίων επιλογής των προτεινόμενων έργων του ΠΠΑ.
- Η συγκέντρωση προτάσεων δικαιούχων, έλεγχος πληρότητας και αρτιότητας των προτάσεων για την ένταξη έργων στο ΠΠΑ, αξιολόγηση των προτάσεων, έκδοση απόφασης ένταξης.
- Η προετοιμασία και υποβολή προτάσεων για εγγραφή των έργων στο ΠΠΑ.

- Η ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων για τις ευκαιρίες χρηματοδότησης, τους κανόνες επιλεξιμότητας, τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις τους και το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου του ΠΠΑ.
- Η μέριμνα για την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων εργαλείων (erpe, ΠΣ-ΕΠΑ), προκειμένου να παρακολουθείται η εξέλιξη του φυσικού αντικείμενου των έργων του ΠΠΑ και κυρίως οι χρηματορροές του, συγκέντρωση των απαραίτητων δεδομένων για την πιθανή αξιολόγηση του ΠΠΑ, καθώς και η σύνταξη της πρότασης αναθεώρησής τους, όταν διαπιστώνεται σχετική ανάγκη.
- Η σύνταξη τακτικών και εκτάκτων ενδιάμεσων εκθέσεων προόδου καθώς και έκθεση ολοκλήρωσης του ΠΠΑ.
- Η οργάνωση, ταξινόμηση και τήρηση του φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου του Τμήματος.

Τμήμα Παρακολούθησης Υλοποίησης Έργων

Στο Τμήμα Παρακολούθησης Υλοποίησης Έργων υπάγονται ιδίως οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Η διαμόρφωση, η μέριμνα για την έγκριση και γενικά η παρακολούθηση της υλοποίησης του ΠΠΑ.
- Η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης, η διενέργεια ελέγχων στους φορείς υλοποίησης έργων που χρηματοδοτούνται με εθνικούς πόρους, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ή άλλους πόρους για την τήρηση των δεσμεύσεων, τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών, την υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου και την αξιοπιστία των οικονομικών στοιχείων.
- Η κατανομή των σχετικών πιστώσεων και η έγκριση της εκταμίευσής τους από τους λογαριασμούς, που τηρεί το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης.
- Η παρακολούθηση της υλοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου.
- Η τήρηση αρχείων με τα αποδεικτικά στοιχεία των διοικητικών επαληθεύσεων και επιτόπιων επιθεωρήσεων που πραγματοποιούνται, όπως επίσης η παρακολούθηση των ευρημάτων που προέκυψαν από τις επαληθεύσεις/επιθεωρήσεις αυτές.
- Η παρακολούθηση των επιτόπιων επιθεωρήσεων/ελέγχων που πραγματοποιούνται σε έργα του ΠΠΑ από άλλους εθνικούς φορείς, όπως Δι.Δι.Ε.Π., ad hoc ομάδες ελέγχου, ΣΔΟΕ και η παρακολούθηση της τήρησης όλων των συστάσεων που έχουν γίνει στον δικαιούχο.
- Η διαχείριση, των τυχόν παρατυπιών και υπονοιών απάτης, όπως για την ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών (εισήγηση για την έκδοση σχετικών αποφάσεων δημοσιονομικών διορθώσεων).
- Η άσκηση καθηκόντων εφαρμογής ως Δικαιούχου στο πλαίσιο των αναπτυξιακών παρεμβάσεων των προγραμματικών περιόδων, όπως αυτή εκάστοτε οριοθετείται από τα Εθνικά Στρατηγικά Πλαίσια, περιλαμβανομένης και της υποστήριξης του συνόλου των φορέων της Αυτοδιοίκησης.
- Η οργάνωση, ταξινόμηση και τήρηση του φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου του Τμήματος.

Τμήμα Τεχνικής Βοήθειας

Στο Τμήμα Τεχνικής Βοήθειας υπάγονται ιδίως οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Η υλοποίηση όλων των αναγκαίων ενεργειών για την κατάρτιση, την ενημέρωση, τον σχεδιασμό και την έναρξη της υλοποίησης του ΕΠΑ και των Προγραμμάτων του.
- Η υλοποίηση όλων των αναγκαίων ενεργειών για την υποστήριξη της υλοποίησης των Ειδικών Προγραμμάτων, όπως εκάστοτε ισχύει.
- Η υλοποίηση όλων των αναγκαίων ενεργειών για την πραγματοποίηση των επιτόπιων επιθεωρήσεων της υποπαρ. 3 της παρ. Β του άρθρου 129 του ν. 4635/2019 (Α' 167) και τυχόν τροποποιήσεών του και αφορά στις κάτωθι δράσεις:
 - ✓ Εκπόνηση μελετών - εμπειρογνωμοσυμών - ερευνών, με αντικείμενο την ενίσχυση του φορέα για την κατάρτιση, την ενημέρωση, τον σχεδιασμό και την έναρξη της υλοποίησης του ΠΠΑ και των προγραμμάτων του.

- ✓ Την ανάθεση υπηρεσιών συμβούλων, με αντικείμενο την ενίσχυση του φορέα για την κατάρτιση, την ενημέρωση, τον σχεδιασμό και την έναρξη της υλοποίησης του ΕΠΑ και των προγραμμάτων του.
- ✓ Λειτουργία φορέων και υποστηρικτικών δομών, σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.
Οργάνωση εκδηλώσεων - συνεδριάσεων - σεμιναρίων - συσκέψεων.
Εκπαίδευση του προσωπικού και συμμετοχή σε ημερίδες, συνέδρια ή fora.
Μετακινήσεις εσωτερικού - εξωτερικού Προϊσταμένων και λοιπού προσωπικού, συμπεριλαμβανομένου του Προϊστάμενου της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού.
Δημοσιεύσεις - Ανακοινώσεις.
- ✓ Μέριμνα για την δημοσιοποίηση και προβολή δράσεων και στόχων προγράμματος.
- Η οργάνωση, ταξινόμηση και τήρηση του φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου του Τμήματος

Γραφείο Διοικητικής Υποστήριξης

Στο Γραφείο Διοικητικής Υποστήριξης υπάγονται ιδίως οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Η επικοινωνία, ενημέρωση, έλεγχος, οργάνωση, ταξινόμηση, διεκπεραίωση και τήρηση του φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου όλων των διοικητικών υποθέσεων της Διεύθυνσης.
- Η τήρηση του πρωτόκολλου της Διεύθυνσης, η παραλαβή, διακίνηση και διεκπεραίωση της αλληλογραφίας, καθώς και η επικύρωση αντιγράφων και φωτοαντιγράφων εγγράφων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Η στελέχωση της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, καθώς και των επιμέρους διευθύνσεων, τμημάτων και γραφείων αποτυπώνεται στον επόμενο πίνακα.

Γενική Διεύθυνση /Διεύθυνση /Τμήμα	Στελέχωση	Αριθμός Στελεχών
Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού	Γενικός Διευθυντής	1
Διεύθυνση Ανάπτυξης Περιφερειακής Οικονομίας και Εξωστρέφειας	Διευθυντής	1
Τμήμα Τεκμηρίωσης, Στοιχείων και Δεικτών	Προϊστάμενος Τμήματος	1
	Υπάλληλος	1
Τμήμα Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης	Προϊστάμενος Τμήματος	1
	Υπάλληλοι	4
Τμήμα Γραμματείας	Υπάλληλοι	1
Τμήμα Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας	Προϊστάμενος Τμήματος	1
	Υπάλληλος	1
Γραφείο Εξυπηρέτησης Επενδυτών	Υπάλληλος	1
Διεύθυνση Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης	Διευθυντής	1
Τμήμα Σχεδιασμού και Διαδικασιών Ένταξης Έργων	Προϊστάμενος Τμήματος	1
Τμήμα Παρακολούθησης Υλοποίησης Έργων	Προϊστάμενος Τμήματος	1
	Υπάλληλοι	2
Τεχνικής Βοήθειας	Προϊστάμενος Τμήματος	1
Γραφείο Διοικητικής Υποστήριξης	Υπάλληλος	1
ΣΥΝΟΛΟ		20

Η Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού υποστηρίζει τη λειτουργία της Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης.

Η επικεφαλής της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, αναλαμβάνει το συντονισμό της Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης με αναπληρωτή τον επικεφαλής της Δ/σης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης.

6.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

6.2.1 Τοπική ομάδα διακυβέρνησης σε επίπεδο Χωρικού Φορέα

Σύμφωνα με την υπ' αριθμό πρωτοκόλλου 349551-19/10/2023 Απόφαση Περιφερειάρχη Κρήτης και την 1^η τροποποίηση αυτής (402881 /28-11-2023) συγκροτήθηκε Χωρική Ομάδα Διακυβέρνησης της Στρατηγικής ΟΧΕ «Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης» αποτελούμενη από:

Έναν (1) εκπρόσωπο της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Κρήτης με αναπληρωτή έναν (1) εκπρόσωπο της Δ/σης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης.

2. Έναν (1) εκπρόσωπο της Γενικής Διεύθυνσης Βιώσιμης Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης με τον αναπληρωτή του.

3. Έναν (1) εκπρόσωπο της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγράμματος «Κρήτη» με τον αναπληρωτή του.

4. Έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού με τον αναπληρωτή του.

5. Έναν (1) εκπρόσωπο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λασιθίου με τον αναπληρωτή του.

6. Έναν (1) εκπρόσωπο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηρακλείου με τον αναπληρωτή του.

7. Έναν (1) εκπρόσωπο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ρεθύμνου με τον αναπληρωτή του.

8. Έναν (1) εκπρόσωπο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Χανίων με τον αναπληρωτή του.

9. Έναν (1) εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Σητείας με τον αναπληρωτή του.

10. Έναν (1) εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Χερσονήσου με τον αναπληρωτή του.

11. Έναν (1) εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων και Μελετών Δήμου Ηρακλείου με τον αναπληρωτή του.

12. Έναν (1) εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών & Περιβάλλοντος Δ. Αρχανών - Αστερουσίων με τον αναπληρωτή του.

13. Έναν (1) εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Πολεοδομίας & Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Φαιστού με τον αναπληρωτή του.

14. Έναν (1) εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμου Ανωγείων με τον αναπληρωτή του.

15. Έναν (1) εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών Δήμου Χανίων με τον αναπληρωτή του.

16. Έναν (1) εκπρόσωπο της Αναπτυξιακής Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ με τον αναπληρωτή του.

17. Έναν (1) εκπρόσωπο της ΠΛΟΗΓΟΣ - Εκπαιδευτική Αναπτυξιακή με τον αναπληρωτή του.

18. Έναν (1) εκπρόσωπο του φορέα διαχείρισης ΓΕΩΠΑΡΚΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ με τον αναπληρωτή του.

19. Έναν (1) εκπρόσωπο του φορέα διαχείρισης ΓΕΩΠΑΡΚΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ με τον αναπληρωτή του.

20. Έναν (1) εκπρόσωπο του Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α. με τον αναπληρωτή του.

21. Έναν (1) εκπρόσωπο της Τοπικής Επιτροπής Διαχείρισης Αστερουσίων (ΤΕΔΑ) με τον αναπληρωτή του.

22. Έναν (1) Εξωτερικό Εμπειρογνώμονα - Νομικό Περιβάλλοντος με τον αναπληρωτή του.

23. Έναν (1) εκπρόσωπο της Περιφερειακής Αναπτυξιακής Εταιρείας Κρήτης ΑΕ (Π.ΑΝ.ΕΤΑΙ.Κ.) με τον αναπληρωτή του.

24. Έναν (1) εκπρόσωπο της Αναπτυξιακής Κρήτης με τον αναπληρωτή του.

25. Έναν (1) εκπρόσωπο της ΑΚΟΜΜ - ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ Α.Α.Ε Ο.Τ.Α με τον αναπληρωτή του.
26. Έναν (1) εκπρόσωπο της Αναπτυξιακής Λασιθίου ΑΑΕ ΟΤΑ με τον αναπληρωτή του.
27. Έναν (1) εκπρόσωπο της Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης ΑΕ (ΟΑΚ ΑΕ) με τον αναπληρωτή του.

Αρμοδιότητες/καθήκοντα της Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης είναι:

- ✓ Ο συντονισμός του σχεδιασμού της στρατηγικής και της διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς και την τοπική κοινωνία.
- ✓ Η διαμόρφωση του σχεδίου δράσης για την ωρίμανση των έργων και την υλοποίηση της στρατηγικής.
- ✓ Η παρακολούθηση της πορείας ωρίμανσης και υλοποίησης των πράξεων της στρατηγικής.
- ✓ Η επίλυση προβλημάτων στην πορεία υλοποίησης της στρατηγικής της ΟΧΕ και των επιμέρους παρεμβάσεων και έργων αυτής.

Η Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού υποστηρίζει τη λειτουργία της Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης.

Η Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Κρήτης, αναλαμβάνει το συντονισμό της Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης με αναπληρωτή, τον Προϊστάμενο της Δ/σης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης.

Ανάλογα με τη θεματολογία των συνεδριάσεων της Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης δύναται να καλούνται στελέχη Υπηρεσιών της Περιφέρειας Κρήτης, στελέχη Περιφερειακών ή / και Εθνικών φορέων, καθώς και εξωτερικοί εμπειρογνώμονες με αποδεδειγμένη εμπειρία και τεχνογνωσία στο σχεδιασμό και την υλοποίηση χωρικών στρατηγικών.

6.2.2 Εκπόνηση Στρατηγικής και Σχεδίου Δράσης

Σύμφωνα με:

1. Τον Ν.4914/2022 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027»,
2. Τη με αριθμό πρωτοκόλλου 124143/ΕΥΣΣΑ/21-12-2022 εγκύκλιο του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων για τις «Κατευθύνσεις για την επιλογή και σχεδιασμό των στρατηγικών στο πλαίσιο των ΟΧΕ, ΟΧΕ -ΒΑΑ και ΤΑΠΤΟΚ»,
3. Το από 16-05-2023 Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και της Περιφέρειας Κρήτης για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) «Πολιτιστικές Διαδρομές Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων» στο πλαίσιο της ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών του Προγράμματος «Κρήτη» 2021-2027,
4. Την Πρόσκληση με αρ. πρ. 400-16/01/2024, της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» με θέμα: Πρόσκληση για την υποβολή της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) των Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης/Περιβάλλον και Πολιτισμός, στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 6 «Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη των Αστικών Κέντρων και της Υπαίθρου», του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» 2021 - 2027,

η Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Κρήτης ως Χωρικός Φορέας είναι αρμόδια για την προετοιμασία, κατάρτιση και υποβολή της στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης της ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης Περιβάλλοντος και Πολιτισμού η οποία περιλαμβάνει μια σαφώς καθορισμένη Περιοχή Παρέμβασης αποτελούμενη από: α) τα Φυσικά Πάρκα Ψηλορείτη και Σητείας, καθώς και τις περιοχές Βιόσφαιρας των Λευκών Ορέων και των Αστερουσίων και β) τα 6 Μινωικά Ανακτορικά Κέντρα της Κρήτης (Ζάκρος, Μάλια, Κνωσσός, Φαιστός, Ζώμινθος, Κυδωνία), τα

οποία βρίσκονται σε διαδικασία ένταξης, ως σειριακή εγγραφή, στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Χωρικός Φορέας αναλαμβάνει τον ορθό προγραμματισμό, την ενημέρωση και δημόσια διαβούλευση με κεντρικούς (Υπουργείο Πολιτισμού), περιφερειακούς και τοπικούς φορείς (Περιφέρεια, Δήμους, Εφορείες Αρχαιοτήτων, κ.α.) επαγγελματίες, λοιπούς εμπλεκόμενους, κατοίκους και την κοινωνία των πολιτών, καθώς και την τελική επιλογή των πράξεων που θα ενταχθούν στην στρατηγική. Στη διαδικασία κατάρτισης της στρατηγικής συνδράμει εξωτερικός Σύμβουλος. Επίσης ο Χωρικός Φορέας υποστηρίζεται για την οργάνωση των διαδικασιών ενεργοποίησης της ΟΧΕ.

Επιπρόσθετα της Στρατηγικής, συντάσσεται Σχέδιο Δράσης το οποίο θα αποτελέσει τη βάση για την αποτελεσματική παρακολούθηση και υλοποίηση της Στρατηγικής. Αφετηρία του Σχεδίου Δράσης είναι η Στρατηγική και ως προς την διαμόρφωση και τεκμηρίωσή του τροφοδοτείται από τις Εκθέσεις Παρακολούθησης της Πορείας Υλοποίησης της ΟΧΕ.

Στόχος και χρησιμότητά του είναι η οργάνωση και συστηματοποίηση των ενεργειών που απαιτούνται για την αποτελεσματικότερη επίτευξη της ωρίμανσης των έργων, την αναγνώριση εμποδίων ή κινδύνων που προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίησή τους και εν γένει να επιδράσουν αρνητικά στην εκτέλεση της Στρατηγικής.

Ενδεικτικά το Σχέδιο Δράσης θα περιλαμβάνει:

- ✓ Την αποτίμηση του αρχικού βαθμού ωρίμανσης κάθε έργου κατά την ένταξή του και την καταγραφή της εξέλιξής του (π.χ. έργα «μεταφερόμενα» με βαθμό ωρίμανσης ή μη, έργα «νέα», κ.λπ.).
- ✓ Την αποτίμηση των αναγκών ωρίμανσης και των φορέων που εμπλέκονται σε αυτήν.
- ✓ Τυχόν ζητήματα (π.χ. από το ευρύτερο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο) που επηρεάζουν την ωρίμανση των έργων.

Το Σχέδιο Δράσης παρακολουθείται και διαμορφώνεται/αναμορφώνεται, αποτελώντας βασικό εργαλείο για την παρακολούθηση της πορείας ωρίμανσης και υλοποίησης των πράξεων.

6.2.3 Παρακολούθηση υλοποίησης Πράξεων

Η παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και των επιπτώσεων της Στρατηγικής, αποτελεί υποχρέωση του Χωρικού Φορέα που λαμβάνει τις αποφάσεις του σχεδιασμού και οφείλει να λογοδοτεί για αυτές. Το σύστημα παρακολούθησης περιλαμβάνει την εκπόνηση περιοδικών εκθέσεων προόδου (εξαμηνιαίες) που εκπονούνται από το Χωρικό Φορέα, καθώς και τη θέσπιση και παρακολούθηση ενός συστήματος δεικτών που διαμορφώνεται από:

- α) δείκτες παρακολούθησης των εκροών και των αποτελεσμάτων και
- β) δείκτες παρακολούθησης της υλοποίησης.

Για την εύρυθμη υλοποίηση και παρακολούθηση της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης ο Χωρικός Φορέας (Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Κρήτης) υποστηρίζεται από εξειδικευμένο σύμβουλο με τα εξής καθήκοντα:

- Καθημερινή συνεργασία με τα στελέχη του Χωρικού Φορέα, συμμετοχή στις συνεδριάσεις της Χωρικής Ομάδας, αποτύπωση σε έκθεση των αποτελεσμάτων κάθε συνεδρίασης.
- Συνεχή επαφή με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς τόσο κατά τον σχεδιασμό, όσο και κατά την έναρξη υλοποίησης της στρατηγικής.
- Στενή συνεργασία με τα στελέχη της Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 κατά την υποβολή – έγκριση και έναρξη υλοποίησης της στρατηγικής ΟΧΕ.
- Παρακολούθηση της υλοποίησης της Στρατηγικής και ενημέρωση του Χωρικού Φορέα για την πρόοδο του έργου και τυχόν προβλήματα και λύσεις αυτών κατά την υλοποίηση της.
- Σύνταξη εκθέσεων προόδου για λογαριασμό του Χωρικού Φορέα και Σχεδίου Δράσης.

6.2.4 Διαδικασίες διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης και ανασχεδιασμού της Στρατηγικής

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης στρατηγικών ΟΧΕ, αποτελεί ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας το οποίο σχετίζεται και μάλιστα ευθέως με την αυξημένη έμφαση και σημασία που αποδίδεται στην επίτευξη μετρήσιμων αποτελεσμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό η παρακολούθηση της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης παρέχει τόσο στην Διαχειριστική Αρχή, όσο και στην Περιφερειακή και Χωρική Ομάδα, πολύ σημαντικές πληροφορίες σχετικές με την πρόοδο της υλοποίησης και κατά συνέπεια και έγκαιρο και εύστοχο εντοπισμό προβλημάτων, που ίσως συνεπάγεται επαναπροσδιορισμό και επανασχεδιασμό της στρατηγικής όπου αυτό απαιτείται. Παράλληλα η ορθή διαχείριση αποτρέπει την εμφάνιση θεμάτων και προβλημάτων επιλεξιμότητας ή/και νομιμότητας, δεδομένου ότι οι δικαιούχοι και οι λοιποί εμπλεκόμενοι θα ευθυγραμμισθούν με κανονιστικές υποχρεώσεις και ταυτόχρονα θα διευκολύνουν τα μέγιστα την έγκαιρη και απρόσκοπτη υλοποίηση της στρατηγικής. Σε ό,τι αφορά το σκέλος της αξιολόγησης της στρατηγικής οι δικαιούχοι πράξεων θα χρειασθεί να τροφοδοτούν τη Χωρική Ομάδα/Χωρικό Φορέα με στοιχεία, δεδομένα και πληροφορίες προς χάριν της σύνταξης των περιοδικών εκθέσεων παρακολούθησης.

Οι διαδικασίες διαχείρισης και παρακολούθησης της στρατηγικής καθορίζονται από σχετικές κατευθύνσεις της ΕΑΣ, τις προβλέψεις του ΕΣΠΑ 2021-2027 και του Περιφερειακού Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ», καθώς και των ειδικότερων κατευθύνσεων που εκδίδει η ΕΥΔ στο πλαίσιο εξειδίκευσης του Προγράμματός της. Ειδικότερα ο Χωρικός Φορέας που είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση και παρακολούθηση της ΟΧΕ λειτουργεί στη βάση των κατευθύνσεων του Νόμου 4914/2022 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027» και του Οδηγού Εφαρμογής για τη συγκρότηση Ομάδων Υποστήριξης της Διακυβέρνησης.

Κύρια εργαλεία για τη διαχείριση, παρακολούθηση και αξιολόγηση της στρατηγικής αποτελούν το Σχέδιο Δράσης για την ωρίμανση και την υλοποίηση των έργων της στρατηγικής, το σύστημα των δεικτών και οι εκθέσεις παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης της στρατηγικής που θα τροφοδοτούν με πολύτιμο πληροφοριακό υλικό το Χωρικό Φορέα προκειμένου να μπορεί να αξιολογεί την πορεία προόδου των πράξεων και της στρατηγικής στο σύνολό της και να λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις (π.χ. ανασχεδιασμός στρατηγικής σε περίπτωση αποκλίσεων από τη στοχοθεσία και την επίτευξη δεικτών).

Ο Χωρικός Φορέας στη διαδικασία διαχείρισης και παρακολούθησης της ΟΧΕ υποστηρίζεται από εξειδικευμένο σύμβουλο.

Ο Χωρικός Φορέας είναι σε αμεσκή συνεργασία με την ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης και την Περιφερειακή Ομάδα τις οποίες τροφοδοτεί με πληροφοριακό υλικό σχετικό με την εξέλιξη της στρατηγικής.

6.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Ως Κίνδυνος θεωρείται ένα αβέβαιο γεγονός ή συνθήκη που, αν συμβεί, έχει θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις σε έναν ή περισσότερους στόχους του έργου (Ινστιτούτο Διαχείρισης Έργου).

Κατά την υλοποίηση της στρατηγικής της ΟΧΕ, παράγοντες υψίστης σημασίας συνιστούν ο τρόπος διακυβέρνησης, για τον οποίο έγινε λόγος παραπάνω, και η διαχείριση των κινδύνων που τυχόν εμφανιστούν, καθώς επηρεάζουν άμεσα την εξέλιξη, την αποτελεσματικότητα και εν τέλει την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής.

Η διαχείριση κινδύνων θεωρείται πλέον αναπόσπαστη διεργασία της διοίκησης/ διαχείρισης έργων με ζητούμενο να συνδράμει σημαντικά στη βελτίωση της απόδοσης, μέσω της συστηματικής αναγνώρισης, ανάλυσης και διαχείρισης όλων των σχετικών κινδύνων.

Αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων σημαίνει προσπάθεια ελέγχου, όσο το δυνατόν περισσότερο, μελλοντικών αποτελεσμάτων ενεργώντας προληπτικά και όχι αντιδραστικά. Συνεπώς, η αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων προσφέρει τη δυνατότητα μείωσης τόσο της πιθανότητας εμφάνισης κινδύνου, όσο και του δυνητικού αντίκτυπου.

Ένα σχέδιο διαχείρισης κινδύνων περιλαμβάνει:

1. Την **Ανάλυση Κινδύνων** που αποτελεί μια ποιοτική προσέγγιση επίλυσης προβλημάτων χρησιμοποιώντας διάφορα εργαλεία αξιολόγησης για να ταξινομήσει και τελικά να επιλύσει τους κινδύνους.
2. Το **Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων** που συνιστά έναν οδηγό προληπτικών και διορθωτικών μέτρων για το μετριασμό και την απαλοιφή των κινδύνων, αλλά και τη μείωση των πιθανών επιπτώσεων.

Ειδικότερα, η μεθοδολογία Ανάλυσης Κινδύνων περιλαμβάνει τα παρακάτω βήματα:

1ο ΒΗΜΑ Αναγνώριση Κινδύνου

Διαμόρφωση καταλόγου με όλους τους πιθανούς κινδύνους που θα μπορούσαν να προκύψουν και προσδιορισμός της κατηγορίας κάθε εντοπιζόμενου κινδύνου (π.χ. οικονομικός, μεθοδολογικός, οργανωτικός, θεσμικός, επιχειρησιακός κ.ά.). Η αναγνώριση κινδύνων στηρίζεται στην κατά το δυνατό μεγαλύτερη κατανόηση των πραγματικών απαιτήσεων και των στόχων (στρατηγικών και επιχειρησιακών) που έχουν τεθεί.

2ο ΒΗΜΑ Εκτίμηση Κινδύνου

Προσδιορισμός του βαθμού έκθεσης σε κάθε παράγοντα κινδύνου, βασισμένος στην εκτίμηση της πιθανότητας να συμβεί και της πιθανής επίπτωσής του ή του βάρους του σε σχέση με τους υπολοίπους και της σοβαρότητάς του.

Η εκτίμηση κινδύνου στηρίζεται στην κατηγοριοποίηση των δυνητικών συμβάντων, με βάση τις ακόλουθες επιμέρους αξιολογήσεις:

- A) Ποια η **πιθανότητα** να συμβεί (βέβαιο, πιθανό, σχετικά πιθανό, κ.α.) - **ΠΙΘΑΝΟΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ**
B) Ποιες οι **ποιοτικές επιπτώσεις** (μεγάλες, μικρές, ασήμαντες, κ.α.) - **ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ**

Πιθανότητα εμφάνισης παράγοντα κινδύνου	Εκτίμηση της πιθανότητας κάθε παράγοντα κινδύνου να συμβεί (ποιοτικά ή ποσοτικά)
Επίπτωση παράγοντα κινδύνου	Εκτίμηση του μεγέθους της κάθε επίπτωσης (ποιοτικά ή ποσοτικά)
Έκθεση στον κίνδυνο	Εκτίμηση της συνολικής έκθεσης σε κίνδυνο (ποιοτικά ή ποσοτικά) Ταξινόμηση των παραγόντων κινδύνου ανάλογα με τον βαθμό έκθεσης
Τεκμηρίωση παραγόντων κινδύνου	Καταγραφή των πιθανοτήτων εμφάνισης, επιπτώσεων και έκθεσης στον κίνδυνο

3ο ΒΗΜΑ Αποτίμηση Κινδύνου

Εκτίμηση κάθε παράγοντα κινδύνου, με σκοπό να αποφασιστεί τι ενέργειες πρέπει να εφαρμοστούν.

4ο ΒΗΜΑ Διαχείριση Κινδύνων

Υλοποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων, το οποίο περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

Α. **Προγραμματισμός:** Εξειδίκευση των κατάλληλων ενεργειών για την αντιμετώπιση κάθε παράγοντα κινδύνου και προετοιμασία πλάνου διαχείρισής του.

Β. **Έλεγχος:** Έλεγχος συμβατότητας του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνου σε σχέση με τους διαθέσιμους πόρους.

Γ. **Παρακολούθηση:** Παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνου και συνεχιζόμενη εξέταση της ανάγκης αναθεωρήσεων του.

5ο ΒΗΜΑ Παρακολούθηση των Κινδύνων & Αναθεώρηση του Σχεδίου

Σε αυτό το βήμα ελέγχεται η υλοποίηση των ενεργειών, καθώς και η αποτελεσματικότητά τους.

Καθορίζονται διορθωτικές κινήσεις και επανεκτιμούνται τα χαρακτηριστικά των κινδύνων (πιθανότητα εμφάνισης και συνέπεια).

Ολόκληρη η διαδικασία επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα ώστε να εντοπισθούν πιθανοί νέοι κίνδυνοι.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ/ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Στάδιο εκδήλωσης κινδύνου	Περιγραφή Κινδύνου	Δράσεις/Τύποι Δράσεων που αφορά ο κίνδυνος	Πιθανότητας εκδήλωσης κινδύνου (Χαμηλή, Μεσαία, Υψηλή)	Πιθανές Επιπτώσεις	Σοβαρότητα επιπτώσεων (Χαμηλή, Μεσαία, Υψηλή)	Αιτιολόγηση	Αξιολόγηση κινδύνου (Σημαντικός/Μέτριας Σημασίας/Χαμηλής Σημασίας)
Ωρίμανση έργων	Καθυστέρηση ή αδυναμία ωρίμανσης έργων/δράσεων λόγω έλλειψης διοικητικής και τεχνικής επάρκειας Δικαιούχων	<ul style="list-style-type: none"> - Τοπικό Οδικό Δίκτυο / προσβασιμότητα - Προστασία, αναβάθμιση Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων και άλλων μνημείων - Έργα Πράσινων Υποδομών και κλιματικής αλλαγής - Κοινωνικές Υποδομές 	Υψηλή	Καθυστέρηση ή αδυναμία ένταξης και υλοποίησης έργων	Υψηλή	Καθυστέρηση στην υλοποίηση έργων και δράσεων ή/και ματαίωση υλοποίησης με αντίστοιχη επίπτωση στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής	Σημαντικός
Εκκλήρωση απαιτήσεων χρηματοδότησης	Λανθασμένη εκτίμηση κόστους / υποεκτίμηση κόστους	Πρόκειται για κίνδυνο που μπορεί να εκδηλωθεί σε κάθε τύπο έργου/δράσης	Χαμηλή	Αδυναμία εύρεσης αναδόχων Υποβάθμιση ποιότητας έργων	Υψηλή	Ματαίωση υλοποίησης πράξεων ή έργα χαμηλότερης ποιότητας από τα σχεδιαζόμενα	Σημαντικός
	Αδυναμία ένταξης πράξης – απένταξη πράξης	<ul style="list-style-type: none"> - Τοπικό Οδικό Δίκτυο / προσβασιμότητα - Προστασία, αναβάθμιση Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων και άλλων μνημείων - Έργα Πράσινων Υποδομών και κλιματικής αλλαγής - Κοινωνικές Υποδομές 	Χαμηλή	Μη επίτευξη στόχων και δεικτών	Υψηλή	Ματαίωση υλοποίησης πράξεων	Σημαντικός

Στάδιο εκδήλωσης κινδύνου	Περιγραφή Κινδύνου	Δράσεις/Τύποι Δράσεων που αφορά ο κίνδυνος	Πιθανότητας εκδήλωσης κινδύνου (Χαμηλή, Μεσαία, Υψηλή)	Πιθανές Επιπτώσεις	Σοβαρότητα επιπτώσεων (Χαμηλή, Μεσαία, Υψηλή)	Αιτιολόγηση	Αξιολόγηση κινδύνου (Σημαντικός/Μέτριας Σημασίας/Χαμηλής Σημασίας)
Δημοπρατήσεις έργων	Σφάλματα στα τεύχη δημοπράτησης / τεύχη διαγωνισμών	<ul style="list-style-type: none"> - Τοπικό Οδικό Δίκτυο / προσβασιμότητα - Προστασία, αναβάθμιση Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων και άλλων μνημείων - Έργα Πράσινων Υποδομών και κλιματικής αλλαγής - Κοινωνικές Υποδομές 	Μεσαία	Καθυστερήσεις στη συμβασιοποίηση και υλοποίηση των έργων	Υψηλή	Ματαίωση υλοποίησης πράξεων	Σημαντικός
	Ενστάσεις/προσφυγές υποψηφίων αναδόχων έργων	Πιθανός κίνδυνος για μεγάλου προϋπολογισμού έργα	Χαμηλή	Καθυστερήσεις στη συμβασιοποίηση και υλοποίηση έργων	Υψηλή	Απόκλιση του χρονοπρογραμματισμού	Μέτριας Σημασίας
Υλοποίηση Δράσεων	Καθυστερήσεις, σφάλματα ή παραλείψεις αναδόχων	Πιθανός κίνδυνος για κάθε έργο	Μεσαία	Καθυστέρηση της υλοποίησης έργων Υποβάθμιση της ποιότητας των παραδοτέων	Υψηλή	Απόκλιση τεχνικών προδιαγραφών φυσικού αντικειμένου και μη τήρηση συμβατικών υποχρεώσεων	Σημαντικός
	Καθυστέρηση στη διαδικασία παραλαβής παραδοτέων	Πιθανός κίνδυνος για κάθε έργο	Χαμηλή	Καθυστέρηση ολοκλήρωσης έργων	Μεσαία	Απόκλιση του χρονοπρογραμματισμού	Χαμηλής Σημασίας

Στάδιο εκδήλωσης κινδύνου	Περιγραφή Κινδύνου	Δράσεις/Τύποι Δράσεων που αφορά ο κίνδυνος	Πιθανότητας εκδήλωσης κινδύνου (Χαμηλή, Μεσαία, Υψηλή)	Πιθανές Επιπτώσεις	Σοβαρότητα επιπτώσεων (Χαμηλή, Μεσαία, Υψηλή)	Αιτιολόγηση	Αξιολόγηση κινδύνου (Σημαντικός/ /Μέτριας Σημασίας/ Χαμηλής Σημασίας)
	Έλλειψη ενδιαφέροντος από τις ΜΜΕ να συμμετέχουν σε προσκλήσεις	Δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων	Μεσαία	Μη απορρόφηση προϋπολογισμού	Μεσαία	Απόκλιση από το σχεδιασμό και την επίτευξη των τιθέμενων στόχων	Σημαντικός
	Έλλειψη ενδιαφέροντος από άτομα να συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης / επιμόρφωσης	Δράσεις αναβάθμισης γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού	Χαμηλού	Καθυστέρηση στην υλοποίηση δράσεων	Μεσαία	Απόκλιση από το σχεδιασμό και την επίτευξη των τιθέμενων στόχων	Σημαντικός

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Στάδιο εκδήλωσης κινδύνου	Περιγραφή Κινδύνου	Ενδεικτικές Δράσεις / Τύποι Δράσεων που αφορά ο κίνδυνος	Επίπεδο Κινδύνου (Χαμηλό, Μέτριο, Υψηλό)	Τρόπος αντιμετώπισης ανά τύπο Δράσης	Εναλλακτικό Σχέδιο ανά τύπο Δράσης
Ωρίμανση έργων	Καθυστέρηση ή αδυναμία στην ωρίμανση έργων/δράσεων λόγω έλλειψης διοικητικής και τεχνικής επάρκειας	<ul style="list-style-type: none"> - Τοπικό Οδικό Δίκτυο / προσβασιμότητα - Προστασία, αναβάθμιση Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων και άλλων μνημείων - Έργα Πράσινων Υποδομών και κλιματικής αλλαγής - Κοινωνικές Υποδομές 	Υψηλό	Άμεση υλοποίηση προαπαιτούμενων μελετών	Πρόβλεψη ανάθεσης μελετητικών υπηρεσιών Εξωτερική βοήθεια
Εκκλήρωση απαιτήσεων χρηματοδότησης	Λανθασμένη εκτίμηση κόστους / υποεκτίμηση κόστους	Πρόκειται για κίνδυνο που μπορεί να εκδηλωθεί σε κάθε έργο	Χαμηλό	Επικαιροποίηση προϋπολογισμών	Εξωτερική βοήθεια
	Αδυναμία ένταξης πράξης – απένταξη πράξης	<ul style="list-style-type: none"> - Τοπικό Οδικό Δίκτυο / προσβασιμότητα - Προστασία, αναβάθμιση Μινωικών Ανακτορικών Κέντρων και άλλων μνημείων - Έργα Πράσινων Υποδομών και κλιματικής αλλαγής - Κοινωνικές Υποδομές 	Χαμηλό	Λίστα εναλλακτικών δράσεων/πράξεων	Τεχνικές συναντήσεις Συνεννόηση
Δημοπρατήσεις έργων	Σφάλματα στα τεύχη δημοπράτησης / τεύχη διαγωνισμών	Πιθανός κίνδυνος που μπορεί να εκδηλωθεί σε κάθε έργο.	Μέτριο	Κατάρτιση υψηλής πληρότητας και σαφήνειας τευχών δημοπράτησης	Εξωτερική βοήθεια
	Ενστάσεις/ προσφυγές υποψηφίων αναδόχων έργων	Πιθανός κίνδυνος για μεγάλου προϋπολογισμού έργα.	Χαμηλό	Σαφήνεια τευχών δημοπράτησης	Αντικατάσταση δράσεων/πράξεων

Στάδιο εκδήλωσης κινδύνου	Περιγραφή Κινδύνου	Ενδεικτικές Δράσεις / Τύποι Δράσεων που αφορά ο κίνδυνος	Επίπεδο Κινδύνου (Χαμηλό, Μέτριο, Υψηλό)	Τρόπος αντιμετώπισης ανά τύπο Δράσης	Εναλλακτικό Σχέδιο ανά τύπο Δράσης
Υλοποίηση Δράσεων	Καθυστερήσεις, σφάλματα ή παραλείψεις αναδόχων	Πιθανός κίνδυνος που μπορεί να εκδηλωθεί σε κάθε έργο.	Μέτριο	Συχνή επικοινωνία με ανάδοχο Έλεγχος συμβατότητας παραδοτέων με τεχνικές προδιαγραφές έργων και συμβατικές υποχρεώσεις αναδόχου	Τεχνικές συναντήσεις Συνεννόηση
	Καθυστέρηση στη διαδικασία παραλαβής παραδοτέων	Πιθανός κίνδυνος για σύνθετα έργα.	Χαμηλό	Επιτροπές Παρακολούθησης και Παραλαβής	Συνεννόηση εμπλεκόμενων προσώπων Επιτροπών
	Έλλειψη ενδιαφέροντος από τις ΜΜΕ και άτομα της περιοχής για συμμετοχή σε σχετικές προσκλήσεις	Δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων και δράσεις ενδυνάμωσης γνώσεων και δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού	Μέτριο	Ενημέρωση δικαιούχων	Ενημερωτικές εκδηλώσεις

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Η διαβούλευση, ως μεθοδολογία και ως μέρος της διαδικασίας σχεδιασμού, κατέχει κεντρική θέση με εξέχουσα σημασία και ρόλο στην ΟΧΕ των Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης. Έχει ιδιαίτερη βαρύτητα προκειμένου η στρατηγική να είναι αποτέλεσμα συμμετοχικού σχεδιασμού, στη λογική της από τα κάτω προς τα πάνω προσέγγισης και προκειμένου να αποκτήσει εύρος και βάθος στη συνείδηση των άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενων, ώστε να καταστεί η στρατηγική και το σχέδιο «ιδιοκτησία» τους και να μπορέσει να τύχει ένθερμης αποδοχής, υποστήριξης και εν τέλει, επιτυχημένης εφαρμογής στη βάση ρεαλιστικών αναγκών και δυνατοτήτων.

Στόχος της διαβούλευσης αποτέλεσε καταρχήν η ενημέρωση των φορέων και του ευρύ κοινού αναφορικά με τα εργαλεία χωρικού σχεδιασμού στη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, το κανονιστικό και θεσμικό πλαίσιο από το οποίο διέπονται, τις αρχές και τη φιλοσοφία στις οποίες καλούνται να υπακούουν και να συμμορφώνονται, το χρηματοδοτικό πλαίσιο και τα ενδεικτικά πεδία παρέμβασης όπως προβλέπονται από το ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027 που αποτελεί το κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο της ΟΧΕ.

Στο πλαίσιο των παραπάνω, συντάχθηκε συνοπτικό ενημερωτικό έντυπο⁵⁰ το οποίο αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας Κρήτης και περιλάμβανε πέραν των παραπάνω πληροφόρηση για την περιοχή παρέμβασης της ΟΧΕ και τη στρατηγική στόχευση προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων στη διαβούλευση.

Πέραν του ενημερωτικού χαρακτήρα, ζητούμενο της διαβούλευσης είναι η ανάπτυξη δημιουργικού διαλόγου μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών, η διατύπωση απόψεων και προτάσεων.

Μεθοδολογικά η διαβούλευση αναπτύχθηκε σε δύο επίπεδα. Αφενός πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης συναντήσεις, επαφές και συζητήσεις με φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Κεντρικούς και Τοπικούς Φορείς Πολιτισμού (Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορείες Αρχαιοτήτων, Πολιτιστικοί Σύλλογοι), με αναπτυξιακούς φορείς, συλλόγους, επιχειρηματίες, πολίτες) και αφετέρου, αναπτύχθηκε διαδικτυακή διαβούλευση με τη δυνατότητα συμπλήρωσης ειδικού ερωτηματολογίου τύπου google form.⁵¹

Η έναρξη της διαβούλευσης σηματοδοτήθηκε με την πρώτη συνεδρίαση της Χωρικής Ομάδας στις 7/12/2023, ενώ πέραν των σημειακών διαβουλεύσεων πραγματοποιήθηκε και πλήθος συναντήσεων εργασίας τόσο με τους εκπροσώπους των περιοχών UNESCO (Γεωπάρκων Σητείας και Ψηλορείτη και Αποθέματος Άνθρωπος και Βιόσφαιρα Αστερουσίων και Λευκών Ορέων) όσο και με υπηρεσιακούς του Υπουργείου Πολιτισμού.

Ακολουθεί αποτύπωση των διαβουλεύσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας σχεδιασμού της ΟΧΕ.

⁵⁰ Βλ. Παράρτημα.

⁵¹ https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSf54ICk_oxoDTqOqaOG3T4O3C4T1JFmZxfvzITH2KYIs-sPQ/closedform

1. Διαβούλευση για το ζήτημα: 1η συνεδρίαση Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένων Χωρικών Επεμβάσεων Εμβληματικών Διαδρομών/Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Η 1η συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο στις 7/12/2023 σηματοδότησε την έναρξη της διαβούλευσης και τις εργασίες για την οριοθέτηση της περιοχής παρέμβασης.

Ημερήσια διάταξη:

7/12/2023

Συμμετέχοντες:

Στη συνεδρίαση συμμετείχαν ο Περιφερειάρχης Κρήτης, οι νυν και οι νεοεκλεγμένοι Δήμαρχοι Κρήτης, στελέχη της Χωρικής Ομάδας, εκπρόσωποι από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ 2021-2027», Εφορειών Αρχαιοτήτων της Κρήτης, αναπτυξιακών εταιρειών, στελέχη εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

Αποτελέσματα:

Βασικές διαπιστώσεις – σημεία της διαβούλευσης:

- Το Υπουργείο Πολιτισμού βρίσκεται στη διαδικασία εγγραφής των Μινωικών Ανακτόρων στον Κατάλογο της UNESCO.
- Να ληφθούν μέτρα και να γίνουν παρεμβάσεις οι οποίες θα διευκολύνουν και την προσπάθεια του Υπουργείου Πολιτισμού για την ένταξη των προμινωικών ανακτόρων στον Κατάλογο της UNESCO.
- Να ληφθεί υπόψη ο υπάρχον σχεδιασμός και τα εγκεκριμένα σχέδια που αφορούν την ενδοχώρα και τον παράκτιο χώρο (π.χ. Τοπικά Προγράμματα Leader και Leader Αλιείας, Πρόγραμμα Ορέα Κρήτη).
- Να συνδυαστεί η ΟΧΕ με άλλα αναπτυξιακά έργα στην Περιφέρεια.
- Να αναδειχθούν και επιχειρηματικά ορισμένες περιοχές.
- Τα έργα της ΟΧΕ πρέπει να εμφανίζουν συμπληρωματικότητα και να επιφέρουν προστιθέμενη αξία.
- Ο σχεδιασμός προβλέπεται να περιλαμβάνει : α) την αναβάθμιση των μνημείων και των περιοχών φυσικού κάλλους και υποδομών πρόσβασης και υποδοχής σε αυτό, β) την ενιαία προβολή marketing των προορισμών, γ) την δικτύωση των επιχειρήσεων-εταίρων με κανόνες ποιότητας, δ) την ενίσχυση της προσβασιμότητας χωρίς αποκλεισμούς και ε) την αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων.
- Η ανάδειξη του Κουιάρη, αποτελεί έργο ώριμο και εμβληματικό για το Δήμο Αποκόρωνα.
- Υπάρχουν ώριμες μελέτες στο Δήμο Σφακίων για ανάδειξη διαδρομών, μονοπατιών, κ.α.
- Να εκπονηθεί η Β φάση της ολοκλήρωσης του φρουρίου του Φραγκοκάστελλου.
- Υπάρχουν μελέτες στο Δήμο Βιάννου και η ΟΧΕ αποτελεί ευκαιρία ανάδειξης πολιτιστικών διαδρομών της.
- Να ενεργοποιηθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς.
- Να εντοπιστούν τα εμβληματικά σημεία των διαδρομών της ΟΧΕ και ο τρόπος που θα λειτουργήσουν οι διαδρομές τόσο συνολικά, όσο και μεμονωμένα.
- Να διερευνηθεί με ποιο τρόπο αλληλοεπιδρούν και δικτυώνονται τόσο τα ανάκτορα, όσο και οι περιοχές UNESCO μεταξύ τους.

- Να αξιοποιηθούν τα σημεία υπεροχής των περιοχών λόγω της υπεραξίας του brand UNESCO.
- Να δοθεί προτεραιότητα σε έργα και δράσεις που προσδίδουν προστιθέμενη αξία και υπεραξία στην κοινωνία.
- Οι δράσεις να αγγίζουν και να κινητοποιούν την επιχειρηματική κοινότητα και να επηρεάζουν και να υπηρετούν την τοπική κοινωνία.
- Να δοθεί έμφαση σε άυλες δράσεις και δράσεις θεσμικού και κανονιστικού χαρακτήρα.

Στο παράρτημα παρατίθενται βασικά σημεία της διαβούλευσης.

2. Διαβούλευση για το ζήτημα: 1η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης.

Αφορά την 1η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης η οποία έλαβε χώρα στις Αρχάνες.

Η συγκεκριμένη συνάντηση αφορούσε την Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου και ειδικότερα τους Δήμους Χερσονήσου, Αρχανών Αστερουσίων, Μινώα Πεδιάδας και Βιάννου.

Ημερήσια διάταξη:

21 Δεκεμβρίου 2023

Συμμετέχοντες:

Στη συνάντηση συμμετείχαν ο Δήμαρχος Μινώα Πεδιάδας, μέλη της χωρικής ομάδας, εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και πολιτιστικών φορέων, δημότες των δύο Δήμων, καθώς και στελέχη της Περιφέρειας Κρήτης.

Αποτελέσματα:

Στο πλαίσιο της συνάντησης έγιναν αρχικά παρουσιάσεις από την κα. Δασκαλάκη και τον εκπρόσωπο του αναδόχου της ΟΧΕ, κ. Νίκο Δρακωνάκη και ακολούθησε διάλογος και τοποθετήσεις των συμμετεχόντων.

Ως κύρια συμπεράσματα της διαβούλευσης αναφέρονται:

- Η αναγκαιότητα σύνδεσης της Κνωσού με τις Αρχάνες.
- Η σύνδεση της ΟΧΕ με την επιχειρηματικότητα και την τοπική κοινωνία.
- Η καταγραφή στοιχείων αγροτικής κληρονομιάς, η διαμόρφωση βάσης δεδομένων και η δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας για την ανάδειξή τους.
- Η βελτίωση της προσβασιμότητας σε περιοχές / σημεία φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος και η ενιαία σήμανσή τους.
- Η συνάφεια, συμπληρωματικότητα της ΟΧΕ με άλλα Προγράμματα (π.χ. Life)
- Η ανάγκη καταγραφής των μοναστηριών των Αστερουσίων και η βελτίωση της προσβασιμότητας τους.
- Η αναβάθμιση, ασφάλεια, σήμανση των υφιστάμενων μονοπατιών.

Στο παράρτημα παρατίθεται συνοπτική καταγραφή των πεπραγμένων της διαβούλευσης.

3. Διαβούλευση για το ζήτημα: 2η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης.

Αφορά την 2η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης η οποία έλαβε χώρα στις Μοίρες. Η συγκεκριμένη συνάντηση αφορούσε την Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου και ειδικότερα το Γεωπάρκο Ψηλορείτη, την περιοχή «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» Αστερουσίων, καθώς και το υπό διαδικασία ένταξης μινωικό ανάκτορο της Φαιστού, στους Δήμους Γόρτυνας και Φαιστού.

Ημερήσια διάταξη:

22/01/2024

Συμμετέχοντες:

Στη συνάντηση συμμετείχαν εκπρόσωποι του Χωρικού Φορέα της ΟΧΕ, εκπρόσωποι της ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης, οι Δήμαρχοι Φαιστού και Γόρτυνας, εκπρόσωποι της Βιόσφαιρας Αστερουσίων, ο ανάδοχος εκπόνησης της στρατηγικής της ΟΧΕ, πρόεδροι κοινοτήτων, πολιτιστικών συλλόγων, κ.α.

Αποτελέσματα:

Το συντονισμό της συνάντησης είχε ο Αναπληρωτής Δ/της Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης, κ. Ανδρέας Κοκοσάλης. Ο Ανάδοχος εκπόνησης της Στρατηγικής της ΟΧΕ, κ. Νίκος Δρακωνάκης παρουσίασε στο κοινό την περιοχή παρέμβασης, τη φιλοσοφία του σχεδιασμού και τους βασικούς άξονες κάτω από τους οποίους θα ενταχθούν έργα και δράσεις. Στη συζήτηση που ακολούθησε, από την πλευρά των Δημάρχων Γρηγόρη Νικολιδάκη (Δ. Φαιστού) και Μιχάλη Κοκολάκη (Δ. Γόρτυνας) τονίστηκε μεταξύ άλλων ότι προτεραιότητα πρέπει να έχουν οι ανάγκες των κατοίκων της περιοχής παρέμβασης και η απλοποίηση των διαδικασιών εκ μέρους δημόσιων υπηρεσιών. Επίσης αρκετοί εκπρόσωποι κοινοτικών συμβουλίων και πολιτιστικών φορέων διατύπωσαν τις απόψεις τους, δίνοντας έμφαση στην ανάδειξη των οικισμών και θέσεων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, τον περιορισμό της ρύπανσης, καθώς και την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών.

Στο παράρτημα παρατίθεται συνοπτική καταγραφή των πεπραγμένων της διαβούλευσης.

4. Διαβούλευση για το ζήτημα: 3η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Πρόκειται για την 3η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης η οποία πραγματοποιήθηκε στα Ανώγεια.

Η συγκεκριμένη συνάντηση αφορούσε το Γεωπάρκο Ψηλορείτη και το υπό διαδικασία ένταξης στον Κατάλογο της UNESCO, μινωικό ανάκτορο της Ζωμίνθου.

Ημερήσια διάταξη:

29 Ιανουαρίου 2024

Συμμετέχοντες:

Στη συνάντηση συμμετείχαν οι Δήμαρχοι Ανωγείων και Μυλοποτάμου, μέλη της χωρικής ομάδας, της Αυτοδιοίκησης και τοπικών φορέων, καθώς και στελέχη της Περιφέρειας Κρήτης.

Αποτελέσματα:

Βασικά συμπεράσματα της διαβούλευσης είναι:

- ✓ Ο εντοπισμός εμβληματικών διαδρομών, πόλων, κόμβων που θα λειτουργήσουν με σκοπό την ανάπτυξη μιας μοναδικής τουριστικής εμπειρίας.
- ✓ Η έμφαση σε δράσεις που δημιουργούν υπεραξία, πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, και σε άυλες δράσεις.
- ✓ Η διεύρυνση της έννοιας «Πολιτισμός», δεν είναι μόνο αρχαιολογία, αλλά τυροκομία, υφαντική, παραδοσιακά επαγγέλματα, τοπικά προϊόντα, ο καθημερινός τρόπος ζωής κ.α.
- ✓ Η συνλειτουργία, «συνομιλία» της Ζωμίνθου με το Ιδαίον Άντρο, σε συνδυασμό με το Οροπέδιο Νίδας, το τουριστικό περίπτερο Νίδας, το βενετικό και νεότερο τυροκομείο στη Ζώμινθο.
- ✓ Η ωρίμανση προτάσεων έργων στο πεδίο του φυσικού περιβάλλοντος, η ανάδειξη της βιοποικιλότητας.
- ✓ Η υποστήριξη της οικοτεχνίας.
- ✓ Η ανάπτυξης συνεργασίας για τις κατά τόπους σχολές παραδοσιακών τεχνών (Ανώγεια υφαντική, Θραψανό αγγειοπλαστική, ΕΛΜΕΠΑ ξυλOTEχNία)
- ✓ Η συνεισφορά της ΟΧΕ στη δημιουργία ορεινής πολιτικής, στην ανάδειξη τοπικών δεξιοτήτων, τοπικής καινοτομίας.
- ✓ Η έμφαση στην εμπύχωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων.
- ✓ Η κινητοποίηση της τοπικής επιχειρηματικότητας.
- ✓ Η δημιουργία προγράμματος νέων πετράδων με τη δυνατότητα συμμετοχής και μεταναστών.
- ✓ Η στήριξη των Δήμων για ωρίμανση δράσεων.

Στο παράρτημα παρατίθεται συνοπτική καταγραφή των πεπραγμένων της διαβούλευσης.

5. Διαβούλευση για το ζήτημα: 4η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Πρόκειται για την 4η σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης των Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης η οποία πραγματοποιήθηκε στο Δημαρχείο Αποκορώνου, στις Βρύσες Χανίων.

Η συγκεκριμένη συνάντηση αφορούσε στην περιοχή των Λευκών Ορέων που έχει ενταχθεί στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας και το υπό διαδικασία ένταξης στον Κατάλογο της UNESCO, μινωικό ανάκτορο Κυδωνίας στην πόλη των Χανίων.

Ημερήσια διάταξη:

Δευτέρα 05 Φεβρουαρίου 2024

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΤΑΜ
εταιρεία συμβούλων

[227]

Συμμετέχοντες:

Στη συνάντηση συμμετείχαν οι Δήμαρχοι Αποκορώνου και Σφακίων, μέλη της τοπικής Αυτοδιοίκησης και της χωρικής ομάδας, εκπρόσωποι τοπικών φορέων, καθώς και στελέχη της Περιφέρειας Κρήτης.

Αποτελέσματα:

Βασικά συμπεράσματα της διαβούλευσης αποτελούν:

- Το περιβαλλοντικό ζήτημα που προκύπτει από τη διέλευση δικτύου υψηλής τάσης από τη ρίζα των Λευκών Ορέων και από περιπατητικές διαδρομές του Δήμου.
- Το πρόβλημα της υπερβόσκησης.
- Η ύπαρξη 12 κυκλικών διαδρομών μήκους 120 χλμ. και η 4μερής προγραμματική σύμβαση ανάδειξης 27 μνημείων του Αποκορώνου.
- Η ύπαρξη ώριμων μελετών για το περιβαλλοντικό και πολιτιστικό απόθεμα του Δήμου Σφακίων.
- Η ύπαρξη ώριμων έργων που συνεργούν στην ΟΧΕ, σε περιοχές των Δήμων Σφακίων και Πλατανιά.
- Το έργο Κοιλιάρη.
- Ο καθαρισμός του δάσους στον Άγιο Νικόλαο στα Κυριακοσέλια, Χαϊνόσπηλιος στα Λευκά Όρη.
- Η αναβάθμιση του περιβάλλοντα χώρου στην Κυδωνία.
- Η υλοποίηση των έργων στους προμαχώνες Mocenigo και Αγίου Δημητρίου που έχουν εγκεκριμένες μελέτες από το ΚΑΣ και τεύχη δημοπράτησης

Στο παράρτημα παρατίθεται συνοπτική καταγραφή των πεπραγμένων της διαβούλευσης.

6. Διαβούλευση για το ζήτημα: 5η Σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης.

Αφορά στην 5^η Σημειακή Συνάντηση Διαβούλευσης της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός η οποία έλαβε χώρα στη Σητεία. Η συγκεκριμένη συνάντηση αφορούσε το Γεωπάρκο Σητείας και το υπό διαδικασία ένταξης στον Κατάλογο της UNESCO, μινωικό ανάκτορο της Ζάκρου.

Ημερήσια διάταξη:

12 Φεβρουαρίου 2024

Συμμετέχοντες: Στη συνάντηση συμμετείχαν ο Δήμαρχος Σητείας, μέλη της χωρικής ομάδας, της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος «Κρήτη», της Αυτοδιοίκησης, και τοπικών φορέων, καθώς και στελέχη της Περιφέρειας Κρήτης, κ.α.

Αποτελέσματα:

Ως κύρια σημεία της διαβούλευσης αναφέρονται:

- ✓ Διασύνδεση όλων των Γεωπάρκων της Κρήτης και ενιαία προβολή
- ✓ Αξιοποίηση βυζαντινών μνημείων
- ✓ Ανάδειξη Διονυσάδων, Κουφονησίου, μνημειακών ελαιόδεντρων
- ✓ Βελτίωση προσβασιμότητας, οδική διασύνδεση

- ✓ Χρήση νέων τεχνολογιών και τεχνητής νοημοσύνης για την ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων
- ✓ Ενημέρωση τοπικής κοινωνίας για τα οφέλη από την ένταξη στην Unesco και ενημέρωση της επιχειρηματικής κοινότητας για την ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης
- ✓ Αναγκαίες Ενέργειες για το ανάκτορο της Ζάκρου : α) Αντικατάσταση στεγάστρου Ζάκρου και κατασκευή νέων στεγάστρων. β) Ψηφιακή ξενάγηση & ψηφιακή αναπαράσταση γ) Τείχος Σητείας (ελληνιστικό, ρωμαϊκό, βυζαντινό, βενετικό - παλίμψηστο). δ) Βόιλα (οικισμός βενετικής περιόδου, έτοιμη μελέτη Βόιλα)
- ✓ Συντήρηση και ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου Παλαικάστρου και εκδοτήρια
- ✓ Ένταξη του Μινωικού ανακτόρου Πετρά στη λίστα της UNESCO, επίλυση προσβασιμότητας ανακτόρου.
- ✓ Συμπληρωματικότητα της ΟΧΕ με το τοπικό πρόγραμμα leader Λασιθίου.

Στο παράρτημα παρατίθεται καταγραφή των πεπραγμένων της διαβούλευσης.

7. Τεχνική Συνάντηση της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης.

Στις 28 Φεβρουαρίου 2024 πραγματοποιήθηκε τεχνική συνάντηση στο Δήμο Ηρακλείου με τον Δήμαρχο Αλέξη Καλοκαιρινό, στελέχη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Προγράμματος «ΚΡΗΤΗ» 2021- 2027, στελέχη της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηρακλείου και της αναδόχου εταιρίας ETAM Α.Ε. Η συνάντηση αφορούσε στο Μνημόνιο Συνεργασίας και στην Προγραμματική Σύμβαση μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού, της Περιφέρειας Κρήτης και των Δήμων Ηρακλείου και Αρχαίων Αστερουσίων, για τα έργα που προβλέπονται στην Κνωσό και πιο ειδικά, τα έργα που είναι ώριμα και μπορούν να ενταχθούν στην ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Περιβάλλον και Πολιτισμός Περιφέρειας Κρήτης.

8. Συνάντηση εργασίας της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Στη 1 Μαρτίου 2024 πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας για την πορεία της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών της Κρήτης, με υπηρεσιακούς του Υπουργείου Πολιτισμού, της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Κρήτης, της ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης καθώς και στελεχών τη μελετητικής εταιρείας εκπόνησης της στρατηγικής.

9. Συνάντηση εργασίας - παρουσίαση της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Στις 7 Μαρτίου 2024 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη εργασίας και παρουσίαση της στρατηγικής για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών της Κρήτης, στην Περιφέρεια Κρήτης παρουσία της Υπουργού Πολιτισμού Λίνας Μενδώνη, του Γενικού Γραμματέα του ΥΠΠΟ Γιώργου Διδασκάλου, του Περιφερειάρχη Κρήτης Σταύρου Αρναουτάκη, του Δημάρχου Ηρακλείου Αλέξη Καλοκαιρινού, αιρετών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, υπηρεσιακών παραγόντων του Υπουργείου, της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηρακλείου, Χανίων, Λασιθίου, Ρεθύμνου, της Περιφέρειας, του Δήμου καθώς και στελεχών από τη μελετητική ομάδα της αναδόχου εταιρείας εκπόνησης της στρατηγικής.

10. Συνάντηση εργασίας της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Στις 29 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας για την πορεία της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών της Κρήτης, με υπηρεσιακούς του Υπουργείου Πολιτισμού, της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Κρήτης, της ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης καθώς και στελεχών της μελετητικής εταιρείας εκπόνησης της στρατηγικής.

11. Συνάντηση εργασίας της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Στις 9 Μαΐου 2024 πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας για την πορεία της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών της Κρήτης, με υπηρεσιακούς του Υπουργείου Πολιτισμού, της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Κρήτης, της ΕΥΔ Περιφέρειας Κρήτης καθώς και στελεχών της μελετητικής εταιρείας εκπόνησης της στρατηγικής.

12. Συνάντηση εργασίας της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Στις 10 Μαΐου πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών Κρήτης, με εκπροσώπους από το Γεωπάρκο Σητείας, το Γεωπάρκο Ψηλορείτη, τα Αστερούσια και τα Λευκά Όρη, παρουσία υπηρεσιακών της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Κρήτης και της ομάδας έργου της αναδόχου εταιρείας εκπόνησης της στρατηγικής.

13. Συνάντηση εργασίας της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Στις 17 Μαΐου πραγματοποιήθηκε συνάντηση εργασίας για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών Κρήτης, με εκπροσώπους από το Γεωπάρκο Σητείας, το Γεωπάρκο Ψηλορείτη, τα Αστερούσια και τα Λευκά Όρη, παρουσία υπηρεσιακών της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Κρήτης και της ομάδας έργου της αναδόχου εταιρείας εκπόνησης της στρατηγικής.

14. Συνάντηση εργασίας της Στρατηγικής ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών / Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Στις 7 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε σύσκεψη εργασίας για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών της Κρήτης, στην Περιφέρεια Κρήτης παρουσία της Υπουργού Πολιτισμού Λίνας Μενδώνη, του Γενικού Γραμματέα του ΥΠΠΟ Γιώργου Διδασκάλου, του Περιφερειάρχη Κρήτης Σταύρου Αρναουτάκη, του Δημάρχου Ηρακλείου Αλέξη Καλοκαιρινού, του Αντιπεριφερειάρχη Ηρακλείου Νίκου Συριγwanάκη, της Αντιπεριφερειάρχη Πολιτισμού Γεωργία Μηλάκη, αιρετών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, υπηρεσιακών παραγόντων του Υπουργείου, της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηρακλείου, της Περιφέρειας, του Δήμου καθώς και στελεχών της μελετητική ομάδας της αναδόχου εταιρείας εκπόνησης της στρατηγικής.

15. Διαβούλευση για το ζήτημα: 2η συνεδρίαση Χωρικής Ομάδας Διακυβέρνησης της Στρατηγικής Ολοκληρωμένων Χωρικών Επεμβάσεων Εμβληματικών Διαδρομών/Περιβάλλον και Πολιτισμός της Περιφέρειας Κρήτης

Η 2η συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο στις 28/06/2024 σηματοδότησε την λήξη της διαβούλευσης και τις εργασίες για την κατάρτιση της στρατηγικής.

Ημερήσια διάταξη:

28/06/2024

Συμμετέχοντες:

Στις 28 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε στην Περιφέρεια Κρήτης η τελική συνάντηση της χωρικής ομάδας του φορέα εκπόνησης της στρατηγικής της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) των εμβληματικών διαδρομών Κρήτης, παρουσία του Περιφερειάρχη Κρήτης, υπηρεσιακών της ΕΥΔ του Προγράμματος «Κρήτη 2021-2027», της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Κρήτης, της εφορείας αρχαιοτήτων Ηρακλείου, εκπροσώπων των Γεωπάρκων Ψηλορείτη και Σητείας, του Δημάρχου Ανωγείων, εκπροσώπου του Αποθέματος Άνθρωπος και Βίος/φαιρα των Αστερουσίων και των Λευκών Ορέων, καθώς και της ομάδας της μελετητικής εταιρείας, η οποία παρουσίασε την στρατηγική.

Αποτελέσματα:

Βασικές διαπιστώσεις – σημεία της συνάντησης:

- Τα μεταφερόμενα έργα καταναλώνουν πόρους από την παρούσα ΟΧΕ.
- Στόχος η κατάθεση της Στρατηγικής το 1^ο δεκάημερο του Ιουλίου, για να λάβει έγκριση του Περιφερειακού Συμβουλίου στις 25/07.
- Πολύ καλοί οι άξονες της Στρατηγικής, απαντά στο δημογραφικό.
- Πρέπει να γίνει σωστή προετοιμασία για να υλοποιηθούν τα έργα.
- Δεν υπάρχουν πολλά ώριμα έργα.
- Στήριξη φορέων διαχείρισης για τεχνική στήριξη για ωρίμανση έργων.
- Στήριξη τοπικής επιχειρηματικότητας.
- Προσπάθεια ώστε να μην υπάρξουν μεταφερόμενα έργα στην επόμενη ΠΠ.
- Σημαντικό το γεγονός ότι τονίζεται το πρόβλημα της ερημοποίησης.
- Στρατηγική υψηλού επιπέδου.

Συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης αποδίδονται ως εξής:

- 47 απαντήσεις ερωτηματολογίου ηλεκτρονικά στην ειδική πλατφόρμα google forms.
- 3 απαντήσεις ερωτηματολογίου στη μορφή του ερωτηματολογίου ως αρχείο word.
- 9 προτάσεις εκτός ερωτηματολογίου που εστάλησαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- 5 σχόλια στην ιστοσελίδα της Διαβούλευσης.
- Άνω των 600 εκπροσώπων τοπικών φορέων της περιοχής παρέμβασης ενημερώθηκαν για τη Διαβούλευση.
- Άνω των 185 συνολικά εκπροσώπων τοπικών φορέων συμμετείχαν στις σημειακές συναντήσεις.

- Πραγματοποιήθηκαν 6 σημειακές συναντήσεις (21/12/2023 Αρχάνες, 22/01/2024 Μοίρες, 29/01/2024 Ανώγεια, 05/02/2024 Βρύσες Χανίων, 12/02/2024 Σητεία, όπως επίσης συνάντηση με τον Δήμαρχο Ηρακλείου και την προϊσταμένη της ΕΦΑΗΡΑ στις 28.02.2024).
- Έγιναν 2 συναντήσεις με την Υπουργό Πολιτισμού κ. Λίνα Μενδώνη και τον Περιφερειάρχη Κρήτης κ. Σταύρο Αρναουτάκη στις 07/03/2024 και 07/06/2024.
- Παράλληλα έλαβαν χώρα επιμέρους 3 συναντήσεις της υποομάδας για τα μινωικά ανακτορικά κέντρα (01/03/2024, 29/03/2024, 09/05/2024).
- Τέλος, πραγματοποιήθηκαν 2 συναντήσεις της υποομάδας για τις περιοχές UNESCO, Γεωπάρκα και περιοχές Δικτύου «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (10/05/2024, 17/05/2024).

ΥΠΟΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΟΧΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΚΡΗΤΗΣ/ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

8

Η επικοινωνία αποτελεί βασική προτεραιότητα της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

Τα κράτη-μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν δεσμευτεί να αναδείξουν τη θετική επίδραση και την προστιθέμενη αξία των αναπτυξιακών παρεμβάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και να προβάλλουν τις ευκαιρίες χρηματοδότησης διασφαλίζοντας τη μέγιστη διαφάνεια ως προς την διαχείριση των πόρων των Ευρωπαϊκών Ταμείων.

Στην ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης, η επικοινωνία αποτελεί κρίσιμη διεργασία σε όλο το φάσμα, από τον σχεδιασμό έως και την ολοκλήρωση της εφαρμογής της. Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαία η κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου επικοινωνίας που θα ενέχει το ρόλο ενός οδικού χάρτη που θα υποδεικνύει τον τρόπο παρουσίασης και μετάδοσης των επιθυμητών μηνυμάτων προς το κοινό- στόχο σε κάθε διακριτή φάση της ΟΧΕ.

Η αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας της ΟΧΕ εξαρτάται έντονα από τη σωστή επιλογή των διαύλων επικοινωνίας. Υπό αυτό το πρίσμα προβλέπεται η χρήση μιας ευρείας γκάμας επικοινωνιακών εργαλείων που εξασφαλίζουν εκ προοιμίου την επιτυχή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση κάθε ομάδας στόχου.

Η επικοινωνιακή στρατηγική της ΟΧΕ ευθυγραμμίζεται και υπακούει στις κατευθύνσεις του Οδηγού Επικοινωνίας ΕΣΠΑ 2021-2027 και του σχετικού θεσμικού πλαισίου βάσει του οποίου κύριες προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας αποτελούν:

- ✓ Η ενιαία σηματοδότηση: χρήση ενιαίας οπτικής ταυτότητας σε όλες τις εφαρμογές και ενέργειες προβολής, διαφάνειας και επικοινωνίας.
- ✓ Η αξιοποίηση της αναγνωρισιμότητας του ΕΣΠΑ: διατήρηση ίδιου ονόματος, καθώς αποτελεί πλέον ισχυρό brandname.
- ✓ Το εύληπτο και φιλικό επικοινωνιακό υλικό: Οι πληροφορίες πρέπει να γίνονται εύκολα αντιληπτές από όλους τους πολίτες και γι' αυτό επιδιώκεται η χρήση απλής και κατανοητής γλώσσας.
- ✓ Η χρήση οπτικο-ακουστικού υλικού: αξιοποίηση της δύναμης της εικόνας και του ήχου
- ✓ Οι ξεκάθαροι στόχοι και το σαφές επικοινωνιακό μήνυμα
- ✓ Η συνέργεια επικοινωνιακών ενεργειών.

Κύρια **στοχοθετούμενα κοινά** του επικοινωνιακού σχεδίου της Ο.Χ.Ε. είναι:

- ✓ Οι δυνητικοί Δικαιούχοι /Δικαιούχοι
- ✓ Οι ωφελούμενοι
- ✓ Το ευρύ κοινό
- ✓ Οι πολλαπλασιαστές πληροφόρησης
- ✓ Τα ΜΜΕ/Διαμορφωτές κοινής γνώμης
- ✓ Ειδικές ομάδες πληθυσμού

Επικοινωνιακοί στόχοι του Σχεδίου είναι:

- Η δημιουργία και προβολή διακριτής ταυτότητας για την ΟΧΕ Εμβληματικών Διαδρομών Κρήτης.
- Η ενημέρωση και ενεργοποίηση των εν δυνάμει δικαιούχων για τις δυνατότητες υλοποίησης δράσεων και έργων στο πλαίσιο της ΟΧΕ.
- Η σαφής, λεπτομερής και συνεχής ενημέρωση δικαιούχων σχετικά με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από την εξασφάλιση χρηματοδότησης και την ένταξη πράξεων στην ΟΧΕ.
- Η ενημέρωση των δικαιούχων για την τήρηση κανόνων δημοσιότητας για τις πράξεις που υλοποιούν.
- Η ανάδειξη του ενεργού ρόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τη χρηματοδότηση των παρεμβάσεων μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων και την προβολή της προστιθέμενης αξίας της κοινοτικής συμμετοχής.
- Η προβολή της διαφάνειας στον τρόπο ένταξης και χρηματοδότησης έργων και δράσεων.
- Η αύξηση της αναγνωρισιμότητας της ΟΧΕ στο ευρύ κοινό, των αποτελεσμάτων και των ωφελειών από την υλοποίηση έργων και δράσεων στην τοπική κοινωνία και οικονομία.

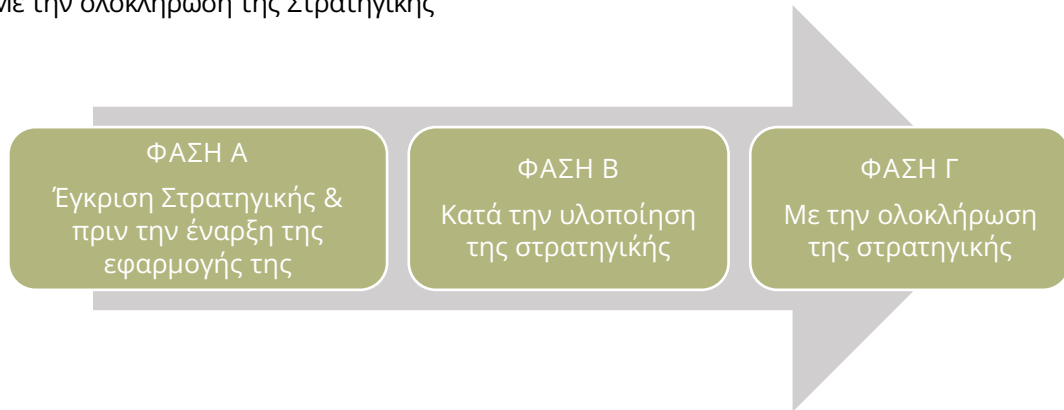
Το **Επικοινωνιακό Σχέδιο** θα περιλαμβάνει (κατ' ελάχιστο):

- Στοχευμένες και εξειδικευμένες ενέργειες επικοινωνίας, καθώς και χρονοπρογραμματισμό τους, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι σκοποί της ΟΧΕ και να ενημερωθούν – ευαισθητοποιηθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό οι ομάδες στόχοι.
- Ενιαία σηματοδότηση με χρήση κοινής οπτικής ταυτότητας σε όλες τις εφαρμογές, μέσα και δράσεις προβολής και επικοινωνίας.
- Λεκτικό επικοινωνίας το οποίο θα είναι σε απλή και κατανοητή γλώσσα.
- Πληροφορίες προς τους πολλαπλασιαστές και επιταχυντές ενημέρωσης (ΜΜΕ, διαμορφωτές κοινής γνώμης, τοπικούς συλλογικούς και άλλους φορείς και οργανώσεις πολιτών, επαγγελματικούς φορείς, ΜΚΟ, Επιμελητηριακές Οργανώσεις, κ.α.).
- Μηνύματα με τη μορφή ενημερωτικών προδημοσιεύσεων ή προσκλήσεων προς τους δικαιούχους, τους εν δυνάμει δικαιούχους και τους φορείς υλοποίησης πράξεων.

- Συμμόρφωση με κανόνες δημοσιότητας (λογότυπος κ.α.) δεδομένου ότι συνιστά συγχρηματοδοτούμενη πράξη.

Το σχέδιο επικοινωνίας θα αναπτυχθεί σε τρεις διακριτούς κύκλους:

- 1) Με την έγκριση της Στρατηγικής και πριν την έναρξη της εφαρμογής της
- 2) Κατά την υλοποίηση της Στρατηγικής
- 3) Με την ολοκλήρωση της Στρατηγικής

Ακολουθεί η πρόταση επικοινωνιακών μέσων ανά φάση της ΟΧΕ.

ΦΑΣΗ Α : Έγκριση Στρατηγικής & πριν την έναρξη της εφαρμογής της

Αφορά στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, των ΜΜΕ και των δυνητικών δικαιούχων με δράσεις ενημέρωσης και πληροφόρησης

ΜΕΣΑ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)
Σύμβουλος επικοινωνίας	Ανάθεση υπηρεσιών συμβούλου επικοινωνίας ο οποίος θα συνεπικουρεί το Χωρικό Φορέα στην εφαρμογή του σχεδίου επικοινωνίας.	10.000
Διαδίκτυο	Καταχώρηση της Πράξης με σχετικό πληροφοριακό υλικό στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας.	-
ΜΜΕ	Σύνταξη και αποστολή δελτίων τύπου για την έγκριση της ΟΧΕ. Συνέντευξη Χωρικού Φορέα στα ΜΜΕ.	-
Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	Αναρτήσεις ενημερωτικού χαρακτήρα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Περιφέρειας Κρήτης	-
Εκδηλώσεις	Εκδήλωση ενημέρωσης-πληροφόρηση σχετικά με το εγκεκριμένο σχέδιο της ΟΧΕ.	1.000

ΦΑΣΗ Β: Κατά την υλοποίηση της Στρατηγικής

Αφορά στην πληροφόρηση κοινού και φορέων σχετικά με την εξέλιξη των πράξεων και των δυνατοτήτων αξιοποίησης χρηματοδοτικών πόρων καθώς και τους όρους και τις προϋποθέσεις.

ΜΕΣΑ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)
4 Εκδηλώσεις	4 Ενημερωτικές εκδηλώσεις: 1 Εκδήλωση ανά Περιφερειακή Ενότητα για την ενημέρωση των εν δυνάμει Δικαιούχων Έργων και Δράσεων	4.000
Ημερίδες	Διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων με σκοπό την παρουσίαση της προόδου της ΟΧΕ και την αποτύπωση τυχόν δυσκολιών/αδυναμιών των δικαιούχων, τον έλεγχο του προγραμματισμού, κ.α.	2.000
Δελτία Τύπου Ενημερωτικά Δελτία	Σύνταξη και αποστολή δελτίων τύπου - ενημερωτικών δελτίων	-
Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	Αναρτήσεις στα social media της Περιφέρειας Κρήτης	-
MME	Συνεντεύξεις σε ραδιόφωνο και τηλεόραση - Radio spots	3.000
Banners	Σχεδιασμός και εκτύπωση Banners για τη χρήση στο πλαίσιο εκδηλώσεων	1.000
Ενημερωτικό - Διαφημιστικό υλικό	Σχεδιασμός και εκτύπωση πληροφοριακού και διαφημιστικού υλικού (ενημερωτικά έντυπα, αφίσσα, Folder, στυλό, μπλοκ)	3.000

ΦΑΣΗ Γ: Με την ολοκλήρωση της Στρατηγικής

Αφορά στην αξιολόγηση της υλοποίησης της ΟΧΕ και στη διάχυση των αποτελεσμάτων και των επιτευγμάτων της στην τοπική κοινωνία και οικονομία.

ΜΕΣΑ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (€)
Εκδηλώσεις	Ενημερωτική εκδήλωση για την ολοκλήρωση της ΟΧΕ	1.000
Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	Αναρτήσεις στα social media της Περιφέρειας Κρήτης με απολογιστικό χαρακτήρα και αναφορά στα υλοποιημένα έργα	-
Έρευνα κοινού	Διαδικτυακή έρευνα για την απήχηση των επιτευγμάτων της ΟΧΕ στο ευρύ κοινό.	-
MME	Σύνταξη και αποστολή δελτίων τύπου για την ολοκλήρωση της ΟΧΕ Συνεντεύξεις σε ραδιόφωνο και τηλεόραση - Radio spots	2.000
Υλικό Προβολής	Δημιουργία video για την προβολή των έργων και δράσεων, καθώς και των επιτευγμάτων της ΟΧΕ	2.500

Ενδεικτικοί ποσοτικοί στόχοι ενεργειών επικοινωνίας:

Ενέργεια	Περιγραφή	Στόχος
Ενημερωτικό φυλλάδιο	Παραγωγή & διανομή	500 τεμάχια
Αφίσα πράξης	Παραγωγή & διανομή	100 τεμάχια
Roll up banners	Παραγωγή	5 τεμάχια
Εκδηλώσεις και ημερίδες ενημέρωσης-πληροφόρησης	Διοργάνωση & υλοποίηση	6 εκδηλώσεις
Posts στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης	Αναρτήσεις	4 αναρτήσεις/μήνα
	Reach	5.000 χρήστες
Δελτία τύπου	Σύνταξη & αποστολή στα MME	10 δελτία τύπου
Ενημερωτικά δελτία/	Σύνταξη & αποστολή	10 ενημερωτικά δελτία
Προβολή σε MME	Συνεντεύξεις σε ραδιόφωνο και τηλεόραση	6 Συνεντεύξεις
Έρευνες	Διαδικτυακή έρευνα	1 έρευνα
Οπτικοακουστικό υλικό	Σχεδιασμός και παραγωγή video	1 video

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

